

21

f

1.17

6

22-a

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

6-22.a. 33

21-g-30

21.230.

21

107

DIVI BERNARDI
MELLIFLVI
ECCLESIAE DOCTORIS
GESTA ILLVSTRIORA

Elogiaco Relata Stylo.

AUCTORE

D. LVCA BERTOLOTTO

Congregationis Reform.eiusdem Sancti
Ordinis Cisterciensis Abbate.

OPVS POSTHVMMVM;

ROMÆ, Typis Nicolai Angeli Tinaffij Impressoris
Cameralis M.DC.LXXXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

MARIÆ SEMPER VIRGINI,
 Æterni Patris filiæ dilectissimæ,
 Electissimæ coæterni Filij Matri,
 Vtrique æqualis Spiritus Sponsæ dulcissimæ ;
 Cœli, Terræque Dominæ,
 Cisterciensis Ordinis Tutelari Numini,
 Beneficentissimæ BERNARDI Patronæ,
 Vnicæ spei suæ,
 Inter MARIÆ famulos minimus,
 BERNARDI inter filios seruus,
 Matthæus Durandus .

TIBI iniurius, BERNARDO spurius,
 Lucæ ab genio degenerans, mihique
 forem iniquus, si Lucæ ab ingenio
 parto BERNARDO, Te non asciscere-
 rem Patronam, Virgo Mater. Tuum
 vbique voluisti BERNARDVM,
 Tuus vbique LERNARDVS fuit, Tibi denique sua-
 mente genitum volebat Lucas BERNARDVM; Quid
 igitur? Nonne iurium omnium reus proclamarer, si
 furto sacrilego, quod tuum esse cuncta iura clamant,
 Tibi raperem, vt alteri darem? Vel ipso in vtero Sum-
 mus Rex, Tibi supremæ omnium Regina comparatu-

rus delicias, melitæum catellum BERNARDVM præparauit; vt hunc ferè priùs Tibi dicatum, quàm natum, compertum fieret. Innocentissimo deindè fauens pueri desiderio, Te, speciosum forma præ filiis hominum. Tuo virgineo fouentem in gremio, illi exhibuisti, vt hinc vel omnes intelligerent, quanta tuorum beneficiorum copia vir factus cumulandus esset, cui adhuc infanti omnium gratiarum fontem epotandum dedisti. Tuo igitur sub patrocinio crescens ætate, & sapientia BERNARDVS, Tibi Virginum Lilio, æternum vt illibatum serualet Virginitatis lilium, plura retulit de Virginitatis hostibus trophæa, plures cecinit triumphos, eò æternitate digniores, quò seculi adhuc in pelago reportatos. Verùm, vt inuiolabili iure iam tuus fieret, qui libertate Tibi famulabatur, Cisterciensis legibus sese alligauit Ordinis, quo sicut nullus Tibi deuotior, ità nullus acceptior. Sed, age iàm Sacratissima Virgo, & singulare illud nulli alteri concessum, quo BERNARDVM decorasti, priuilegium, depromere mihi liceat. Parum Tibi erat, ijs BERNARDVM cumulasse fauoribus, quibus sæpè honorantur, qui Tibi famulantur, ni singularissimi amoris prærogatiua, seruorum è numero, Tui Virginei lactis munere, ad filij dignitatem BERNARDVM extolleret, vt iàm Tibi filius ex famulo, Tuique Filij quodammodo Frater ex mancipio euaderet. O' MARIÆ dignationem! O' BERNARDI dignitatem! O' Decus! O' gloriàm! vt iam Tibi adoptaretur in filium, vt iàm Tui Nati fraternos eleuaretur ad amplexus, cui priùs tota gloria fuerat, tàm Tibi, quàm Nato emancipari. Hinc non mirum, si postmodum

modum ore tuo diuino salutare dignata sis, quem tuis
 vberibus admotum iam Tibi compararas in Filium. .
 Ecquis vmquam audiuit talia, quæ fecit nimis Virgo Dei
 Genitrix? Nimiùm prorsus, ò Cœli Regina, vt filium
 hominis Tibi eligeres in Filium, cui Filius Dei Verbum,
 cui Angeli ambitioso famulatu deferuiunt. Verùm,
 BERNARDVS is erat, cò hominibus excellentior, quò
 humanis omnibus spiritu præcellebat. Homo sanè
 BERNARDVS erat, sed qui amoris vi totus consum-
 ptus soli Christo, soli viuebat MARIAE. Quid ergo
 mirum, si BERNARDI filiali amoris maternum Virgo,
 fraternalis Virginis filius amorem rependat? Desinant
 nunc mirari, qui Theodidacta BERNARDI opera ad-
 mirantur. Quomodo enim os BERNARDI mel cala-
 mæ non infunderet, dulcissimo Virginis lacte repletum?
 aut quomodo calamus melle rigatas non irrigaret pagel-
 las, in quem os melleum dulcedinis stillabat fauos? Quo-
 modo BERNARDI os non dulcoraret MARIA, Cy-
 tharam MARIAE, & Cytharedum futurum. Melli-
 tum igitur BERNARDVM fecit MARIA, mellifica-
 uit & MARIAE BERNARDVS, Apis simul, & Apia-
 rium. Dulcorasti Tu, Beatissima Virgo, cuius labia
 fauus distillans, cuius sub lingua lac, & mel, BER-
 NARDI os, Tuarum vt laudum præconia mellifluè
 BERNARDI ab ore distillarent. Dulcorauit & BER-
 NARDVS Lucæ calamum, gesta sua vt illustriora dul-
 citer regeretur. Lucæ igitur Opus BERNARDVM re-
 ferens Tibi fero, tuis nunc sistens pedibus, quem olim
 Tuis Tu stetisti vberibus, quem Tui præconem voluisti
 Tuo lacte mellitum. Tibi, inquam, quam videntes Re-

ges admirantur, conturbantur, commouentur, BERNARDVM offero, quem Pontifices admirati, venerati Reges, & veriti sunt Principes. Tibi, per quam eunctæ hæreses vniuerso in Mundo interemptæ, BERNARDVM, hæresum clauam, hæreticorum malleum. Tibi, columbæ formosissimæ, cuius ab ore pax Cœlo, & Orbi nunciata, BERNARDVM Ecclesiæ, Regnorumque Caduceatorem Mercurium. Tibi, munitissimæ Turri, ex qua mille clypei pendent, omnis armatura fortium, BERNARDVM, Ecclesiæ clypeum, & hastam, siue Martis classicum caneret contra Barbaros, siue Theologicis in palæstris triumphatos, palinodiam canere cogeret errorum Magistros. Tibi, Matri lactanti, diuinus quem filius Tuus amplecti dignatus est. Tibi denique, vt compendio vtar, MARIAE, BERNARDVM. Nec dignitate præstantius, nec pretio excellentius Tibi munus exhibere valeo, quàm Tuum Tibi offerendo filium. Offerentis exilitatem ne respicias, hanc enim oblati Tibi filij dignitas compensabit. Suscipe igitur, humanissima Virgo, minimum hoc mei obsequij monumentum; mihiq; inter BERNARDI alumnos, vix BERNARDI famulatu digno, eiusdem meritis Tibi pariter famulari concede; vt Tuo patrocinio suffultus, Tibi, glorioso BERNARDI sub vexillo, militans, fideliterque seruiens, æterna Christi militum stipendia cœlesti in gloria promerear, & adipiscar.

Lectori Beneuolo .

D. Matthæus Durandus Congregationis
Reformatæ S. Bernardi Ordinis
Cisterciensis Monachus .

NOVO Lucæ decorata lumine in lucem pro-
deunt præclarissima Bernardi gesta (Ami-
ce Lector) vt Alcidem suum renascentem
miretur Ecclesiasticus Orbis, cuius hume-
ris innixus, cuius claua defensus, nec pro-
teruos aduersantium Gigantum impetus,
nec stygios hydrarum sibilos nunquam
non elusit, nunquam non reddidit incassos . Bernardus ete-
nim hic ille magnus est Mellifluus Doctor, qui quasi Stella
matutina, quasi Luna plena in diebus suis, & quasi Sol reful-
gens, hæresum caligines, vitiorumque nebulas, ac nebulo-
nes Dei è Templo suis effugauit splendoribus, sua virtute
eliminauit . Hic est, cuius ex cathedra edocti Reges, instru-
cti Principes, populique eruditi, & Petri cathedræ fidem,
& seipsos veræ fidei seruauerunt . Hic Apis illa est, cuius
mellificio vel ipsæ absinthij valles in Clarasualles conuersæ
tot dulcissimos protulere fauos, quot homines ex amarissi-
mo mundi salo eductos Cæli folio præpararunt . Hic denique
Bernardus ille est, quem sibi in filium virginali lacte adopta-
uit Virgo Mater, quem sibi fratrem diuinis declarauit ample-
xibus Virginum Sponsus .

Huic igitur describendo Parenti, sæpiùs animum præpa-
rauit, & calamus filialis Auctoris affectus, sæpè Musas in-
uocauit, sæpèque, cum adhuc Picridum Choros virens fre-
quentaret ingenium, tantum aggredi opus mens ipsi fuit . Sed
in primis paucis hucusque peruia Elogiorum celsitudo il-
lum concepto deterrebat ab opere . Hoc etenim scribendi
genus nostra hac ætate vix fecundissimo Elogiaci styli ex Pa-
rente

rente Emanuele Thesauro progenitum tanta celeritate adoleuit, vt iam penè omnibus calamis tritum euaserit. Verùm, proh quot monstra! Proh quanti abortus! Cum etenim nullis hucusque certis regularum clausulis recens hæc ars astringatur, pro suo quisque libito, dum condit Elogium, fingit & regulas, Thesaurique volens sectari vestigia, solo quamplurimi linearum ductu, non argutiarum, & eruditionum acumine, Thesaurum referunt.

Tot igitur inter Scyllas, & Carybdes, tot inter difficultatum discrimina volutatus Auctoris animus deterrebat, ne operoso huic Alcidi nauaret operam. Nec leuioris momenti alia deerant obstacula, inter quæ suprema Congregationis cura ipsi iteratò demandata, necnon grauiora Religionis onera, & negotia eius prudentiæ commissa, quæ, licet pruritanes ad tantum opus scintillas penitus non extinxerint, plurimum tamen repressere. Addenda frequentis infirmitatis molestia, quæ non modò à musis mens ad dolores euocabatur, verùm, ne mentis conceptus exprimeret calamus, detinebatur dextra. His præpeditus Auctor, sæpè quamuis resumeret animum, tanti tamen Alcidis partum alteri Ioui relinquere plerumque dictitabar.

Ingenium, cui sis, cui mens diuinior, atque os.

Hoc in biuio semper ancipitem conseruasset Bertolottus animum, nisi egregia, qua obsequentissimus filius Sanctissimum Parentem prosequeretur, religio aliter imperasset. Hæc sola, gratitudinisque studium Auctoris mentem coegit, vt ipse iam fieret Bernardi Pater, qui erat Bernardi filius. Tandem igitur in eiusdem, cuius describendis gestis, accingebatur, præsidio spem reponens, opus feliciter concepit, peperitque felicius. Sed quid? Alcidem dum parit, murem sibi parere visus sagis filiali fecisse debito duxit, partum licet publicæ luci absconderet. Ad quid enim, aiebat, hoc meæ tenuitatis proferre munus, cui nec laus ex concinnati styli lepore, nec prurientibus ex sententiolis, quibus scatere debent Elogia germinare potest? Nec Bernardo laudato, nec mihi laudanti vllum metet encomium meæ laudis expositio; Lau-
dau

daui ex me, in me remaneat hæc Bernardi laus ex me progenita, laborem obtuli Bernardo, sat Bernardo, sat mihi; mea, siquidem hoc in opere mens fuit, Bernardo, quas possem persolvere grates, & laudes, non mihi demetere encomia, Parentique optimo decimam offerre fructuum, quos ipsius in campo, Deo fecundante, collegi. Quid ergo? numquid oblatum munus Mellissimus Parens despiciet, nisi prælo expressum? Apes non succos expressos oppressis è floribus bibunt, sed matutinis sub aloribus intactis ex herbulis cælesti rore fecundantur; ita quò magis sine fūco, eò magis mea Bernardo placebunt munuscula.

His eludebat, quam plerique spem conceperant, Auctor, qui semper suos fœtus microscopio contemplan, quodlibet occurrens leuioris vitij specimen sibi spectrum solebat effingere. Informe propterea monstrum edere pertimescens, tùm prælo, tùm publicæ studiosorum vtilitati suos denegare labores, quoad vixit, decreuit. Ipsius etenim hac in re talis erat confusio, qualem omnibus inesse hominibus, Poeta cecinit.

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis.

In tenebris metuunt; ita nos in luce timemus.

In luce propemodum ambulans Lucas densissima circumuolui caligine sibi videbatur, quoties illustratum à se Bernardum, percurrerebat, utque pueri ad quemlibet leuis auræ motum in tenebris rigent, ita ad quam sibi fingeat asperitatis sensum rigeat ipse totus, & ne alij rigerent, aliorum oculis rigoris causam subripere statuebat.

Propositum sanè ab amicorum, seu potiùs Clientum turba sæpiùs ipsi fuit; sapientis esse mutare consilium nouo rationum lumine succedente; Ea, quæ microscopio contemplan- tur videri, non esse tam grandia; eò futurum maius Bernardo decus, quò plura legentium ora gloriam geminarent, & laudes; Thesaurum absconditum nulli prodesse; non satisfacisse muneri filium, qui plus valens reddere Patri, non reddidit. Expositus pariter communis Ecclesiæ honor; additum demùm peculiare suæ in Christo Matris decus, quæ præ-

terquam glorificato congauderet Parenti , filij quoque coronatam sudoribus læta se cerneret .

Leues faciebat Bertolottus rationes has , licèt grauiſſimas , hortatores , & hortationes vnica reſponſione reſellens ; ſc̃ nempè nihil dignum elaboraſſe Bernardo ; quod ſi alij dignum cenſuiſſent , Bernardi Vitæ non defutura præla , ſe vita functo .

Ità prorſus contigit (Amice Lector .) Aſſiſtentis etenim pro munere , quod gerebat , Abbatem Generalem vniuerſam Congregationem viſitantem comitans , vix vnus diei itinere , peracto , morbo correptus , Urbem rediens , poſt quadraginra , quibus decubuit dies , ſummo totius Congregationis mœrore occubuit , quartodecimo Kalend. Iunij , decimi ſeptimi ſæculi anno octogefimo ſecundo , ætatis verò ſeptuageſimo ſeptimo . Mœrore , inquam ; quis enim ex tanti iactura Patris triftitiam non contraxerit , cuius prudentia , doctrina , & exemplo Congregatio vniuerſa tot annis recta , illuſtrata , & veluti manuduſta fuit ? Verùm mœrorem abſorbuit conſolatio ijs ex virtutibus , quæ vſque vltimo eius eluxerunt in halitu , concepta , vnde non modica aſtantibus ſpes aſfulſit , ex Dei miſericordia non fruſtratum iri ſumma felicitate , quæ extremum ad vſque ſpiritum tanta gratia cumulauit .

Parce (Amice Lector) ſi te parumper moratus ſum , neque enim alienum putauĩ , ſi tibi qualemcumque Auſtoris cognitionem ingererem . Illud igitur , quod Lucas ſemper voluit in tenebris opus , Bernardi gloriæ ſuſcitandæ , Lucæque memoriæ æternitati mandandæ , tuis expono luminibus . Hoc vnum tua ex benignitate rogo , ne te criticum velis Ariſtarchum ſauientem in mortuum , ſed ſi quid aſperi ex Auſtoris ingenio tibi occurrerit , hoc tibi Nardi Bernardi mellita dulcedo gratum faciat .

Cæterùm Elogijs proſas addidit Auſtor ſuorum diſtorum fida teſtimonia , varijs ex Scriptoribus deſumpta , vt ſicut nihil de Bernardo dixit , non ab alijs ſcriptum , ità nihil hoc in opere occurreret teſtibus fide dignis non comprobatum . Adidit & Enthufiaſmos , vel de eodem ſubieſto quosdam quaſi

uos Musarum impetus, vel ad aliquod Bernardi facinus in-
osa expressum, suo decorandum Elogio. Quamvis autem vel
sa fama notiora sint Bernardi miracula, atque certissima,
regulare tamen miraculum, quo Deus Bernardi miraculis
lem addere dignatus est, non incongruum reor hic tibi subij-
re; Ex hoc etenim, quantam Bernardi miraculis fiden-
tantam Bernardo reuerentiam debeas, colligere poteris.
aue, & Vale.

Narratio Herberti Abbatis Cænobij de
Moris, de libro Miraculorum S. Ber-
nardi per insigne miraculum
seruato.

Visitante nuper Venerabili Abbate Claræuallensi Petro
Monasteria sua, quæ in Rhemenſi Provincia, flante Spi-
ritu Dei, venustiſſimè florent: Nos quoque cum illo profecti
venimus die quadam vnà cū ipſo ad Monasterium Vallis-Re-
gis. Inuenimus autem ibidem Miraculorum S. Bernardi mul-
titudinem copioſam, quæ propter legentium tædium in codi-
ce vitæ eius inferi non potuerunt. Nam ſi prolixiùs ſcriberen-
tur, plurima indè volumina conficerentur. Hunc ergo Mira-
culorum librum, quem in Claraualle non habebamus, acce-
ptum mutuò nobiſcum ferre curauimus, vt eum tranſcribi fa-
ceremus. Portabatur autem in mantica, cum alijs ſeptem li-
bris, tam maioris, quàm minoris voluminis. Venientibus ita-
que nobis ad Monasterium Longi-pontis, contigit, vt eorum-
dem librorum portitor equus cum cæteris ad aquam ducere-
tur. Qui, dum incautè demiffis habenis vadum excederet, la-
pſus in profundum stagni, fluctuando, & natando fermè vnus
horæ ſpatio huc, & illuc anxie peruagabatur. Exclamantibus
autem, qui aderant, quod equus ille librorum, atque veſtimen-
torum ſarcinam habens cum puero ſuperpoſito mergeretur,
accurritur vndique, vt ei ſuccurratur. Interim autem quadru-
pes,

pes, & ipse puer sub aqua latebat, nisi quod ora protensa modicè superius apparebant. Quidā verò iuuenis indumentis exutus, & natando, diutius infecutus pereuntes, eripere voluit, sed fugiente caballo, minimè potuit. Tandem verò quæsitā de longè adducta nauicula, miserante Domino, reducti, & liberati sunt simul adolescentulus, & caballus, non modò, verū etiam salui, & alacres. Mantica verò continens ipsos libros, inuenta est aquis in modum vtris plena, atque distenta. Quæ, dum postmodum incuria ministrorum clausa diutissimè permaneret, tandem ea reserata, inuenti sunt libri, à minimo vsque ad maximum itā madefacti, atque deleti, ac si in profundo stagni diutius iacuissent. Verū tamen solus ille miraculorum, cum tamen cæteris aqua imbutis, atque submersis esset immixtus, itā repertus est incorruptus, & siccus, itā pulcher, ac floridus, ut minimè tunc extractum de viuario crederes, sed potius assumptum de armario diceres. Nam quemadmodum vsque hodiè cernitur, nè vnā quidem in eo literulam magnam, vel modicā aquæ stilla deleuit, aut tetigit, cum cæteri, sicut dictum est, libri itā fluctibus oblitterati, & pellium more confecti videantur, ut nullis deinceps vsibus iudicarentur apti. Undè mirati, & magna iucunditate repleti, gratias egere multis diuinæ clementiæ, qui dilecti sui Bernardi merita veneranda, voluit etiam nunc huiusmodi signo glorificare. Nos quoque magnificè consolati propriū damnum de submersione librorum, non modò leuissimè, verum etiam lætissimè tulimus: quippè qui in eius restitutione, iucundauē piscatione, tantum, & tale miraculum de immensitate aquarum cum libris extulimus. Et quidem duplex nobis incubuit exultandi materia, tū pro ipsa miraculorum gloria commendata, de quorum certitudine præsentī miraculo certiores existimus; tū pro ipsa pueri vita donata, cuius liberationem Sanctissimi Confessoris huius precibus, & meritis attribuendam esse non dubitamus. Habetur in Bibliotheca Patrum Cisterciensium tom. primo pag. 247.

*Mellifluo, Sanctissimoque Parenti
D. Matthæus Durandus obsequentiſſimus filius.*

E L O G I U M.

Parce, Bernarde, parce ;
Aut Lucæ mortuo, ſi lucem amas ;
Aut mihi viuenti,
Si vitam, cui te dedit ille, velis emortuam ;
Negauit ille viuens,
Ad quam te reuocauit ;
Vitam ad lucem vocare ;
Ne ſibi lux fieret ;
Humilitatis amans tenebras ;
Ne vanæ gloriæ luce hamatus
Vera humilium gloria abiret inglorius ;
Tuæ conſulens ego gloriæ,
Lucæ prouidens & luci,
Tibi obſequens, vt filius,
Illi non tam frater, quàm filius non iniurius ;
Tua encomia, Encomiaſten tuum
Publici iuris facio.
Sibi non imputandum ad culpam putauit ille ;
Inculpatæ ſi tuæ vitæ laudatos mores
Mortis ſilentio tumularet ;
Te namque ſolum laudatum volens,
Illaudatum ſe voluit ;
Ne tuas dum laudes ſuo exceptas calamo proderet ;
Propria ipſe proderetur laude.
Nec mihi adſcribendum reor pro reatu,

Si gratum me tibi laudato ;
Tuo & laudatori me cupiens ,
Tua gloriosa gesta descripta luci mandas ;
Scriptorem pariter gloriæ commendo .
Parce igitur, Bernarde, parce .
Panegyristæ tuo ,
Quod calamo promptam Tibi Panegyrim
Non depromptam Typis voluerit ;
Meo & genio ,
Quod Lucæ ingenio Tibi expressa Elogia
Depressa silentio nolit .
Tibi ille præconia eccecinat ,
Quorum nunc præco fio .
Coronas tuas ille texuit , sed priuatim ;
Ne propria priuaretur ;
His Te nunc publicè coronatum aucto ,
Ne publica frauderis laudè ,
Qui numquam Catholicam Rempublicam
Tuis laboribus non coronasti .
Parce ergo, Bernarde, parce .

Facultas Reuerendiss. P. Abbatis Generalis

*D. Florentius à S. Catharina Congregat. Reformata S. Bernardi
Ordinis Cisterc. Abbas Generalis.*

Cum Opus inscriptum, *Diui Bernardi Mellistui Ecclesie Doctoris
Gesta illustriora Elogiaco relata stylo, Auctore D. Luca Bertolotto,*
nostro quondam Primo Seniore Abbate Assistente; duo nostræ Con-
gregationis Monachi, Sac. Theologiæ Professores, nempe Ad. RR. PP.
D. Matthæus à S. Benedicto Procurator Generalis, & D. Ioannes
Baptista à S. Philippo Monasterij S. Pudentianæ de Vrbe Abbas dili-
genter examinauerint, & dignum Typis adiudicauerint, facultatem
facimus, vt publicè lucis fiat. In quorum fidem &c. Dat. in nostro
Beatz Mariæ Consolatricis Taurini Monasterio, die 23. Aug. 1682.

D. Florentius à S. Catharina Abbas Generalis.

D. Petrus Franciscus à S. Maurizio Secretarius.

Mellistui Ecclesie Doctoris, meique Parentis Sanctissimi Bernardi illustriora
gesta ab Ad. Reu. P. D. Luca Bertolotto dulcissimo Elogiorum stylo exarata,
obedientiæ simul præcipienti obtemperans, simulque proprii genij attractus impul-
su, non semel percurrit; eaque tanto condita dulcore semper expertus sum; vt, sicut
quondam Celorum Regina Bernardi ora, dulcius vt sua canerent præconia, lætè ri-
gere Virgineo dignata esset; & dulcedinis nectar Luæ calamo inspirasse Bernardum
ad sua regerenda gesta videatur. Cum ergo tantum abis, vt vel in minimo à fidei
Catholicæ, bonisque moribus Opus hoc disceper, quin imò & pietatem summam
redoleat, & doctrina, eruditioneque plurima sit repletum, tum piorum, tum studio-
rum vilitati, non modo publici iuris dignum fieri censeo, sed & pro mea in Ber-
nardum Parentem pietate, & in Auctorem affectu, vt fieret curavi. E' Monasterio
S. Pudentianæ de Vrbe die 3. Aug. 1682.

D. Matthæus à S. Benedicto Procurator Generalis.

Librum hunc cui titulus *Diui Bernardi Mellistui Ecclesie Doctoris Gesta illu-
striora Elogiaco relato stylo Auctore D. Luca Bertolotto &c.* Hyblam esse, seu
dulcissimi mellis fontem cum diligentissimè perlegerè animaduerti; rapidissimo enim
melle Mira Mellistui Doctoris Sanctissimiq; Abbatis Elogij ingeniosissimis enarrans,
mellitroq; pereurens stylo, lectorum animos singulari dum perfundit eruditionis, do-
ctrinæque dulcedine, ad illustriora pastanda exacuit, atq; ad eiusdè Sanctissimi Patris,
celsissimq; rerum excitat deuotionem. Non tamen mira us sum Auctore tot melleæ
promissæ acutina in mellissimi Doctoris sanctissimis facinoribus exponendis, nam
dum in viuis ageret mellito eius genio, placidissimq; supra quam credi potest, mori-
bus diu gloriæ me fructum esse. Vnde proprio & in Auctorem, & in veritatem affectu,
enim o lucis vsuram huic libro minime fore denegandam, cum nihil in eo vel fidei
Catholicæ dissonum, vel bonis moribus non consonum repererim. Sic sentio. In Mo-
nasterio S. Pudentianæ de Vrbe die 3. Augusti 1682.

D. Io. Baptista à S. Philippo eiusdem Monast. Abbas.

Ap-

APPROBATIO.

Virum magnum inter Occidentales,
Aduesperascente Mundo,
Sui seculi Heroem
BERNARDVM

Lucas Bertolottus nardo exprimit;
Et dulcissimam Apem mellius Auctor illinie;
Imo Luci lucem Lucas ingerit;

Patrique Filius
Honorem affert debitum;
Et Passerem solitarium
Suavis Philomela concinit;
Claræque Vallis Solem conspicuum,
Absterfis vetustatis tenebris,
Lucidiorem Lucas ostendit.

Ideoque in lucem prodire dignus est,
Et typis Liber eius imprimi,

Qui mali nihil, boni multum exprimit.

Sic, committente Reuerendiss. S. Palatij Apost. Magistro

Dominico Maria Pozzobonello,

Lecto, & ad libellam Libro maturè expenso,
Censeo.

Laurentius Boulboul Clericus Reg. Minor
S. Congregationis Indicis Consultor,

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiss. Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici,

I. de Ang. Archiep. Vrbis. Vicefg.

Imprimatur,

Fr. Dominicus Maria Putcobonellus Sac. Pal. Apost. Mag.
Ord. Præd.

BERNARDI MELLIFLVI

Ecclesiæ Doctoris
GESTA ILLVSTRIORA.

*Bernardum Mellifluum Doctorem sibi auctor
accerisit in Musam.*

ELOGIVM I.

Isto me tibi BERNARDE,
Operoso, quod imperas, operi
Tuam impetraturus opem.
Magna sunt, & viribus maiora,
Nauis quæ exigis à viro;
Quibus ni accedas Promotor,
Cessabunt vix mota.
Quis tu Melliflue Doctor?
Quis ego Dulcissime Pater,
Obscuro vt meo indigeas calamo,
Orbes omnes illustras qui tuo?
Is es Bernarde,
Quem magnum, & in vtero visum,
Nullibi non maximum vidit nullus,
Solis ad instar,
Dum nasceris, dum progredieris, dum moreris;
A Num-

Numquam non emicantem .

Magnus is es ,

Qui notus antequam natus ,
Puerulum Deum adis puer ,
Vagientem vt audias fomno surdus ,
Latentem vt videas nocte cæcus .

Is es Athleta ,

Qui Gigas nondum adolescens
Veneris eludis , elidis Cupidines ,
Expugnator tories , quoties oppugnatus ,
Victor vbique , & nusquam victus .
Qui vix ciuis , mox solitarius ,
Ex quercuum discipulo hominum magister ,
Metamorphosi felicissima ,
Agis in Agnos feras , & belluas in homines .

Grandis is es ,

Qui hominibus miraculum euasus , & Deo ,
Ecclesiæ Principatui Principes subdis ,
Increpas Imperatores , ne discrepent ,
Vt regi se sinant , territas Reges .
Petri successoribus alter Paulus ,
Verbo pugnans , & opere ,
Schismata expugnas , & hæreses .

Is es Thaumaturgus ,

Quem , quot intueris , tot intuentur cæci ;
Quot audis surdos , tot audiunt ;
Tot alloquuntur muti , mutis quot loqueris ;
Claudi tot sequuntur erecti ,
Erigi quotquot iubes ;
Solo vel nutu Medicus , vel solo verbo .

Maximus is es ,

Qui Concilijs seu præsideas ,
Præsules seu moneas ,
Miraculis addis oracula ;
Suadendæ veritati æque potens , ac morbis sanandis .
Moratos allicis , si doceas ,

Inmo--

Immorigeratos pungis , si instruas ,
Æquè melle , æquè aculeo ,
Api simillimus .

Is es Doctor ,

Affaris Prophetarum qui ore , dum loqueris ,
Apostolorum vteris calamo , dum scribis ,
Ex ore nihil eructans , nihil ex calamo
Ex sacris non haustum voluminibus .

Dilectus is es ,

Lactavit quem Virgo , genuit quæ Deum ,
Ablactatumquè Virginis Matris ab vbere
Sua allecavit Virginis Filius ad vulnera ,

Hinc ex pectore , hinc ex latere

Epulo diuinorum , & heluo .

Tantus igitur Bernarde cum sis ,

Quis ego , vt totum te referam ?

Iubes regeri tamen , & vrges ,

Extimulans magis , quam alliciens .

Eia Pater ,

Præsto adsum , præsta quæ iubes .

Diues es , quibus indigeo ,

Effunde egeno , quibus abundas ,

Digna scilicet argumento

Copiam , grauitatem , cultum ,

Acumina , lumina ,

Eloquentiæ flores , sententiarum fructus ;

Exigunt hæc omnia , exigis quos lapides .

Omnia autem cedes , concedas si vnum ,

Vnum scilicet calamum tuum ,

Apollinem mihi futurum , & Musam .

NE putes , lector , mihi hic perperam aduocauisse Bernardum in
Musam , quasi Musam voluerim , cui nusquam Pierides arrise-
re ; addam hic , quæ de Bernardi haud infœcunda musarum vena scrip-
sit inter cæteros Angelus Manrique Hispaniarum Apollo . Non me
latet , is inquit , scriptum de illo quondam , a primis ferè rudimen-
tis adolescentiæ suæ exercuisse poësim , editis versibus vernaculo

*Annal.
Cist. ad
ann. 8.c.
2. nu. 6.*

„ sermone, qui longè, & latè vulgati per totam Galliam, neque
 „ post multos annos exoluerant: tum etiam fratres, alias sibi cha-
 „ rissimos, ne dum ceteros studiorum commilitones rythmico certa-
 „ mine, acutèq; inuentionis experimentis non solum exercuisse, sed
 „ superasse. Et paulo inferius. Certè Bernardi rythmicę oratio-
 „ nes ad singula Saluatoris patientis membra, ad Christum Domi-
 „ num, & eius Matrem Virginem, & id genus alię numen ingenij
 „ pandunt. Legitur hodieq; libellus eius, cui nomen, Floretus, he-
 „ roico, neq; ineleganti carmine conscriptus, in quo de vitijs, vir-
 „ tutibusq; de Sacramentis, deque cunctis mysterijs nostrę fidei lu-
 „ culenter, exactèque pertractat. Nec suppositus postus, vt appa-
 „ ret, quippè a Ioanne Gersone antiquo, & graui Theologo non
 „ solum, vt Bernardi opus admissum, vulgatumque sed commen-
 „ to illustratum satis prolixo, quod Lugduni in folio apud Ioannem
 „ Marion, anno M.DXX. sed & alibi etiam excussum lector inue-
 „ nit, Sic ille.

Ergo Bernardus pœsim satis calluit, exercuitq; in materijs sacra-
 tionibus, pudicis aliquando delectatus musis, quibus pudicas sic de-
 lectaret aures, vt simul erudiret animos, vt simul instrueret mores.
 Communis est Caballini fontis vsus, bibunt ex eo omnes, singuli
 sua pro siti, illo eodem variè singulorum pro voto propinante va-
 ria. Quin biuertex consurgit Parnassus, alij alius, latices hinc indè
 cuique manans cuiusque ad gustum, seu sacros, seu profanos, pro-
 sitientium placitis. Hauriunt ex vno mali, cruentè vt pessima; ex al-
 tero bibunt alteri, vt ex bono refundant optima, illi quidem, vt mu-
 sarum pudicitia mores pudicos corrumpant; hi verò, vt serijs auietę
 mentes dulciori hoc pabulo aliquantisper refectæ promptiores virtu-
 tum ad ardua pergant, quod instituerunt iter. Arcana vis aliqua,
 carminibus inest, eaq; non modica docendi eq; ac suadendi,
 qua suauiter auris pruritata, audita faciliter animis non tam infi-
 nuat, sed imò imprimit, difficilia intellectu doctura, quosque
 suatura labores. Hoc instinctu puer adhuc Bernardus, interq; prima
 scholarum rudimenta, ipso Bernardi aduersario teste, Musas dilexit,
 Poetam agens sed sacrum, sed sanctum, vt puerum decebat futurum
 deinde Delphicum Ecclesię Apollinem. Hunc mihi, lector, ex Pa-
 radiso aduocatum, non ex Parnasso delegi in Musam, & inuocaui, vt
 sibi iam obsequenti sic temperaret calamus, coloraret sic atramen-
 ta, sic mihi spiritu suo fecundaret mentem, sic menti reuelaret sua,
 sicque reuelata distribueret, vt nihil de ipso nec mens cogitaret, nec
 refunderet calamus non ipso dignum. Faueat ipse vtinam voto
 meo.

B E R N A R D V S .

*Latrator strenuus sub salutifero monstratur
matri catulo .*

E L O G I U M I I .

Irradiatus , Viator , quem vides , catellus
Vterum Alethæ illustrans
Bernardus est .

Pinxit sic eum futurorum præcius somnus ,
Sagacem ut matri prælagiret prolem .
Latrantem exhibuit latebroso ex ventre ,
Latentis geniti ut exprimeret genium ;
Ut nascituri notaret indubias pastoris notas .

Coloravit ex lilio catelli colla ,
Vestiuuit dorsa ex rosis ,
Gemino rosarum , & liliorum colore ,
Germanam Bernardi referens virtutem ,
Mentis niuem , ignem animi ,
Puritatem , charitatem .

Maeste hoc tuo pennicillo somne ,
Quo , canem effingis discerpturum leones ,
Siriumq; orbi prædiuinas fidus
Vitiorum æstuarium exiccaturum .

At, picto infomnio, euauit iam somnus ,
Haud læta ex somnio relicta Aletha .
Vides , ut visum canem horret inuisum ?
Ut timet ? ut horrescit ? ut tremit ?

Ad Bernardi latratus tota pallet .
At pacandæ matronæ adest iam vates ,
Hunc tu silens vaticinantem audi .

Ominor tibi fausta , inquit , ò mulier infausto ex omine .
Virum paries , qui tibi canis apparuit ,
Indole mitem , ingenio docilem ,

Genitrici

Genitrici tam similem,quàm genitori.

At latrat ,inquis, ore ; minatur dentibus :

Nihil timeas ; Pastoris symbola hæc sunt .

Erudiet ore , quos agnouerit ex moribus agnos ,
Terrebit dentibus , quos offenderit ex moribus lupos .

Scelestos oblatrabit , admordebit scelera .

Vitiorum hostis , & vitioforum .

Tantam tamen seueritatem clementia non deseret ,

Nam dentatos seuerum in lupos ,

Clementem excipient oues morbosæ .

Harum vlcera sua is canis linget lingua ,

Tam agnis medicus , quam lupis mordax .

Hoc Alethis insomnium recensent omnes , qui Vitam Bernardi scripserunt , & Gestâ ; Gullielmus primò somnij seriem his , verbis describit . Hæc, mater scilicet Bernardi, cum in ordine filiorum tertium Bernardum haberet in utero , somnium vidit præfagium futurorum, catellum scilicet totum candidum , in dorso subrufum , & latrantem, in utero se habere . Super quo territa, vehementer, cum Religiosum quemdam virum consulisset, continuo ille spiritum prophetiæ concipiens , quo Dauid de sanctis Prædicatoribus Domino dicit, lingua canum tuorum ex inimicis, trepidanti, & anxie respondit: Ne timeas , bene res agitur . Optimi Catuli mater eris, qui Domus Dei futurus custos magnos pro ea contra inimicos fidei editurus est latratus . Erit enim, egregius prædicator, & tanquam bonus canis gratia linguæ medicinalis in multis multis morbos curaturus est animarum . Hanc eandem matris visionem illustrauit Gaufridus Bernardi discipulus commentariolo . Cum alios , hic inquit , in pueritia, alios in iuuentute, alios in senectute vocauerit Deus , nonnullos tamen, sed paucos quodam privilegio gratiæ specialis in benedictione præueniens, imò præcipiens, nec dum natos, quales essent futuri , quibus voluit signis , & indicijs ostendit . Sic electi sui , & præelecti hanc venerabilem matrem felicissimo onere gravidam insolita visione perterrituit , sed interpretatione eiusdem consolatus est . Sic nimirum Bernardus noster, ex quo cepit, utcumque viuere, cepit & mirabilis apparere ; necdum parturiēbatur, & iam prædicabatur, vel magis iam ipse prædicabat , & nec lactans quidem adhuc erat, iam tamen laudans Dominum, apparebat .

At

*Citat. ad
Manriq.
Annal.
ann. 8.
cap. 1.
num. 6.*

At ego dum somniat Bernardi mater, dum somnium matri Vates
interpretatur, dumque Vatis interpretationem Gaufridus dilucidat,
desuper afflatus, omnes interpellans, sic affor .

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M III.

De somnio tuo tecum conqueror somne ,
Quod spectandarum Bernardi virtutum daturus specimen ,

Spectandam catelli exhibes speciem .

Quid hoc portendis orbi mordaci monstro ?

Vigili an sub catello

Curiosam Bernardi in filios curam ?

Vigilem magis expressisses , claram finxisses si pharum :

Alta ex specula speculantem omnia ;

Præfuit enim sic Bernardus , sic profuit ,

Sibi fax , & suis pharus .

Latrantem an ostentas in vocis ostentum ,

Qua ille intrepidè mala diuerberans increpuit malos ?

At, quod ore Bernardus cristatas territauerit frontes ,

Rugiens leo referri debuerat .

Pauore vacuus, zelo plenus,

Rugijt in belluas , plusquam latrauerit ,

Minor leone , ac maior ,

Quod irascitur , sed sine ira .

Placuit fortasse mellitum puellum catulum effingere mellitæ ,

Virgini vt matri efficeret delictum ?

Graphicè imaginasti , si sic imaginatus es .

Sic enim huic fauit catulo , quæ Agnum enixa ,

Eodem vt vbere lactauerit catulum , quo aluit Agnum .

Comimentum iam tuum commendo .

Sed , quid discolor catelli ille color ?

Candidum monstrasti , vt præmostrares cygnum ,

Æquè scilicet ex colore olorem , ac ex ore :

O eloquentiæ Bernardi portentum eloquens !

Visa enim hæc cygnea semper , & audita ,

Seu manaret ex ore , seu flucret ex calamo ..

Albis.

Albis addidisti crocea ,
 Nobilia insignis pudoris insignia .
 Palluit nunquam Bernardi pudor ,
 Imò ne pallefceret semel , erubuit semper .
 Omnia rectè somne ; sed hinc iam fuge ,
 Læta enim iam euigilat Aletha
 Virum paritura , quem tu pinxisti canem .

Bernardi genesis , & genus .

E L O G I U M I V .

Nouum luci nascitur lumen,
 Noua Tescelini , & Alethis soboles ,
 Bernardus .
 Huc te volo astrorum sectator , & interpres,
 Quis , putas , hic erit puer ?
 Qualis illi in biuio fortunę obuabit fortuna ?
 Quam ille abditam cæli oculis fortietur sortem ?
 Natalitia at nati cum tibi sit hora ignota ,
 Horoscopans , quod consulas , latet te sidus .
 Animum ne despondeas Astronome ,
 Nam nati ex genio , ex genere , ex gestis
 Horoscopum coniecturare si libet ,
 Hunc, fidere non nisi propitio nascente, coniicies natum .
 Genio enim pius impium duxit non vrgere ingenium ,
 Quò ipsum genialis vocabat pietas .
 Coluit ita templa, & incoluit ,
 Vt extra templa sit visus rarò ,
 Non inter aras nunquam ,
 Semper sibi ara, ubiq; sibi templum .
 Genere nobilis nobiliori adspirans nobilitati
 Auxit gentilium fastos sanctorum festis ,
 Magnum genus magna decorans sanctitate .
 Gesta si cupis ,

Orbem

Orbem consule , cui consul ipse
 Parauit bella , prostrauit monstra , placauit cælum .
 Orbis tergeminos hic vnus æquans heroes ,
 Vt bella dirimeret Mercurium gessit ;
 Euasit Hercules , monstra vt inuaderet ;
 Nouusque Atlas sustinuit cælum ,
 Iratum ne ruens terras obrueret .
 Age nunc Astronome ,
 Ex gestis , ex genere , ex genio
 Nato Heroi horoscopum auspicare ,
 Sortitusque astrum nato diuina sortes .

Nobile Bernardi genus calamo suo nobili Angelus Manrique
 „ nobilitauit sic . Parentes habuit Tescelinum , Alcidem que
 „ (quam Guillelmus mihi nominauit Aletham) è quibus illum
 Ducibus Burgundiæ propinquum genere , adeoque Regum Galliæ
 progeniem claram ; hanc ex Cornelienſium Comitum familia , alta
 origine Regum Lusitaniæ , atque Henrico Lusitano primo Comite ,
 Alphonſi Regis patre , in tertio consanguinitatis coniunctam , no-
 strates referunt ; quo Bernardo cunctos Christianos Principes arcto
 sanguinis fœdere deuinciant . Ego in Guillelmo Sancti Theodorici ,
 atque Alano Altisiodorensi , quondam illo Abbate , isto Episcopo ,
 „ atque utroque Bernardo cœtaneo solum inuenio , Parentes claros
 „ secundum seculi dignitatem . Hæc ille , qui deinde Paradinum
 Burgundum auctorem , & de Burgundiæ Ducibus tractantem refe-
 rens , Bernardi parentes inter illustres Burgundiæ familias numeratos
 „ agnouit , non tamen inter Regias . Honor regis , inquit ille post
 „ præfatum testem , iudicium diligit , honor Sanctorum certam
 „ veritatem . Nec ea nobilitas Bernardi patris est , quæ egeat ad-
 „ dititiis commendari . Sed neque his immorari ad me atti-
 net , non enim Bernardo famosas gentilium inquirere imagines hic
 mea mense est , sed potius Bernardi splendoribus auitam parentum
 illustrare nobilitatem . Hæc satis de genere , de genio colligam tibi
 „ pauca ex multis , quæ de eo coaceruauit Gaufridus . Summum
 „ erat huic famulo Dei studium fugere admirationem , & tamquam
 „ vnum se se agere cœterorum . At proſequebatur gloria fugitantē ,
 „ sicut è regione captantes se se alios fugere consuevit . Prouerbiū
 „ in ore ei frequenter , semper in corde ; Qui hoc facit , quod nemo
 „ mirantur omnes . Minus quidem stare poterat , sed erat sedens
 „ penè iugiter , & rarissimè mouebatur ; Quoties subtrahere se ne-

*Annal. ad
 ann. 8 n. 4.*

Lib. 1. c. 1.

„gotijs poterat, aut orans, aut legens, aut scribens, aut insistens
 „doctrinæ, & fratrum ædificationi, aut in sacra meditatione persi-
 „stens. Omnis ei ad meditandum hora brevis, locus omnis con-
 „gruus erat. Frequenter tamen, licet sic affectus diuino urgente,
 „uieru, imò urgente spiritu, studium hoc curis vberioribus post-
 „ponebat, doctus quærere, non quod sibi erat utile, sed quod mul-
 „tis. Alioquin in quolibet cœtu hominum, vel tumultu, nisi eius
 „intentionem causa deposceret, tota facilitate animum colligens,
 „interiori quadam, quam vbique sibi circumferebat, solitudine,
 „fruebatur, nihil prorsus attendens, quod appareret exterius. In-
 „cellus eius, & habitus omnis moderatus, & disciplinatus, præse-
 „rens humilitatem, redolens pietatem, exhibens gratiam, exigens
 „reuerentiam, solo visu lætificans, & ædificans intuentes. Quam
 „verò placabilem, & persuasibilem, quam eruditam linguam de-
 „derit ei Deus, ut sciret quem, & quando deberet proferre sermo-
 „nem; quibus videlicet consolatio, vel obsecratio, quibus exhor-
 „tatio congrueret, vel increpatio; nosse, poterunt aliquatenus, qui
 „ipsum legerint scripta, & si longè minus ab eis, qui verba eius
 „sæpius audierunt. Hactenus Gaufridus de Bernardi genio ad
 „omnem virtutem promptissimo.

Ibid. c. 2.

Ibid. c. 3.

*Tom. 12.
 adann.
 1153.*

Promat nec Bernardi testimonium illustre purpurata Baronij au-
 thoritas, striato quidem elogio, sed quod paucis omnia Bernardi
 stringit gesta. Verè (inquit ille) apostolicus vir, imò verus Apo-
 stolus missus à Deo potens opere, & sermone, illustrans vbique,
 „& in omnibus suum apostolatam sequentibus signis, ut planè ni-
 „hil minus habuerit à magnis Apostolis. Hic viuens iam centum
 „sexaginta Monasteria vbique terrarum crexit, Sed ista minora
 „censenda respectu illorum, quæ extra claustra in diuersis Orbis
 „Ecclesijs, potissimum verò pro Romana est operatus Ecclesia.
 „Qui & apud Imperatores, Reges, aliosque Principes, pro om-
 „nium subleuatione, atque ipsorummet Principum salute tot, tan-
 „taque peregit. Et qui dicendus sit totius Ecclesiæ Catholicæ or-
 „namentum simul, ac fulcimentum: Gallicanæ verò in primis Ec-
 „clesiæ prædicandus sit summum decus, summa gloria, summa
 „felicitas. Cuius memoria felicissima in benedictione, & sanctifi-
 „catione ad morum informationem, & disciplinam, & in con-
 „demnationem hæreticorum in Sancta Ecclesia iugiter perseverat.
 De puncto, hora, & die Bernardi natalitjs in annalibus nihil, de
 anno autem sic coniecturat Mantique. De tempore omnino certum
 est, natum anno millesimo nonagesimo primo, eo nimirum, quo
 Beatus Petrus Cauensis, Cluniacensis olim Cœnobij alumnus, obla-
 tum sibi ab Urbano Secundo in Concilio Beneuentano usum mitæ,

reue-

reuerenter quidem, sed magnificè contempserit, quo Bernardo offerendarū, contemnendarumque iam tunc in illo præstigia ostenderentur. Natum hoc anno faciliè conuincas, si à millesimo centesimo decimotertio, quo Cistercium ingressus est, duos & viginti demas, quos tunc habebat, in quo omnes Historici conueniunt. Nascitur igitur Bernardus Occidentale Imperium Henrico Tertio, Orientis verò Alexio Comneno moderantibus, regente Galliam Philippo Henrici filio, Urbano secundo Petri nauis Rectore; & optimo equidem omine, ut scilicet natam sibi Monachismi lucem gloriaretur Monachus Pontifex, ut prodiret in lucem Cistercij futurum lumen, Orbem illuminante Cistercij approbatore. Sed ferit oculos exoriente hæc stella, & calamus Euthusiasmō percitus, sic se tibi genetliacum refundit.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIUM V.

Nascere, Bernarde, nascere;
Te solem præstolatur fortunandus tua luce hic dies:
Nascere lux vitæ, & morum splendor;
Nondum nato nasceris Cistercio,
Cui ni Phosphorus nascaris, nascetur vel nunquam,
Vel natum nunquam nanciscetur Hesperum.
Tertius nasceris septenos inter fratres,
Venus scilicet septenos inter Planetas.
Orire virtutum præcursor, vitiorum propulsator,
Occident vitia te oriente, & nascentur virtutes.
Nascere inclyte Heros Galliæ,
Nouus tecum nascetur orbis Hercules;
Terrarum tutor, Inferni tortor.
Suos Roma iam odorata leones te domitorem expectat
Futurum leonum iugulatorem.
Schismatum oua, & hæresum
Sua iam Infernus incubat Hydrus,
Quid nasci moraris, qui horum nasceris oppressor?
Iam nascitura vbiquè timentur monstra,

Cur, vt hæc moriantur citius, citò non nasceris ?

Nascere, Bernarde, nascere .

Timebunt monstra te nascente ,

Calamum plus tuum, quam Herculis clauam .

Nascere latrabunde catule ,

Lupi cum instabunt, rugies leo ,

Agnorum defensor, pastorum tutela ,

Securitas vtrisque euasurus, & tranquillitas .

Nascere Apis melliflua ,

Hyblæi thymi te auent, biblicosque flores ,

Ori tuo daturi mella, calamum tuum facturi melleum ,

Vt nisi ambrosium loquaris nihil, nihil scribas nisi nectareum.

Prodi demum in lucem Ecclesiæ lumen,

Oris, & calami prodigio gemino

Obliquos exorbitantem per calles

Æquas inter orbitas restitaturus Orbem .

Aletha acceptum à Deo Bernardum offert Deo .

ELOGIVM VI.

Hanc ante aram, Viator,

Cernuam matronam, quam cernis ,

Aletha est Bernardi mater .

Votum vt soluat filium hic ligat ,

Deoque deuouet acceptum à Deo ,

Aræ aram, templo templum, Agnum Agno .

Templo dicat, qui templi lampas futurus

Templis addet nouum lumen, & noua numini templa .

Agitur hic Aleth plusquam agat ,

Plena namquæ Deo, momento vno ,

Hostiam Deo vellet, & aræ victimam .

Quem aræ filium despondet, Deo quod offert munus .

Eodem deindè momento ,

Immori eligeret magis, quam immolare .

Immolat tamen, incruento sed cultro ,

Inno-

Innocenti sed flamma ,
 Amoris gladium victimæ deprecans, & ignes ,
 Quo iam cæsa tota est ipsa ,
 Quibus iam totis ipse inardet .
 Puelli ad votum totum agitur ;
 Agitque mater, quod soboles ageret, si sibi compos ,
 Annam illa referens, iste Samuelem .
 Vides, ut inter gestantis vlnas gessit puer ?
 Materno applaudit placito, matris arridet voto .
 Fari non valet, & matris prærita
 Sibi fore placenda nictu profatur, & risu .
 Gaudet fascijs adstrictus illigari se Deo ,
 Arisque eligi vix aura positus .
 Gemmauit si sic, Viator, tenellus hic puer ,
 Quos emittet adolescens flores ?
 Aut gemmas præstolare, aut gemmeos .

P Vellum igitur Bernardum , & vix natum , sacroque ablutum .
 fonte in Templo mater præsentat, ut qui adhuc in matris utero
 conclusus sub catelli specie Templi iam custos erat, mox natus
 Templum adiret, Templorum deinde futurus defensor . De hac por-
 ro præsentatione sic loquitur iam citatus , & sæpè citandus Manri-
 „ que sacri ordinis historiographus . Enixæ Alcidi in more semper
 „ tuerat, recens natos infantes offerre Deo , oblatos proprio lacte
 „ nutriendos reassumere, siue quo mater integra existens (nam quæ
 „ non lactant, dimidiare videntur officia matris) plus sibi iuris in
 „ oblatos vendicaret, adeoque etiam plus in illis Deo offerret ; si-
 „ ue, quod ipsa oblatio, utroque illo materno clausa munere, inna-
 „ ta potius, quàm aduentitia omnibus esset : quam causam paulò
 „ aliter designant Guillelmus, Alanusque, dum ita scribunt . Quali,
 „ cum lacte materno , materni quodammodo boni eis naturam in-
 „ funderet . In Bernardo speciale aliquid lego . Nam primò, quod
 „ ad oblationem attinet , mox ut illum (sic refert Guillelmus) fe-
 „ lici partu ediderat, non modò obtulit Deo , sicut de alijs agere
 „ consueverat, sed sicut legitur de Sancta Anna Matre Samuelis ,
 „ quæ petitem à Domino, & acceptum filium , in tabernaculo eius
 „ dedicauit perpetuò seruiturum , sic & ipsa in Ecclesia Dei acce-
 „ ceptabile obtulit munus . Præsentatus in Templo Bernardus est ,
 „ ut vel sic ab exordio vitæ inciperet Virginis matris filius appare-
 „ re .

Ad ann 8.
 c. I nu. 7.

„ re . Deinde, quod attinet ad lac, Bucardus addit, non vnquam .
 „ aliud fugere voluisse ; nam, vt referunt de illo, nunquam fuxit
 „ vbera nutriticis, nisi solius matris . Quippè iam tunc votorum il-
 „ lius socius, antequam conscius, & necdum iussus per omnia ob-
 „ temperabat, cooperatus maternæ pietatis, atque oblationis ab-
 „ ea semel conceptæ, ipse non tantum hostia, sed confacerdos .
 Ita Manrique sua aliorum dictis confirmans, quibus ego sic in En-
 thusiasinum prouocor .

ENTHUSIASMVS.

ELOGIUM VII.

O hominum origo, & omnium causa Deus,
 Omnia qui vides, homines qui audis,
 Oculos huc aduerte, & aures .
 Hic adesto, qui nusquam non ades .
 Famula hic ego Aleth humilis tua
 Hunc reddo tibi, quem mihi dedisti filium ;
 Donatione vt irreuocabili
 Tuus iterum fiat, qui munere tuo meus .
 Eum huic tuo altari sisto,
 Vt aurea inter altaris Cherubin Cherub lacteum
 Mactati collactaneus Agni
 Agno discat conuiuere, antequam sibi .
 Agnum tibi offero, canis mihi visus in utero .
 Munifex tu illi Deus,
 Seu Canem velis, vel Agnum,
 Mores imprimere muneri exprimendo consentaneos .
 Agnas Pastorem, præter te, sequatur nullum .
 Pascua tua præter, nulla pascat .
 Tuos præter sibilos, audiat nullos .
 Balet tibi soli, tibi soli in ouem crescat,
 Inter oues aggregandus in Cœlo ouantes .
 Mitis animi sit, mentemque eius animet
 Lux tua, amor tuus, robur tuum .
 Lustrabit Orbem tua ex luce, & illustrabit .

Tuo

Tuo ex amore incendet vrbes ,
 Roborabit vtrisque fidem tuo ex robore .
 Hæc meo oro gnato, si tibi hærebit Agnus ;
 At quid si filio tuo , qui tibi Agnus, qui Iudæ Leo,
 Canis hic adhæserit , & coines ?
 Vigilantiam inde cani pastore dignam ,
 Innatam adde pastori canum sagacitatem .
 Ore valeat , tutetur vt oues .
 Vt apros arceat , dentes exertet .
 Latret semper , vrgeat vt semper Lupos .
 Valebit ore , si quæ illi oro , dabis ora ,
 Ambrosij vel melleum , Chrysostomi vel aureum .
 Vrgebit dente, dentiant si illi Augustini dentes .
 Latè latrabit, & validè ,
 Græca patrum facundia si imbuas , & latia .
 Sic Patrem orabat Bernardi mater .
 Quæris an obtinuerit ?
 Plus accepit , quam appetijt .

Veneficam puer abhorret mulierem .

E L O G I V M V I I I .

Vernat nondum Bernardus, & iam hyemat,
 Vixquè pedibus constans iam capite ægrotus
 Geminans flos decumbit gemens .
 Hunc inspice , Viator , & mirare .
 Videsne, vt pallet vultu ?
 Vt decidit in lilium vix oriens rosa ?
 Intempestiuos hos cinerum pallores
 Ignea induxit vis morbi ,
 Nimia sanguinum flamma
 Vultuum murices iam ferè soluente in cineres .
 Pallet non modo , sed admodum pauet ,
 Ex morbo pallidus , pauidus ex medicina ,
 Remedia plus ti mens, quam morbum .
Medeam

Medeam vides vetulam illam, & exdentulam ?
 Huiusce paruulum terret incentio medica ,
 Magicique carminis detestabile crimen .
 Huius infandum dolum magis dolet infans ,
 Quam suo doleat capite .
 Nihilq; de dolore questus dolosam sic queritur .
 Apage à me prastigiosa pestis ,
 Venefica mulier , & malefica ,
 Vndè euocata, te ad orcum deuoueo .
 Apage nocitura plus mihi quam profutura .
 Amabilis mihi nunquam salus , quæ odiosa Deo ,
 Morboquè meo non carere malo ,
 Quam arte tua conualescere mala .
 Bonum mihi , quod bonus Deus infert malum ,
 Pessimum , quòd tu mihi polliceris bonum .
 Caput ægrotat , non ægrescat animus .
 Sic, vt sanus senex, loquitur infans æger .
 At adest innocenti innocens Archiatus ,
 Empiricus quidem , sed ex Empyreo ,
 Coronaturus caput , quod cruciauerat .
 O morbum Bernardi felicem !
 Cui vt medelam faciat ,
 Medicus fit Deus .

Mirare lector ægrotantis huius paruuli sanam mentem ; Quis hunc docuit vestigijs suis vix hærentem , & vestigandis nondum capacem prastigijs fugere , & prastigiosam abhorrere , nisi qui paruulo intimius adhærens , adfuit ex vtero omnia docens hominum , & Angelorum Magister Christus Dominus . Nouit Bernardus vitia , & fugit auditis nondum vitiorum nominibus , Deo sic illum suis illustrationibus praueniens, vt magnus semper esset, puer etiam, quem ipse non nisi ad magna orbis commoda orbi accommodauerat. Hanc porro pueri constantiam Guillelmus his verbis non constare ,

Lib. 2. , , sic vetuit . Cum adhuc puerulus graui capitis dolore vexaretur ,
c. 2. , , decidit in lectum . Adducta autem ad eum est muliercula , quasi
Ann. ad , , dolorem mitigatura carminibus . Quam cum ille appropinquan-
Ann. 8. c. , , tem sentiret cum carminibus instrumentis , quibus hominibus
2. n. 1. , , de vulgo illudere consueuerat , cum indignatione magna exclamans

mans à se repulit, & abiecit. Nec defuit misericordia diuina,
 bono zelo sancti pueri, sed continuo sensit virtutem, & in ipso
 impetu spiritus surgens, ab omni dolore liberatum se esse cogno-
 uit, supra ætatem, inquit Manrique, atque è lecto resiliens intran-
 tem repellit, non acquiescens experiri virtutem dubiam; si diui-
 nam verbis non alligandam; si diabolicam omnimodis fugien-
 dam. Mirum in puero, urgente acri dolore, medicinam non-
 grauem detrectare, & quo minus arctatam naturæ legibus, cò-
 creditam vulgò efficaciorē. Sed mirabilius medicina illibata-
 morbum fugere, & se celerius liberum sentire, quàm posset car-
 minum ope liberari. Sic ille mihi iam ferè entheato.

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M I X .

Infantem hunc caue inferni Gigas;
 Virum reperies, quem putas puerum,
 Sentiesque leonem, columbam quam vides.
 Nulla crede in paruo magna non esse,
 Non Heroum virtutes, Gigantum non vires;
 Inest puero namq;
 Virorum animus, sed constans, senum mens, sed cana,
 Vixq; ablactatus, & lacteus adhuc
 Te nunc primùm triumphat,
 Eumq; victorem excipis antequam hostem.
 Fugientem vides anum fugatam?
 Is te in vetula triumphauit puellus,
 Trifaucem Agnus, Turtur Harpyam.
 Puellum caue;
 In-murem namque decrescēs, & noctuam;
 Agnus ille cum creuerit leo, cum turtur aquila,
 Futuram hanc tibi metamorphosim
 Præstigiosa hac saga præfagiente.
 Ablegatam ab se, hanc ad te delegat
 Cædes tibi nunciaturam sua ex clade.
 Valentem hanc prostrauit æger,
 Victoriā nactus decumbens,

Inque lectulo triumphos potitus .

Cave a sano .

Nam capite dolens caput qui tibi obtudit ,

Cum conualuerit confringet cornua .

Bernardum fuge .

Allatrauit te ille ex utero, vix dentiens momordit ,

Pusio pupugit , infirmauit ægrotus ,

Strauit ex strato .

Viribus validior , maturior annis ,

Nobiliori te triumpho ,

Conteret , conculcabit, conficiet .

Cave , deuita , fuge ,

Catenatum , vt te teneat , iam nectit catenas .

Puero Bernardo apparet

Iesus Puer .

E L O G I U M X.

Suspensio vestigio huc Viator accede ;

Dormit hic namq; Bernardus ,

Votumquæ somniat suum .

Pupulum videre Deum cupierat sæpè puellus ,

Præsepe pupuli inuisans animo sæpè ,

Voto sed semper irritò .

At fauit hac vice puello pupulus tandem ;

Nam, vel raptò Bethlemicam ad specum Bernardo ,

Vel specu ad Bernardum delata ,

Is puello apparet pupulus ,

Qualis enixa apparuit puellæ .

Iterat illic Bernardo sui ortus miracula ;

Puero fit iterum puer, qui gigas ,

Mutescit iterum , qui Patris Verbum ,

Pappissat iterum , qui linguas erudit .

Vigiles ad Agnum Pastores properant ,

Rorat

Rorat celum, fluit scopulus, perorant Reges;
Muta inter bruta vagiente Deo.
Perfruere desideratis Bernarde,
Vtque diutius fruaris, longius protrahe somnum.
Potiris dormiens, quæ vigil cupiebas,
Deuotum nunc exple votum.
Accede ad inaccessibilem, immensum amplectere,
Ille iam tibi propior est, iste iam tibi pusillus.
Age prece, age osculo, age amplexu;
Puello hæc omnia licent,
Placebunt hæc omnia pupulo.
Vides vt tibi ridet?
Animat hoc illo te risu ad oscula.
Aspicias, vt nutat, vt annuit, vt nictat?
His ille te nutibus,
Inuitat ad amplexus, quos vitas.
Non loquitur, hincit tamen,
Lacteaquæ sua diducens labella
Vocat mellita tua ad preces, & prouocat.
At amplectitur iam pupulum puer,
Iesum osculatur Bernardus,
Hic preces fundit, ille audit.
Vtrisque ne obstreper, conticeat calamus.

Hanc sibi felicitatem puer adhuc somniauit Bernardus, iam
tunc vitæ Christi contemplator deuotus, & æmulator genero-
sissimus, non alibi sibi virtutum rudimenta inquirens, quam ex ipso
perfectissimæ sanctitatis fonte perenni Christo Iesu, ex quo vno bi-
berunt, bibuntque quotquot ad magnam Cæli inuitantur cœnam.
Puerum Iesum meditabatur puer, nunc dilectum aspectui suo florum
manipulum, quem vir factus inter acerbissima passionis tormenta,
virum dolorum, indefessa cogitatione sibi inter verâ myrrhæ fa-
sciculum contemplaturus erat. Sed quid de hoc somnio lucubrauerit
, Guillelmus iam accipe. Adiecit ei Dominus apparere, sicut olim
, puero Samueli in Silo, & manifestare ei gloriam suam. Aderat
, namque sollemnis illa nox Natiuitatis Domini, & ad solemnes
, vigilias omnes, vt moris est, parabantur. Cumque celebrandi di-
, uini officij hora aliquantisper protelaretur, contigit sedentem,

Lib. 1.
c. 2.

„ expectantemque Bernardum cum cæteris inclinato capite paulu-
 „ lum soporari . Affuit illicò puero suo se reuelans pueri Iesu san-
 „ ctæ natiuitas, teneræ fidei suggerens incrementa , & diuinæ in eo
 „ inchoans myſteria contemplationis . Apparuit enim velut denuò
 „ præcedens ſponſus de thalamo ſuo, apparuit ei quaſi iterum antè
 „ oculos ſuos ex utero Mariæ Virginis Verbum infans, ſpecioſus for-
 „ ma præ filijs hominum, & pueruli ſancti in ſe rapuit minimè iam
 „ pueriles affectus . Perſuaſum eſt autè animo eius , & nunc uſq; ſa-
 „ tetur, quod eam credat horam fuiſſe Dominicæ Natiuitatis . Sic
 „ ille . Porro autem , inquit Manrique, quibus diuinæ gratiæ fluen-
 „ tibus in hac apparitione Bernardus potatus ſit, quibus benedi-
 „ ctionibus præuentus, proſequitur Guillelmus ita ſcribens. Sed ſa-
 „ cilè aduertere ijs, qui eius auditorium frequentauerunt in quan-
 „ ta benediſtione in ea hora præuenerit cum Dominus , cum uſquè
 „ hodiè in ijs , quæ ad illud pertinent Sacramentum , & ſenſus ei
 „ profundior , & ſermo copioſior ſuppere videatur . Vnde & poſt-
 „ modum in laudem Genitricis, & Geniti, & ſanctæ eius Natiuita-
 „ tis inſigne edidit opuſculum . At mentem iam Enthuſiaſmus ti-
 „ tillat .

Ann. ad
 ann. 8. c.
 2. n. 3.

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M X I .

Somnum excute Bernarde tandem ,
 Sat iam tibi dormitum .
 Sat aſſit pupulus , vagiuit ſatis ,
 Interq; Virginem ſtabulans, & Taurum ,
 Sopore ipſo ſtupente ,
 Sat tibi vernauit, hyemauit ſat tibi .
 Patieris ne ſemper hunc pupulum pati, vt tu fruaris ?
 Vigilabit ille ſemper, ni tu euigiles ,
 Inſomnio huic tuo ſemper inſomnis ,
 Mammæ ad mammas poſcit iam Tatam ,
 At experrectus à pupulo ni prior abeas ,
 Ibit ad Tatam pupulus nunquam ,
 Patiens ille omnia potius, quam tu ipſo non potiaris .
 Euigila puelle tandem ,
 Atquè ex ſpectatore enarrator ,

Spe-

Spectatz in specu puellæ enarra , & pupuli speciem .

Dabit verba iam caro Verbum ,

Pucello pupulus , & vix loquenti infans eloquens .

Mellito puelli oscillo

Lactea fauebit lactans puella ,

Vbere suo os tibi facundans .

At dormit , viator , Bernardus semper ;

Tacet , nec me audit ,

Magis ecstasi soporatus , quam somno .

Admiratur intra bubile empyreum ,

Dei mentem inter bruta ,

Interque fascias , quem sola fascit immensitas .

Stupet , iacere sæno , cui prata florent ,

Occupareq; præsepe , cui Cherub sedes , & Thronus scabellum .

Confunditur , nasci antiquorum Antiquissimum ,

Lactæ ali , qui se ipso alit omnia ,

Magno iam ex Deo minor pupulus ,

Simulquæ maximus ex Puella Deus ,

Hæc inter prodigia stupenti

Spectanda occurrunt noua prodigia ,

Virgo scilicet sine viro enixa virum ;

Virgo semper , quæ semel mater ;

Non sine filio , quæ sine toro .

Ah dormi , Bernarde , dormi ,

Vigilas enim iam calamo , cum tibi sic dormis .

Hoc tuo longius fruire insomnio ,

Doceris somnians , quæ vigilans docebis .

*Leuē Bernardus, ut oculorum castiget culpam,
gelida mergitur in unda.*

E L O G I V M XII.

Quis hic, Viator, illo in fonte Narcissus
Latites inter perspicuos latens?
Ceruicis candida, & flaua cæsaries,
Totaque vultuum venusta imago,
Num Bernardi imaginem refert?
Refert imò Bernardum ipsum, inquis, & rectè,
Reapse nanque ipse Bernardus est.
Virginem ipse suspexerat virgo,
Speciosissimus speciosissimam,
Nihil amari suspiciens tam dulci ex aspectu.
Nescius enim tunc vsque adolescens
Vulnificos puellarum esse vultus,
Dum niueam puellæ morosius miratur faciem,
Ignea illicò accendi Cupidinis se sentit face,
Incendium minante tum vix accensa.
Instantia inter tot ignium, & flammarum discrimina,
Quæris quis steterit Bernardus?
Culpæ stetit sine crimine, at non sine ignium fumo;
At igni funus hic fumus fuit;
Nam Bernardi ex oculis in lacrymas fluens,
Miraculo gemino,
Ex igne genitos ignes restinxit,
Terisitque oculos, quos antea turpauerat.
Peccarunt hi soli, at soli non plectuntur,
Horum namque Bernardus ut maculas eluat,
Gelido se totum abluuit balneo.
Vides, ut merlus in iuvo totus gelasit,
Utque ipsa gelida morte iam viuunt frigidior?
Illo gelu hausta ab incendiaria plectit incendia,
Inauditaque illic talione,
Nocentium oculorum pœnas innocentia luunt membra,

Et

Et vnde nata Venus,
Cupidini tumulus fit vnda:
O' carè redemptam oculorum incuriam!
Quantumque supplicium quantulo pro delicto!
Macte tamen hoc tuo inuento Bernarde.
Gelas, ne conflagres, malens pudicus nubere gelu,
Impudici quam ignis,
Vel vri flamma, sedari aut fumo.

ffus

reât,

tu.

m,

nina,

mos

Hanc Bernardi primam de se ipso victoriam, primumque de
profano amore triumphum, quo nudus gelidas inter stagni
aquis Asinodæi elusit incendia, ignesque derisit, sic apud Guillel-
mum descriptam invenio. Cum enim aliquando curiosius aspi-
ciendo, denxos in quâdam mulierè oculos aliquandiu tenuisset,
continuò ad se reuersus, & de semetipso erubescens apud semet-
ipsum, in se ipsum yltor severissimus exarsit; staguo quippè geli-
darum aquarum, quod in proximo erat, collo tenus intiliens, tan-
diu inibi permansit, donec penè exanguis effectus, per virtutem
gratiæ cooperantis etiam à calore carnalis concupiscentiæ totus
refriguit, induens illum castitatis effectum, quem induerat, qui
dicebat; Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem
de Virgine. Vidisti lector, non tam curiosum Bernardum, quam
sux curiositatis vindicatorem severissimum, curiosorum ex cathedra
admonitorem nunc excipe.

Lib. I.
c. 3.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIVM XIII.

Adesto profana iuventus,
Cui exoculat mentem frons ad curiositatem oculata.
Quam malum sit decoras mulierum inspicere malas,
Meo te malo docebo exemplo.
Adsum hic tibi Bernardus.
Qualis sim, satis vides; cur sic esse voluerim,
Dicam, audire si voles.
Spectabilem ego puellam dum nimium spectro,
Reciproco aspectu ad inuicem spectaculum sumus,

Illa

Illa mihi, ego illi.

Pendet alter alterius ab vultu,

Ego illi speculum, speculum & illa mihi.

Inuicem collinati aspectus colliduntur ad inuicem,

Acieque vtrunque oculorum infracta,

Alterius oculis fruitur alter,

Illa meis, ego suis.

Diù sic hæsimus ambo,

Pari innocentia, vt reor, constantia pari,

Muti nostrorum vultus laudantes mutuo,

Ego suos, illa meos.

Pudet me nihil huc vsquè,

Nihil eam vsquè piget,

Saluo huc vsquè amborum pudore,

Meo mihi, sibi suo,

Impudica neutro alteri suspicione,

Vel nata nondum, vel nondum nota.

Sed heu me miserum!

Impuro illicdè vror igne,

Aspecta, & igniaræ puellæ dum frustor aspectu,

Totusque, absente flamma, in flammæ abeo.

Aberat iam ab oculis puella,

Aderat sed menti adhuc puellæ imago,

Quæ niueo ex vultu ignes euomens,

Nunquam meo hoc in pectore talia passo

Impuras Cupidinis excitat pyras.

Mori erat tot flammis immorari;

Atque, ne pyrausta pyræ huic impudicus immorer,

Ardentes flammæ hoc argenti submergo flumine,

Ignes multans aquarum inulceta.

Hyemant itaque mea hic membra,

Mens vt verner mea,

Viuatquè vt pudicitæ flos, hic gelu conuiuo,

Castus in gelido latice mori malens, vti quam igne incesto.

Cur sic fons hic me habeat, iam habes, Vitor;

Meo discrimine, antequam abeas, hoc discè.

Pudi-

Pudicum te semper ut videas ,
Puellam vide nullam , nec pudicam .

*Admissa in lectulo impudica puella ,
pudicus quiescit*

ELOGIVM XIV.

Hic iam vides , Viator ,
Torreri nouo igne in toro ,
Qui , ut ignes extingueret , totus alit in stagno ;
Nouoque Triumpho
Non tam vincere Cupidinem , quam vincere .
Triumphum audi , & mirare .
Iacenti in lecto lecta iniicitur puella ,
Nudo nuda , pudico impudica ,
Lucro promisso , emolliret si reluctantem .
Venit ergo ad iuuenem venalis Venus
Pactæ mercedis , & marcidæ libidinis ,
Gemino acta desiderio .
Scandit thalamum , tumulato , pudore impura .
Lasciuia , quæ garrit , effata ,
Actus , quos gerit , pudendos ,
Te audire pigeret , cessari ut me pudet .
Hoc solum non gessit , quod non vicit .
Incestam enim præodorans castus ,
Altero lecti occupato latere ,
Cessoque lectæ altero ,
Blandienti sic sterit , statet lenocinanti ut statua .
Iacere simul sic diu Agnus , & Lupa ,
Pruriens hæc , & proritans ;
Sustinens ille , & abstinens ;
Huius duritiem , molliem illius
Horrente simul cælo , & stupente .

Triumphat tandem, qui dormit .
 Nam sibi vigilans puella, & victoriam desperans ,
 Euasit ticio fugit torum ,
 Quem, vt incenderet, torris ascenderat .
 Sine igne relicto foculo ,
 Sineque sanguine pugna .

P Vgnauit sic in lecto Bernardus, qui Asmodeum vt expugnaret, pauloante gelidum in stagnum præcipitem se dedit; sed vtinam sine exemplo maneat hoc exemplum; nam in ipso adolescentiæ flore, cupidine venerei appetitus altius æstuante, vt hic Bernardus vix dum ætatis suæ annum attingens vigesimum, si quis sic pugnare auderet, sine miraculo, huius pugna, sine sanguine non foret. Hos campos fugiat, qui Bernardus non est, bellæque bellatricis duellum deuiter, incesta vulnera euitare, qui cupit; tumultum, enim pudicitie aperiet, ni, arrepta fuga, thalamum cedat. At huius Bernardi victoriæ Guillelmum addo testem, ita scribentem; *Lib. 14.*
 „ Circa idem tempus, instinctu Dæmonis, in lectum dormientis
 „ iniecta est puella nuda, quam ille sentiens, cum omni pace, & si-
 „ lentio partem illi lectuli, quam occupauerat, cessit, & in latus al-
 „ terum se conuertit, atque dormiuit. Misera verò illa aliquandiu
 „ iacuit sustinens, & expectans, deinde palpians, & stimulans. No-
 „ uissimè, cum immobilis ille persisteret, illa, licet impudentissima
 „ esset, erubuit, & horrore ingenti, atque admiratione perfusa, re-
 „ relicto eo, surgens aufugit. Sic ille mihi; sic ego, tibi nouo iam mu-
 „ sa concitatus impetu.

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M X V.

Quò te impudens puella?
 Quis ardor sic te niueam adurit,
 Vt nuda niues inquiras quibus refrigeas?
 Retrò inepta regredere.
 Satiùs tibi huic tuo immori incendio tibi incesta,
 Quam igneis cæli sideribus recludere ignes,
 Quorum fulgor tuæ famæ erit fumus.
 At pergit surda, quò cæcus amentem vocat amor.

Ah caue, Bernarde, caue.

Hic tibi accenditur carbo,

Te minatur hæc flamma nullo extinguenda flamine.

Calidior puella est, quo calidior,

Aestu potens, potentior aestu.

Nuda venit, aggressa ut nudum,

Eo te prosternat citius,

Quo se tibi prostituerit maturius,

Rapturam se sibi te rata,

Vel quo roseo fragrat, vngue,

Vel rapacissimo, quo flagrat, igne,

Adest sed tibi iam, tuoq; iam posita thalamo,

Chalybeum ut tuum emolliat pectus,

Molli tactu, asilatu suavi,

Molles in durum inspirat ignes.

Iam dulcius ut te attrahat, te suavius attrectat,

Et, qua pollet amandi arte,

Pretiosissimam ex te Margaritam hamare conatur.

Tanto in discrimine, quid agis Bernarde?

Impudicam fugabis ne, an fugies pudicus?

Nec fugit Bernardus, nec fugat,

Doctus imò, noua vincendi arte,

Pugnam triumphaturus pugnantem dat terga,

Venerem fugans sine fuga.

Pugnat dorso igitur, imò dormit in pugna,

Exhibitisq; salaci puellæ scapulis,

Sic stat, ut procellis in furo stant scopuli

Fluctuum victores, & fulminum.

Ut vinceret sic stetit Bernardus;

Non sic stetit iam victa puella,

Quæ spectri ad instar se despici sentiens,

Attonita iam ex audaci, pudibunda ex impudica,

Campum cecidit vix sui compos.

Vah Deorum prostrator, hominumq; belliger Cupido,

Gemino iam protitus in bello,

Vel tuis nunc incumbere telis, vel igni inure tuo;

Bernardum namque
 Ignicula non vrent tua, nec ferient iacula.

*Latrones sæpius clamans, latrunculam
 fugat impudicam.*

E L O G I V M XVI.

Siste Viator.
 Inuasus hic iterum Bernardus
 Dum pugnam euadit, triumphat iterum.
 Audi triumphum, & stupe.
 Hospitio hunc excipit hospita,
 Nobilem nobilis,
 Sed, quæ mox,
 Iure hospitij violato,
 Hostis fiet ex hospita.
 Mensæ enim dum simul accubant,
 Simul cenant, sed cæna dissimili,
 Bernardus hospitæ ex dapibus,
 Dapilibus mulier hospitæ ex vultibus,
 Pellaci ex hospita euasa pellex.
 Deperiit, vt vidit,
 Peritq; iam tota, totam ni se prostituat,
 Oscula exhibitura post pocula,
 Exhibitis pro edulijs
 Vltima Cupidinis extorsura bellaria,
 Cupidinis suæ cupedias.
 Iam torum sollicitat, cuius torrebatur aspectu,
 Amore stimulata magis, quam mero.
 Ad thalamum itur igitur ex cænaculo,
 Totaq; quiescente domo,
 Domi sola excubat Domina,
 Motus capacior, quam quietis.

Vide

Videt vix suum hæc lætulum , mox viduat ,
 Alienum vt sibi maritet ;
 Ingressaq; Bernardi cubiculum
 Agnum aggreditur lupa ,
 Et amans , & amens ,
 Vires experitura amoris , potiatur vt viro .
 Hospitam horrescit , plusquam hostem ,
 Pudicus hospes ,
 Vimq; minantem vi repellere non fidens ,
 Expellat vt tamen exclamans ,
 Latrones , clamat , Latrones .
 Aufugit fur illa ad vocem , fugit ad strepitum , vt latro ,
 Turbatur hospitium , accurrunt turbę ,
 At nullo deprehenso fure ,
 Pristina redit quies .
 Reuertitur iterum perusta ,
 At clamante itidem Bernardo ,
 Fugit iterum , iterum reuersura .
 Pellitur tertio demum pellex ter salax ,
 Triumpho ter gemino triumphata .
 Maeste hoc tuo clamore Bernarde ,
 Nullibi conclamatus pudor esset ,
 Clamarent si sic vbique pudici .

T Immentem hic Bernardum , & clamantem semel iam , & iterum
 Venere triumphata , ne mireris lector , nam Cupidinis in
 campo sæpe victos vidimus , qui sæpe vicisse gloriabantur , nec
 huiusmodi in castris secuta nulla castis securitas est , neque si mil-
 lies antea triumphassent , victusque conclamaberis aliquando , nisi
 aut fugias semper , aut semper clames : Clamantem porro Bernar-
 ,, dum sic Guillelmus descripsit . Contigit autem , vt cum socijs
 ,, aliquantis apud Matronam quamdam Bernardus hospitaretur ;
 ,, considerans autem mulier adolescentem decorum aspectu , capta
 ,, est laqueo oculorum suorum , & in concupiscentiam eius exarsit .
 ,, Cumque tamquam honoratiori omnium seorsim ei fecisset læ-
 ,, tulum præparari , surgens ipsa de nocte impudenter accessit ad
 ,, eum , quam Bernardus sentiens , nec consilij inops , clamare ex-
 ,, pit : Latrones , latrones . Ad quam vocem fugit mulier , surgit
 familia

Lib. I. c.
 3.

„ familia, lucerna accenditur, latro quæritur, sed minime inueni-
 „ tur; Ad lectulos singuli redeunt, fit silentium, fiunt tenebræ sicut
 „ prius, pausant cæteri, sed non misera illa acquiescit. Exurgit de-
 „ nuò, & Bernardi lectulum petit; sed denuò ille proclamat, la-
 „ trones. Quæritur iterum latro, latet iterum, nec ab eo, qui so-
 „ lus nouerat, publicatur. Vsq; tertio improba mulier sic repul-
 „ sa, vix tandem sui meru, seu desperatione victa cessauit. Cum
 „ autem die sequenti iter peragerent, arguentes Bernardum socij,
 „ quosnam toties ea nocte latrones somniauerit, perquirebant;
 „ quibus illa, veraciter, inquit, aderat latro, & mihi castitatem,
 „ hospita nitebatur auferre, irreparabilem thesaurum. Hucusque
 Guillelmus. Fugatam lector vidisti mulierem, confusam iam, hoc-
 que suum lethale nefas excipe-constituentem.

E N T H U S I A S M U S .

E L O G I V M X V I I .

Adesto miserae miserator Deus,
 Qui numquam non misericors nusquam non ades,
 Meque audi poenitentem, quam spectasti exantem.

Ille ego mulier Venus infelix,
 Quæ tibi Bernardum odiosum vt facerem,
 Amantem me vt impudicam amaret,
 Nihil non impudicum non feci.

Decorum enim vt vidi, mei oblita decoris,
 Dedecus nullum duxi frui decore,
 Qui mea hospes domi

Meo iam cordi dominabatur dominus.

Hospitio hunc ego pudica suscepi meo,
 Sed verecundos illius inspicio dum vultus, & rubicundos,
 Impurus inuerecundo meo ex aspectu nascens amor,

Vulnerato pudore, impuram me facit,
 Et, quem casta mirata fui, amo iam meretrix.
 Pudicum exinde amplius cogito nihil,
 Pudentisque me magis pudet amari,
 Quam me amare pudeat impudiciter.

Hinc tui immemor, & mei

timè inveni-
concubine fecit
. Exurgit de-
clamat, la-
eo, qui se-
er sic repu-
savit. Cum
dum socij
quirebant
alitatem
Hucusque
iam, hoc

Iam tota ego illi Venus,
(Ille etsi mihi numquam Adonis)
Tam intimè lascivius, quam extimè petulans,
Eo animo huic meo ancillor hospiti;
Vt cum mihi ancillariolum faciam,
Vt ego illi lesticariola fiam.

Sumptuosam apparo coenam, an Veneris antecœnium?
Æquè festivo epulo, æquè volupi
Pudibundum irritatura ad pudenda.

Estur, iocatur, bibitur,
At Cupidinis tandem audior, quam capediatum,
Quierem moneo, cui enatura inquires.

Dispari sciungimur affectu,
Ego quidem ab Bernardo, vt eidem at Arius coniungar,
Ille autem abs me, vt se tibi solus soli coniungat.
Piger iam dicere, quæ, te spectante, non puduit facere.

Concubia namque iam nocte,
Bernardi fruitura concubitu,
Quo ille cubat adeo thalamum.
Vix adij, mox abij.

Nam castus ille incestam me sentiens,
Vt me abigat, latrones clamans advocat meos,
Lenocinio meo æque territus, ac latrocinio.

Aufugio citò, sciri defugiens;
Sed redeo citius, reddita post tumultum quiete.
Vt prius, accedo, sed fugor, vt prius.

Geminoque nondum lassâ irritò ausu,
Audeo iam teritiò, quæ vix semel auderet Venus.

Pulso eodem animo, vt eadem pulsa voce,
Bernardi plus victa metu, quam tui acta timore,
Ad thalamum reuertor, quem mâluisssem tumultum.

Infanda sic sua Deo confessa est mulier,
Cui deindè in confessorum multam à Damone obsessæ,
Lucrosa ausi melesicij talione,
Bernardus libertatem obtinuit absens.

Cisterciense institutum amplecti deliberat.

ELOGIUM XVIII.

Maiora iam cogitat hic magnus triumphator.

Vides hospes, cogitabundus ut hæret?

Prima trutinat cremi consilia,

Aeternos ad colles, an sibi eundem cremi per calles

Consulens cælum.

Hoc in biuio anceps non stetit diu,

Probante enim cremum cælo, & suadente,

Aduerso illic suatore posthabito,

Solo pro foliuago solo,

Terram fastidit, & salum.

Immunda iam illi omnia in mundo,

Totaque mundi reclamante schola,

Bona mundi inter mundi numerat mala.

Odit hæc mundus, ut audit,

Retique suo Bernardum, ut irretiat,

Bernardi ingenio pollicetur ingentia,

Magno generi res magnas,

Indoli generosæ, generosiorum fortunam.

At non illiciunt Bernardum hæc vanitatum illecebræ,

Quæ amittuntur, & dum emicant,

Pereuntque, dum apparent.

Sed imò, se solo contentus, & solo Deo,

Præter Deum extra se omnia spernens,

Inquirere statuit in solitudine,

Solus qui semper, qui numquam solitarius

Beat omnia.

Mente exindè nulla non inuitat deserta;

Omnia placent, sed vnum præ omnibus Cistercium,

Deserto omni desertius.

Vix illud nascens erat,

At austeritas innata, & paupertas

Ipsis in cunis illi inuagabatur tumulum.

Illic

Illic absens corpore, iam animo aderat,
 Merenti domui hilaris inquilinus,
 Insperatoque incremento spes prima.
 Ne autem solus esset, qui hanc solaretur solitudinem,
 Socios ad desertum disertè sic animat,
 Ut secum trahat, à quibus retrahebatur.
 Mellissius & tunc, suadet dum fellea.
 Aues, hospes, hanc apem concionantem audire?
 Suggestui concionatura aduolat,
 Sed, tace, & audi.

Cupidines, Veneresque triumphauerat Bernardus potentiores,
 insolentioresque sibi, & orbi visibiles hostes; mox se, & orbem
 ipsum triumphaturus, quos sibi sui animi dotes pollicebantur, quæ-
 sibis neglectis; cunctaque seu honoratiora, seu illustria, vel ex ly-
 ceo, si scholas sectaretur, vel ex armis, si sequeretur castra, quæ mun-
 dus offerebat, abominatus, opes pauperum querit, & humilium
 honores. Diuina enim præuentus gratia primas nunc sentit vocan-
 tis intimius Dei ad Eremum vocaciones, meditatursque primum
 seculi fugam, meditantique fugam Cistercium occurrit, periclitan-
 ti salutare refugium, infirmo remedium, valenti tutela, otianti
 cælum, & pugnanti triumphus. Quo ordine id egerit, quoue seruo-
 re, his verbis Guillelmus descripsit.

„ Inter hæc tamen cogitans, & perpendens, quod vulgò dicitur;
 „ non esse tutum cohabitare serpenti, fugam meditari cæpit. Vi-
 „ debat enim mundum, & principem eius exterius sibi multa offe-
 „ rentem, magnas res, spes maiores; sed fallaces omnes, & vani-
 „ tatem vanitatum, & vanitatem omnia; Veritatem verò ipsam,
 „ interius iugiter audiebat clamantem; Venite ad me omnes, qui
 „ laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum,
 „ meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Perfe-
 „ ctius ergo relinquere mundum deliberans, cæpit inquirere, &
 „ inuestigare vbi certius, ac purius inuenire requiem animæ suæ
 „ sub iugo Christi. Inquirenti autem occurrit Cistercij innouatæ
 „ Monastica religionis noua plantatio, messis multa, sed operarijs
 „ indigens, cum vix adhuc aliquis conuersionis gratia illuc decli-
 „ naret, ob nimiam vitæ ipsius, & paupertatis austeritatem. Quæ
 „ tamen cum animum verè Deum querentem minimè terrent,
 „ posthabita omni hæsitacione, ac timore, illuc vertit intentionem,
 „ posse se æstimans omninò ibi delitescere, & abscondi in abscon-
 dito

lib. 1. c. 3.

„ dito faciei Domini ab omni conturbatione hominum . Sic ille ,
 „ & post pauca deinde . Vbi Verò de conuersione traſſantem fra-
 „ tres eius, & qui carnaliter eum diligebant, perſenſerunt, omni-
 „ modis agere cœperunt, vt animum eius ad ſtudium poſſent diuer-
 „ tere literarum, & amore ſcientiæ ſecularis, ſeculo amplius im-
 „ plicare . Hæc ex Guillelmo . Quæ, aut fratribus, & amicis in-
 contraria ſuadentibus reſponderit Bernardus, excipe lector .

ENTHVSIAſMVS.

ELOGIUM XIX.

Ad portum anhelanti ex ponto
 Nihil oberunt, amici, infertis quos obices,
 Suadenteque cælo, quæ diſſuadetis,
 Non morabuntur nauigationem, quæ minamini naufragia .
 Vndè me auocatis, vocat me Deus;
 Eòque ire, nec me veſtræ impediunt iræ,
 Non diſtinebunt oſcula, non retardabunt tragulæ .
 Syluis me mea initiauit mater,
 Cum meo ex genitore genuit me feram,
 Cum me campeſtrem vt faceret, me Nardum voluit .
 Campo igitur nato, & ſyluis,
 Urbicas quis ſuadebit delicias, mollities quis cõſulet vrbianas?
 Ætatem fruſtra mihi obijcitis mollem;
 Nam mollior erat, qui lactens adhuc delituit ſyluis,
 Ingreſſus ſolitudinem ſolitario ex vtero.
 Nemine non minor, & omni maior,
 Vox ſcilicet illa deſerti muta .
 Extremam fruſtrà diuiti opponitis paupertatem,
 Pauperem enim ſequor pauper,
 Omnium qui diues, pauperior vixit omnibus,
 Cui cunæ præſepia, & mauſoleus patibulum .
 At domi delicatè nutritus, peribis fame in deſerto;
 Perière gula plures, quàm fame,
 Famemque paucos nullam,
 Vbi pecudi commune eſt pabulum, & homini,

Pascet namque me , qui omnia pascit .

Eris sed mancipium ex hero ,

His sæpè subditus , quos dedignareris seruos ;

Quidni ? Regum imitabor Regem ,

Qui ministrare venit , non ministrari ,

Seruo Dominus , homini Deus .

Quid Ultrà ? Vacuus itinerabis , ibisque quò non voles .

Imò hoc est , quod maximè volo ;

Non meo scilicet peregrinari arbitrio ,

Ferens nihil , nisi ferentem omnia ,

Eoque expeditior , leuiori quò sarcina impeditus .

Quid demum ?

Rastro destinaberis , & falci , foro cultus , & rostris ,

Tux stirpi iniurius , tuo iniquus ingenio .

Erratis , amici , erratis .

Terræ filij nascimur omnes ,

Et quale crimen , si colat filius , quæ ipsum genuit ;

Nouusque agricola ei seruam , pro qua dimicant Reges ?

Rastro ipso rudius vobis ingenium est , cum talia ruditis ,

Pecudisque vox vestra , cum sic loquimini .

Ergone meam vt augeam stirpem , meo decrescam satori ?

Fortunemque vt ingenio meo fortunam ,

Indubijs relictis , fortuita sequar ?

Suos sic lyceum docuit , sic suos Peripatus ;

At sic non erudiuit suos ,

Qui nec ingenium æstimans , nec genera ,

Vnum præter , docuit suos temnere omnia .

Hæc , vt sapiatis , ah mecum sapite amici :

Cui conditi sumus , mecum Cælum inspicite .

Vanitas est , quicquid illo inferius est ;

Fumus fama , vapor vita , aura honor .

Obumbrant , quæ splendent ; quæ ditant , depauperant .

Quid delitiæ , nisi sensuum deliria ?

Quid magna nomina , nisi magnæ nugæ ?

Quid velle sciri , nisi nolle scire ?

Calcanda hæc sunt , amici , non colenda ,

Magisque conculcata proderunt, quàm culta.
 Sentiant, ò vtinam, mecum, qui me sentiunt,
 Fiantque mihi in deserto comites,
 Quos, iturus ad deserta, expertus sum compedes.

Bernardus socios triginta Cistercio preparat.

ELOGIVM XX.

Claua iam Inferis Bernardus est, iam Cæli clauis,
 Præconisque totus vacans ministerio,
 Vocat ad Cælos, quos conuocat, reuocatque ab Orco.
 Orpheum iam diceret,
 Nisi ad vrbes ex syluis traxisset ille truncos,
 Nisi ad syluas ex vrbibus traheret is homines.
 Cantus amborum idem, incantio ambobus diuersa;
 Vno bruta cicurante, vt fierent homines,
 Homines altero excantante, vt essent Angeli.
 Consensere Bernardi lyre propinqui primùm,
 Primusque inter propinquos Galdricus,
 Bernardi auunculus,
 Diuitijs potens, pollens armis.
 Bartholomæus mox huic additus,
 Bernardo tam natu proximus, quam virtute.
 Hinc Andreas, Guido deindè, Gerardus demùm,
 Fratres Bernardi quatuor, quatuor Cistercij Patres,
 Tot Ordinis planetæ, quot orbis plagæ.
 Exteros incantat post domesticos,
 Cetariusque ex citharedo,
 Piscator fit magnus, qui magnus orator.
 Piscatur quotquot adhamat, adhamat quotquot alloquitur,
 Capiens ore facilius homines,
 Capiantur quam hamo pisces.
 Gentem piscatur omnigenam.
 Opere omnipotens, cunctipotens fermone.

Audiunt si matres, ne filij audiant, occulunt filios.

Ausculant si nupte, ne; vidue fiant, maritos occulant.

Confluunt si amici, ne amicis orbentur, auerunt amicos,

Irretitq; vnus omnes, retia ni omnes fugiant.

Centuriones esse vix iuuat, victo Gerardo,

Vxoratos parum, Hugone triumphato,

Gemmantes nihil, aut canos,

Niuardo deuinctis, & Tescelino.

Molles vt trahat, magnes est, ignis, vt duos emolliat.

Triginta iam sequuntur vnum,

Trecentis anteferendi, quos tubis armauit Gedeon.

Fugarunt ij Madianitas, mundum illi triumphant,

Tuba illi pugnantes, isti silentio.

Piscationem Bernardi confrigentis cedros, concurrentis desertum, præparantis ceruos, & reuelantis condensa hanc primam integrè tibi, Lector, ex Guillelmo expiscor. Integrè quidem, sed interruptè, ijs relictis, quæ ille de Guidonis vxore æquè à viro suo, ac à lauro dissentiente, & quæ de Gerardo, vtpotè contra Bernardi stimulum recalcitrante, nonnisi per vulnera, perquæ vincula compuncto, Historiæ tradidit. Siquidem, inquit, Guillelmus, ab illa hora, sicut ignis, qui comburit syluam, & sicut flamma comburcus montes, hinc inde prius viciniora quæque corripiciens, postmodum in vltiora progrediens, primò fratres aggreditur. Primus omnium Galdericus auunculus eius absque dilatione, aut hæsitazione, pedibus, vt aiunt, iuit in sententiam Nepotis, & consensum conuersionis vir honestus, & potens in sæculo; & in secularis militiæ gloria nominatus, Dominus Castri in territorio Ednensi, quod Tullium dicitur. Continuò etiam Bartholomæus occurrens iunior cæteris fratribus, & nec dum miles, siue difficultate eadem hora salutaribus monitis dedit assensum. Porro Andreas Bernardo etiam ipse iunior, & nouus eo tempore miles, verbum fratris disciluius admittebat, donec subitò exclamauit, video inquit, matrem meam; visibiliter siquidem ei apparuit, serena facie subridens, & congratulans proposito filiorum. Guido primogenitus fratrum, coniugio iam obligatus erat, vir magnus, & præ alijs iam in sæculo radicatus. Hic primò paululum hæsitans, sed continuò rem perpendens, & recogitans, conuersioni consensit. Secundus natus post Guidonem Gerardus erat, miles in armis strenuus, magnæ pru-

Lib. 1
cap. 3.

„ prudentiæ, benignitatis eximæ, & qui ab omnibus diligeretur.
 „ Qui cæteris, vt dictum est, primo auditu, & primo die aquiescen-
 „ tibus, vt mos est sapientiæ secularis, leuitatem reputans, obstina-
 „ to animo, salubre consilium, & fratris monita repellebat. Tum
 „ Bernardus fide iam igneus, & fraternæ charitatis zelo mirum in-
 „ modum exasperatus; scio, inquit, scio, sola vexatio intellectum
 „ dabit auditui; digitumque lateri eius apponens, veniet, inquit,
 „ dies, & citò veniet, cum lancea lateri huic infixæ præuium ater ad
 „ cor tuum faciet consilio salutis tuæ, quod aspernaris; & timebis
 „ quidem, sed minimè morieris. Sic dictum, sicque factum est. Pau-
 „ cissimis interpositis diebus, circumuallatus ab inimicis, captus &
 „ vulneratus iuxta verbum fratris, lanceam gestans ipsi lateri, ei-
 „ demque infixæ loco, cui ille digitum applicuerat, trahebatur, vt
 „ mortem quasi iam præsentem metuens clamabat, Monachus sum,
 „ Monachus sum Cisterciensis. Et post pauca. Exultans itaque spiri-
 „ tualis iam Pater regeneratorum in Christo fratrum suorum, & ma-
 „ num intelligens secum operantem, cepit ex hoc prædicationi in-
 „ sistere, & quoscumque poterat aggregare. Quid multa? quotquot
 „ ad hoc præordinati erant, operante in eis gratia Dei, & verbo
 „ virtutis eius, & oratione, & instantia serui eius primo cunctati,
 „ deindè compuncti alter post alterum credebant, & consensiebant.
 „ Iamque eo publicè, & priuatim prædicante, matres filios abscon-
 „ debant, vxores detinebant maritos, amici amicos auerrebant,
 „ quia voci eius Spiritus Sanctus tantæ dabat vocem virtutis, vt vix
 „ aliquis aliquem teneret affectus. Hæc omnia, sed interruptè
 Guillelmus. His ego Enthufiasmum addo.

*E N T H U S I A S M V S.**E L O G I V M X X I.*

Festiua iam tuba festina Fama,
 Celerem Cistercio nunciam te volo,
 Fausta, felicia, fortunata
 Nunciaturam.
 Cita illuc perge citò,
 Paruoq; illi fonti refer mox fluuium fore,
 Pelagumq; demum ex flumine.
 Torrens nouus circumfluit terras, Bernardus,
 Decu-

Decumanoq; iam fluctu ,

Effluit , & affluit .

Narra, vt mystico hoc , ac nouo sub Iordane ,

Salubriori alluuione, quam olim diluuio ,

Immundus denuò mundabitur mundus .

Bernardus namq; ,

Reperito nouo Cistercij orbe, ac reparato ,

Nouis hominibus antiquum replebit orbem .

Fluit suauiter hic fluuius, dulciter refluit ,

Plus melle turgidus, quam lympa .

Odit ignes vndosum hoc flumen ,

Cupidinis faces, Veneris fœces ,

Tam citò extinguens, quam citò sentiens .

Odi testes tres erunt, trium mulierum ter victi amores .

Prædica aduenturum Gangem, Iordanis qui venit ,

Vel, quod iam auctus triginta fluat fluminibus ,

Vel, quod aurea pro arena ,

Affluent aurei cum illo mores .

Hoc auro ditabit ille gemmeam illam domum ,

Lacteoq; illa tantarum virtutum aucta latice

Lætabitur fecunda, gemit quæ sterilis .

Amnes ter denos vni accrescentes Gangi, & requiescentes;

Triginta probabunt Bernardi socij ,

Omnes, vt vnda vndæ, Bernardo similes .

Auriferum Gangem aureo probabis Bernardo ,

Auri eò ferace, spernace quò auri .

Quærent à te fortè nantia illa Cistercij rationabilia ,

Merentis fontis maxsti pisces ,

Sperato ex fluuiio qualis cete superfetatio speranda ;

Lituo tum vtens pro tuba ,

Sanctis tot pollicere Sanctos ,

Pisces quotquot sunt ponti, poli quot sunt sidera .

Cistercium enim Bernardus vt impleat ,

Tam oris effatu, quam morum usatu ,

Vrbibus orbabit Orbem, & ciuibus Vrbes ,

Vrbes secum in solitudinem trahens, & orbem .

Cister-

*Cistercium cum socijs Bernardus adit .**E L O G I V M XXII.**Celeri huc itinerantium globo**Viam cede, Viator .**Heroum manus est ,**Qui mundum vt vincant , vinciendi Cistercium adeunt ,**Sibi sub iugo festinaturi triumphos .**Animo plus volant, quàm pede ,**Compedium cupidiores, quam tu forte cupediarum ,**Inter aduersa quærentes prospera .**Properant omnes Bernardum post vnum ,**Post regem apes, rupes post Orphæum ,**Victi orbis spolia , & Victoris trophæa .**Vides vt læti ambulant, audis vt psallunt hilares ?**Magno animo ad magna currunt certamina ,**Eaque iam sibi gratulantur mala ,**Quæ , Deo ipso sponfore ,**Omnia bonis spondent bona :**Diuitias scilicet nullo expenu, ex ærumnis delicias,**Risus ex fletu , malo ex nomine bonum omen .**At paruulum hospitium magni iam subeunt hospites ,**Diuitisque inopiæ mirantur iam opes ,**Pretiosum nihil scilicet, præter homines,**Quibus in pretio sola est virtus .**Accurrentium , & occurrentium vnus est omnium plausus ,**Æterno affectu , sed vnanimi,**Nouæ vitæ genium , nouæ mortis genus**Sibi plaudentium ad inuicem .**Amplectitur Bernardum Stephanus ,**Veteranus tyroem ,**Futurum mox tam veterum cœnobarum exemplum .**Quam mox nascentium exemplar .**Mutuos cocunt in amplexus**Stephani filij , Bernardi fratres , & Socij ,**Muta*

Muta lingua , affectu multiloquo
 Ij nouam sibi gratulantes domum ,
 Nouos illi nouæ domus inquilinos .
 Cælum ac iam est tugurium illud orbi celatum ,
 Solemque nunc primò nactum sibi , & stellas .
 Sibi nunc primum nascitur , & orbi ,
 Lux scilicet post solem .

Millesimus centesimus decimus tertius iuxta Manrique compu-
 tum ab incarnato Verbo sequebatur annus , & ab incæpta Ci-
 „ stercij domo decimus sextus , quo Bernardus cum socijs triginta
 „ è Castellione prodiens , orbe , & orbis tyrannide triumphatis , Ci-
 „ stercium secessit . Ea ibi sub Christi iugo fruiturus libertate , qua
 nulla nullibi maior , quia nulla felicior , quippe quam , præter Dei,
 nullus exasperat timor , præterq; diuinum , nullus amor compedit .
 Quantum porrò ex Bernardi aduentu exhilarata iuerit illa Domus ,
 ex Alano Altisiodorensi argumentum desume , sic enim ille , mutuatis
 „ ex Guillemo verbis , hoc quoq; , loquimur , testificatur . Eo teni-
 „ pore nouellus . & pusillus grex Cisterciensis degens viro sub Abba-
 „ te Stephano , cum iam grauitè tedio ei esse inciperet paucitas sua ,
 „ & omnis spes posteritatis decideret , venerantibus cunctis in eis vi-
 „ tæ Sanctitatem , sed refugientibus austeritatem , repente diuina
 „ hac visitatione , tam læta , tam insperata , tam subita , lætificatus
 „ est , vt in die illa responsum hoc ab Spiritu Sancto acceperit sibi
 „ domus illa videretur . Lætare sterilis , quæ non pariebas , exulta ,
 „ & lauda , quæ non parturiebas , quia multi filij desertæ magis ,
 „ quam eius , quæ habet virum , de quibus postmodum visura est
 „ filios filiorum , vsque in multas generationes . Sic ille , quibus aliud
 ex Magno Cistercij Exordio eiusdem rei testimonium addo . Quo-
 „ rum exemplo , (sic ibi de Bernardi Socijs legitur ,) Senes , & iu-
 „ uenes , diuersq; ætatis homines in diuersis mundi partibus ani-
 „ mati , videntes scilicet in istis possibile fore , quod antea impossi-
 „ bile formidabant , illuc concurrere , superba colla iugo Christi sua-
 „ ui subdere , dura , & aspera regulæ præcepta ardentè amare , Eccle-
 „ siamq; illam mirabiliter lætificare , & indeficienter corroborare ,
 „ cæperunt . Sed Stephanum nunc , Bernardumq; se se ad inuicem
 lætantes , sibiq; mutuo congratulantes excipe lector .

*Annal.
 Cist. sub
 an. 1113*

*Exord.
 par. 1. 18.*

E N T H V S I A S M V S .

E L O G I V M X X I I I .

Nos habes Abba Pater
 Ex Ponto hoc tuo in portu
 Bernardi Socios, & Bernardum:
 Naufraga hic adsumus ex alno,
 Stationem imploraturi stabilem
 Tuas inter vlnas .
 Tranquillos facient hæc litora
 Æquoris magni euasos magnis ex fluctibus .
 At statio siderum est, inquis, hic portus,
 Notorum cælo Argonautarum,
 Aureum quibus vellus est
 Voluntaria mendicitas .
 Morientium hic locus est, non viuentium,
 Quorum tota voluptas occisa voluntas,
 Tota felicitas nulla voluptas,
 Quibus magna quies magni labores .
 Cælum est hæc tellus,
 Nique sidus sit, affigi huic qui cupit,
 Fiet ex cælo nouo Phaëtoni nouus Eridanus .
 Ah pone metum optime;
 Adiuvat volentes si Deus;
 Tuis hic sub oculis
 Stabimus huic cælo, vt in cælo imagines,
 Fixas si velis, affixæ,
 Errantes, si errabundas .
 In Portu stabimus, in portu vt naues,
 In naui, vt nautæ,
 Prompti nautæ, paratæ nauës .
 Ad vela, ad remos .
 Domi erimus mancipia Domino,
 Ad obsequia centomani

Ad frænum faciles, ad stimulum dociles;

Aratra feremus, imperes si arare,

Feremur ad aras, orare si iubeas,

Tuo sub imperio

Tam arando beati, quam orando felices.

Lugēt Bernardus, dum sic vrget,

Victurus lacrymis, vinceret ni precibus.

Ridet ex aduerso Stephanus

Gemino lætus titulo,

Addita scilicet suo nomini gemma;

Quæ vnum Coronæ suæ pretium;

Patrono deinde suo ordini adepto,

Qui ordini futurus Athlas.

His semianimem amplexus sic animat.

Exoptatus ades Bernarde, & expectatus

Limen subi, cui natus es lumen.

Tua sunt

Hic portus, hæc domus, hoc cælum.

Portum ingredi, fias portui vt pharus;

Domum succede, accedat domui vt culmen;

Hoc scande cælum,

Firmamentum, te addito, fiet,

Simulq; Empyreum.

Quantum Bernardi in tyrocinio profectus;

ELOGIVM XXIV.

Bernardum, Viator, si quæris,

Pateat ni tibi Cælum,

Latebit ille te semper.

Cælum colit Cistercij in Cella.

Inter homines Angelus, inter Angelos semideus.

Fixas Cistercio inter cæli imagines

Vna omnium imago .
 Illic tyrocinio subest magistris maior ,
 Splendidissima virtutum in gymnade
 Altero sub Chirone Achilles alter ,
 Maiorquè doctore discipulus .
 Docens enim plus ille, quam doceatur ,
 Sectetur seu virtutes ,
 Insequatur seu vitia ,
 Vtraquè in arena
 Admiratores tot fecit , quor habuit æmulatores ,
 Similis esset vt sibi semper ,
 Visus nunquam modestiæ non similis ,
 Angelo similior , quam homini ,
 Inuisibilibus oculatissimus
 Frænauit ab visibilibus sic oculos ,
 Vt sui ad custodiam alter crederetur Argus ,
 Res ad alias cæcus alter .
 Septies quotidie chorum ingreditur ,
 Egessus & toties quoties ingressus ,
 Quotis locus luceret oculis
 Spectauit nunquam .
 Attentus cælo , & intentus
 Annum vixit nouitiorum in cella ,
 Inuisa cellæ testudine .
 Ora coercuit deindè post oculos ,
 Sileri æque amans, æque silere .
 Diu obmutuit futurus eloquentiæ princeps ,
 Discens in Tacitorum Academia, & docens,
 Fugando vitio , suadendæ virtuti
 Mentem valere magis, quam linguam ,
 Verba minus quam exempla .
 Alloquitur se sæpe tamen ,
 Alijs loquutus vix verbum ,
 Doctum hoc vnum sibi sæpius insusurrans dictum ;
 Ad quid Bernarde venisti .
 Paucis his syllabis

Monasticæ perfectionis syllabum contexens;

Vah mute eloquentissime!

Silentio vicit te nemo,

Vincis apophtegmatibus omnes,

Nouus Harpocrates, dum taces,

Pythagoras alter, dum loqueris.

Bernardus tibi sub virtutum magisterio tyronem descripsi, sed paucas numero Bernardi recordans virtutes, et quas duntaxat Guillelmus meminit; omnes enim annumerare, nec ille potuit, neque mihi hic locus est, cum tyroni adhuc inscribatur, & nondum Magistro; Sed & paucas ab citato iam Auctore excipe. Conuersionis autem eius insignia, quomodo vitam Angelicam degens in terris vixerit, neminem enarrare posse puto, qui non viuat spiritu, quo ille vixit; solius quippe donantis, & accipientis est, nosse, quantum ab ipso mox conuersionis exordio præuenerit eum Dominus in benedictionibus dulcedinis suæ, quanta repleuerit gratia electionis, et quomodo ab vbertate domus suæ inebriauerit eum. Ipse verò nihil tale de se estimans, aut cogitans, potius ad custodiam sui cordis, & propositi constantiam hoc semper in corde, sæpè etiam in ore habebat; Bernarde, ad quid venisti? Et post pauca; Ipse cum Nouitius esset, in nullo sibi parcens, instabat omnimodis mortificare non solum concupiscentiam carnis, quæ per sensus corporis fiunt, sed et sensus ipsos, per quos fiunt. Cum enim iam interiori sensu illuminati amoris dulcius, et frequentius sentire inciperet defursum spirantem sibi suauitatem, sensui illi interiori tinnens à sensibus corporis, vix tantum ei permittebat, quantum sufficeret ad exterioris cum hominibus conuersationis societatem. Quod enim continui vsus instantia in consuetudinem mitteret, consuetudo ei ipsa quodammodo versa est in naturam. Totusque absorptus, spe tota in Deum directæ, intentione, seu meditatione spirituali tota occupata memoria, videns non videbat, audiens non audiebat; nihil sapiebat gustanti, et vix aliquid sensu aliquo corporis sentiebat. Iam quippe annum integrum exegerat in cella nouitiorum, cum exiens inde ignoraret adhuc, an haberet domus ipsa testudinem, quam solemus dicere cellaturam. Multo frequenterat intrans, et exiens domum Ecclesiæ, cum, in eius capite, ubi tres erant, vnā tantum fenestram esse arbitraretur. Ita de Bernardo Nouitio Guillelmus, et ego iterum de Bernardi tyrocinio.

lib. I. c. 4

FN:

ELOGIVM XXV.

Quaqua versum, Bernarde, te conferas,
Miraculum videt, qui te miratur,
Cælo scilicet spectabiliorem, quò magis te celas:

At Orbi iam Sol euasus
Nouum tibi condis cælum,
Cistercio recondis cum te ipsum,
Solitudini tu illi altera lucis columna,
Altera illa tibi
Obscura ex domo, signifera cæli domus,
Cælum ex cella.

Testes duodecim profero
Stellifera Zodiaci signa,
Quæ annuo nouitiatus cursu
Metatus es, virtutum metas.
Dicat Aries vellere diues aureo,
Quo animo horrueris aurum;
Vidit inopem is te semper, & sordidum nunquam,
Luxuum æquè osorem, æquè sordium.

Otia si tua loquatur Taurus,
Nusquam otiosum restabitur, operosum vbique,
Aut operi feruentem, aut orationi feruidum.

Hinc te geminæ vitæ Heroem
Geminis sororibus supparem Geminorum par prædicat,
Marthæ parem si ministras, Mariæ haud imparem si ores.
Retrogradum vel semel à recto,
Te refugus Cancer miratus est nullibi.

Iam suos inter radios,
Agnis leniorem,
Sua tamen magnanimitate maiorem
Vbique te demiratus est Leo;
Eò virtutum in regno mitior,
Quò vitiorum ferocior in bello.

Castis tuam in membris virgineam mentem

Castum sidus fatetur Virgo ,

Inter tentantes, inter tentatos

Victorem semper .

Tractes seu diuina, humana seu agas ,

Vtraque librare te docuit Libra .

Quid igitur mirum ,

Si terras vendis, vt Cælum emas ?

Addidit Api tuæ faggittam caudatus Scorpio ,

Distillas vel quo melle pungis, vel quo stylo ,

Cordatos vt faceres virtuti excordes .

Sed quæ semiuiro sub Chirone, & semifero ,

Magnorum Regum Magistro magno ,

Aut audiuiſti monita, aut induiſti mores ?

Ad cælitum mores te cæli erudiuit monstrum ,

Diuorum vt more ,

Æquè opere potens fieres, æquè verbo .

Capricornum iam adis; quale cum fædo pepigiſti fædus ?

Historia tibi vt eſſet Amaltheæ fabula ,

Suoque te nutriret lacte, lacte nutrierat, quæ Deum .

Potus lacte bibis iam Aquarij latices ,

Tam potu abſtemius, quàm ſobrius paſtu ,

Ieiunio plus altus, quam cibo .

Subis demum Piſcium Domum,

Mutus ingrediens ad mutos ,

Vt ea tacendo ediſceres, quæ loquereris docendo .

Hoc tibi Bernarde nouitiatus curriculum fuit .

Quis deindè ad Emphyreum cucurreris ex Olympo ,

Loquentur lapides, qui nunc tacent .

Postulat ſibi à Deo Meſſoris munus .

E L O G I V M XXVI .

Redeunt Ciſtercij ſub Ordine,

Ordinem in ſuum rerum ordines

Red-

Redditis colendæ telluri necdum terræ filijs,
Sed terræ Principibus,

Tellure vbique laureato gaudente aratore.

Auream ætatem dixisses æuum illud,

Aratoribus ditiorem,quàm æruscatoribus,

Sceptris in cultros mutatis,

Surculantibus areas ara dignis.

Hos aureos inter homines gemmeus erat Bernardus,

Ad rastrum diuertens sæpè ex aratro,

Ad rutra sæpe ex raistro,

Rusticus iam ex vrbico, ex ciue villicus.

Rudia experiens omnia multorum imperitus,

Angitur animo, opus ni agat,

Mente laborans, oriatur dum manu.

Serendi doctior,quàm metendi

Metunt dum alij,quæ ipse consueuerat,

Findit aut alibi ligna, aut ligna gestat,

Laborem compensans duriori labore

Gemino opus vnum redimens opere,

Securi scilicet, & humero.

Mœstus tamen,quod messor non esset,

Vt manibus messoris artem obtineat,

Tendit ad cælum palmas;

Falces non secus sibi exorans faciles,

Consulares efflagitet,quàm sibi ambitio secures.

Lætare Bernarde,

Impetrabis citò,quæ petis;

Tibi falx demitteretur è cælo, qua segetes demetas,

Hocque nouo rurali titulo additus ruri,

Tam facile metes, quam facile seris,

Segetum æquè messor, æquè virtutum.

Hæc erant, Viator, Bernardi vota,

Nouitius cum esset, & retinuit cum Abbas,

Feriari scilicet numquam, orare semper,

Vno,eodemque momento

Marthæ socius, Mariæ sodalis.

Vidisti inter fossiores, lector, sessurum aliquando inter Ecclesiæ Doctores, lignonique incumbentem, & falcibus, qui futurus Ecclesiæ fulcium, solidius ut artus firmaret ad omnes, curuabat animum ad ima, humili, & rudi labore, ad herculos se preparans. Audiant, inquit Manrique meus, audiant, qui putant, opera hæc externa minoris apud Deum esse valoris; Audiant; qui totum negotium menti deputant, corpore adeo à laboribus immuni, ut minus aptum contemplationi censeant, si fatigetur. Bernardus egregius futurus Ecclesiæ Doctor, imò oraculum, fidei columna, quo princeps, quo duce schismaticorum colla subigenda, hæreticorum calcanda parabantur. Bernardus Catholicis omnibus firmandis, atque ipsius Pontificis Romani stabiliendo solio concessus orbi: Bernardus Pater, qui Reges, regnaque, qui denique uniuersum christianum axem ad sui imperium erat commoturus, cuius verba Concilia mutuabantur, dum adhuc viveret, & cui ut clauiger o cælestium arcanorum, vel ipsa Sacra Scriptura erat subdenda. Bernardus, inquam, ad hæc omnia gradum faciens à peritia metendi exorsus est, eamque à Deo per lacrymas obtentam, atque collatam non sine miraculo, lacrymæ simul, & miraculum commendant utilem, etiâ acquirendo in Ecclesiâ Doctoris apici. Hæc Manrique referens Guillelmum ita de homine Bernardi exteriori loquentem. Communis vitæ, seu conuersationi seruentissimi mus æmulator, cum opus aliquod manuum fratres æstarent, quod seu minor usus ei, seu imperitia denegabat, fodiendo, seu ligua credendo, & proprijs humeris deportando, vel quibuslibet operibus æquè laboriosis illud redimebat. Vbi verò vires deficiebant, ad viliora quæque confugiens, laborem humilitate comperabat. Narrat deinde idem Guillelmus qualiter Bernardus metendi ars, & peritia à Cælo concessa fuerit; ,, Messis tempore, inquit, fratribus ad secandum cum seruire, & gaudio Sancti Spiritus occupatis, cum ipse quasi impotens, et nescius laboris illius sedere sibi, et requiescere iuberetur, admodum contristatus ad orationem confugit, cum magnis lacrymis postulans à Deo donari sibi gratiam metendi. Nec sefellit simplicitas fidei desiderium religiosi; continuo namque, quod petijt impetrauit. Ex illa die in labore illo præ cæteris peritum se esse cum quadam iucunditate gratulatur, tantò in hoc opere deuotior, quantò se in eo ipso facultatem ex solo Dei dono reminiscitur accepisse. Porro qualiter Bernardus operi orationem coniunxerit, non minus alteri intentus, quin ad alterum non attenderet, utique simul corpore, ac mente perfectissimè sufficiens, sic Guillelmus paulò su-

Ann.

1114.c.1

nn. 9.

lib.1.

c. 4.

29 perius refert . Sed mortificata, vt dictum est, fenfualitate, cuius
 29 seu curiositate, seu infirmitate in huiusmodi laborum corpora-
 29 raliū distractionibus, perfectiorum etiam quorumcumque men-
 29 tes, sæpè necesse est, etfi non intentione, certè memoria, et co-
 29 gitatione ab interiori vnitæ spiritus aliquam pati dissolutionem,
 29 ipse priuilegio maioris gratiæ in virtute spiritus, simul, et totus
 29 exterius laborabat, et totus interius Deo vacabat, in altero pa-
 29 scens conscientiam, in altero deuotionem . Laboris ergo tem-
 29 pore, et intus orabat, seu meditabatur absque intermissione ex-
 29 terioris laboris, et exterius laborabat absque iactura interioris
 29 suauitatis . Sic de vtroque Bernardi homine Guillelmus, et sic
 de Bernardi mentis, et corporis vtræque simul, et semel occupatio-
 ne calamus meus .

ENTHVSIASMVS.

ELOGIUM XXVII.

Nullum, Bernarde, te referunt,
 Martham qui te ferunt, aut Mariam .

Vnus enim cum sis,

Simul, semelque

Geminas sic refers germanas,

Vt ambas mirentur, vident qui te vnum,

Vnum ambarum speculum,

Imaginem vnā .

Vnde quaque specteris, & quodcumque

Ipsa inter plurima turbatus,

Vni ades vnus .

Factor operis, factoris contemplator .

Oras, dum aras, metiris sidera, dum metis segetes,

Squis in vitia, vicias. dum seris,

Eodem momento,

Aruorum cultor, & animorum .

Christi potas ex pectore, prata dum rigas;

Bibuntque ad ebrietatem, bibisque

Tu sanguinem, vndam illa,

Hæc ex riuulis, tu ex latere

Colis Golgotha , excolas si colles ,
 Hos manu , illud mente ,
 Simul patiens , agens simul ,
 Ferali sub ligno plus sudans , quàm sub ligone .
 Gethsemani ades ,
 Falce vtaris , seu vomere ,
 Pronamque humi contemplaris diuinitatem ,
 Fatigas cum humum .
 Palles quemque ad palum ,
 Palo quoque columnam tibi monstrante ,
 Cruciat te quæque arbor ,
 Quaque arbore Crucem exhibente ,
 Tortus ipse , tellurem dum torques .
 Cælum incolis terram colens ,
 Ibi inter Cherubin Cherub alterum ,
 Villicus hic inter villicos .
 Laborans simul , simul orians
 Marthæ similis , & Mariæ .
 Talis eras Magister adhuc cum suberas ,
 Vix cellæ hospes , iam cæli ciuis ,
 Cistercij Athlas , subiecto nondum Cistercio humero ,
 Cistercij speculum , vix spectator .
 Qualis autem ex tyrone euaseris Magister ,
 Quas erudisti , docebunt virtutes ,
 Plus debent illæ tibi , quàm tu illis .

In Abbatem electus egreditur de Cistercio ,
 Claramuallem fundaturus .

E L O G I V M XXVIII.

Siste Viator ,
 Et procedere , quos vides , humilis procumbe .
 Sequuntur Patrem Filij ,
 Sidera duodecim solem vnum
 Sole ipso duodecies maiorem .
 Bernardus is est ,

Coloniæ iam ductor ex colono ,
 Ex iuniore senior , ex tyrone Abbas ,
 Natu , inter socios postremus , merito primus .
 Noua is quæsiturus deserta Cistercium deferens

Fæcundat Matrem , cum viduat ,
 Fratres auget , cum minuit ,
 Amplificat domum , cum diuidit .
 Petis , quâ pergit ?

Abfinthiam interroga vallem , quam melleam faciet .

Illuc properat omnium primus
 Floridam senticosæ diuinitatis ferens arborem ,
 Ex qua pendet , & dum pedat ,
 Ex qua mellificat , & dum mæret ,
 Cæso Deo similis , & dum incedit .
 Nouas ad sedes antiquo ex alucario

Apes ducit Rex apum ,
 Claros scilicet homines , claram ad vallem ,
 Non antea claram , quàm hunc miratur cum solem ,
 Suburbium cæli futura latronum ex latebra .

Examinant iam locum deducta , examina

Atque protofabro Bernardo ,
 Pro domo sibi tuguria congerunt ,
 Lateres solo dumeto ministrante , & marmora .

Trabibus sibi ædificant trabea digni
 Ligneas domos aurei homines ,
 Brutorum mapalia cæli magnates .

At sic ædificat sibi , cui est ædes cælum ,
 Ne cæli conspectum impediat cella .

Sic nascitur Clarauallis , Viator ,
 Parua à paruis , fabricam si spesces ,
 Magna à magno , si fabrum attendas .

NE mireris , Lector , fundandæ Clareualli missos viros vix in
 Religione professos , suppleant in ijs religionis annos religiosæ
 vitæ , & ardor , & zelus , aliaque merita senum qualitates excedentia .
 Mirare tantis viris Bernardum præfici professione parem equidem ,
 sed

sed ætate iuniorem, infirmiore corpore, implicatum [verecundia] adhuc, adhucque omni experientia destitutum. Vigefimum vix attingerat, & quintum, tam mento glaber, quam agendorum rudis mente, præter Deum, præterque se ipsum omnia nesciens. Sed omnium est capax, quod unum capit, in quo omnia, seque comprehendit, quo nihil difficilius. Hunc ergo novæ egressuræ coloniz pro duce, & Abbate elegit Stephanus omnibus iuniorem, sed omnium sanctissimum, quo duce, ut inquit Manrique, de seculo hi exierant, eodem Magistro in religione militarent, & novam, ac tenellam plantationem, quam moliebatur ipsius auspicijs dilatarent per totum Orbem. Duodecim Bernardo addidit socios, fratres scilicet, cognatos, cum auunculo Galdrico, & alijs complendo numero; Nam Cistercio coloniam emissuro Cæsario Heisterbacensi teste hic mos erat. Duodecim Monachi, loco duodecim Apostolorum cum tertio decimo, Abbate, qui loco Christi eis præponitur ad novam Abbatiam emittantur. Crux enim Dominicam habens imaginem à patre Abbate datur ei in manus, quam de Oratorio cum eadem cruce exeuntem duodecim ad hoc ordinati sequuntur, quasi Christum Apostoli. Sed tam horum electionem, quam Bernardi Apostolatum ab Guillelmo excipe. Cum autem placuit ei, sic ille scribit, qui Bernardum segregavit à seculo, & vocavit, ut ampliori gratia revelaret in eo gloriam suam, & multos filios Dei, qui erant dispersi, per eum congregaret in unum, misit in eam Abbatis Stephani ad ædificandam domum Claravallis, mittere fratres eius. Quibus abeuntibus, etiam ipsum Dominum Bernardum præfuit Abbatem; mirantibus sanè illis, tanquam maturis, & strenuis, tam in Religione quam in sæculo viris, & timentibus ei, tum pro tenerioris ætate iuventutis, tum pro corporis infirmitate, & minori usu exterioris occupationis. Huc usque Guillelmus, stylo suo sic meum proritans calamus.

*Annal.
ad ann.
1113.
cap. 1.*

*Homil.
in Dom.
3. post
Epi;*

*Lib. 1. cap.
5.*

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M X X I X .

Quæ hæc rerum facies Bernarde?

Quis hic personarum gradus?

Præposterè procedis, incedis dum primus.

Teque postremum deceret post omnes

Pedum gestare, non crucem.

Fallor

Fallor . Agis enim vtrumque bellè .
 Suis antecire ad dura vt doceas Antistites ,
 Præcat exemplo , qui titulis præit ,
 Feratque crucem , cruces qui prædicat .
 Vltimus pauset , accumbit qui primus .
 Quique in tribu , qui princeps est ,
 Primus videat nasci solum , & mori vltimus .
 Malè enim imperat , quì , quæ bona imperat ,
 Tangit aut vltimus , aut agit nunquam .
 Hæc doces Bernarde , ducis cum agmina ;
 Cum prior omnibus absinthia vt deglutias ,
 Absinthiorum vallem ingrederis primus ,
 Dictis æquè Abbas , æquè factis .
 Sed cur cum cruce , & sine pedo ?
 Diuinè , & hoc diuinare si liceat .
 Est enim nunquam sine virga , qui nunquam sine viro ,
 Concepit quem sine viro , & peperit Virgo ;
 Eidemque pastoralis pro baculo satis est ,
 Lignum vitæ si semper baiulet .
 Perge igitur Bernarde , quò te vocat Diuinitas ;
 Iacob baculum , Iesèque virgultum
 Te ferente
 Altero pedo tibi opus non est .
 Reges regali hoc sceptro , ad noua quos ducis regna ,
 Hac virga miraculosior , quam sua Moyfes ;
 Moliendo operi .
 Obuia , hac fretus , difficultatum siccabis freta ,
 Vallatamque latronibus vallem
 Sic te vno vallabis ,
 Vt hominum ciuitas fiat , quæ hominum laniena ,
 Horrida ex valle , Clarauallis .
 Progredere , quò te fert , quem geris ,
 Absinthia ille mellis edulcorabit ad instar ,
 Operisque tui cooperator
 Abs te haud patietur abesse ,
 Cui tu nunquam adesse non pateris .

Cellulas molieris futuras celos,
Domunculamque construes Empyreo similem,
Plus tuo, quam suo clarificandam nomine,
Charam tibi, tuis claram,
Vtrique Orbi vtrumque.

Summa Bernardi, & suorum in cibo paupertas.

ELOGIVM XXX.

Nascitur Bernardo Claravallis,
Primus Bernardi partus, tertia Cistercij filia,
Tam Firmitati, quam Pontigniaco
Solo tempore secunda.
Fecundior cæteris factus, sed non secundior,
Nam vix natam propè pressit inopia,
Ferè opes adultam oppressere,
Cum indiget; infelix minus, quam cum abundat.
Rebus æquè crevit, æquè meritis indiga rerum,
Opibus innixa, & meritis orbatur, & opibus.
Mihi credite,
Lethales sunt virtutibus diuitiæ,
Exque aduerso,
Lethat vicia paupertas leta.
Splendent animi; qua corpora squallent,
Augetque famis virtutis famam,
Abusus prauos paruo rerum vfu
Strangulante.
Esurit ergò Bernardus, & sitit,
Cibandæ fami
Nullum in penaria penum habens, nec panem quidem.
Extinguendæ siti
Præter lympham liquorem nullum,
Solo fonte poculenta præbente,

Esculenta

Esculenta vel solo fursure, vel sola fago.
 Siliqua vescitur pro filigine,
 Proque edulio arborum folia,
 Mensa brutum, mente Angelus.
 Circumferuntur per orbem hæc fercula
 Miraculi ad instar,
 Stupente Orbe,
 Cibari talem hominem tali cibo.
 Has horrent dapes, quorum Deus venter est,
 At quibus Deus epulum est,
 Epulantur splendidius, quò vilius edunt.

Materiarum operi, securi scilicet, malleo, terebræ, ad construendam domum tota adhuc Claraualle attenta, ligones exarandæ telluri otiaabantur, & aratra, otiaante quoque ipsa terra, quæ nullis nutrita riuis, quibus fabri nutrentur, nullas promebat fruges. Mendicare, & si summè mendicis, vt vetitum, sic rubor erat, quippè quibus maior mendicorum cura, & studium inhærebat, mendicitatis quàm propriæ, minusque pati famem crimen erat, quàm aliorum, labore expellere famem. Per multos igitur menses, aut sine pane viuunt Bernardi filij, viuit & Pater ipse, more pecudum arborum resecti folio, hominum alimento defecti, aut si panem comedunt, is ex hordeo, milio, & vicia confectus est, quo nec pascerentur canes, extrema nisi, & longa sollicitati fame. At Guillelmum huius summx, & Bernardi, & filiorum indigentia relatorem audire liceat; Pulmentaria, inquit, sæpius ex folijs fagi conficiebant. Panis instar prophetici illius, ex hordeo, & milio, & vicia erat, itaut alii, quando religiosus vir quidam appositum sibi in hospitio, vberem, plorans clam adportauerit, quasi pro miraculo omnibus ostendendum, quod inde viuerent homines, & tales homines. Sic ille. Religiosum porro, quem Guillelmus virum hic quemdam appellat, effusas post lacrymas, Cistercij coenaculo hunc puto affixisse lapidem.

Lib. 1. c.

3:

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M X X X I .

Hoc fugite solum heluones ,
 Panis solus hic tota est popina ,
 Sola fame reliqua opsonante .
 Imò , nec panis est, nuncupor quem panem ,
 Quo vobis chariùs carere , quam vesci .
 Quis panem dicat pecudis pabulum ?
 Et cui complacet gulæ vitium ,
 Ali vicia cur placebit ?
 Fugite gurgites ;
 Fami hìc consulit Bernardus, non gutturi ,
 Ideòque mandit, vt famem emendet ,
 Aspernator gulæ non solator .
 Scù maior nullus hìc coquitur piscis, scù minor .
 Aures sæpè pascunt aues , ora nunquam .
 Crescunt vigulæ tauro, aratro vituli ,
 Ollæ nulli, nullæ veru .
 Vt vestiant nutriuntur greges, non vt nutriant ,
 Esu interdicto , quorum laudatur vsus ,
 Nec versantur hic oua, nec vexantur ,
 Liquantur nulla, durantur nulla ,
 Tàm sartagine immunia , quàm cacabo ,
 Sic ab ovo gula abstinente , vt ab oue .
 Procul liguritores ;
 Eruat hìc mellea apis Gallica , Bernardus .
 Dulcia nulla ligurat , aut sapida ;
 Præter famis nullum saporat condimentum ,
 Sola fame condiens , quæ comedit .
 Fagi est mensa, cæna est fagus ,
 Hæc ex folijs , illa ex trunco ,
 Escaria simul, & esca .
 Sic edit Bernardus addens fago, sed rarò

Aut ex olere panem, aut ex hordeo,
 Arcto contentus cibo, & atro.
 Facessite epulones;
 Animus semper hinc epularur, nec semel venter,
 In vestrum abdomini malum omen.
 Spiritui hinc viuitur, non corpori,
 Cælo spiritum pascente,
 Premente corpora labore.
 Viuitur tamen, sed morti magis, quam vitæ.
 Procul omnes ventre improbi;
 Emacrat ventres hinc locus, non impingat.
 Propinat hinc nullus, nemo popinat;
 Ventres omnes triumphant,
 Iugulato sola vicia gulæ vitio.
 Abstinendum hæc domus est,
 Abstinent à cibo incolæ, vt vos ab abstinentia,
 Plus illi abstinentiæ illecti cupidine,
 Allecti quàm vos epularum cupedijs;
 Ite procul ganeones.

*Grauos fame Clareuallenses, & Claramuallem deferere
 cogitantes, ab cogitatis Bernardus reuocat.*

E L O G I V M XXXII.

Procumbit ad terram Bernardus,
 Egregium aliquid
 Aut sibi è cælo precatur, aut suis.
 Rectè diuinæ, Viator,
 Prostermitur enim, prostratos vt erigar,
 Cadens ipse, vt suos releuet.
 Vix nascitur Clarauallis, & iam moritur,
 Alimentis defecta, confecta fame.
 Vides vt titubat, audis vt eiulat,

Solam

Solam conqueritur famem .

Qua non sedata ,

Aliam sibi quærit sedem .

At mirum non est ,

Hic tentari à fame , gula nullibi tentatos ,

Vexat enim fames , magis quàm gula ,

Aut æquali saltem vrgentur malo ,

Abundant qui omnibus , omnium qui egent .

Hoc miror ego ;

Famelicos ventres verbis surdos ,

Auritos Bernardi verbis omnes fieri ,

Seq; filios maluisse fame lætos ,

Læsum quàm fama patrem .

At hoc orantis miraculum fuit .

Vno namque orante , & animante Bernardo ,

Animos sumunt fame exanimes ,

Cædi fame promptiores , quàm cedere loco .

Sed inedia opprimi nesciunt , qui cælos orando premunt ;

Fœcundat enim deserta diserta oratio ,

Nec suos deserit diuinitas , orantes si audiat .

Suis escas sæpe condit , sibi , qui condidit astra .

Conditor sæpe ex conditore .

Pluit manna , imploretur si panis ,

Panibus additis insuper pennatis .

Sed hæc in deserto , inquis ; quid in Claraualle ?

Pane : & illic defectis sufficitur panis ,

Aurum post panem ,

Annonam post famem

Vltra indigentiam indulgente cælo .

Petente namq; libras vndecim Gerardo ,

Egentibus augeret vt fidem ,

Duodecim Bernardo cælum contulit .

Tanta in rerum omnium penuria , fameq; hanc Clarauallem
animi desperationem , ex Anonimo Gallo , scrptore inter
Gallos antiquissimo , refert inter doctos doctissimus Maurique hucce

Lib. 1.
cap. 4.

„ verbis . Igitur temporalis penuria , famelq; tunc magis ingraue-
 „ scens , in trante hyeme , & subuentionibus vndiq; cessantibus , Ber-
 „ nardi fratres denuò conturbauit , desperatione eouq; producta ,
 „ vt deserere locum Claræuallis cogitauerint . Testatur id Anoni-
 „ mus Gallus , qui transcripsit ex his , qui rei adfuerunt . Re ergò
 „ ad Bernardum perlata , tristari prius , soloq; prosterni ipsos simul ,
 „ & Deum deprecaturus , deinde ad orationem , mox ad lacrymas
 „ vnicum eius refugium confugere . Hæc ille ; sed Guillelmum iam
 „ audi . Cum verò autè instantem hyemem Gerardus frater eius ,
 „ Cellerarius domus apud eum durius quæreretur , ad necessaria fra-
 „ trum multa deesse , nec habere se vnde ea coemeret , & vrgente ne-
 „ cessitate , iam nullam verborum reciperent consolationem , res au-
 „ tem in promptu non esset , quæ daretur ; Vir Dei quantum inte-
 „ rim ad præsentis angustias sufficere possit , inquit . Ille verò
 „ vndecim libras respondit . Tum dimittens eum ad orationem
 „ confugit . Post paululum verò rediens ille Gerardus , mulierem
 „ quamdam de Castellione foris esse , & velle ei loqui nunciauit .
 „ Ad quam cum egrederetur , procidens ad pedes eius eadem mu-
 „ lier duodecim librarum benedictionem ei obtulit , orationum
 „ suffragia implorans viro suo periculose ægrotanti . Huc vsquè
 „ Guillelmus . Orantem Bernardum vidisti , lector , admonentem
 „ nunc audi .

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M XXXII.

Quis hic nubilus Claræuallis vultus ?

Gorgonium vidit ne aliquid , aut potauit Ciconum :

Quid monstri hoc est ?

Obscurum omen nunquid portendit clarum nomen ,

Vt penitus obscuretur clarere nata ?

Vix oriens iam occidens ?

Quis hic timor ? quis hic quæstus ? quis hic stupor ?

O fascinatorum hominum indignum facinus !

Amara nauscant absinthiorum incolæ :

Famem pauent solo pasti ieiunio ;

Torridos charitatis igne territat frigus ;

Mortem fastidiunt , quos vitæ tædet .

Vescei

Vesci vicia iam vitium est,
Quibus vti alia mensa mens non erat.
Iam turbat vel seminudos hyems, vel semineces inedia;
Amiciebat quos nuditas, alebat quos fames.
Infalubre horrent iam cælum,
Quibus erat salubris ægritudo.
Quid hoc ominis est?
Siccine Claræuallis mutantur clari homines?
Quid raritas rerum, aut caritas,
Quibus sola in pretio paupertas?
Hyems quid, quibus ignis æstiuat diuinus?
At fames mordebit; quid ni? Pupugit & hæc Deum.
Vallis tabefaciet aer;
Cur non? Decorat Monachos tabes.
Gelu moriemur;
Facilius ideo, nam gelida mors vbique.
Animos assumite pusillanimes.
Aderit conditæ domui promouendæ,
Aquilas pascet, pascit qui vermes;
Teget homines, qui lilia vestit,
Corporibus & medebitur, qui medicat & mentes;
Atque remedia ægrotis negaturus,
Ægrotantium patientiæ non negabit stipendia.
Fidem exigit, spem vt erigat.
Credite, sperate, diligite;
Tergemino necitur hoc funiculo,
Solo nutu prouidet qui omnibus,
Prouisor omnium prouidus.
Crescent opes, decrescat ni virtus;
Horrea augebuntur, & horrea,
Deficiat ni manus, minuatur ni meritum.
Sed quorsum istæc Bernarde?
Sentiant iam tecum, qui te sentiunt,
Moriq; in Claraualle iam auent,
Impellebat quos alibi mortis timor.
Docuisti, reuocasti, vicisti;

Sile.

Sile tandem,
Sileat vt hic lapis.

*Consolatur Bernardum propaganda Claraualis
eidem offensa viso.*

ELOGIVM XXXIV.

Orat & hic Bernardus, strepitum, viator, caue.
Rapitur telluri, se qui totum ad terram prostrauerat,
Iamq; sidera intuetur,
Pronum quem ad solum sol' viderat.
Hærebat terræ Claraualis terrena imploraturus,
Hominibus nunc impleat vt Claram ialem,
Calcatos ab Angelis cælos calcet.
Agit vtrumquæ rectè.
Fruges petit hominibus humi iacens,
Vndè scilicet illæ veniunt;
Petit cælum,
De cælo, quò eunt, homines,
Homines vt expetat.
Creuerat noua Domus & minor semper,
Suisq; auctoribus vix aucta,
Semper paruo cætu maior erat.
Solis patebat suis Aquilis hic nidulus,
Hocq; ad nouum orbis miraculum,
Stupebant vt omnes, accedebat sic nullus.
At nostræ humanitatis hoc vitium est,
Plus scilicet mirari magna, quam imitari magnos.
Laudant virtutem multi, sectantur pauci.
Hos paucos vt sibi Bernardus adiungat,
Hic vincit orat manibus.
At videt iam ille spiritum, quæ tu illuc oculis spectas;
Vacuas scilicet procul suis ciuibz Vrbes,

Plenam propè ciuibus vallem,
Solitarias illuc vrbes, vrbicam istuc solitudinem.

Pergit ad vnum tota turba,
Iamq; vna, quæ habitu, & conditione multiplex,
Ad Bernardi votum se tota vouet.

Hos ergo Reges pedo suo Bernardus reget.

Docebit laureatos illos hic Doctor;
Iunget bubulis soli buccinæ illuc auritos.

Institores

Tam vendaces istuc, quam emaces,

Fænore quæstuosissimo,
Emet sibi, vt vendat cælo.

Tota hæc militabit sub Bernardo multitudo,
Nec fide Bernardi maior, nec spe Bernardi minor.

Tot ipse credit venturos, quot sperauit,

Quot sperauit, tot vidit,
Magnam illi exigui cætus propagationem
Pollicente Deo, & reuelante.

FRatres penuria ferè oppressos largiflua bonitate consolatus Dominus, consolatur & Bernardum plus Monachorum paucitate, mæstum, quam caritate rerum; concessurus oranti nouos homines, largieus iam petenti, quo viuerent homines. Parum Virum Dei, hoc vltimum mouebat, summa ei sollicitudo, inquit Guillelmus, de salute multorum, quæ à prima die conuersionis suæ vsque ad hoc tempus, tam singulariter sacrum illud pectus noscitur possidere, vt erga omnes animas maternum gerere videatur affectum. Erat ergo vehemens in præcordijs eius sancti desiderij, & sanctæ humilitatis conflictus. Modò enim seipsum deiiciens tatebatur indignum, per quem fructus aliquis proueniret; modò oblitus sui æstuabat flagrantissimo ardore, vt nullam nisi ex multorum, salute consolationem posse admittere videretur. Contigit autem, inter hæc, vt aliquando temporius solito surgerent ad vigilias, quibus peractis, cum vsq; ad matutinas laudes aliquantò longius superesset noctis intervallum, egressus foras, & loca vicina circumiens, orat Deum, vt acceptum haberet obsequium suum, & fratrum suorum in eo quod diximus spiritualis fructus in desiderio constitutus. Subito verò stans in oratione modicè interclusis oculis

Lib. 1. c.

4.

lis, vidit vndique ex vicinis montibus tantam diuersi habitus, &
 di uersæ conditionis hominum multitudinem in inferiorem vallem
 descendere, vt vallis ipsa capere non posset. Quod, quid significa-
 uerit, iam omnibus manifestum est. Sic ille, re significata iam visa.
 Hunc mihi, hanc tibi eandem visionem referenti, quid spelunca ex
 sua respondet syluestris Echo, rescribere liceat.

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM XXXV.

Sile quisquis es,	
Ne oranti in Sylua obstrepes Bernardo.	Nardo.
Mimam audis ne vocem, Viator?	
Elinguis adest linguacula Echo,	
Attico expressa cothurno, laconicè referens.	Effrens.
Trisyllabo vno faris effata;	
Effers namque Bernardum, nardum cum refers,	
Odorum omen proferens necato ex nomine.	
Sed has inter quercus, quid ille explorat?	Orat.
Orat? salua res est.	
Id adipiscitur, quod meditatur.	Ditatur.
Rectè auspiciis, ditatur qui orat;	
Preces impetrant, quidquid petitur,	
Bona conferunt, quorum indiget quisque,	
Præcauent mala, quæ quisque sibi præuidet.	Videt.
Et cur non videat, videntem alloquitur qui omnia?	
Multa videt, qui multum orat.	
Sed age Echo, & tibi exocula	
Hanc mihi Bernardi visionem exhibe ingentem,	Gentem.
Et quæ petit, spectat igitur, & quæ sperat;	
Implendæ scilicet Claræualli	
Centenas omnium gentium centurias.	
O efficaces orationis conatus!	Natus.
Vera loqueris; Bernardum nactus nascitur ordo;	
Maiores, eo orante, hodie renascitur.	Nascitur.
Benè nascitur, vt oritur dies, orto sole.	Gen-

Gentes igitur ille orans,gentes amplectitur ,
Laureatos ex cathedra, infulatos ex throno ,

Ex thalamo sponfas,maritos ex thoro.

Quid igitur vltcrius orat,orata si iam inuenit ?

Venit .

Ominor fausta, alius veniet, quam accesserat.

Iuit mœstus, reuertitur gaudens .

Audens .

Temerè nihil tamen, diuino ex consortio

Timidè audax , audactèr timidus ,

Anceps nusquam,inopinum si contigerit .

Erit .

Tàm scitè copulas , quàm acutè .

Hæserat futurorum adhuc nescius .

Sciùs .

Imò ex oraculo indubius ,

Felicitet vt suos , ad suos diuertit .

Vertit .

Diuinæ omnia; feliciori hoc enim euentu,

Quidni Claræualli res omnis benè vertat ?

Tota vertitur,reuerso Bernardo .

Ridet , olim afflicta suspirijs .

Iris .

Dictum approbo .

Serenissimum enim,vt Claræualli hunc diem probes,

Iridem argutè commemoras .

Moras .

Gero morem,rumpè moras,teque valere iubeo,

Iterum alloquendam,si libeat,in Claraualle .

Vale .

Bernardus grauitèr infirmus separatur à Conuentu .

E L O G I V M XXXVI.

Viam,hospes, diuerte paulisper .

Cominùs spectari exilit

Tugurium illud , quod spectas eminùs .

Exile vides , sed magna condit .

Moratur magnus in tàm paruo Bernardus .

Iacet illic ad tempus , ne semper iaceat,

Sub Medico semel , vixit qui nunquam Medicè.

I

Agro .

Aegrotat illic ille grauitè ,
 Afflictus morbo , morbos qui sanat ,
 Aequè morbo grauatus , æquè Medico .
 In lectulo tamen utroquè latus
 Obedit sic rustico , obtemperat ac seruus Domino ,
 Tàm mandens , quod ille mandat ,
 Crudum sagimen , pinguiori pro lacte ,
 Oliumque pro lymphâ ;
 Quàm cunctis abstinens , quæ ille vetat ,
 Mentis prece , martyriorum cruce .
 O' noxiam sæpè amicorum pietatem !
 Obfuit sic incautè Catalaunensis Præsul ,
 Incurioso commendans Bernardi curam ,
 Pius pium impio ,
 Sanus infirmum infano .
 Profuit feliciter tamen infelix Medicus ,
 Felicissimæque antiperistasi
 Curat Bernardum , dum torquet ,
 Morbofo alimento expellens morbum .
 Iuuarunt & animo corpori noxia pharmaca ,
 Aucto cum valetudine asperitatum moderamine .
 Nàm pertæsus , quæ morbum fecerant ,
 Remisit rigorem , quem nunquam dimisit ,
 Mitior iam sibi , & suls mitissimus ;
 Nisi dicas ,
 Sibi egisse mitiùs , diutiùs ut se mulctaret .
 Discite amarorum heluones , & asperitatum ,
 Vitium est quicquid nimium ,
 Nimium cruciari nimis .
 Ut nimium sibi blandiri nimis ,
 Ita in medio virtus ,
 Ut vitiosa illicò ,
 Seù superet , seù superetur .
 Quare tenere medium beati semper .

Hanc, quam tibi ostendi domunculam, lector, Bernardo construxerat Catalaunensis Episcopus, cui ita petenti, ut potè de Bernardi salute sollicito, totam eius salutis curam Cisterciensie generale Capitulum delegauerat. Parua illa erat, & humilis, quippè ad Bernardi modestiam, & paupertatem, non ad Episcopi magnificentiam composita, & tugurium potiùs, quàm Domus. Sic eam se vi-
 disse Guillelmus testatur. Inueni eum, inquit, in suo illo tugurio, quale leprosis in compitis publicis fieri solet. Inueni autem ex
 præcepto, ut dictum est, Episcopi, & Abbatum, feriatum ab om-
 ni sollicitudine domus tam interiori, quàm exteriori, vacantem,
 Deo, & sibi, & quasi in delicijs Paradisi exultantem. Hæc ille.

lib. 1.
c. 7.

Hoc igitur in tugurio tam à suis separatus, quàm negatus sibi integrum per annum mansit, Episcopo primùm, & mox per Episcopum rustico cuidam Medico sanitatis donum, morborumque experientiam plus iactanti, quàm possidenti, subiectus. Mira sunt, quæ ibi passus plura à Medico, quàm à morbo, eundem Guillelmum,
 audiamus. Ibi cum eo manducantes, cum arbitraremur hominem
 tam infirmum, tantæque prouidentie commissum, sicut oportebat,
 procurandum, & videremus ei, agente Medico illo suo, offerri
 cibos, quos sanus quis vix præ angustia famis attingeret, videba-
 mus, & tabescebamus, vix regulari silentio nos cohibente, quin
 in illum quasi in sacrilegum, & homicidam ira, & contumelijs
 insurgeremus. Ipse autem, in quem hæc fiebant, indifferenter
 cuncta sumens æquè omnia approbabat, sicut qui sensu ipso cor-
 rupto, & penè emortuo sapore, vix aliquid discernerebat. Nam &
 sagimen crudum per errorem sibi oblatum pro butyro multis die-
 bus noscitur comedisse, oleum bibisse tamquam aquam, & multa
 alia contingebant ei. Hactenus Guillelmus, eorum, quæ hic ci-
 tantur, testis oculatus. Vidit in oculis suis infirmantem dignum
 omni cura, vidit et pseudocuratorem catenæ, & custodia dignissi-
 mum, audiuit et fortè Bernardum suas pœnalitates tamquam mi-
 nus discretas damnantem, dum non multò post de eodem Bernar-
 do scribens, hæc subiungit. Quid autem eum nitimur excusare,
 in quo ipse, qui veretur omnia opera sua, non confunditur vsque
 hodie se accusare, sacrilegij arguens, quod seruitio Dei, & fra-
 trum abstulerit corpus suum, dum indiscreto feruore imbecille,
 illud reddidit, ac penè inutile. At meam Musam hæc pauca pro-
 uocant in Enthusiastum; ipsam iam audi Bernardi ore loquentem.

lib. 1.
c. 7.

lib. 1.
c. 8.

68 G E S T A I L L V S T R I O R A
E N T H V S I A S M V S .
E L O G I V M XXXVII.

Iam me audi , qui neminem non audis ,
Cælorum conditor , & rerum arbiter ,
Impium pius , durumque misericors .
Minùs rationabiliter gesta , irrationabilis iam minùs
Te coram ad rationem reuoco .
Peccaui heu tibi mihi ipsi delinquens ,
Tàm tibi minus iustus , quàm mihi ,
Fio dum nimium iustus .
Occidi ego , quem tu blandiri vetasti ,
Quem tu , vt nutrias totum fœcundas orbem ,
Solo ego nutritum olere ,
Virulentus ne cresceret , orbaui viribus .
Sano in corpore , sanam mihi consulueras mentem ;
Mente ego infana ,
Corpus sanum , insanum volui ,
Hostem duxi , cui me dederas hospitem ,
Culpata tutela
Vim inferens minanti vim nullam .
Odi corpus , vt carcerem captiui ,
Citiusque mihi libertatem procuraturus ,
Eo studio curauì , citiùs vt rueret ;
Expleui ventrem sola fame ,
Non quæ reciperet ingesta stomacho , sed quæ regereret ;
Ori nihil offerens non infestum palato .
Refeci deindè laboribus confectum inedia ,
Meo huic asello misericors minùs ,
Aranti , quam boui arator .
Intimè osor mei , & extimè
Dirus æquè in tactum , in gustum quàm durus
Gustui vt nihil indulsi , sic nihil peperci cuti ,
Pellem induens Cameli pilo ,
Cutem cædens boum corio .

Nisi ut corpus perderem, corpori consului nunquam,
 Eidemque, ut semel periret, nocui semper,
 Mihi inimicus, iniurius tibi.
 Abusus igitur rigore, quo solum uti concessum,
 Vitium feci, quod virtus erat,
 Nouo peccati genere,
 Magna ex poenitentia peccator maximus,
 Redditus nunc mihi, ad te redeo
 Ter pium, ter impio reus crimine.
 Poenae indiscretæ iam me poenitet,
 Eò maiori iam poena dignum,
 Quò mortem sollicitans, quam expectare decebat,
 Diuturniori martyrio indignum me feci.
 Parce igitur ter attrito, qui ter pius,
 Parcā & mihi, precanti si parcas,
 Tuoque exemplo,
 Tam mihi pius, quàm meis clemens,
 Diutius ut doceam, agam mitius.

*Scribit Bernardus Epistolam sine imbre
 in medio imbris.*

ELOGIVM XXXVIII.

Miraculum, Viator, quod miraris,
 Mirus Bernardi excitauit amor.
 Hic ille,
 Fulgurante Cælo, ut vides, & fulminante,
 Fulmina nec timens, nec pauens fulgura
 Cælum ipsum imitatur ultra nubes semper serenum:
 Ignescit intus, foris aquas non metuit,
 Pluuioque scribens sub axe,
 Sic stat in sicco, ac si esset sub testæ,
 Ostento nouo,

pluuia;

Pluuiale præbente pluuiæ .
 Ruere liquatum miraris Cælum ,
 Miraris impavidum sub Cæli ruina Bernardum ,
 Inter imbres sine imbre ;

Vt olim

Sine igne inter ignes .
 Vna in pyra tres pueri .
 Hos ab igne tutatus est zelus , ignis alter ,
 Hunc ab aquis tutat amor , zelus idem .

Rogas , quis hic Bernardi amor ?

Robertum interroga .

Seductus hic à Coruo Columbus
 Nidulum deuouens, quem vouerat ,
 Ad Cluniacum aduolauerat Clara ex valle ,

Ab patre ad Vitricum ,
 Equè ætate puer , æquè consilio .
 Fugacem Bernardus vt reuocet, ad calamum confugit ,
 Stylum acuit , vt reditum instillet .

At certans Cælum scribentis cum calamo
 Terram tonitribus territat ,

Calamus dum pueri animum attonat ,
 Totoque Cælo Bernardi calamitatem lugente ,
 Roberti temeritatem lugeat calamus .

Diluium vterque duplicat ,
 Ex nubibus alterum , alter ex oculis ,
 Orbe vtrumque stupente .

Vincunt tandem pluuias lacrymæ ,

Ceditque calamo Cælum .

Vides vt illæ, reflante Bernardo , refluunt ?
 Lacrymantem venerantur , reuerentur lacrymas ,
 Nequè illæ pagellam exarent , quam iste arat ,
 Crescunt penitus .

R Robertum puerum adhuc, de quo hic, Bernardo sanguine propinquum, & in proposito socium , quod nimis ætate tenellus esse, rigoreque ordinis minus conueniens , ordini aggregari petentem

tem, aggregatum noluit Stephanus ordinis Pater: recepit tamen duos post integros annos, addixitque Claraualli sub Sancti Patris magisterio profecturum. Venerant illum Cluniacensibus parentes, sed vota illa parentum irritans, suaque adhuc integra vsus libertate, vel motus auunculi Bernardi exemplo, vel eiusdem conuictus verbis, Ordinem Cisterciensem sub Bernardo professus est. Dolent hac de re Cluniacenses, & egre ferunt adolescentem nobilem, & ipsa ab pueritia sibi debitum, alieno militari sub vexillo. Parant inde aucupium, mittuntque ex suis Clarauallem, qui Robertum vel volentem educat, vel seducat nolentem. Agit is, vt res poscebat, eoque studio, & forma, quibus auxit fidenti Bernardi stylus in hæc verbis, prorumpens. Primò quidem missus est magnus quidam Prior ab ipso principe Priorum, toris quidem apparens in vestimētis ouis, intrinsicus autem lupo rapax, deceptisque custodibus æstimantibus quippè ouem esse, vñ, vñ, admissus est solus ad solam lupo ouiculam. Nec refugit ouicula lupum, quem & ipsa putabat ouem. Quid plura? attrahit, allicit, blanditur, & noui Euangelij prædicator commendat crapulam, parsimoniam damnat, volucritatem paupertatem miseriam dicit, ieiunia, vigiliis, silentium, manuumque laborem vocat insaniam. E contrario otiositatem, contemplationem nuncupat, edacitatem, loquacitatem, curiositatem, cunctamque intemperantiam nominat discretionem. Quando inquit, delectatur Deus cruciatibus nostris? Vbi præcipit scriptura se se interficere? Qualis verò Religio est, fodere terram? I syluam excidere, stercora comparare? Nunquid non sententia veritatis est, misericordiam volo, & non sacrificium? Vt quid verò Deus cibos creauit, si non liceat manducare? Vt quid nobis corpora dedit, si prohibeat sustentare? Denique qui sibi nequam, cui bonus? Quis vnquam sanus sapiens carnem suam odio habuit? Hæc de misso Priore Bernardus Abbas.

De Bernardo autem Robertum ex lupo cauea ad ouium gregem reuocante sic Guillelmus scripsit. Frater Robertus eiusdem sancti viri Monachus, & secundum carnem propinquus, in adolescentia sua quorundam persuasionem deceptus Cluniacum se se contulerat. Venerabilis autem Pater, postquam aliquandiu dissimulauit, eundem fratrem statuit per Epistolam reuocare; quo distante, Venerabilis Guillelmus Rieuallis postea Monasterij primus Abbas in membrana scribens eamdem excipiebat epistolam. Erant autem ambo pariter sub dio sedentes, ad dictandum quippè secretius, septa Monasterij egressi fuerant. Subito autem inopinitus imber eripit, & is qui scribebat (sicut ipso referente didicimus)

Epist. 1.

mus) chartam deponere voluit; ad quem Pater Sanctus; opus in-
quit, Dei est; scribe, ne timeas. Scripsit ergo Epistolam in medio
imbris sine imbre. Cum tam undique placeret chartam expositam,
virtus operuit charitatis, & qui dictabat Epistolam, schedulam,
quoque conseruabat. Haecenus Guillelmus. Vidisti, lector, scri-
bentem, audi nunc, quæ scripserit.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIVM XXXIX.

Roberto Bernardus.

Patrem hac in pagina me habes fili,
Tuo crimine confusum, fictum meo calamo,
Seminecem, semiuivum.
Me occideras Roberte,
Cum, me spreto,
Pastorem vt fugeres, sequutus es lupum,
Tibi stultus, & mihi crudelis.
Occisus adhuc tamen respiro,
Occisori meo,
Infixo pro vulnere,
Plena lactis exhibens vbera.
Reuertere, Roberte, reuertere.
Resuscitabis, quem occidisti,
Si quem fugisti, te reddas,
Charior eò mihi futurus, & gratior,
Quò, te absente,
Mors mihi placidior, quàm vita.
Quid sine Roberto Bernardus?
At quid sine Bernardo Robertus?
Te expedit, quo grauaris, ab compede,
Vtrumque si expendas.
Iam enim, sine me si te velis,
Exlegem te volest, & voti reum.
Sine te ego diutius si me patiar,
Meo crimine,

Meo

Meo orbatus filio ,
Vitricum me timebunt, honorant qui me patrem .

Redeas si Roberte ,
Me filijs reddideris Patrem ;
Teque mihi restituto ,
Omnia in pristinum restaurata ,
Meum mihi decus ,
Tua salus tibi .

Reuertere, Roberte, reuertere .
Versum me tibi spondeo
In nardum ex Bernardo ,
In patrem ex magistro ,
In matrem ex patre .

Veni .

Defensorem me inuenies , horruisti quem lamiam ,
Mella manantem, minabatur qui mala ,
Mansuetum , terrebat qui saeuus .

Pastoris ne timeas pedum ,
Meo gestaberis in sinu ,
Pedes ne offendas in lapides ,
Measque fugias vt ferulas ,
Meis te feram in manibus .

Veni, Roberte, veni .

Restitue te mihi .

Fuge ad Apem ex fucis ,
Ad pastorem ex lupis ,
Ad fratres ex furibus ,
Fuga redime fugam .

Ius vrge tuum ,

Nec te longius teneant, qui te dimittere tenentur .

Sic Roberto Bernardus .

O' sic vtinam

Dispersis ouibus pastores omnes .

*Tescelinum Patrem sibi Vir Sanctus
in filium adoptat .*

E L O G I U M X L.

Cernulum senem, quem cernis hospes ,
Tescelinus est Bernardi genitor ,
Totius generis, tota domus .
Senos gnatos Cælo dederat hic senex ,
Solitarie domui servato se solo ,
Humbelina aliena in domo collocata .
Orbus igitur ne semper esset orbi relictus ,
Orbe ipso relictō ,
Extra Vrbes orbem quærit .
Filios adit, ne solus sit non additus cælo ,
Cui noua addiderat astra .
Lætare Bernarde ,
Filiū iam habes, qui te genuit ,
Parentisque parens lacte nutries, qui dedit sanguinem .
Te accedit, ex quo processisti ,
Estque te orans, ex cuius pendebas ore .
O' lætam tam Bernardo, quàm Bernardi fratribus diem !
Erant sine sole illa sydera ,
Essent dum sine Patre ,
At Patrem nunc amplexa ,
Pleno lumine totum serenant Cælum .
Vides ut patri gratulantur filij ?
Aspicias collætatur ut filios Pater ?
Amplexus ut renouant / oscula ut repetunt ?
Nusquam lætior Bernardus est visus ,
Exultauere nusquam sic filij ,
Exiliuit numquam sic pater .
Nihil tamen diceret, quæ illic vides ,
Quæ mutuo loquuntur , si audires .
Restitutum filijs cogita patrem ,
Redditos patri ctinge filios ,

Hæc

Hæc omnia hic tibi finxit pictor .
 Fugientia at verba quis pinxit ?
 Diuinent voces liquidi omnium oculi ,
 Sunt namque lacrymæ vocum auspices ,
 Fæcundus scilicet cordis humor , & facundus .
 Æquè hæ ab patre cadunt, æquè ab filiis .
 Has si benè audis ,
 Colloquentium verba rectè audies .

DE Tescelini Monachatu sub Bernardo, & simul filio, & simul
 patre scripsere Ordinis Chronologi omnes, sed pauca singuli,
 multa de eiusdem adhuc in seculo in Deum religione, in Principem
 fidelitate, vt potè consilio, & armis inter primarios pollentis perlo-
 cuti . His libenter adhæreo, eorumdemque exempla sequutus nihil
 addam, quam, quæ de eodem in vita Bernardi Guillelmus reliquit *ijs* *Libr. 1.ª*
 , verbis . Cumque iam aliquatenus didicisset Bernardus inter ho- *c. 1.*
 mines conuersari, & humana agere, & tolerare, & cum fratribus
 , suis inciperet frui fructibus conuersionis suæ, Pater quoque, qui so-
 lus domi remanserat veniens ad filios suos appositus est ad eos .
 An verò prius reluctans id demum gesserit, vt Vincentius refert, an- *Libr. 2.ª*
 spontè, & iubens, nullo miraculo mouente, diuina sola præuentus *p. 3. dist.*
 gratia, quod magis veritati arridet, attentiori calamo iudicium sit . *22.*
 Putat Maurique, hæc acta fuisse anno ab Christo nato Millesimo Cen-
 tesimo Decimo Septimo, vigesimo ab incepto ordine, qui à fundata
 Claraualle secundus . At tacente historia Tescelini gesta, eiusdem ad
 Bernardum recitabo verba, si non eadem, quæ protulit, haud diffi-
 milia tamen prolatis, vt puto .

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M X L I .

Vt iterum me habeas, me habes Bernarde ,
 Ex altore alumnum , seruum ex hero .
 Stupendoque miraculo ,
 Genitorem , & genitum .
 Me habes , qui vt te haberem posthabui omnia ,
 Rerum omnium omnia iura .

Iure nec mei quidem seruato .
 Me habes post filios patrem ,
 Vno in stipite stirpem totam ,
 Suo cum cæspite flores omnes ,
 Flos non venit, sed fœnum ,
 At secum cum veniat confortans omnia ,
 Post vota daturus vires ,
 Sic quos iam obiectas, resoluit obices .
 Quid pallidam in cano palles senectam ?
 Virescit cano in crine animi virtus ,
 Attritaque ætas morti similior, quo proximior ,
 Quæ iam timebit, mori si remanet ?
 Quas nouæ vitæ minaris cruces ,
 Famosæ famis, insomnis somni , egenæ paupertatis ,
 Honorabunt volentem, & valentem non onerabunt ,
 Hasque plus gratulor, quàm abhorream .
 Solabitur seni famem adolescentum esuries ,
 Auertet somnum vicinæ mortis sonus ,
 Pauperem ditabit depauperata diuinitas .
 Mea equidem maturuit ætas ,
 At emarcuit animus nunquam ,
 Nec paucio senex, quæ iuuentus non timuit .
 Poterit pater, quæ filius potuit ,
 Alter puer, senex alter ,
 Vtriq; enim in rebus haud impar robur ,
 Imò callosus cum sim ,
 Sufferendo labori maior ero ,
 Fuëris quam tu, tenellus cum eßes .
 Stetit concionanti Bernardus, vt simili similis ,
 In patre se ipsum demirans, & in se patrem ;
 Perceptaq; orantis mente ,
 Hæsit stupens, fleuit gaudio, risit assensu ;
 Festinoq; amplexu, & festiuo ,
 Et qua filius, Tescelinum amplectitur, & qua pater .
 Bono facto plande, Viator ,
 Cælum iam est tota Bernardi domus .

Ple-

Pleſſit Muſcas anathematis ſtagro .

E L O G I U M XLII.

Coenobium hoc, Viator, exurgens ad Cælum

Fufniacum eſt Claraëuallis filia ,

Præſentia Bernardi illuſtris , & miraculo .

Muſcas hic ille apis vna perdit omnes .

Audi , & mirare .

Dicandæ Fufniacæ aræ Bernardus dum adeſt ,

Occupant muſcæ templi arcas ,

Fitq; muſcarum aula Numinis Domus ,

Impiante vtrumq; & implente

Muſcone infero , an Dracone ?

Muſcetum iam eſt Angelorum Muſæum ,

Præterq; Muſcas, nihil in templo .

Sacris ſtant aris , & profanant :

Feruntur ad thola , & ſadant :

Hic impurant , hic polluunt , hic inceſtant ,

Sonituq; importuno ,

Ne perſonent Organa vbiq; perſtrepunt ,

Mutæ non minus , quam multæ .

O facinus cachinno excipiendum !

Riſit ad Cacodæmonis thecnas Bernardus ,

Fabula ridiculo fabro in tragædiam excitata .

Exoſas enim templo , & iniurioſas ,

Vbi peccarant , vt pleſteret ,

Anathemate immiſſo ,

Flagellat abſens , & interimit .

Iam cedunt, iam ſilent , iam cadunt

Exigua monſtra Ogygia ſtrage ,

Labello Bernardo vtente pro ſtabello .

Raſtris hos inſpice incumbentes , & palis ,

Euerrendę iſtant ij Baſilicæ ,

Infetiſq; feris

Pró-

Pro inferijs scopas inferunt.
 At sua iam templo redditur quies,
 Ut suum altari templum.
 Vtrifq; enim mundatis,
 Muscarum funeri mystarum succedunt munera,
 Bernardiq; edicto
 Templum dicatur extemplò.

N Ascitur iuxta chronologiam Fusniacum ordiui anno Domini millesimo centesimo vigesimo primo, Clarzuallis inter filias sub Bernardo parente soror nobilis, quam idem sæpè spiritu loci distantiam suppleente adinix, frequenterq; sua illustravit præsentia. Ad hanc ille, ut templi dedicationi adesset, aliquando profectus celebrati sic profuit, ut non esset sine miraculo festum. Ab Guillelmo *Libr. I.* miraculum, lector, accipe. Venerat Bernardus aliquando, scribit *c. 11.* ille, Fusniacum, quæ est Abbatia vna de primis, quas ipse ædificauit, in Laudunensi territorio sita. Cumq; noni ibidem Oratorij, dedicatio pararetur, ita illum occupauerat muscarum incredibilis, multitudo, ut earum sonitus, improbusq; discursus grauem nimis, introeuntibus molestiam generaret. Nullo igitur occurrente remedio, dixit Sanctus: Excommunico eas, Et mane omnes eas, mortuas inuenerunt. Cumq; pauimentum omne operuissent, palis, eijcientes illas ità demum Basilicam mundauerunt. Hoc autem, tam notum, & tam celebre fuit, ut inter vicinos quoq; quorum ad, dedicationem maxima multitudo conuenerat, Muscarum Fusniacarum maledictio in parabolam verteretur. Sic ille de Bernardi maledicto; maledictas in muscas sic demum ego, & denuò.

E N T H V S I A S M V S.

E L O G I V M XLIII.

Quid agis,
 Putor Orci, orbis pudor,
 Lucifer olim, nunc lucifuga,
 Nunc Musca in templo, qui coluber in horto;
 Quid moliris in sacro profanorum molitor?
 Quid hoc mentis? quid hoc monstri?

Sed

Sed age musco, muscis te aggrega ,
 Virge Afras , afris iunge Appulas ,
 Nec absit ab muscarum Idolo musca vna ,
 Nec vna quidem .
 At turmatim iam volitant , gregatim meant ,
 Eques sibi , & equites ,
 Tubicines simul , & tuba ,
 Vela , & naues , remiges , & remi .
 Vides Bellua ,
 Ut potitæ iam templo bellaces bellulæ
 Mensas , fontes , aras ,
 Templi latera , templi frontes ,
 Nec actæ fugiunt , nec abactæ resiliunt ?
 Strepunt vndiquè , vbiquè territant ,
 Æquè murmure , æquè morfu ;
 Rides tu solus , sed risus occupabunt mox luctus .
 Aderit solo verbo Bernardus
 Tam musconem risurus , quam muscas .
 Extra interim vos muscæ , ite , abite ,
 Cadetis in templo , ni templo cedatis .
 Imò , nec vos ille sæpe iam actas stabello ,
 Scopis abiget , ni prius interimat lingua .
 Sed age Bernarde ,
 Me non audiunt , quas audiunt , & surdi ,
 Suntquè mihi surdæ , quas & muti blasphemant .
 Succedat ergo stabellis telum ,
 Ab æthere non ab æthna .
 Ecclesiam vindica Ecclesiæ gladio ,
 Anathemate gladium ministrante .
 Sic fit , Viator , factumq; luget
 Coluber infernus , inferni excetra ;
 Inter Bernardi trophæa
 Vix culex , vix musca , vix curculio .

*Humbelina Bernardum visitans in aliam
à Bernardo mutatur.*

ELOGIVM XLIV.

Scis quæ, Viator, scis qualis sit,
Aureo crine, ceruice lactea, ore roseo,
Mollis, quam vides, mulier?
Humbelina hæc est Bernardi soror.
Hoc vultu illa, hoc cultu,
Claramuallem adiit virago clara.
Vultus Veneris diceret, sed virginis,
Cultus putares Helenæ, sed innuptæ,
Natura speciosissimos, & speculo,
Gratis emptos, & carè comptos.
Vides, ut collo aureo pondere pendent torques?
Ut inaurant aures inaures?
Ut symmata texit aurum? tegunt ut aurum gemmulæ?
Onerat aurum Humbelinam, non ornat,
Ingenito decore decoram satis.
Fœmina tamen est, & placet fœminis,
Tam veris addere ficta,
Quàm verum credi, quod verè fictum.
Quærit igitur hac pompa soror fratrem,
Humbelina Bernardum,
Sed haud inuenit, qualem volebat.
Despicitur, aspici quæ venerat,
Iurgioq; concutitur, in amplexus quæ cucurrerat.
Inspicis illic, ut crispas Bernardus frontem
Crispatos Humbelinæ ad crines?
Ad lapillos ut lapidescit?
Ut luget ad luxus?
Audis, ut arguit, ut pungit, ut vulnerat?
Vespam dices, olim apem,
Felleum ex melleo,

Ex nardo carduum .

At plectit ore , quam amat corde ,
 Mærentemq; facit , pœnitentem vt faciat .
 Vicisti Bernarde ; minas pone , & virgas ,
 Minuit virago , lugebas quos , luxus .
 Iam tota est cinis , quæ aurea tota .
 Quos coluerat , negligit crines .
 Madent ora fletu , scatebant quæ risu ,
 Luit pupillarum lacrymis
 Niueas papillarum maculas ,
 Fronte , an fonte ? pectus abstergente .
 Quàm accesserat , discedet alia ,
 Abibitq; Martha , quæ Magdalena venerat ,
 Plus spiritu germana tibi , quàm carne .

Humbelinæ vanieatem , & Bernardi zelum , vtrorumq; in Deum pietatem : qua pompa illa ad fratrem profecta , quo ritu ille sororem amplexus , qui manserit ille , quæ recesserit illa , omnia , Guillelmus refert his verbis . Cumq; Humbelina venisset quasi vi-
 , sura venerabilem fratrem suum , & adesset cum comitatu superbo ,
 , & apparatu ; ille detestans , & execrans eam tanquam rete diabo-
 , li ad capiendas animas , nullatenus acquieuit exire ad videndam
 , eam , quod audiens illa , confusa , & compuncta vehementer , quod
 , ei nullus fratrum suorum occurrere dignaretur , cum a fratre suo
 , Andrea , quem ad portam inuenerat Monasterij , ob vestium appara-
 , tum sterus inuolutum argueretur , tota in lacrymas resoluta ; & si
 , peccatrix sum , inquit , pro talibus Christus mortuus est . Quia
 , enim peccatrix sum , idcirco consilium , & colloquium bonorum
 , requiro . Et si despiciat frater meus carnem meam , non despiciet
 , Seruus Dei animam meam . Veniat , præcipiat , quicquid præcepe-
 , rit facere parata sum . Hanc ergò promissionem tenens exijt ad
 , eam cum fratribus suis frater eius . Et quia eam separare à viro non
 , poterat , primo verbo omnem ei mundi gloriam in cultu vestium ,
 , & in omnibus seculi pompis , & curiositatibus interdixit , formam
 , vitæ matris suæ , in qua multo tempore vixit cum viro suo , ei in-
 , dixit , & sic eam à se dimisit . Illa verò obedientissimè parens præ-
 , cepto , redijt ad propria , mutata repente secundum omnipotentem
 , dextram excelsi . Ita ille . Sed manent iam mihi repentinam pud-
 bundæ Humbelinæ pœnitentiam demiranti , quæ iam à fratre ab-

Lib. I.
 62.

sens, iamque sola sibi præsens, & Deo, dicenda fecerit, narranda
dixerit, Hæc illam puto sibi loquutam fuisse.

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M XLV.

Quousquæ tibi aderis Humbelina,
Mollis molli, & lilium rosæ?

Quæ tibi mens?

Vidisti Bernardum in deserto Ioannem alterum,

Audita alterius Baptistæ voce.

Tantum post admonitorem

Sanguine fratrem, zelo patrem,

Quid adhuc moraris?

Pastor attonuit errantem

Corde pius, atrox verbis.

Num iudicem expectas, aut vindicem?

Luxus tuos luxit,

Pompas arguit, increpuitque fastus,

Filiam reuocans ad matris speculum,

Filiæ speculum ipse factus, & matris exemplar,

Quid adhuc restiras?

Paterno redde Numini,

Fraterno quæ pollicita cenfori,

Solue Deo, vouisti quæ viro,

Teque poenitentem videat, errantem qui te fleuit.

Quid times? quid trepidas?

Emissa iam tibi de cælo luce?

Eia infelix mulier,

Has Aureas vulnerarunt si inaures,

Sistant aurium sanguinem oculorum lacrumæ.

Fœdauit hos crines cyprius hic cinis,

Conspirent in cineres oris suspiria.

Pressit colla colatum ex igne aurum,

Iugo succedat iugum,

Sed

Sed graui suaue .
 Excitaturum ignes nixit hoc pectus ,
 Cessent vt incendia ,
 Hanc niuem coloret in sanguinem
 Pungens cilicium .
 Quid hoc vltcrius onerabor specula ,
 Quo consule ,
 Formæ crescit fama ?
 Quo dictatore ,
 Famæ augetur fames ?
 Speculum sit mihi hic de cruce speculator ,
 Ex speciosissimo præ filiis hominum ,
 Hominum contemptissimus .
 Sic ait Humbelina , & sic agit .
 Luget , quæ luserat ,
 Plorat , quæ riserat ,
 Lacerat crines , quos pexerat ,
 Faciem exterminat , quam pinxerat ,
 Seque tora triumphata ,
 Vt nubat Deo , repudiat virum .

Milites ceruissa potu Monachos facit .

ELOGIUM XLVI.

Militem si te velis ,
 Caue Bernardum , Viator ;
 Monachus fies alioquin ex milite .
 Armatorum vides hanc turmam ?
 Errabant orbem errantes hi Equites ,
 Pacis in campo serentes bella ,
 Cædes vbiqûe spirabant , vbiqûe minas
 Rati nobiliter non respirare ,
 Cædentes non nisi , aut cæsi .

Pendente se nihil ,
 Humeris ferrum ni pendeat ,
 Splendeat ni ferro acies ,
 Sub acie ni cadat acies ,
 Aut viatrix , aut vieta .
 Bellonæ has belluas
 Gallica vna vicit Apis .
 Rostratos risit hos griphos
 Passer vnus solitarius ,
 Antheos multos , Alcides vnus .
 Vis scire quo pacto ? solo ceruissæ potu .
 Tonat Bernardus , turbam vt videt ,
 Tonitrua at ridet turba .
 Fulminum tonitruis addit minas
 Minacis Dei vindices ,
 Sed frustra leonibus is allatrat catellus .
 Arma Bernardus mutat ;
 Orat , qui increpauerat ,
 Quos exacerbatat obsecrans
 Ex censore precatior .
 At temnunt cernuum caput elatæ ceruices ,
 Humili ab prece superbiore .
 Quid demum ?
 Sitientibus sanguinem ceruissiam offert ,
 Philotesio in cratere amoris philtrum .
 Horrent potum , sed bibunt tandem .
 Liquearum putares Bernardum potasse ,
 Scypho enim vix epoto ,
 Lactea cruant ebrij sanguine ,
 Mella fundunt , qui mellea fugerant ,
 Ceruiceque demissa ,
 Cui negauerant aures , porrigunt colla .
 Latebat in potu Bernardi potentia ,
 Hæc inclaruit illo exhausto .

Ann. ad
an. 1113. **E**X Lusitania erant ij Milites, & ex Gallia: inter Gallos, vt mi-
cap. 3. hi ex Brito Manrique refert, Valterus de Monte mirabili dictus,
 genere

genere clarus: inter verò Lusitanos Petrus Alphonfus Henrici Lusitani Comitis filius notus, omnes tam factis illustres, quam noti sanguine. His puto errabundis Equitibus, tabulosum vix olim, verum fuisse nomen. Perambulant Orbem noui Hercules, Thesei, Persei, Bellerophontes alteri, sibi pericula facturi, & hostes, plus honoris cupidi, quam offensionis. Sed audi quid de illis reliquit ad rem nostram Guillelmus. Diuertit aliquando nobilium cohors militum, ad Claramuallem, vt videret locum ipsum, & Reuerendissimum eius Abbatem. Propè autem erat sacrum Quadragesimæ tempus, & illi omnes ferè iuuenes, & dediti militiæ seculari circumibant, quærentes execrabiles nundinas, quæ vulgò Tornetas vocant. Cæpit itaque Bernardus ab eis petere paucos illos, qui antè Quadragesimam supererant dies, ne armis interim vterentur. Quibus obstinato animo renuentibus, nec concedere acquiescentibus; Confido ait, in Domino, quod ipse mihi dabit inducias, quas negastis. Et accersito fratre, iubet eis ceruissiam propinari, benedicens eam, & dicens, vt potionem biberent animarum. Biberunt ergò pariter, quidam tamen inuiti præ amore sæculi, metuentes eum, quem postea sunt experti, diuinæ virtutis effectum. Vt enim egressi sunt Monasterij fores, mutuis se se cæperunt inflammare sermonibus, quia cor eorum ardens erat in eis. Inspiraute igitur Deo, & currente velociter verbo eius, eadem hora reuersi, & conuersi à vijs suis, spirituali militiæ dexteram dederunt. Hucusque Guillelmus, quem de more Enthusiasmus prosequitur, sed Bernardi ab ore milites suos nouam ad militiam sic adhortantis.

Lib. I.
c. 11.

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M XLVII.

Auete

Errantia olim sydera, nunc stataria,
Animæ olim Martis in campo pugnaces,
Vestrorum nunc domitores animorum.

Procul à vobis armorum strepitus,
Nouo Cereris exercitio,

Ex militibus,

Terræ colonos efficiet, & Cæli columnas.

Hastæ rastra erunt, & gladij vomeres,

Euafo

Euafo armorum caſtro ſudorum campo ,
Ferroa ætate in auræam excitata .

Auete ;

Pacatis animis

Bella non deerunt, nec pugnæ ,
Carne in vos , Mundo , & Orco ,
Vel vt vos perdant , vel ipſi perdantur ,
Fæderatis .

Proluſiſtis imò hætenus

Marcida auræ pro mercede ,

Æquè proprio , æquè aliorum periculo ,

Seù victores , ſeù victi .

Dimicandum nunc propius , & extra ludum ;

Atqui ſingula triumphetis vt ſinguli ,

Dura ſuſtinendo fortiter ,

Ab mollibus abſtinendo iugiter ,

Viuite hodiè , & ſemper , vt morituri cræſtino .

Milites vos ſentiat fæderatorum hoſtium militia ,

Duceque me , & commilitone ,

Inſequimini ſigna , quæ ſequebamini .

Adiuuabit pugnantes , qui reuocauit à pugna ,

Tergeminos Antagoniſtas ,

Ternis veſtrorum votis ,

Vincente Deo , & vinciente ,

Docebit ille ad triumphos , triumphant qui ſeipſos ,

Subque obedientiæ vexillo conſcriptis

Sic aderit , vt numquam deferat ,

Militibus ſuis robur , ne ruant ,

Suorum militum hoſtibus fulgurum faber , vt obruantur .

Sumite igitur arma , pugnam ſubite ,

Inopieque ſub ſigno inopes ,

Caſta inter caſtra ,

Paci intenti , & patientiæ ,

Crucis amatores , imitatores Chriſti ,

Rapiatis vt Cæli præmia , Inferni conatus erumpite .

Hic viuite , hic pugnite , hic vincite .

Vitam

Vitam exhilarabit mortis memoria ,
 Ad pugnam impellet victoriæ præmium ,
 Perseuerantia victoriam pollicente ,
 Fide vincitur hoc in bello , non ferro ,
 Armantque inermes
 Preces vix interruptæ , non intercepti labores ,
 Pulsa numquam fames .
 Sic animabat Bernardus , quos exarmauerat .

Equitans Bernardus , cui insidet non videt equum .

E L O G I V M XXXXVIII.

Equitat hic Bernardus ,
 Equum attentius vt mireris , & equitem ,
 Vtrumque æquè admiraturus
 Viam cede, Viator .
 Ex ephippijs , ex fræno , ex phaleris ,
 Tergemino equi ex pretio ,
 Quadrupedem frænaret ni cucullatus ,
 Alterum autumares Bucephalum .
 Ternis , quibus albicat vagulis ,
 Oneratur qua iuba , & honoratur ,
 Superbit qua cauda , pingitur quo pilo ,
 Equo cuique pretioso , pretium adimit .
 Fulget auro , naribus fulgurat ,
 Nulloque armatus chalybe ,
 Inermem sic gerit , quasi gestaret militem .
 Sed heu , tanto in equo , quanta equitis modestia !
 Duellico insidet , sederet , ac in dossuario ,
 Æquè sui spectator , & equi spreter .
 Aurata regit fræna , at frenat sic oculos ,
 Vt aurum fræni non videat .

Pha-

Phalerato vehitur ,
 At fugiunt ab visu sic phaleræ ,
 Fallant vt visum , non feriant .
 Sibi enim exornando oculatissimus ,
 Omnia cœcutiens ad equi extima ,
 Videntem præter omnia, nil videt .
 Totum interioris hominis deditum curæ ,
Ad Carthusiam ab Claraualle triduo itinere equitancem
 Curiosus nec , quo fertur , canterius
 Hac eximit ab cura ,
 Æquo magis attentum , quàm equo .
 At , quibus claudit Bernardus oculos ,
 Guigo aperit ,
 Equi admirator , & equitis .
 Stupet phalerato vsum quadrupede ,
 Arguto qui calamo , & acuto
 Phaleras mitratis interdicit ,
 Censor eiusdem criminis , & effector .
 Caue , ah tibi montani Eremitæ cultor ,
 Murmura silentiosum non decent , nec morsus .
 Hospitem interroga , hospitalitati antequam deroges ,
 Ex criminatore admirator .
 O virum Pegaso vehi dignum ,
 Qui vêtus equo equum non vidit !
 At equitat sic terris ,
 Obequiat sidera qui semper .

IN hac sanctissimorum virorum, aut Bernardi abstractione, aut Guigonis distractione non est, cur amplius te morer, lector, aut quid te admoneam. Sunt sæpe fortioribus delicatulae mentes, in ijs, quò magis crescit virtus, magis augetur vitij timor, trepidantibus timore, & ubi timor non est. Bene meretur de Guigone Bernardus, & si lingua vapulet, nec malè Guigo de Bernardo, & si murmure, suamque quisquè sibi offensionem in promptu habet, & desensionem. Excusant curiosus Bernardi phaleratum equum oculi, vel eqtio non adhibiti, vel nobilitati occupati oblecto, quales ferè sem-

per

per Bernardo erant, vt potè, aut pleni czlo externa alia non admittentes, aut ità plena Deo præpediti mente, vt videntes, præter ipsius mentis conceptus, viderent nihil. Legitima, & Guigonis excusatio est. Nam insigni phaleris equo equitare Monachum, cui est sola laus in humilitate, laudabit ne fortasse aliquis? At Abbas Bernardus erat, & cui mitra exornat caput, scintillantque in digitis gemmæ, cur vti nou liceat equo aut nobili pretio, pretiosis aut phaleris? Hæc respondeant, quibus ad pompam cilicia cadunt, votumque paupertatis ad luxum. Accusatorem hi habent Bernardum, defensores nullos; quale expectandum iudicium? videant ipsi.

Lib. I.
c. 3.

Audiant interim Gaufridum de phalerato Bernardi equo sic loquentem. Carthusia quoque à viro Reuerendissimo Guigone Priore, & à cæteris fratribus eodem affectu, & eadem veneratione susceptus est seruus Christi, exultantibus illis in gaudio, qui qualem eum per epistolam prius nouerant, talem inuenerunt, & præsentem. Cæterum cum in reliquis omnibus ædificarentur, vnum fuit, quod prædictum Priorem Carthusiensem aliquatenus mouit, stramentum videlicet animalis, cui idem venerabilis vir insidebat, minus neglectum, minus præferens paupertatem. Nec silentio præsit æmulator virtutis, quod mente conceperat; sed loquutus vni ex fratribus, aliquatenus super hoc moueri se se confessus est, & mirari. Cumque ille ad Patrem sanctum, quod audierat, retulisset, non minus ipse miratus, quale esset illud stramentum, quærebat, quod ità scilicet à Claraualle Carthusiam vsque venisset, vt nunquam illud vidiſſet, nunquam considerasset, & vsque in horam illam, quale esset omnino nesciret. Hæc ille. Puto his auditis, & obstupuisse Guigonem, & obmutuisse, plus oculorum viri miratum fræna, quàm antea admiratum equi phaleras. Adest en ipsè, loquentem audi.

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M XXXIX.

Vale, Clarauallis tuæ iubar Clarissimum.

Aderis, & mihi absens,

Acquè charus semper, æquè clarus.

Vale,

Et valli tuæ virtutum vallo

Reuela montano ab viro,

M

Quæ

Quæ ijs passus in montibus .
 Refer Angelis huius hominis vitia ;
 Multa referes , nulla si taceas ;
 Conticebisque nulla ,
 Temeratam à me sanctitudinem tuam
 Si recitabis .

Exagera , vt equi tui ad phaleras ,
 Maculam id suspicans , quoq magis splendes ,
 Aurato in equi freno
 Lutum reperi , quo te lutarem .
 Narra taciturni academici
 Nimiam oris loquacitatem ;
 Vt nec ea tacui ,

Quæ , & cogitare culpa fuit .
 Obstupui phaleratum ad equum ,
 Ephippia ad equi pretiosa ,
 Pauperem admirans diuiti in equo .
 Stupori successit murmur ,
 Arguo cum vanitatis equitem ,
 Equus iam mihi , tibi iam mulus ,
 Virtutem carpens pro vitio .
 Peccantis indè post crimina ,
 Pœnitentis rogare lacrymas .

Fleure oculi , deliquere quæ labia ,
 Os ingemuit , peccauit quod oculus
 Cecidi , surrexi .

Verbis collaudans , culpaui quem lingua ,
 Laudator iam , qui censor .

Equum improbaui , & equi phaleras ,
 Equite inaudito .
 Iudex nunc æquior ,

Equitem triduo vsum equo ,
 Equo semper inuiso ,
 Cum te audiuerim ,

Laus est , quod crimen fuit .
 Adde his laudibus laudantis obsequium .

Quem sequi non valeo, obsequar semper
Cœcum videntem, mutus loquax.
Vale, Bernarde, Vale.

*Arbiter in Stamparum Concilio contra Ana-
cletum Innocentio fauet.*

ELOGIVM L.

Siste Viator, & procumbe,
Vtramque hic habes Galliam,
Et qua Mars, & qua Minerua.
Vides illic sub throno Regem? circa thronum Principes?
Armis Martem referunt, & animo.
Inspicis vtrinque plenas mitratis exedras?
Est horum quisque Minerua.
Mirum est in vnum saga conuenisse, & togas,
Quæ vix nunquam vbique non discordant.
Sed magis mirum,
Tam sagatos pendere ab vno, quàm togatos,
Qui penè nihil se pendit.
Bernardus is est.
Aspicias illic illum in medio sedentem?
Sic sedebat suo in tripode Apollo.
Miraris qua fronte, effrenat ora?
Sic loquitur, quam Nemesis exagitat.
Vides, vnus ut ori fauent omnium aures?
Tacent omnes, ut vnum audiant.
Herculem suum Galli omnes.
Stamparum iam Synodi spectasti faciem,
Cape nunc Synodi mentem.
Vni tutando Pontifici
Vnus omnium est animus;
Innocentium tueantur, an Anacletum,
Animis discordant.

Quærent sibi Pastorem omnes ,
 Deuicent lupum vt omnes ,
 Pastore illo , tam latente , quàm lupo .
 Ambos inquit , odoretur Bernardus .
 Canis ille sagax est ,
 Lupum is allatret , is plaudat pastori ,
 Huic Gordio nodo Alexander fiat .
 Pendet igitur à Bernardo lis tota ,
 Pendent & iudices ,
 Vota omnium vnus ab voto .
 At in Petrum Bernardus iam inuehit ,
 Agnus in Lupum , in Leonem Apis ,
 Petri clamyde , dissecuerat , quam Petrus ,
 Innocenti adiudicata Innocentio .
 Audis , vt Innocentij tiaræ
 Infulata plaudat Synodus ?
 Vides , Leoni retundant vt ungulas ,
 Quo vultu , qua manu
 Enses exerunt Galliarum Proceres ?
 Aculeata hos enses acuit Apis vna ,
 Pastor ne esset , erat qui Lupus .
 Has infulas Innocentij pedibus
 Vnum Bernardi submisit pedum ,
 Oves redemit ; quas Agnus
 Innocentius vt pasceret , pastor innocens ,

A pud Bernardum plus potuit Anacleti malitia iam Urbem infe-
 stans , & orbem , quàm auctoritas potuerit Petri , pro Petro de-
 certans ; plus valuit Petrus , dum iam Anacletus ex Petro , Petri se-
 dem inuadit , quàm antea valuisset Petrus pro Petri sede legatione
 fungens . Is cum Sedis Apostolicæ apud Galliam Legati munere
 fungeretur , sæpè Bernardum , sed irritò semper conatu , vt sibi id
 maximè cupienti se videndum traderet , sollicitauerat ; at Bernardum
 non vidit . Scripsit tamen ad eum Bernardus negatam officiositatē ,
 & monachatu fortè excusans , & qua detentus erat , paterna in fi-
 lios sollicitudine . Extrat epistola numero inter Bernardi cæteras de-
 cima septima . Verùm , cum is idem Petrus sede Petri usurpata , Ana-
 cle-

electum se nuncupat, egreditur deserta Bernardus, & qui deserto Apis deserta erat, Leo euasus, Galliam iam circuit, vt in Petrum Leonem Gallos concitet. Ergo vt vides, magis mouet Bernardum, Petrus, qua orbi iniquus est, quam mouerit Petrus, qua Bernardo amicus.

Sed addenda sunt iam dictis testimonia. Præsens schisma, Innocentij electionem, & fugam, Petri Leonis intrusionem paucis Frisingensis Otho sic describit. Non multò post Honorio mortuo, grauissimum schisma in Ecclesia Dei oritur, Innocentio canonicè electo, sed Petro Petri Leonis filio, violentia amicorum suorum, qui fortissimi in Vrbe erant, fauente sibi Rogerio Siculo, intruso, Cui dum Innocentius resistere non valeret, Vrbe cedit, transiens Alpibus, Gallias ingreditur. Sic ille. Audierat hæc omnia Galliarum Rex, inquit Sugerius præsens, & prosequens historiam, & vt erat piissimus Ecclesiæ defensor, citò compunctus, Concilium Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, & Religiosorum virorum Stampis conuocat, & eorum consilio tam de Persona, quam de electione inuestigat. Ita Sugerius.

Adfuisse porro huic Concilio Bernardum, sic alter Bernardus de Bonaualle Abbas testatur. Conuocato igitur apud Stampas Concilio, Abbas Sanctus Claruallis Bernardus specialiter ab ipso Francorum Rege, & præcipuis quibusdam Pontificibus accersitur, vbi verò ad locum ventum est, celebrato prius ieiunio, & precibus ad Deum fufis, cum de eodem verbo tractaturi, Rex, & Episcopi cum Principibus confedisent, vnum omnium consilium fuit, vna sententia, vt negotium Dei famulo Bernardo imponeretur, & ex eius ore tota causa penderet. Hæc de Bernardi in Stampensis Concilio auctoritate Bernardus.

Quid in eo Concilio à Bernardo actum, gestumue, idem Bonuallis Abbas his verbis perstringit. Ergo diligenter prosequutus electionis ordinem, electorum merita, vitam, & famam prioris electi, aperuit os suum, & Spiritus Sanctus impleuit illud. Vnus ergo ore omnium loquutus suscipiendum ab omnibus Summum Pontificem Innocentium nominauit, ac ratum esse pariter omnes acclamauerunt; & decantatis ex more laudibus Deo, obedientiani deinceps polliciti, electioni Innocentij omnes pariter subscripserunt; Et hæc confirmandis, quæ in Elogio præposuimus sint satis. Audi nunc, Lector, Stampensis Concilij, dictatore Bernardo, Editum.

Concil.
lib. 7.
cap. 18;

In Ludol-
pho.

Lib. 2.
cap. 2;

Adeste quicumque hic estis.
 Bernardus Claraualis dictus Abbas,
 Stampensi huic synodo
 Vno omnium conuocatorum ore
 Assessor vocatus, Arbiter assertus,
 Implorato Numinis lumine,
 Iure ad iuris trutinam explorato,
 Innocentio, & Anacleto electis Pontificibus,
 Neutro iniurij,
 Firmatum legibus, miraculis confirmandum
 Hic ius dicimus,
 Electum ex Gregorio Innocentium,
 Æquè moribus sui nominis virum, æquè meritis,
 Quod currens æmulo citius,
 Sederit in Petri sede priusquam Petrus,
 Verbo, visu, opere
 Petri similior, quam Petrus leo.
 Honestiori quod vita, honoratori quod fama,
 Æmulum triumphauerit, nondum æmulus,
 Virtute maior, antequam titulo.
 Sanctiori quod à parte electus, & saniori,
 Numine vrnam agitante, non nummo,
 Ter merita Triregna
 Præhenderit, non rapuerit.
 Pontificum protopontificem, Urbis patrem, & orbis;
 Æmulo de ponte deiecto,
 Censemus, pronuntiamus, decernimus.
 Hunc sequantur Pastorem,
 Dei sequuntur qui Agnum.
 Assumptus ad regimen
 Sibi Innocentij sumpsit nomen,

Sumitè a nomine regiminis omen .
 Erit quod dicitur ,
 Magna quem virtus
 Prius innocentem exhibuit , quam Innocentium .
 Anathema sit .
 Hoc vno qui abiurato ,
 Contra Petrum fauerit Petro ,
 Lupo ex Leone .
 Inuasit hic cathedram euasus latro ;
 Ex Petro Anacletus , pessimus ex malo .
 Petri in thronum insiliens
 Ascensu iniquo , iniquorum assensu ,
 PseudoPontifex , non protopontifex
 Laruam nomini addidit , mutauit cum nomen ,
 Minus leo nunquam , quam cum non leo ,
 Petra scandali , cum Petrus ,
 Anathematum caput , cum Anacletus .
 Hic vitta spoliatur , & inuitus ,
 Loris dignior , quam laureis .
 Attris calculis claro ex iure ,
 Iudicat sic Bernardus ,
 Sic iubet .

*Contra Anacletum Innocentio Bernardus
 Henricum iungit .*

ELOGIUM LII.

Hic Viator ,
 Galliz gratulare , & Angliz ;
 Regem illi suum
 Innocentij pedes regio prementem ore ,
 Suum , & huic Regem
 Pressurum pedibus Anacleti colla .

Trahit

Trahit hunc Bernardus nolentem,
 Volentem allexit qui alterum,
 Futurus Henrico fideiussor,
 Ludouico fuerat qui arbiter.
 Anglia cedit, cui cessit Gallia,
 Angelum audierit cum Anglus,
 Bernardum cum Britannus.
 Flexanimis Bernardus est,
 Apis ore, cantu Amphion, Hercules suasu,
 Tergemino quis resistet viro?
 Vnum nunquid non vinciet Anglum,
 Inuictam qui vicit Galliam?
 At iunctum fœdere leoni virum,
 Schismaticorum dolo
 Vaticanæ surdum Aquilæ,
 Non Apis emolliet, mulcebit non lyra,
 Trahet nec Thracius.
 Animum ne despondeas Viator,
 Leonem triumphabit Apis,
 Leonis catulos Alethis catellus,
 Seductam columbam passer iam docet,
 Achillem iam flebit Chiron.
 Vides? serenat frontem minabatur qui cilio;
 Quemque Legati Innocentio non ligauere,
 Bernardus illigat,
 Lora mutuatus ab Herculis ore.
 Audis ut errantem reuocat?
 Inspicis ut nutantem roborat?
 Euasus alter Henricus est.
 Innocentio fauet, fouerat qui Anacletum;
 Huic clauam minatur suam,
 Claues Cæli ni cedat,
 Nauis clauum ni deferat.
 O vim Bernardi magnam!
 Trufit hac ille Regem, quo nullus traxerat.
 Vis scire quò clauo?

Quem

Quem iurium coxere camini ;
 Quem mollis vidit suadæ malleus .
 Facile suadebis ,
 Dulcia addas si fortibus

EA fuit Henrico Angliæ Regi per Bernardum , si sic affari te liceat , lector , quæ fuit spiranti Saulo de cælo vox , Saulum refrenans , & Paulum faciens . Bernardum enim ut audiuit , ac si de cælo erudisset Bernardus , ceruices Innocentio submittit , amplectens iam pedes , & deosculans , cuius vitratam aspernabatur frontem . At Cæli erat Bernardi vox tametsi nondum de cælo , vox virtutis desertæ equidem concutiens , sed Reges , Libani cedros æquæ confringens , æquæ confortans , susurræ Apis ad instar sudantis mella , minantis spicula . Sed audi , Lector , hanc Bernardi vocem ab alterius Bernardi calamo . In Prouinciam , ita Bernardus Abbas de Innocentio , nati-
 uigio delatus est , & Burgundiam transiens Aurelianum peruenit .
 Vbi occurrentibus Episcopis , Rege pijsimo Francorum Ludouico
 alacriter , & honorifice susceptus est . Indè à Gaufrido Carnotensi
 Episcopo , magnarum virtutum viro Carnotum deducitur , ubi
 etiam gloriosus Anglorum Rex Henricus ei cum maximo Episcoporum , & Procerum Comitatu occurrit . Hunc quoque Regem ,
 Venerabilis Abbas Bernardus ad eum præmissus adduxit , quem
 vix persuasit Innocentium recipere , ab Episcopis Angliæ penitus
 dissuasum . Cum enim omnimodis recalcitraret , & detrectaret ;
 Quid times ? ait , times peccatum incurrere , si obedias Innocentio ?
 Cogita , inquit , quomodo de alijs peccatis tuis respondeas Deo ,
 istud mihi relinque , in me sit hoc peccatum . Ad quod verbum ,
 persuasus Rex ille tam potens extra terram suam Domino Papæ
 occurrit vsque Carnotum . Hæc Bernardus de Bernardo , & Henrico ,
 mihi iam vel hoc vno Ludouico maiori , quod hic suorum Episcoporum ,
 totiusque Gallici Cleri assensu Bernardo assentitur , ille
 verò , quod tota Anglia repugnante Bernardum sequitur . Sed incantat
 Bernardus , quos alloquitur . Vis incantamentum audire , Enthusiasum perlege .

*In Vit.
 S. Bern.
 lib. 2. c. 1*

*ENTHVSIASMVS.**ELOGIVM LIII.*

Ne mireris , qui me miraris ,
 Eremicolam extra Eremum ,
 Eremita cultorem inter aulas .
Ago extra orbitam nihil , ago cum intra orbitas Reges .
 Minus stupeas , indifertum si audis ;
 Veritatis ex deserto orator adsum ,
 Pretiosa cui amica sola nuditas .
 Hanc nudam audies ex nudo ,
 Qualis in aula audita nondum ,
 Nuncquè felix primò ,
 Faciles oratori suo exhibeat si aures .
 Quid moror adhuc ?
 Ad hominem mittor ab semideo ,
 Ligat qui homines , & soluit :
 Ad Henricum gemini Regni Regem ,
 Ab Innocentio cui debitum Triregnum :
 Ad filium ab Patre .
 Pacem mittit , ò Rex , cui bellum paras ,
 Petitq; tibi iungi ,
 Quem fugis , quem fugas ,
 Magno tuorum quæstu ,
 Te quærens .
 Quousq; Regio sub syrmate
 Tutaberis schisma ?
 Quid cum Anacleto Henricus ?
 Quid pijsimo cum Rege impijsimus latro ?
 Mercenarius est , pastorem quem sequeris ,
 Foris leo , intus lupus ,
 Tam tibi malus , quam sibi pessimus .
 Simonem colis pro Petro ,
 In Petri throno Petri hostem ,

Petram pro Petro .
 Sed & quem persequeris , attende .
 Innocentius is est ,
 Nulli nocens , sibi innocens ,
 Innocentissimorum assensu
 Ad Petri Solium assumptus .
 Hunc fasciæ , hunc infulæ , hunc fasces ,
 Hunc oriens , hunc occidens
 Honorant Protropontificem , adorant .
 In tanta or' is Christiani conspiratione ,
 Solus ne Rex eris ,
 ' Orbaberis qui hoc Sole ?
 At fœdari times , tenebrioni fœdera si fraudes ?
 Criminoso hoc pœna fiet , non tibi crimen .
 Fefellit ille te prior ,
 Fallaciam sibi imputet , si fallatur .
 Reliqua plange crimina ,
 Delebo ego , hoc , quod doles .
 Sic dixit Bernardus , sic vicit .

Pisanis Genuenses paciscant .

ELOGIUM LIV.

Letamini Ligures ,
 Novus vobis sol oritur .
 Et quod mirum ,
 Motu solis contrario ,
 Occidua procedens ex Gallia ,
 Quotidie , vbi vobis sol moritur .
 Bernardus is est , Gallia sol ,
 Cisalpinus iam ex transalpino ,
 Gallia ex Phœbo ,
 Mari ligustico Nereus .

N 2

Vrbi

Vrbi adest iam vestra
 Plebi deuota solator pius,
 Genti honorabili honorabilis genius,
 Illustri Ciuitati Patronus illustrior,
 Ter gemino titulo,
 Ianua triformis Ianus.
 Liguribus in lingua iam totus est,
 Iam loquenti tota est auris Liguria,
 Huic ille pacem ut serat,
 Hac illi pacem ut metat.
 O reciprocas vices, & beneuolas!
 Vespere, mane, meridie
 Bernardus perorat,
 Senatus, Populusq, Ianuensis
 Perdius orantem auscultat.
 Bello inducias ille petit,
 Parata illa ad bellum pacem parit.
 Cedere is hortatur irae,
 Hac cedit & armis,
 Palladio Bernardi ab ore
 Pallas euasa ex Bellona.
 Mercurialem diceret alteram,
 Alterum crederes Mercurium.
 Aeternum stabis, & tibi aeterna
 Liguriae caput, Ligurum corona,
 Bernardo quae sic stetisti.
 Tantoq; hoc sub statore,
 Stabis inter pacis otia diues,
 Belli inter labores victrix,
 Potens auro, potens armis.
 Foederatis serua foedus,
 Deo fidem, tibi honorem,
 Hostes Bernardus
 Ne vincaris, vincet, ne cedaris, cadet.

Bellum sibi mouerant vtræque gentes Ianuenses, & Pisani, iamq; res ad ferrum ierat, dumque in Rempublicam armatur Respublica verarum cedit publicum bonum, neutris ab cædibus abstinentibus, neutris à rapinis. Ianuensibus maior fortuna erat, atque potentia; Pisani vtræque minor, vtrisque tamen par animus, & bellandi ardor; ne autem in flammam hic cresceret ignis, vastarentq; flammæ vel ambos, vel alteros, Bernardus ad Ianuenses ab Innocentio mittitur, quæ pacis faissent, consulturus. Composuit illico ille animos, & vel quæ in dicendo pollebat fortitudine, vel quæ eminebat sanctitate, citius sedauit, quàm sedatos sperasset. Quæ autem veneratione susceptus, quæ religione auditus, quibus honoribus dignatus sit perhibuit ipse, data ad eisdem sequentis tenoris Epistola.

*Ianuensibus suis, Consulibus, cum Consiliarijs, & Ciuibus
vniuersis, Bernardus Abbas dictus de Claravalle
pacem, & salutem, & vitam æternam.*

Quod aduentus noster ad vos anno præterito non fuerit otiosus, Ecclesia paulò post in sua necessitate probauit, à qua & missi fueramus. Honorificè nos & suscepistis, & tenuistis, exiguum, quod apud vos fuimus, & quidem dignè vobis, sed supra nostræ humilitatis modum. Profectò vt non immemores, sic nec ingrati sumus; Vicem rependat, qui potest, & qui in causa fuit, Deus. Nos enim, vnde illum recompensemus venerationis cultum, sed obsequium, sed affectum plenum amoris, & gratiæ? Non quod nostro delectemur fauore, sed vestræ deuotioni collætamur. O mihi illos dies festiuos, sed paucos! In æternum non obliuiscar tui, plebs deuota, honorabilis gens, Ciuitas illustris. Vespere, & mane, & meridiè (more vtiq; Prophetæ) narrabam, & annuntiabam, & erat tanta audiendi aviditas, quanta & audientium charitas. Portabamus verbum pacis, cumq; inuenissemus filios pacis, requieuit super eos pax nostra. Exieram planè seminare semen, non meum, sed Dei, & cadens in terram bonam semen bonum fructum fecit, centuplam, & tempestiuum. Mira celeritas, quia magna necessitas. Nec tarditatem passus sum, nec difficultatem, vna penè die, & seie is, & metens, & reportans cum exultatione manipulos pacis. Hæc quippe messis, quam messui; exulibus, captiuis, compeditis, & incarceratis, euadendi atq; repatriandi lætam reportauimus spem; merum hostibus, confusionem schismaticis, gloriam Ecclesiæ, orbi læticiam. Et nunc quid restat, Charissimi, nisi vt admoncamini de perseverantia, quæ sola meretur viris gloriam,

Ep. 119.

coro-

coronam virtutibus. . . . Seruate proinde vos pacem fratribus
 vestris Pisanis, fidem Domino Papæ, fidelitatem Regi, vobis ho-
 norem. Hoc enim expedit, hoc decet, hoc iusticia requirit.
 Paternum in Ianuenses audisti, lector, Bernardi animum, & pater-
 ni animi affectus ipsi toties experti sunt, quoties inuocatus Ber-
 nardus. Defensos ab hoc Patrono narrare Ianuenses, nec huius lo-
 ci est, nec mei incæpti. Addam tamen Ianuensium nomine Benefa-
 ctori eximio exile gratitudinis monumentum; hoc volo, lector,
 ut legas.

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM LV.

Bernardo Clarzualis Abbati,
 Doctori melleo,
 Ecclesiæ malo, schismatum malleo;
 Quod hanc patriam, vt liberam seruaret, suam fecerit,
 Felicissima mancipatione,
 Rempublicam sibi subiectans
 Inconcussa Reipublicæ libertate.
 Quod hac sua potitus patria,
 Patris Patribus in filios receptis,
 Perpetuum affederit Consul,
 Et deriso hostium consilio, atq; cluso,
 Euentibus fortunatissimis,
 Pacauerit aut hostes, aut vicerit:
 Quod patriæ ex Consule Pater
 Paterno affectu, & materno
 Senatui, & Populum
 Suo portauerit in sinu,
 Tamq; Populi, tamq; Senatus
 Auspicatissimo calamo
 Aeternum se memorem sponponderit:
 Quod viuens suo aspectu suos beauit municipes,
 Beatos munificè laudauerit,
 Laudatos exteris exhibuerit laudandos;

Magni.

Magnificentissimoq; Archiepiscopatus titulo

Magnos fieri procurauerit :

Quod immortalitatem adeptus post mortem ,

Felix æquè sibi viuens æquè suis ,

Ianuæ suæ vigilauerit ad ianuas ,

Vbiq; marium classes felicitauerit ,

Vigilquè maribus , vigilquè mænibus

Oculo attentissimo

Oculatissimos defenderit Ciues ,

Ciuitatem oculitus protexerit .

Hæc ob promerita ,

Atq; gratum in Patrem , vt viuat filiorum gratitudo ,

Hoc deuotionis monimentum ,

In præsentium solamen , in posterorum æmulationem ,

Splendidissimis auro literis ,

Adamantinam referri in tabulam

Turris pharo, portus ostio , templorum portis

Affigendam ,

Senatus , Populusq; Ianuensis ,

Plenissima aureis calculis vrna ,

Decreuit , pronunciauit , iussit .

*Guillelmum Aquitania Ducem contra Innocentium ,
& in malo obduratum emollit .*

E L O G I V M L V I .

Belluas triumphat Bernardus post homines ,
Gigantem post Reges , post Henricum Guillelmum .

Aquitaniæ is Dux erat , an seductor ?

Petri leonis sectator , leoni similis .

Æquè mente gigas , æquè molè ,

Mollis animo , ceruice durus .

Nullus erat .

Cupidines

Cupidines vbi nulli, aut cupediæ,
 Hircus inter lupas, lupas inter menfas.
 Admonet hunc tamen Bernardus,
 Gigantem pusillus, Apis leonem.
 Fræno parcit primo conatu, & stimulis,
 Lactea cælestium præmiorum via,
 Ducem in rectum ducens.
 Nauseanti dulcia amara porrigit,
 Effrænemque animum vt frænet,
 Carceres Erebi minatur, & compedes.
 Totam dedicat operi hebdomadam,
 At nec operis exordium absoluit,
 Guillelmo in peius post hebdomadam ruente.
 Lapsum denuò, iterum erigit
 Ipsa ex fossa redordiens Agnus,
 Addensque oris tonitru calami fulmen,
 Simul post frænavulnerat, & post stimulos;
 Sed irritò, & nunc conatu.
 Quis homo corrigit,
 Quem despicit Deus?
 Adhuc leonem tamen
 Gallus insectatur Hercules,
 Qui iterato ex Ducis lapsu erectior,
 Lapsurum non amplius vt eleuet,
 Ad solum prosternit.
 Vides? tremis, qui rugiebat,
 Leporis adinstar, leo.
 Expauet, qui exterrebat
 Pumilius ex gigante.
 Timet, quem spernabatur,
 Nunc metuens, olim minans:
 Minas audit eius ab ore, & iras,
 Mellea cuius ad verba
 Furebat amarior, & furiebat,
 Attonans olim, nunc attonitus,
 O' Prodigium!

Leones prostrat, & gigantes
Apis vna.

At quibus, inquis, armis ?

Astu ne, an hasta ?

Vtrisque dicas, sed de Cælo .

Hasta fuit, quam gestat, hostia ,

Altum amoris inuentum ;

Docuit astum, quem gerit, Agnus ,

Æstuans amoris incendium .

Hanc patientis Bernardi, & parientis victoriam, hunc obstinatum, Guillelmi in malo animum paucis perstrinxerunt vitæ Bernardi auctores. De ijs fusiùs scripsit Theobaldus Episcopus, qui rem ab ortu exorsus, sic narrat. Guillelmi infantia parum cognita nobis est, excepto, quod ex sequentibus præsumimus, crecentem ætate, creuisse simul & malitia apud Deum, & homines. Ex parentela generosus, ex fortuna pecuniosus, ex natura virtuosus, ex fama gloriosus, ex opifice speciosus, insolentissimus omnium exitit, dyfcoulus, atque fastuosus. Genus clarum, corpus aptum, forma elegans, iuuenilis decor, prædia, palatia, immensa, supellex, & insulæ dignitatum, carni in co, non spiritui militabant. Proceritas corporis tanta erat, quod magis videbatur gigante, quàm humana. Vix ei in vno prandio sufficiebant cibaria, quanta alijs octo iuuenibus fortissimis erant alimenta. Nunquam se per totam illam Prouinciã absentauit à prælio, quãdiu in armis fuit; sed adfuit pugne etiam solitarius, & armigerorum destitutus auxilio, armatus multoties incedebat. Etcum nollet dimicare, trahebat, vel inuitos ad certamen. Diceres rediuuium Belis idolum in comedendo, & bibendo; Crederes ipsum Nembroth potentem, & robustum veneratorem coram Domino in præliando. Extraneis malus, suis peior, pessimus sibi. Denique proprij germani vxorem, ad instar Herodis, contra ius, & fas, incestu impudentissimo, fertur per triennium, & amplius tenuisse violenter.

Hæc ille de Guillelmo, subiungens, quæ sequuntur de Bernardo. Hic igitur in spiritu vehementi audiens famam dicti sæpè Guillelmi Comititis, velut Aquila perspexit, vbi fuerit cadauer, statim adesse desiderans, superni flaminis instinctu præmonitus cogitabat cum muliere Euangelica, drachmam perditam reperire, & ouem erroneam ad pascuã reuocare. Sequitur Theobaldus, quæ Bernar-

O

dum

*In Vita
Guill.
c. 3.*

Ibid. c. 25

dum ab hac voluntate ad tempus dimouerint, & quæ deinde in eam-
Ibid c. 4. dem iterum promouerint, sic addens. Itaque missi sunt à latere,
 Innocentij Papæ tunc agentis in Gallijs, Beatus Bernardus, at-
 que venerabilis Ioslenus Episcopus, vt tam Gerardum Engoli-
 mensem, quàm Principem Guillelmum super his constanter con-
 uenirent. Quid autem cum Gerardo hac in legatione gesserit Ber-
Ibidem. nardus, si queras, ex eodem Auctore accipe. Quomodo enim, per-
 git Theobaldus, persuaderet ei, qui iam, eodem Principe persuaso,
 impudenter in Ecclesiam Catholicam conuitia despuinabat, In-
 nocentium vituperabat, Anacletum suum præconizabat, non-
 obedientes ei erroneos, et acephalos affirmabat? Vnde factum
 est, vt animati, & armati in insaniam schismatici, ex eo die pu-
 blice persecutionem Catholicis intentarent. Vide, lector, quàm
 profecerit parum cum Episcopo Abbas, cum Ecclesiastico Mona-
 chus, cum Gerardo Bernardus; sed quid putas cum Principe pau-
 per, cum dyscolo modestus, cum inquieto quietus, & Bernardus cum
Ibidem. Guillelmo? Saniora lucratur, & meliora. Eundem audi. Interea
 dum hæc agerentur, Abbas Sanctus in quodam Monasterio sui Or-
 dinis constructo de nouo in Pictauia morabatur. Qui de Domi-
 ni misericordia confusus nuncium ad Comitem direxerat intrepidi-
 dus, supplicans, vt ad se necessariæ colloquutionis gratia digna-
 retur properare. Quem mox Comes, vt audiuit, deposita quodam-
 modo ferocitate leonina, & assumpta mansuetudine columbina, ad
 auditum auris obediuit. Venit filius prodigus ad patrem, etsi
 nondum reuersus ad se: venit Saulus ad Ananiam, etsi adhuc cæ-
 cus, peruersusque, quem Bernardus inclusum septem diebus con-
 tinuis in quodam loco secretiori, de morte, & vita, de pœnis ma-
 lorum, & præmijs bonorum, de vita, & exemplis Beatorum suo
 illo modo ignito ardentem tepidum instruebat. Semina bona hæc
 erant, lector; sed quæ supra petram ceciderant, nec in segetem cre-
 scentia; nam tentatoris Gerardi opera ab incepto bono recedens, in-
 peius violentius Guillelmum erumpit. Hoc testificatur idem Auctor
 his verbis. Quid plura induratus Pharaosurgit in scandala, seruo
 Dei phreneticus conuiciatur, & cum priuare se vertice, si extra
 Claustra reperiret comminatur. Vnde ferocem Leonis fœuitiam
 expauens agniculus immunem suæ doctrinæ tunc cum abire permi-
 sit. Desperasset Ducis & resipiscentiæ, & salutis, præter Bernardum
 alius quisque lector, sed amanti Ducis salutem aderat semper resi-
 piscentiæ spes certa. Hinc per nuncios, mox per epistolas, & suo,
 & magnorum Principum nomine datas, nunc inferno igne terri-
 tar, nunc celesti allicet bono, pœnas representans, & præmia, con-
 quinquam cedens, facilius, vt vinceret, sed frustra semper. Angustia-
 batur.

batur proinde, inquit Theobaldus, in se ipso Domini seruus, &
 quia non explebatur in Principe, quod cogitauerat, anxiebat in
 eo spiritus eius, in se cor eius turbabatur. Quid ageret Athleta
 Christi? deficiente humano iudicio, recurrit ad Diuinum, & ad
 arma fortiora confugiens, efficacius est munitus. Iam non se agens
 ut hominem, Corpus Domini super patenam ponit, & secum tol-
 lit, atque igne facie, & flammeis oculis non supplicans, sed mi-
 nax foras egreditur, & verbis terribilibus aggreditur Ducem; Ro-
 gauimus te, inquit, & spreuisti nos. Supplicauit te in altero, quem
 iam tecum habuimus, conuentu seruorum Dei ante te adunata
 multitudo, & contempsisti. Ecce ad te procedit Filius Virginis, in
 cuius nomine omne genu curuatur, terrestrium, caelestium, & in-
 fernorum. Adest iudex tuus, in cuius manus ipsa tua anima dene-
 nuer. Nunquid & ipsum spernis? Nunquid et ipsum, sicut seruos
 eius, contemnns? Lacrymabantur omnes, qui aderant, & orationi-
 bus intenti praestolabantur exitum rei, & omnium suspensa expectas-
 tio, nescio quid diuinum fieri, caelitus expectabat. Videns Come-
 s Abbatem in spiritu vehementi procedentem, & Sacratissimum
 Domini Corpus ferentem in manibus, expauit, & dirigit, mem-
 brisque tremebundis metu, & dissolutis, quasi amens, solo pro-
 uoluitur. Eleuatus a ministris, rursus in faciem ruit, nec quid-
 piam alicui loquens, aut intendens in aliquem, saluus per barbari
 diffluentibus, cum profundis afflans gemitibus, Epilepticus vide-
 batur. Tum Vir Dei ad eum propius accedit, & pede pulsans, reclina-
 tum surgere iubet, & stare, & Dei audire sententiam. Praesens est, in-
 quit, Pretauensis Episcopus, quem ab Ecclesia sua expulisti, vade,
 & reconciliare ei in osculo sancto pacis, cum eo iungito foedere,
 & ipsum ad sedem suam reducito, & satisfaciens Deo, redde pro
 contumelia gloriam, & in vniuerso principatu tuo diuinos, et di-
 scordes ad charitatis reuoca unitatem. Subdere Innocentio Papae,
 et sicut ei vniuersa obedit Ecclesia, tu quoque electo a Deo, tanto
 pare Pontifici. Audiens haec Comes, auctoritate Spiritus Sancti,
 et Sanctorum Sacramentorum praesentia victus, nec audebat re-
 spondere, nec poterat: sed statim occurrir, et in pacis osculo rece-
 pit Episcopum, et eadem, qua cum abiurauerat manu, cum totius
 exultatione Ciuitatis, ad propriam sedem reduxit. Hucusque
 Theobaldus. Vidisti, Lector, laboriosam tam Duci, quam Abba-
 ti conuersionem; Duci quidem ad excipienda gratiae semina la-
 pidi; Bernardo, ne frustra caderet semen semper, omnem lapidem
 moue huius, et remouenti. Quae porro tanti viri fuerit deinceps vita, si
 queras, quis finis; quo loco mortuus, ad quos peregrinatus, in quo

defunctus, cum omnibus horum nonnulla lateant adhuc, id solum
respondens, in quo conueniunt omnes, sanctè vixisse assero, et obijf-
se sanctiùs, vtrumque ad Bernardi mentem. Sed audi, Lector, quid i-
ex tumulo de se ipso loquatur.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIVM LVII.

Erexit quem Bernardus,
Hic iaceo, Viator,
Aquitaniæ Dux, Pietauiæ Comes,
Nunc cinis.
Quis vixerim, ne quæras, nam perditè viuens
Belluz fuit, quam vixi, vita.
Agnus tandiù, quandiù lactens,
Innocens nunquam, quam cum infans,
Pari incremento,
Viribus adoleui, & vitio,
Carnea mole Elephas, morum mollitiæ Caper,
Mollis ex utroque gigas.
At ferinæ adolescentiæ, quæ iuuentus?
Parum dices, leoninam si dicas.
Vix inter belluas leo, cum Princeps inter homines,
Timeri iam volui, qui nec Deum timebam,
Meis inhumanus, immanis exteris.
Ut vni mihi licerent omnia,
Præter mihi similes, consului nullos;
Atqui ut consules essent, qualis Princeps,
Nullos adhibui, nisi malos.
Nihil exindè humanitatis in me visum,
Inuisum præter nomen.
Fio in pios iam impius,
Inter impios sacrilegus, inter sacrilegos lasciuus,
Inter lasciuos incestuosus.
Haræ iam comparo aras,

Profanis mihi confundens sacra ,
 Ni hil vt mihi sacrum deinceps esset, profanum nihil .
 Pontificem sequor , qui Antipontifex .
 Episcopos veneror, qui schismatici .
 Optimus mihi Sacerdos, qui pessimus .
 O' summam in me Numinis patientiam !
 Belluinos tandem exuo mores ,
 Mentemque recipio, remitto dum frontem ;
 Et qui vitio extra fabulam brutus eram ,
 Bernardi incentu iterum homo ,
 Sociorum Vlissis fabulam historiam facio ,
 Fallor. Hoc mirum, non ego, sed fecit Bernardus ?
 Leonem prostravit hæc Apis ,
 Et miraculum addens miraculo ,
 Prostratum leonem,erexit Agnum .
 Bene tibi sit, Bernarde mihi tam bone ,
 Tam mihi perditum,quam tibi
 Quæsiuisti, inuenisti, vicisti ,
 A quo recesseram, reddens me Deo .
 Bene iterum tibi sit, Bernarde .
 Male merenti hoc bonum meruisti ,
 Quod aris tua virtute iam dignor ,
 Dignus olim stabulo mea culpa .

Innocentio Papa, & Lothario Imperatori restituit Me-
diolanenses, & reconciliat .

E L O G I V M L V I I I .

Quis ille illic, Viator ,
 Equitum exercitus, & nobilium ?
 Quæ illa peditum, & ignobilium turba ?
 Vides incedunt quo cultu, hilarescunt quo vultu ?
 Mediolanum Ciuitas hæc est

Obuia

Obuia Bernardo tota .
 Occurrit, quem expectabat visura ,
 Inspicere iam formam capiens ,
 Cuius audierat famam .
 Adest sed iam Bernardus,
 Qui spectatus à singulis, beat quos spectat ,
 Singulosque intuens fortunat omnes .
 Latata sic Ciuitas nunquam ,
 Quæ gemino argumento ,
 Hunc ante diem nunquam sic mæsta .
 Vincam enim Innocentij, à quo defecerat, anathemate ,
 Armis Lotharij, quem abiurauerat, territam ,
 Quis solaretur, aut quis solueret ,
 Vtrumquè vnus, ni præstaret Bernardus ?
 Solicitandæ rei , & felicitandæ
 Ab Innocentio
 Deligitur Bernardus, & delegatur .
 Quæritur ab Mediolanensibus, & recipitur ,
 Tanta omnium conspiratione ,
 Vt crederes respirare omnes vno Bernardi spiritu .
 Reuivunt, qui conciderant ;
 Resumitquè vires viribus vrbs magna ;
 Bernardo arbitro,
 Aut pacem amplexura, aut bellum .
 Stat iam huius sic facilis ad ora ,
 Dociles vt stabant caute Orphæi ad lyram ;
 Regitur ad nutum, ducitur ad imperium ;
 Triumphari læta magis, quàm triumphare ,
 Triumphet vt Bernardus .
 Hanc porrò Insubrum Reginam
 Vis scire quàm is faciliter triumphauerit , & quam feliciter ?
 Venisse, vidisse, vicisse ,
 Momentum puta ;
 Omnibus exindè fausta exeunt omnia ,
 Conrado præter, & Anacleto ,
 Vtroque abdicato ,

Lætatur Ciuitas suis restituta capitibus ;

Tamque parere Innocentio parata ,

Quam Lothario subijci ,

Vtris solemnî ritu fœdus instaurat .

Gaudet, & Bernardus

Liberatæ Ciuitatis compos, & seruatz

Hinc ab Innocentij fulmine, hinc ab Lotarij fulgure .

Generatim hoc vno exhibui elogio , quibus specialiter enarrandis plura non sufficerent eulogia ; et quis paruo in lapide regeret, quæ gesta ab Mediolanensibus Bernardi gratia ? Quali turbarum is scilicet acclamatione , quanto populorum concursu , quam reuerentia, quo cultu susceptus ? Quam prompti Ciues inuenti, quam obsequentes proceres, quam non discors vulgus ? Rarum vnumquodque fuit, et prodigio simile . Audi , lector , Bonzuallis Abbatem , Transcens itaque Apennino , vbi audierunt Mediolanenses, Abbatem desideratum suis finibus adpropinquare, longè à Ciuitate milliariis septem , omnis ei populus obuiat , nobiles, ignobiles, equites, pedites , mediocres , pauperes , quasi de Ciuitate migrant, proprios lares deserunt, et destinatis agminibus , incredibili reuerentia virum Dei suscipiunt . Omnes pariter delectantur adspectu, felices se iudicant , qui possunt frui auditu . Deosculantur pedes vniuersi, et licet hoc moleste acciperet, nulla potuit pronos, et deuotos ratione compescere, nulla interdictione repellere . Vellibant etiam pilos, quos poterant, de vestimentis eius, et ad morborum remedia de pannorum lacinijs aliquid detrahebant , omnia sancta iudicantes, quæ ille tetigisset, et se sanctificari tactu eorum, vel vsu . Præcedentes itaque, et subsequentes lætabundis acclamationibus applaudebant Abbati, et diu inter agminum spissamenta detentum, tandem solemnî reddiderunt hospitio . Et cum tractatum esset in publico de negotio, propter quod tam vir Dei , quam Cardinales aduenierant, oblita fortitudinis suæ Ciuitas , omni ferocitate deposita, ita se Abbati prostrauit, vt obedientiæ eorum, non incongruè ille posset aptari Poetæ versiculus ,

Iusta sequi tam velle mihi , quam posse necesse est .

Hæc de Bernardo Bernardus Bonzuallis . Sed quis apud Mediolanenses Bernardus ? Potens vtique opere, & potens sermone ; hoc enim, tam verborum pondere, quam mellita labiorum eloquentia pacauit sic Mediolanensium animos, ceruices sic flexit, vt ipsi, abnegato Anacleto, colla iam Innocentij, pedibus subdant, quæ Innocentij amplexibus negauerant, restituto

Lib. 2.

c. 2.

Epist.

337.

codem momento Cæsari Mediolano. Vtriusque viâoriz eundem
 Sanctum Abbatem scripta ad Imperatricem epistola do testem.
 , In reconciliatione, inquit, Mediolanensium non obliti sumus vn-
 , de à vestra Excellentia præmoniti fueramus, quod etiam non mo-
 , nuissetis, nihilominus honori vestro, et Regni utilitatibus inten-
 , deremus; sicut vbique, et semper fideliter, quantum possumus,
 , facimus. Non antè sanè Mediolanenses in gratiam Domini Pape,
 , & Ecclesiæ vnitatem recepti sunt, quousque palam Conrado refu-
 , rato, et abnegato, Donnuum nostrum Lotharium in suum Regem,
 , et Dominum receperunt, et Romanorum Imperatorem Augustum
 , vnà cum toto Orbe confessi sunt. Sic calamus Bernardi, qualia
 , essent Bernardi labia, testimonium perhibens. Vis scire, lector, quæ
 , eiusdem apud eundem fuerint opera? Lege, qui sequitur, Enthus-
 , iasum.

E N T H V S I A S M V S.

E L O G I V M LIX.

Plaudite Ciues,
 Conuenæ, plaudite, & Aduenæ,
 Hospitatur Mediolani Thaumaturgus,
 Bernardus scilicet Gregorius alter,
 Solo nomine alter discrepans ab altero;
 Æquè enim prodigijs nati ambo,
 Vixere ambo in Orbis miraculum.
 Vterquè Inferno imperat,
 Tamquè imperatis, quamquè imperantibus,
 Inferno obstupente.

Plaudite Ciues.

Ab Ciuibus
 Dæmones fugat Bernardus post bella,
 Pacem qui fugarant, bella qui eiuerant.
 Hanc interrogate mulierem;
 Annis namque septem milleno Dæmone immunda.
 Ab Bernardo
 Mundari, vt rogat, mundatur.

Quæ-

Quæritis qua facilitate ?

Increpasse Satanam, & fugasse,

Idem fuit.

Conuenæ plaudite.

Entheatis, quotquot erant, liberatis,

Puella, matronis, puello.

Curat Bernardus ægros, quotquot occurrunt,

Medicus iam ex palæstris.

Hos intuemini ;

Horum sanauit à febris, quos signauit ;

Robustos erexit, quos terigit debiles,

Arida huic manu, extincto huic visu,

Reparata, restituto.

Plaudite Aduenæ.

Curat Bernardus, & quos nescit curandos ;

Felicius, sympatico puluere, & sincerius :

Matthæi Albanensis Episcopi

Sit purpura testis.

Hic febre correptus.

Absente Bernardo, imo nesciente,

Esa Bernardi ex paropside buccella,

Febris repellit paroxyfmos,

Euadente Bernardi disco Petri umbra.

Vobis plaudite Ciues ;

Plaudite Bernardo Conuenæ ;

Aduenæ plaudite.

Curru vectus confracta à Demone currus rota De-
monem sufficit.

E L O G I V M L X.

Habes hic, Viator,

Quid mireris sine exemplo, & admireris,

Inuisum Vehiculi genus

B

Tra-

Trahitur partim, partim vehitur,
 Stridenti hinc rotæ, rugienti hinc Satanæ
 Labore partito; & pondere.
 O' veſturam cachinno dignam,
 Rotari ſub curru Cacodæmonem pro rota,
 Solis quadrigas aurigare qui affectauerat!
 Vides, vt ille axem circa circumagitur,
 Flexis in rotæ radios cornibus?
 Cernis, vt volubilis æquè, ac velox,
 Nunc ſupernus, vndè cecidit, intuetur cælum,
 Infernus nunc, quam impurauit, tellurem mordet?
 O' tecum quàm benè actum ſpiritus male!
 Æquam pateris talionem.
 Feſtinantem vt retardes Bernardum,
 Saxo in currum rotato, currum remoraris:
 Feſtinet vt iter Bernardus
 Vicarium te rotæ ſubſtituit, fregit quam ſaxum.
 Vah callidior Serpens,
 Gradiebaris ſuper pectus deceptæ mulieris in mulctam,
 Sæuius mulctaris modò;
 Acto namque in rotam corpore toto,
 Molitæ moræ in pœnam
 Graderis rotæ in morem.
 Age nunc,
 Et quò deuectum Bernardum nolebas,
 Eò coactus Bernardum prouehe.
 Vehis optimum peſſimus,
 Agnum Draco, ſerpens columbam.
 Angelum dicerem Angelus,
 Superior ni eſſet Angelo Bernardus,
 Eſſes ni tu homini inferior,
 Lucifigus ex lucifero.

A Ntiquam Ordinis hic Lector traditionem ſequor, & ſimplicem,
 quàm nihilominus voluiſſem aliquo antiquorum monumento
 comprobata; ſed hoc forte vel nobis eiſdem Sanctiſſimi Patris hu-
 militas.

militer, quæ ubique eximia, negatum voluit; vel id omnino neglexere vitæ eiusdem sancti Scriptores, utpotè solius Bernardi gratia, non autem, ut alia miracula ad multorum aut solamen, aut ædificationem editum. Relatum tamen à me hoc loco referunt tam Neoterici omnes, qui Bernardi gesta suis calamis illustrarunt, quàm piiores etiam antiqui, qui hoc idem hominum admirationi illustre fecerunt. Rem ut accidit, paucis narrabo ex Manrique nobilitatam, stylo. Interim adnoto, inquit ille, traditione, & frequentibus pi-
 , Auris, quam veterum testimonijs conspiciat fore, cum Sanctus
 , Pater Alpes transiturus curram conscenderet, Dæmonem inviden-
 , tem Ecclesiæ paci, quæ ex eius adventu sperabatur, confregisse
 , rotam, retardando, qua posset, cæpto itineri, aut Sancto viro, si
 , posset, præcipitando. Tum vero ipsum prophetiæ spiritu plenum,
 , & nihilominus consilij, & fortitudinis, potenter imperasse fracto-
 , ri Dæmoni, ut se ipsum in rota substitueret, rotandum pariter,
 , curramque laturum. Sic factum fuisse, ut idem promoueret iter,
 , qui retardabat, & qui vterò euntem impediabat, portaret coactus,
 , irrifui simul, exemploque futurus. Sic ille, me iam ad Enthusiast-
 , rium ex contractoris ore impellens.

*Ad ann.
 1137.
 cap. 1.
 num. 4.*

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M L X I.

Reddo me tibi, Erebi Princeps,
 Nequissimo tenebrarum Regi
 Nequam affecla, & cæcutiens.

Astum de tuo imperio,
 Claræuallis Abbatulus ni pereat.
 Me vides?

Sic me concinnauit Bernardulus ille;
 Temerario ausu, & mihi infelici,
 Remolitus in me malum, quod in ipsum moliebar;
 Res sic acta fuit.

Properantem ut morarer,
 Moueo saxa prærupti millena;
 Saxa ruunt,
 At, quæ curram obruere debuissent;

P. 3

Carrui

Currui vix rotam debilitant.
 Sic gessi, vt tibi moram gererem.
 Sed quid mihi Bernardus?
 Conatum ille risit, & conantem;
 Nam viso, quod feci, malo,
 Mihi peiora reddidit.
 Infracta pro rota rotari iubeor,
 Inauditaque metamorphosi,
 Rota fio, vix iussus,
 Agor illicò, voluor, verfor
 Quadrigarum ad curlum, aurigantis ad nutum.
 Exagitor, frangor, excrucior,
 Hinc lapide, hinc luto, hinc pondere.
 O' pro quantula mora, quanta mala!
 Mutuata hæc mirare membra,
 His in membris mirare vulnere;
 Hæc crura sic infregit ille currus;
 Retorsit sic ille hæc brachia,
 Decoxit sic coxas.
 Partem mei, non me, sisto sic tibi,
 Vt hoc mei ex dimidio
 Perpendas quanta in toto perpeffus.
 Alteram mei partem si quæris,
 Et vngulas, & dentes, & cornua,
 Victoris Bernardi trophæa,
 Inter currus inquire orbitas,
 Frustatim enim illic iacent,
 Addito frustis hoc à Bernardo lemmate.
 Cædèris sic Inferne, Bernardo ni cedas.
 Peribis ergo Lucifer quisquis sis,
 Simul nos, quotquot sumus, peribimus,
 Ni aut tibi pereat ille,
 Ni aut nobis caueamus ab illo.
 At spero fore, cautiorem te facient
 Ab incauto iactæ cautes.

*Delegatus ad Romanos
Romanos Innocentio lucratur.*

E L O G I U M L X I I .

Ingreditur iam Romam Gallus iterum,
Nequaquam iterum Capitolium inuasurus,
Capitolium imo conciliaturus suo capiti.

Ergo clangores Anseres continete vestros.

Apis est, cui gingritis,
Mellificatura quæ venit, non malefactura.

Num auditis, quæ loquitur?

Num videtis, quæ operatur?

Manu ipse, & lingua

Vestris consulit felicitatibus,

Consul simul, & Censor.

Innocentium suadet, vt Innocentiæ vos reddat;

Vrbi, & Orbi

Pacis suasor, belli extingtor.

Vulnerat Leonem spiculo,

Infiat vobis à Leone sanet vt vulnera

Romæ reparator, Romanorum vindex

Examinat schisma, vt exanimet.

Vtque suo capiti restituat membra;

Non ferro, aut igne, sed lacte, & melle;

Capitat schismaticæ excetræ capita,

Auctor quietis publicæ, & tutor.

Ostiatim amicos conuenit, & hostes;

Hos, vt cedant, doctè increpat,

Illos, ne cadant, cautè animat,

Lucreturque vt omnes,

Fit omnibus omnia, vnus & multiplex,

Lucro haud minimo.

Inclinant iam Innocentio, ab innocentia qui declinabant;

Iam fugiunt Anacletum qui sequebantur;

In Romam alteram mutata Roma,

Actum

Aetum de vi tua, Anaclete,
Cades Leo hac vna sub Ape,
Fugisque, qui nunc rugis,
Lepus iam ex Leone.

Vides vt Bernardus viris auctus, & viribus,
Triumphato te nondum,

Triumphis vbiquè excipitur?

Triumphaturi Innocentij hoc omen est.

Serunt namque Innocentio triumphos Bernardi hi plausus;

Messos vis tibi, alteri saros?

Huic alteri procumbito.

Qui se humiliant exaltat, non se qui extollunt,

Humiles qui erigit, superbos qui deponit.

At molli durus hic sermo;

Non capit verba, qui mente captus.

Simonem Romæ ni Simon vicisset Petrus, Roman non fortè vicisset Simon, adeò is præstigijs suis Romanos sibi deinixerat; An autem Petrum Leonem Romæ potentem sinq. Bernardo Innocentius vinceret, dubium fecit Innocentius idem, qui re suo pondere pensata, ad Romanos victoriam paraturus Bernardum, misit. Testatur, hanc Bernardi legationem Bernardus alius his verbis. Interea licet Apostolicæ virum Dei vocant, vt adsit laboranti Ecclesiæ, supplicant Cardinales, intermittuntur studia. Videns igitur excusationes frustra obtendi, conuocatos à multis partibus fratres diù, profundèque suspirans affatur; Videtis fratres in quantis tribulationibus laboret Ecclesiā; Pars quidem Petri & in Italia, & in Aquitania, Auctore Deo, elisa ira non parturit, sed abortit. En, sati sunt in his Regionibus schismatis defensores. Romæ magna pars nobilium Innocentium sequitur, & fauent ei multi fidelium, qui tamen temerariæ multitudinis impetum formidantes non audent publicè conuerti, quem Innocentio firmare, consensum. Coniuratos habet Petrus homines perditos, quos corrumpit pecunia, & munitionibus eorum occupatis, non Simonis Petri fidem, sed Simonis magi repræsentant præstigia. Et post multa. In cuius aduentu tam Dominus Papa, quàm fratres lætati sunt, at comunitatis cum eo consilij secundum rerum prouentus, & statum causarum, Abbas alia via opus aggreditur, nec in curribus, nec in equis spem ponens, sed colloquia quorundam inscipiens sciscitatur,

Romanul.

Abb. lib.

cap. 1.

tatur, quæ sit eorum facultas, qui sanctorum animi, vtrum errore,
 an malitia seducti tantum scelus protrahant, & protelent. Et post
 pauca. Denunciabat itaque Abbas eis colligationes impietatis
 esse sacrilegas, & prophanas conspirationes legibus, & canonibus
 condemnatas, iuramentis non posse muniti, nec posse, nec debere
 veritatis sacramenta mendacio suffragari. Insanire autem eos, qui
 rem illicitam Sacramenti patrocinio constare existimant, cum oporteat
 extraordinarias pactiones quorumcumque religionis obrentu
 sancitas reuocari in irritum, & auctoritate diuina dissolui. Hæc
 ille; sed tu qualis fuerit horum sermonum effectus si quæras, quæ se-
 quantur attende. Auditis, inquit, idem ille, ijs, alijsque Viri
 Dei sermonibus, defluebant à Petro, & quotidie partis illius dis-
 sociatis agminibus, vincula rumpebantur, ipsius quoque Petri ani-
 mus tabescebat, quia se quotidie minui, Innocentium verò cresce-
 re minimè dubitabat. Sic Bonzuallis Abbas, cuius ego verbis en-
 theatus sic tibi Bernardum Romani alloquenrem refero.

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M L X I I I.

Quousque sub tyrannide Orbis Domina?
 Usque dum Capitolio imperabit,
 Captiuum qui tenet Vaticanum?
 Romæ ne semper hospitabitur Romæ hostis?
 Orbeque iam toto liberandæ Vrbi fœderato,
 Tu sola Urbium Vrbs fœdisfrago seruies?
 Pietati dominatur impius,
 Effascinat Romanorum mentem mente captus,
 Iura Religioni dicit, confundit qui iura.
 Vbi Romanæ virtutis Romuleum robur?
 Robustam virtutem Anacletus eneruat.
 Vbi pietas, vbi mens? vbi religio?
 Abijt sub nefario fas omne.
 Vbi templa? vbi altaria?
 Vtraquæ Anacletus prophanat.
 Vbi altarium vasa? vbi templorum sacra!
 Et Deo, & Petro furatur omnia Leo hic Petrus,
 Lupum

Lupum agens pastoris sub larua .

Sub Lupa ergonè iterum Roma?

Sed ò utinam sub Nerone non Roma iterum !

At est Anacletus Nerone peior ,

Patriam is incendit , cresceret augustior ut patria ,

Ut te perdat , te ille prædatur ,

Tibi ille Princeps , hic tibi tyrannus .

Ah Roma , iam Babylon , non Roma ,

Brutorum olim fortitudine defensa ,

Molli nunc captiua sub bruto !

Fide at belluæ iurata ,

Fœdari times , vires si fœdus .

Timent sic , qui Deum nec timent ,

Verentur nec homines ,

Fœdifrago fidiore , quam fidei ;

Simonis hædi , non Petri oues .

Audebis , si me audies , non timebis ,

Vndequè times iam audacior

Leporem spernes , quem cernis Leonem .

Romam recole priscam ,

Sustulit belluas illa , & quas protulit ,

Non passa

Galbam ex Pasiphaë monstro ,

Haud

Vitellium ferens ex Fauno ,

Tyrannidis impatiens , cum adhuc Lupa .

Rugitus at paues balans nunc Agna ?

Agnae aderunt Galli ,

Gallos sequentur Imperij Aquilæ ,

Hi vindicent ut Aguam ,

Illi ,

Leonem ut iugulent .

Vrbi aderit Orbis ,

Exturbet ut ab Vrbe ,

Vrbem qui turbat , incendit qui Orbem .

At aude , Roma ,

Sola

Sola Vrbs Orbe potentior .
 Sola vicisti Orbem victa nunquam ,
 Qua vinciris, solue catenam ,
 Abiurato vt schismate ,
 Victtricem te videat , volebat qui te victam .
 Sed surdæ adhuc Bernardus loquitur .

*Componenda paci inter Rogerium , & Rainulphum
 in Apuliam delegatur .*

E L O G I V M L X I V .

Adest iam Apulis Apis Gallica ,
 Aut Regio Musconi Rogerio mellificatura ,
 Rogerium & mollificet ;
 Aut, quo valet spiculo , vellicatura Regem ;
 Rex ni emollescat .
 Sed, quem putas Viator præualuisse Bernardum ?
 Mellificantem, an vellicantem ?
 Aculeo plus potuit, quàm melle .
 Rainulphum premebat prælio Rogerius ,
 Apuliæ Ducem Siciliæ Tyrannus ,
 Vt viro in vno fideli Ecclesiæ ligio
 Impetret Ecclesiam, & opprimeret .
 Trino auertendo malo
 Vnus deligitur, & delegatur Bernardus ,
 Diuinitatis exemplo ,
 Inermes eligentis, armatos vt confundat .
 Felicissimo acta res euentu .
 Nam æquis sub conditionibus ,
 Oblatam ab Bernardo pacem .
 Respuente Rogerio
 Exerit stimulum Bernardus post mella ,
 Belli suasor, qui pacis arbiter ,

Bella sic Rainulpho suadet.
 Pacem refugit, Rainulphe, pacis osor,
 Tyrannorum more,
 Mercurio surdus, Martis bellicum ni audiat.
 Euge, Rainulphe, animum sume,
 Bella habeat, pacem qui negat,
 Arma cape, aderit armis armatum cœlum,
 Eoque spectatore, auxiliatore,
 Ceder arma, fidit qui armis,
 Collatisque signis,
 Peribit, qui te cupit peremptum.
 Sic fit, ut is iussit; vincitur sic, ut is pollicitus.
 Vides Viator?
 Quæ fugiunt illic agmina,
 Quæ cedunt cohortes, quæ cadunt turmæ,
 Effusus Rogerij exercitus est.
 Inspicis? cædunt qui illic cunei,
 Insequuntur quæ turbæ, persequuntur quæ acies?
 Victrices Rainulphi legiones sunt:
 O' felices rerum vices!
 Bella fugiunt parati ad bella,
 Vincunt bella, qui pacem sectantur.
 Vides demum edito illo in colle Bernardum?
 Orat is illic Moyses alter,
 Calentique prece
 Vincula fugientibus precatur, persequentibus victorias.

Tom 12
 ad ann.
 1137.

EXcepit hanc Bernardi legationem Baroniſus hoc ſtylo; At quid
 auditis his Innocentius Papa? Re ipſa expertus, proſequitur,
 quæ vana ſalus hominis, ſpe contra ſpem nitens in tanta deſpe-
 ratione rerum, contra furentes, tyranni Siculi impetus, aduerſus
 ferociam vltoris, & victoris exercitus vnum obiecit hominem hu-
 milem, ſed Dei virtute potentem, qui in fugam conuerteret Sau-
 æ Romanæ Eccleſiæ, victores hoſtes. Einſimodi planè nouit eſſe
 opera Dei, nimirum quod infirma mundi elegit, ut confundat for-
 tia. Hæc Baroniſus ex Bonzuallis Abbate, qui de eadem hac Sancti
 lib. 2. c. 7. Patris delegatione ſcribens ſic dicit. Parato namq; ad bellum in-
 uinc-

• numerabili exercitu aduersus Rainulphum Ducem , idem Rex in
 • campum armatas produxerat acies , cum subito , viso Duce auda-
 • cter obuia procedente , territus fugit , effusumq; exercitum præ-
 • dæ & cædibus exposuit , & innumeris militibus capsis , & interfec-
 • tis iauitus Ducem dirauit opibus , gloria sublimauit , quæ quidem
 • ei iuxta verbum viri Dei omnia contigerunt . Cum enim primus
 • eorum , qui vocati fuerant , Abbas sanctus adueniens , Regem in
 • castris positum inuenisset per multos dies vicinas acies , ne prælium
 • committerent , impediuit , denuncians Regi , quia si confictum
 • inieris , victus , & confusus abibis . Nouissimè verò , cum eiusdem
 • Regis plurimum creuisset exercitus , ignorans quod non in multi-
 • tudine foret euentus belli ; virum sanctum querentem ea , quæ pæ-
 • cis erat , vltèrius audire contempsit . At ille Ducem Rainulphum ,
 • & catholicorum aciem verbis potentibus adhortatus , sicut Regi
 • fugam , sic illis victoriam pollicitus est , & triumphum . Cumq;
 • ad proximam villulam declinasset , & instaret orationi , repentè
 • fugientium , & insequentium clamor audietur . Si quidem per eum-
 • dem locum fugientem Regis exercitum Rainulphus persequabatur .
 • Egressus itaq; frater quidam ex ijs , qui cum Abbate erant , vni ex
 • militibus occurrit , & quid accidisset interrogat . At ille , siqui-
 • dem literas nouerat , vidi , inquit , impium superexaltatum , & ele-
 • uatam sicut cedros Libani , & transiui , & ecce non erat . Nec mo-
 • ra , Dux ipse sequutus , vt Monachum vidit , sicut erat armatus
 • equo desiliit , & eius pedibus aduolutus , Gratias , inquit , ego
 • Deo meo , & fidei seruo eius , quia non nostris viribus , sed eius
 • fidei collata hæc victoria est ; iterumq; insiliens equo hostes inse-
 • quebatur . Sic ille , & sic lector , confunduntur , qui in virtute sua
 • confidunt , sibi ipsis , & auxiliares , & oppressores . At Rogerius
 • dum fugit , adest Fama , quæ ad genium velox , & præter naturam
 • verax , auspice Bernardo , victum Rogerium , victorem Rainul-
 • phum sic Innocentio refert .

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M L X V .

I N N O C E N T I O

Vrbis Pontifici , & Orbis ,

Ter Optimo , & Maximo ,

Adsum Fama

Q 2

Ter

Ter velox, ter verax,
Bernardi, Rogerij, Rainulphi,
Trium virorum

Ter geminas nunciatura fortunas, sed dispares.

Orat primus, ridet alter, medius plorat.

Medius victus, victor ultimus.

Victi alter, & victoris sorte contraria latus.

Quæ pacis sunt curauerat primus,

Pacem opperiebatur alter,

Medius bello intentus bello fugatur.

Medium hortatur primus, deponat ut arma,

Pro quo dimicat, relinquat ut solum,

Spolietur ne suis, aliena dum rapit.

Ridet secundus primum, & irridet,

Spolietque, ut ultimum,

Ultimam belli pertentat fortunam,

Viribus armatus, non iuribus.

Tertius adhærens primo,

Ecclesiæ, & sibi ut iura defender,

Pacem exhibet alteri, si velit pacem,

Offertque bellum, bellum si placeat.

Bellant tandem pariter omnes,

Precibus primus, alter pedibus,

Manibus ultimus;

Ultimo medium cædente

Ad primi vota.

Munerantur omnes pro meritis,

Bernardus miraculo, cæde Rogerius, Rainulphus triumpho.

Iuxta fidem primus, pro fidelitate alter

Perfidie ad mensuram medius.

Omnes demum ad te me delegant,

Primus inter Sanctos ter magnus,

Secundus inter miseros ter infelix,

Tertius inter Duces felicissimus.

O' disparem triumphuratum!

Sed sic diuersis diuersa

Dispensat qui trinus, & vnus .
Clamauit sic Romæ Fama, & auolauit .

*Petrum Pisanum Anacleti fautorem publica
disputatione Innocentio lucratur .*

ELOGIUM LXVI.

Siste gradum , Viator, & file .
Audis ? declamat hic iterum Bernardus ,
Salernitana in exedra ,
Verborum tonitru
Attonans Anacleti excetram , & diuerberans .
Pugnam Rogerius indicit ,
Propugnator Anacleti, & propugnaculum .
Pugnam ineunt
Pro Petro Leone Pisanus Petrus ,
Pessima in causa caufidicus optimus ;
Pro Innocentio Bernardus ,
Optimi Pontificis, & Maximi
Defensor maximus, optimus patrocinator .
Ableget vt Innocentium, allegat ille multa ,
Legum interpretator, & canonum .
Multa refellit hic paucis ,
Vno vnus arcæ symbolo ,
Valenti Dialectico vim omnem adimens ,
Vnâ inquit à Patre est Petri nauis ,
Nauis vnus vnus nauarchus ,
Hæc sola saluantur, qui salui fiunt .
Naufragat, hanc extra qui nauigat ,
Torus vt olim naufragus Orbis,
Noë vnam præter arcam ,
Petri nauis symbolum .
Fluctuat in salo hæc sæpè, mergenda nunquam ,

Scyl-

Scyllam inter sæpe, & Carybdim,
 Citrà naufragium semper.
 Hic tamen Argonauī repudiata,
 Naufragandorum alteram protofabro Anacleto,
 Sibi molitur Rogerius, & tibi.
 Rapinis, sed inhīat hæc ratis,
 Vi magis velificans, quàm velis.
 Claua stat illi pro clauo,
 Nex publica pro puppe,
 Arma pro remis.
 Huic ab auro spirant auræ,
 Venalique expositæ vento
 Simon Magus adest magno pro Petro,
 Pro Innocentio Anacletus.
 Et tu Fidem tuam infido huic fides?
 Totus in altero natat Orbis;
 Oriens, Auster, Aquilo, Occidens,
 Gallia, Iberi, Angli, Itali, Germania,
 Episcoporum insulæ, Abbatum pedæ,
 Velatæ collegiæ, cucullatæ;
 Hoc tam nobili onerata pondere,
 Peribit ne nauis hæc magna
 Sola pereuntium salus,
 Infausto Petri Leonis cataſcopio
 Faustè nauigante?
 Abſorbebunt vortices, quæ orbem vehit?
 Cui opponitur orbis ibit ridens?
 Ah has geminas, Petre, contemplare carinas,
 In motu altera eſt, ſed extra metum,
 Anchoralibus fidei firmata rudentibus.
 Et mox altera diſſoluitur, & metu.
 Naufragium vt euadas, tutiorem elige.
 Sic dixit Bernardus
 Sic Petrum ſux menti reſtituit,
 Orbe vtriſquè plaudente.

Rogarium tibi in superioribus plagatum retuli, subdolum ex
 plaga nunc refero ex Bonzuallis Abbate sic scribente. Nec
 , tamen hæc plaga sit indicta cælitus, correptus est animus Regis,
 , nec detumuit procella, quam conglomerauerat prauæ mentis cla- *lib. 3. c. 7.*
 , tio, sed post fugam reuersis, qui euaserant, simulans alacritatem,
 , regio se ornata atcolleus, stipata militibus curia, vtramque partem
 , præcipit accereri. Quid hæc? inquit Baronius, Audi vastum con-
 , filium, Ne à victore Rainulpho grauiorem pateretur impressio- *ad an-
 1137.*
 , nem, vt eum ab infecutione diacelleret, & se ipsam ad potentiores
 , vires componendas parare posset, astute nimis illud excogitauit,
 , nempe, vt in suæ conuersionis spem conijceret aduersarios, siq;
 , cessaretur ab annis, & conflictus reduceretur ad rethorum argu-
 , menta, vtq; vitaret pugnam, disputationem procurare se simulat.
 , Sic Baronius; qualiter autem disputatum fuerit, & à quibus, ijs
 , refert Falco. His auditis, inquit, contra ad Innocentium Pa-
 , pam, & Anacletum delegatum est, & cursu rapido Regis positio *In Chr.
 Benen.*
 , destinatur. Placuit itaq; eis, & consilio firmato a parte Innocen-
 , tij Haimericus Cancellarius, & Gerardus Cardinalis, vir valde
 , venerabilis Salernum simul cum prædicto Abbate Clarauallesi
 , super huiusmodi electione ventilanda venerunt. Ex parte verò
 , Anacleti Mathæus Cancellarius, & Petrus Pisanus Cardinales, &
 , alius Cardinalis nomine Gregorius similiter accelerauere. Sic
 , Falco, qui huiusmodi disputationem vtrinque inceptam, atq; per
 , dies octo continuatam Rege semper assistente, & supra regiam pa-
 , tientiam turbas sustinentem, & tricas, memoriz pro lit. Duobus *lib. 2. c. 7.*
 , ad vltimum tota dispositio Petro Pisano, nempe, & Bernardo, sic
 , Rogerij malicia imperante, delata est. Audierat enim, inquit
 , Bonzuallis Abbas, Petrum Pisanum eloquentissimum esse, & in-
 , legum, & Canonum scientia nulli secundum. Putabatq; si elo-
 , quentiz eius in publico consistorio audientia præberetur, decla-
 , mationibus rethoricis simplicitatem Abbatis posse obrui, & silen-
 , tium ei vi verborum, & pondere rationum imponi. Sic ille; aus-
 , picatori tamen euentu res tota, & capta fuit, & peracta; audi le-
 , ctor vtriusque conflictum. Prior itaq; sic scribit Bonzuallis Abbas,
 , Petrus electionem Domini sui canonicam probare contendit, &
 , verba sua multis legam, & Canonum assertionibus munit. At
 , verò vir Dei non in sermone, sed in virtute regnum Dei esse intelli-
 , gens, scio, inquit, Petre, te virum sapientem, & litteratum esse,
 , & vti nam sanior pars, & honestiora te occupassent negotia. Vti-
 , nam te patronum causa felicius obtineret, & sine dubio rationa-
 , bilia

, bilia allegantem nulla posset impedire facundia . Et nos quidem ,
 , agrestes , ligonibus magis , quam declarationibus assueti , si cau-
 , sa fidei non vrgeret , institutum silentium teneremus . Nunc autem
 , cogit nos charitas eloqui , quia tunicam Domini , quam in tem-
 , pore passionis , nec ethnicus præsumpsit scindere , nec Iudæus , fan-
 , tore hoc Domino , Petrus Leonis lacerat , & dirumpit . Vna est
 , fides , vnus Dominus , vnum baptisma , nos neq; duos Dominos ,
 , neq; geminam fidem , neq; duo baptisinata nouimus . Vt ab anti-
 , quis ordiar ; Vna arca tempore diluuij fuit , in hac octo animar ,
 , cæteris omnibus pereuntibus euaserunt , & quotquot extra arcam
 , inuenti sunt , perierunt . Arcam hanc typum habere Ecclesiæ , non
 , est , qui ambigat . Arca alia nuper fabricata est , & cum sint duæ ,
 , alteram necesse est esse adulteram , & in profundum demergi . Ar-
 , ca , quam regit Petrus Leonis , si ex Deo est , necesse est vt
 , arca quam regit Innocentius , obruatur . Peribit ergo Orientalis
 , Ecclesia , peribit Occidens totus , peribit Francia , peribit Germa-
 , nia , Iberi , & Angli , & barbara regna in profundum pelagide-
 , mergentur ? Religio Camaldulensis , & Carthusiensis , & Clunia-
 , censis , & Grandimontensis , & Cisterciensis , & Præmonstraten-
 , sis , aliaq; innumera seruorum , & ancillarum Dei Collegia , neces-
 , se est , vt sub vno turbine corruant in abyssum ? Episcopos , &
 , Abbates , & reliquos Ecclesiæ Principes collo præcipiti mola asi-
 , naria alligata pelagus vorax excipiet ? Solus ex Principibus mun-
 , di arcam Petri intrauit iste Rogerius ; & cæteris omnibus enecatis ,
 , solus iste saluabitur ? Absit , vt totius mundi religio pereat , & au-
 , bitio Petri , cuius vis palam est qualis , extiterit , regnum cælorum
 , , obtineat . Ad hæc verba non vltra se poterat , qui præsentis ade-
 , rant , continere , sed abominati sunt , & vitam Petri , & causam .
 , Abbas autem tenens manum Petri eleuauit eum , & simul ipse sur-
 , rexit ; Tutiozem , inquit , si mihi credas intrabimus arcam ; &
 , sicut iam pridem mente conceperat , salutaribus illum aggrediens
 , , monitis , cooperante gratia Dei , proxinus persuasit , vt ad Urbem
 , , rediens , Innocentio Papæ reconciliaretur . Hactenus Abbas ille .
 , Sic sic lector vtroq; congressus genere Palladis , & Bellonz , Bernardus
 , de hostibus Ecclesiæ victorias referens fortissimos enses trium-
 , phauit , & sapientissimam mundi linguam , Rogerium scilicet inter
 , arma , Petrum Pisanum inter syllogismos . Victum Petrum Pisa-
 , num Innocentio vincit ; vicit Rogerium , sed nondum ligauit ; vis
 , scire lector , cur hoc ? Enthusiasmum lege .

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M LXVII.

Quid hoc, Rogeri, quid hoc ?

Victus est, tentabas quo vincere,

Desperataque victoria,

Victori adhuc obniteris ?

Te cecidit armorum in lucta Bernardus,

Cessit Bernardo sapientiali in ludo Petrus,

Cedis tu nondum Innocentio ?

Cædes imò minaris adhuc ?

Fluctuat Petri leonis cymba, vacillat,

Solo tuo in salo,

Vel ad Charybdim, vel ad Scyllam,

Verticofos ad tuos mox allidenda scopulos :

Cymbam solus non declinabis, & vortices ?

O' noxia politicorum consilia !

Cunctaris ad cuncta,

Vt ex cunctis, quæ speras, accidat vel aliquod ad spem.

Tardasti Bernardo pacem, bellum Rainulpho acceleraturus,

Irrito sed euentu.

Amissa indè victoria,

Victori vt triumphos corrumpas, doctos prouocas,

Suppetias quæsiturus ex inducijs.

Disputando te nunc vincit Bernardus,

Idem qui te præliando vicerat,

Piscatus scilicet sibi Petrum, piscari qui venerat.

Reluctaris adhuc tamen.

Quid hoc est, Rogeri, quid hoc est ?

Gordius est hic tibi nodus,

Solubilis nunquam,

Nova ni vrbium accessione,

Garganus soluat, & Vulturhus.

Impugnas at veritatem, sic Bernardo repugnans ;

R

Iuris

Iuris diuini reus, & humani.

Quid ni? inquis.

Iura non violat, qui regna inuolat,
Nec ligant magnos spiritus strictæ leges.

Caue, qui audis,

Rugientis est vox ista, non Regis,
Sic non loquuntur Reges,
Blasphemant sic tamen plerumque
Nimis liberè Regum satrapæ,
Quibus cymbium est Petri cymba.

Anacletus Bernardo surdus impænitens moritur.

ELOGIUM LXVIII.

Mihi hominum pessimo
Mala, Viator, precare omnia.

Petrus Leonis hic iaceo, nomen si quæris;

Mores si vis, iaceo hic leo;

Malo vtrorum ex omine

Pessimus homo.

Nec adolescentiam quæras, nec iuuentam,

Vtramquè exegi personatam,

Lupi viscera abdens Agni sub vellere.

Vtraque didici iura, vtraquè vt confunderem,

Diuino iniurius, & humano,

Legum æquè doctior, æquè contemptior.

Legati munere fungor apud Anglos,

Sed censui attentior, quàm muneri,

Augendæ mammonæ amore,

Romanos Anglis odiosos feci.

Purpura poritus dolo,

Dolo, & vi.

Tiaram mihi vindico purpuratorum metam,

Fortunante vorum Honorij funere.

Ro-

Romana in sede me viso, Roma
 Nihil amplius non funestum vidit;
 Tiberios, Neronēs, Galbas
 In me vno iterum experta.
 Clauibus enim, quas malè clepseram, pessimè vtens,
 Idem mihi fuit,
 Præesse Vrbi, & orbi, & obesse,
 Renunciari Pontificem, & cælum renunciare,
 Ingredi templa, & templa aggredi.
 Nam argentum gemmas, aurum
 Sustuli ego, quæ maiores obtulerant,
 Iam miles qui Sacerdos, iam prædo qui Pontifex.
 Sola sub tyranno ne Roma esset,
 Siciliam tyranno subieci,
 Rogerio Duce in Regem vncto;
 Gemino reus crimine,
 Prodigalitate, & rapina.
 Impietati addidisti crudelitatem,
 Innocentio noxius, & innocentia,
 Alteram impugnans, repugnans alteri,
 Quos calamo, quos ferro calamitosos feci.
 Bernardi voces, cæli tonitrua,
 Audiui sæpè, illusi semper,
 Non pluris æstimans, quàm Apis murmur,
 Minanti marmor, & blandienti.
 Septennio sudauit, semel vt me vinceret,
 Alsit, luxit, arsit,
 At flexit nunquam.
 Compressit tamen ah tandem contemptorem,
 Petrum Pisanum furatus sibi, angularem petram,
 Hoc enim vno amisso,
 Vitam demum ne perderem,
 Vitam perdidi.

M Oritur tandem, Petro Bernardi studio Ecclesie reconciliato; Anacletus, pactum qui cum morte, & cum Inferno foedus inierat, tunc deficiens, cum deseritur, quippe Pontificalibus affluens honoribus, corpus maluit perdere, & animam, quam vnum sibi electum PseudoPontificis nomen. Audi, lector, Bonzuallis Abbatem, .
Lib. 2. , Aduenerat tempus, inquit Bernardus, in quo completa Amorrhæi
c. 7. , malitia, Angelus percuciens, gladium iam vibrat, & pertransiens
 , domos, quarum superliminaria sanguis Agni imbuerat, ad domum
 , Petri Leonis veniens, salutare in ea non reperit signum. Percussit
 , igitur miserum; nec illicò defungitur, sed datur per triduum penitentie locus. Ille patientia Dei abutitur, & in peccato suo moritur desperatus. Miserabili pompa corpus eius effertur, cadauer eius in latebris sepelitur, & vsque hodie fouea illa à Catholicis
Annal. , ignoratur. Hic obiter vides lector, inquit Manrique, quæ die Petrus
ad ann. , Pisanus reconciliatus, Anacletum percussum utrique euentui tri-
1138. , duo superuicturum, quo minus possit in dubium reuocari, ab eadem pharetra utramque sagittam; nec minus huic odorem mortis
c. 1. n. 3. , in mortem, quam vitæ in vitam illi Bernardum datum triduanas, frustra inducias concedentem, ut peniteret. Sic ille.

Verum quid post partam victoriam de hoc suo triumpho idem Sanctissimus Pater dicat, audiamus. Hæc planè, sic ille ad Petrum, Cluniacensem scribit, gloria mea, & exaltans caput meum Ecclesie triumphus. Nam si focij fuimus laboris, erimus & consolationis. Collaborandum fuit, & compatiendum matri, ne de nobis quereretur, dicens, qui iuxta me erant, de longè steterunt, & vim faciebant, qui querebant animam meam. Deo autem gratias, qui dedit ei victoriam, honestauit illam in laboribus, & compleuit labores illius. Tristitia nostra in gaudium, & luctus noster versus in citharam est. Hyems transijt, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit. Amputatum est samentum inutile, putre membrum. Ille, ille iniquus, qui peccare fecit Israel, morte absorptus est, & traductus in ventrem inferi. Fecerat quippe secundum Prophetam pactum cum morte, & cum inferno foedus inierat, ideo iuxta Ezechielem, factus est perditio, & non subsistit in æternum. Sic humilis Bernardus, non sibi, sed Ecclesie proprios decantans triumphos. Proprios dixi, verbum Innocentio ipso, cui Bernardus adlaborarat, suggerente, qui ad Bernardum scribens, sic eundem compellat, Quam firma, perseverantique constantia causam Beati Petri, & Sanctæ Matris tuæ Ecclesie, incandescente Petri Leonis schismate, feruor tuæ religionis, & discretionis suscepit defendendam, & semurum inexplu-

gna-

gnabilem pro domo Dei opponens, animos Regum, ac Principum,
 & aliarum tam Ecclesiasticarum, quàm secularium personarum,
 ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem, & Beati Petri, ac nostram obedien-
 tiam, frequentibus argumentis, & ratione munitis inducere
 laborauerit, magna, quæ Ecclesiæ Dei, & nobis prouenit utilitas,
 manifestat. Hactenus Innocentius in se ipso expertus, quis ipsi sibi
 Bernardus fuerit, quis Ecclesiæ, quis Sedi Petri, quis Petro Leonis,
 quis Regibus, quis Vrbi, quis Orbi, vt omnes, & omnia ipsius Pon-
 tificatui subiugaret. Nec ingrato censendum puto cecidisse hæc Ber-
 nardi beneficia, quamuis debita, imò credendum piè, tantum Pon-
 tificem tanti viri virtutes, pontificia pro dignitate, non alibi æter-
 nas, quàm propria in mente voluisse, hoc titulo inscripto.

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M L X I X .

Innocentius Secundus

Optimus Maximus,

Vrbis Pontifex, & Orbis;

Tam meritorum Bernardi non immemor,

Quàm non ingratus virtutibus;

Summæ prudentiæ,

Qua generalibus Concilijs

Stampensi, Romano, Trecenti, Senonensi,

Pisano quoquè,

Vel arbiter adfuit, vel consul.

Eximie pietati

Qua, & se filijs, & filios se priuauit sæpè,

Ecclesiæ vt matri,

Legatione multiplici, & peregrinatione,

Ad Principes, ad Reges, ad Imperatores,

Vel seruaret iura, vel augeret.

Consideratæ strenuitati,

Qua gemina monstra

Geminos Aquitaniæ, & Siciliæ Tyrannos

Petri Leonis schismaticæ lænæ

Fautores defensores

Aut

Aut compressit, aut repressit.
 Euiscerata charitati,
 Qua aucta Mediolanensibus tranquillitate,
 Pacauit Ianuenses, placauit Pisanos,
 Legitimo vt Pontifici
 Vel restitueret deuotos, vel custodiret.
 Oculata vigilantia,
 Qua Gallos, qua Anglos, qua Germanos
 Incendi ad bella procurauit,
 Romanis vt bellum extingueret.
 Fortunata sapientia,
 Qua Petro Pisano, sapienti viro
 Palladia victo in Palæstra,
 Magistros schismaticæ scholæ cæteros
 Exsternauit, exturbauit;
 Amotaquæ ab Anacleto hac petra,
 Ruere totam Anacleti molem coegit,
 Eodem sub ruina eadem sepulto.
 Maxima sanctitudini,
 Qua iust rauit Urbem, illustrauit orbem.
 Ostentarum virtutum notas,
 Notescerent vt sibi semper, notescerent nulli;
 Mandari memoriz, & commendari
 Hoc in marmore iussit.

Victorem Pseudopontificem post Anacletum Innocentio submittit.

E L O G I V M L X X.

Fouet Anacleti cineres Siciliæ Enceladus
 Rogerius Rex Ætna sua insolentior.
 Posthumum & Anacleti ouum incubat
 Diuisa in partes Romæ
 Infaniens pars, & insanior.
 Mönstrum ergo alterum opperire Viator,
 Lænam post Leonem.

Anti-

Antipontificem post Pseudopontificem .
 Occurrit sed iam, num illum vides
 Victorem ex Gregorio ?
 O' quàm magno ex nomine ridiculum omen ?
 Memorabile in documentum ,
 Discant vt homines
 Rebus non semper conuenire nomina .
 Victorem dixere statim vincendum ,
 Nam victus eodem momento, quo Victor
 Iam citò impositam deposuit tiaram ,
 Fuit quàm citò imposita .
 Communem crederes Mercurium ,
 Mobilem cuiuslibet ad motum ,
 Pari facilitate
 Ad mala docilem, ad bona ductilem .
 Malorum consilio consuluit sibi pessimè ;
 Sua scilicet amissurus aliena dum rapit ,
 Agit nunc consultissimè ,
 Bernardum cum consulit ,
 Sua recuperaturus dum rapta restituit .
 Inspicis ? Pseudopontifex ad Bernardum venerat
 Reuertitur Expontifex .
 Imò suafore Bernardo ,
 Antiquis Gregorij vestitus induuijs ,
 Pontificias Victoris exuias
 Innocentij proijcit ad pedes ,
 Gregorius iterum ex Victore .

Perierat vix immanis bellua , Petrus Leo , quod ex perempti cineribus veluti ex Anacleti anacletis resurgit altera iterum Bernardi falcem postulans, Presbyter scilicet Cardinalis Gregorius per schismaticorum reliquias in Anacleti locum substitutus . Hoc nouo monstro , noua Ecclesiæ parabantur dissidia, nouum Innocentio bellum, ni suborienti Bernardus tempestati felicissimo euentu imperasset serenitatem, & impetrasset. Rem, qualiter gesta fuerit, descripsit Beneuentanus Falco, his verbis . Cum prædictus Anacletus mortuus esset, Cardinales eius, consilio accepto à fratribus Anacleti, ad

Re-

*In Cbro.
Beneñt.*

Regem miserunt Rogerium, ipsique Anacleti mortem significantes, quæsierunt, si ei placeret, vt Papam constituerent. Rex itaq; vt Domini Innocentij partem impediret, voluntati eorum assensit, & Papam eligendi potestatem dedit. Qui Romani reuerſi fautoribus eorum congregatis, medio mense Martio Gregorium Cardinalem Presbyterum sibi Papam, imò inuasorem constituunt, Victoremque eum vocauerunt. Sed Dei clementia auxiliante, hærefis illa, & inuasio paucò tempore regnavit. Diebus namque paucis evolutis, fratres prædicti Anacleti tantam cognoscentesurbationem, in se reuerſi, Domino fauente, cum prædicto Domino Innocentio Papa pacis firmamentum composuerunt, & ipsi, et omnes Innocentij aduersarij ad eius fidelitatem conuerſi sunt. Et sceleratus ille, qui sub Victoris nomine apparuit, vestem, et mitram deposuit, et ad voluntatem Domini Pontificis Innocentij peruenit, sicque gaudio magno, et gloria exultationis tota Rouana Ciuitas exultauit. Sic Falco motum illius temporis perstringens, et quietis, sed reticens quietis auctorem Bernardum. Latuit forte ipsum hæc causa, quæ deinde Bonzuallis Abbatem minime latere valuit; sic enim tam contingencia bona, quam per quem contigerint euarrans, scripsit. Attamen pars illius (scilicet Anacleti) Papam sibi pro illo alterum statuerunt, non tam ex pertinacia schismatis, quam vt opportunius per aliquam remporis moram Papæ Innocentio reconciliarentur. Quod sine mora per manum serui sui Bernardi, Christus effecit. Nam et ipse ridiculus Pontifex, Petri Leonis hæres ad eundem virum Dei noſu se contulit, et ille eum nudatum quidem vsurpatis insignibus, ad Domini Innocentij pedes adduxit; Quo facto, Ciuitas gratulabunda lætatur, Innocentio Ecclesia redditur, Romanus populus vt pastorem, et Dominum Innocentium veneratur. Hæc Abbas Bonzuallis plura in facto aquilina pupilla rimatus, quam Falco. O detestabilem politicorum audaciam! Tricis, linibus, turbis, et contentionibus implicant Orbem, vt sibi consulant, pari temeritatem conculcantes sacra, conturbantes profana. Bilem mihi irritant cicures hæc belluæ, et ciuiles, bilisque me ad Enthusiæsmum prouocat.

ENTHVSIASMV S.

ELOGIV M LXXI.

Anacleti voueo vos manibus,
Victorem suffecistis qui Anacleto,

Anri-

Antipontifici Pseudopontificem ,
Insanum insano .

O' digna vestro illo capite membra !
Erratis post erronem
Errore equidem non dissimili ,
Pœna tamen absimili puniendum .
Ille enim vt adoraretur Idolum se fecit ,
Attollitis hunc vos inter Idola ,
Vt aduratur .

Quæ hæc mens est ? quod hoc consilium ?
Politicoꝝ vtrumque ,
Lubentius semper alieno corio ludentium .

Victoriam vt Innocentio inoremini ,
Hunc illi opponitis Victorem .
Scû vincat is deindè , seu vincatur ,
Aut parum , inquitis , refert ,
Viderit Victor ipse .

Morarum indigent , molimur quæ mente :

Turbæ festinabunt moras .

Satis erit , turbet si victor ,

In alterum pugnabit alter ,

Simonem in Petrum Simon ,

Laruatus Pontifex in laureatum .

Vtrisquè pugna infortunata cedat ;

At nostra fortunabunt hæc horum infortunia ,
Fortunant vt nassas turbida .

O' insolentem politicoꝝ mentem !

Rixas serunt , metant vt pacem ,

Repetunt culpas , veniam vt impetrent ,
Iniqua talione ,

Præmium gloriantes ex crimine .

At fidis Gregori his infidis ?

Nec Anacleti periculo cautus

Has nec tragulas vides , nec caues fossas ?
Ah videas saltem quantum Bernardo debeas .
Luferunt te illi ; at tu lugeres ,

Ni æquè dolo captum , æquè mente ,
 Derecto dolo , & euitato ,
 Te ille antiquæ menti reddidisset .

*Diui Cæsarij dentem ab Innocentio non sine
 miraculo dono accipit .*

E L O G I V M LXXII.

Viator,
 Cæsum caput , quod cernis ,
 Magni Cæsarij est martyris maximi
 Diocletiano perempti sub Cæsare .
 Bernardi miraculo
 Æternum illic stabit monimentum .
 Hoc Innocentius Bernardo obtulerat ,
 Optione concessa ,
 Ut indè euelleret , quæ sibi vellet ,
 Pontificis munificentissimi
 Pretiosissimum munusculum .
 Ex capite sibi cedi efflagitat dentem ,
 Dente vno æquè diues ,
 Toto ac capite .
 At cedere dentem negat Cæsarij caput ,
 Infertur vis ferro ,
 Vi repellitur vis .
 Nam ferro iam semel diffracto ,
 Infractus dens manet .
 Conatus ingeminant , extractum qui volunt ,
 Conantur sed iterum frustra ,
 Retruso calibe iterum , dente inconcusso ,
 Curritur demum dentatam ad forficen .
 At dens & nunc hebetat dentes ,

Ferreo

Ferro emortuam sibi tam cito duritiem stupente .

Stupent & qui adstant .

At reparato ferro vim iterum inferre paratis ,

Cedite ferrum , inquit Bernardus , cedite .

Labia ni orent , ni corda ,

Frustra laborabunt manus .

Cedet nunquam Cæsarij dens .

Cæsarius ni dentem concedat .

Procumbit his dictis Bernardus ,

Et vix orans , mox obtinet .

Ferri ope exindè nullum opus .

Molli enim , & sola digitorum opera ,

Vt tetigit dentem , dentem euellit .

O' magnas precantium vires !

Orans Bernardus

Ore plus valuit , quàm ferro ,

Orando magis , quàm conando .

Recessuro ab Vrbe Bernardo , post tot in Vrbe , & pro Vrbe exanthlato labores , numquid aliquod Innocentius , cui septennio ille adlaborauerat , munus largitur ? Vtique , & ingentis pretij , imo incomparabilis , sed quale & dantem deceret , & accipientem , pretiosissimum scilicet Sacrorum ossium thesaurum . Retulit inter cetera Cæsarij martyris dentem vnum , miraculo æquè capitis vndè euulsus sanctitudinem comprobantem , æquè Innocentij donationem gratam , ratamque facientem . Verumque ab auctore accipe , qui fidelissimè res ab Bernardo gestas præfens etiam fortasse , conscripsit . Rediens autem Pater sanctus , sic ait , Gaufridus Clarzualensis , ab Vrbe , ex Sanctorum Apostolorum , martyrumque corporibus , xenia secum retulit pretiosa , haud modicum hunc sibi reputans , fructum esse laboris . Inter quæ Beati Cæsarij dentem quonam , modo receperit , memorandum . Cum enim integrum ei prædicti martyris caput exhiberetur , ut tolleret indè , quod vellet , dari sibi , petijt dentem vnum . Frustra verò aliquandiu fratres , qui cum eo , venerant , laborantes , concessum sibi trahere penitus non valebant . Fractis enim cultellis duobus , aut tribus , quos applicauerant , nihilominus adhuc dens immobilis permanebat . Tum ille orandum nobis ait , neque enim habere possumus , nisi Martyr ipse con-

*Lib. 4.
cap. 1.*

S 2 cedat .

cedat. Facta denique oratione, reuerenter accedens, incredibili
 , facilitate, duobus tulit digitis, quod ferreis antea moueri non
 , poterat instrumentis. Haecenus Gaufridus. Fuit Bernardo huius-
 modi donum laborum suorum trophaum, non equidem ex debella-
 torum spolijs collectum, sed ex martyrum decerpum sacratissimis
 ossibus, quibus gloriosissime bellauerat ille, & triumphauerat, magis
 hoc spolio diues, quam si omnes, & triumphatos expoliasset, & trium-
 phantes. Mordent tamen haec ossa, quamuis sacra, ambitioforum
 dentes, quos scilicet magis coronae Martyrum delectant, quam Mar-
 tyrum penae, plus dignitatum splendores, quam ad dignitates merita.
 Vis audire, lector, ut strident? ut fremunt? Enthusiasmum lege.

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM LXXIII.

Siccinè ab Vrbe reuertitur Vrbis liberator,

Clareuallensis Abbas?

Suo scilicet minor merito,

Meretur qui magna?

Solo Caesarij dente maior,

Maximus mirabilium operator?

Compellimus vos Quirites.

Quae diurno labori diurna merces,

Septennio si laboranti Bernardo

Tota est merces dens vnus?

Quae nobis speranda munera,

Si Bernardo,

Extinctum post Leonem, victum post Victorem,

Sepulto schismate, resuscitata pace,

Romae reddita Romae,

Dens vnus magnum est munus?

Patriae quem vocatis Patrem,

Vrbis conciliatorem, & Orbis,

Abbas accessit, recedit Abbas;

Et quis post huius non remuneratos labores,

Suos sperabit remunerandos?

Sudat

Sudat is , at tergendō sudorī
 Nulla pro meritis assequitur fasciam .
 Laborat , at paria laboribus
 Nulla consequitur præmia .
 Turbida sedat , at in turbido ,
 Nullam , nec minorem merito , piscatur prædam .
 Vacuus post sudores , post labores nudus ,
 Miles semper , millenos post triumphos ;
 Nisi quod vno dente auctus ,
 Ingratificam fortunam mordere posset , si vellet .
 At tantas demum post ingratias ,
 Cui expectanda gratitudo ? & à quibus ?
 Vah linguæ ambitio , & mordax !
 Dentium compesce fremitus .
 Ingratis tuis agis causam ,
 Irremunerata cum numeras Bernardi merita .
 Sua non vendit Bernardus , nec emit tua ,
 Præterque cælum , quo tu infelix exulas ,
 Metam laboribus aliam non meditatur .
 Acquisiuit is sibi Romæ , quæ sibi vbique quæsiuit ,
 Urbis scilicet pacem , & Orbis ,
 Innocentio vendicatis in Vrbe ,
 Et Petri Clauibus , & Navis clauo ,
 Ablegato ex Orbe schismate .
 Laborauit , alsit , sudauit ,
 Ratus semper remuneratum se satis ,
 Allaboraret si Ecclesiæ ,
 Cui nemo satis allaborat .
 At stat benè , inquit , quod stet sibi sic Bernardus ,
 Laborans , sed nulla pressus spe præmij .
 Verum partiuit qui onera , cur non impertiuit honores ?
 Vis scire cur ita ?
 Alter pendebat alterius ex voto ,
 Ab Innocentio Bernardus , ab Bernardo Innocentius :
 Voluit nihil alter , nihil alter dedit .

*Reuertenti ad Claramuallem**Qualis Roma steteris.*

ELOGIVM LXXIV.

Tumultuat ne hic Roma? an triumphat?

Concurfus, occurfus, discursus

Oculis tumultuantem protendunt.

Clamor, plausus, clangor

Auribus referunt triumphantem.

Quæ horum altera hæc erit?

Neutra Viator.

Quam ergo putas, faris quam neutram?

Mærebundam? an gratulabundam?

Vtramquæ reor.

Abeunte siquidem Bernardo,

Diuisis officijs,

Tota in fletu fluctuat tota,

Mærens Romæ pars vna.

Postliminio belli redeuntem ad pacem.

Lata pars altera

Gratulatur.

Num illuc vides,

Vt pari animo, & vultu dispari,

Alternis vicibus

Pars vna luget, ouat pars altera,

Vtraquæ Bernardo denota?

Imò, hinc indè non inspicis;

Vt in partes partita vtraquæ pars,

Parte vna Romæ relicta,

Bernardum altera comitatur euntem?

Resistant corpore, animo equitant,

Incerti omnes

An toti abeant, an toti maneant.

Tanta in ambiguitate.

Certum hoc vnum cernis,

Cernuos.

Cernuos abeunti omnes ,
 Precari sibi omnes Bernardi preces ,
 Omnes auspicari Bernardo felicia omnia .
 At inter plaudentes turbas , & plorantes ,
 Quem credideris Bernardum ?
 Diuidunt & hunc sibi voluptas , & mœror .
 Sibi imò tergeminus , & turbis ,
 Hic progreditur , illic restitat , hic regreditur ,
 Simillimo vbique affectu
 Lacrymis lacrymas compensans , & plausibus plausus .
 Singulos imitatur vultus ,
 Suam cuique speculî adinstar reddens imaginem ,
 Vt ridentibus arridet , flet sic fletibus .
 Bernardo sic Roma fuit , sic Romæ Bernardus .

Roma tandem dimittitur Beatissimus Pater Bernardus , & qui
 tempestatem septennio sustinuerat , optata pace paucis diebus
 perfruitus , redit ad suos , iamdiù ab suis expectatus . Resilit ab curia
 curando orbi natus , semper ad laborem paratior , quam ad præmium ,
 magis ferere malens quam colligere , segete alijs referuata . Hunc
 , porro discessum Abbas Bôneuallis his paucis descripsit . Abbas
 , Clarquallis in mira reuerentia habetur , ab omnibus auctor pacis ,
 , & pater patriæ prædicatur . Procedentem viri nobiles prosequun-
 , tur , & omnes ei prompto animo obsequuntur . Sed quamdiù ille
 , gloriam tolerauit ? Quamdiù pace fructus est post tantum labo-
 , rem ? Nec diù pro anno recipere requieuit . Sedatis omnibus , &
 , compositis , vix quinque dies teneri potuit , qui septem annis , &
 , ultra pro refarcienda eadem scissione sudauit . Exeuntem Roma-
 , prosequitur , deducit Clerus , accurrit populus , vniuersa nobilitas
 , comitatur ; nec poterat sine communi mœrore dimitti , qui coleba-
 , tur amore communi . Sic Bernardus de Bernardi discessu ab Vrbe ,
 ijs laudum , & encomiorum omiſſis , quibus explicandis impar esse
 calamus , ni calamum aut fecundaret , laudatus ipse Bernardus , aut
 Enthusiastæ rigarent sepiæ . Adſuere vtraque mihi , vt reor , an-
 , tæm ad votum , te , lector , iudicem appello .

Lib. 2.
 cap. 7.

ELOGIVM LXXV.

Gaude Roma, quæ luges.
 Senatus, Populusque Romanus!
 Ne Bernardus, qui abs te abiit, totus abeat,
 Bernardi dimidium;
 Arcanas scilicet eiusdem virtutes,
 Restare tibi statuit hac in statua.
 Inspice, Roma, & mirare.
 Ex niuea Paros lacteus lapis
 Candidam refert absentis mentem
 Marmoreo candori similem,
 Statuæ pudibundi vultus adinstar pudicam.
 Lapideam voluit, & marmoream,
 Qualis Bernardi animus ad ardua,
 In abstinendo haud mollior lapide,
 In sustinendo marmore durior.
 Scalpta magis placuit, quàm picta,
 Bernardi ad votum;
 Qui decrefcere malens, quam augeri,
 Stetit ambitioni vt statua,
 Inuitantibus surda, attrahentibus immobilis.
 Lingonensem, Mediolanensem, Ianuensem, Remensem
 Oblatas quadrigeminas Tiaras, & refutatas,
 Ne dubites, do testes.
 Quæris quàm Bernardus paupertatem quæserit?
 Vitauerit qui Veneres?
 Lapidem suspice.
 Mollitijs, diuitijs
 Non plus fruitur, quàm hic lapis,
 Ignes qui gelauit Cupidini,
 Inter Cupidinis ignes gelatus ipse.
 Humanarum Iro pauperior, diuinarum Cræso ditior.
 Quæris & forte taciturnitatem?

Vt

Ut typi tacet ad murmura marmor ,
 Sic tacuit Prototypus .
 Verecundiam ? ieiunium ? vigilantia m ?
 Statua singula refert ,
 Ventri , oculis , somno
 Nil vnquam indulgens .
 Scitaris , stet cur sine basi simulacrum ?
 Bono publico
 Celeres Bernardi pedes hoc notat .
 Malè basi innititur , utitur qui talaribus ,
 Quiescit qui nunquam , quiescat ut orbis .
 Statuæ demum hoc vnum deest ,
 Mellitus scilicet Bernardi stylus :
 At statuæ calamus opifex negauit callidè ;
 Geminò ex argumento ,
 Vel ne tibi calamus antiqua refricaret vulnera ;
 Vel ne noua antiquis adderet ,

Reuersus ad Claramuallem suos ex hilarat .

E L O G I V M L X X V I .

Plaudet , Viator , & Gaude .
 Accedit tandem iterum , & accendit
 Claramuallem suam Pharus clara ,
 Bernardus .
 Biennio integro ,
 Abfuerant sibi ad inuicem ,
 Ab sideribus Sol , ab sole sidera ,
 Sole extra Zodiacum peregrinante ,
 Notescantibus stellis , an noſcuntibus ?
 Ipsa solis absentia .
 Luminibus vicissim nunc reddito lumine ,
 Gaudent sibi mutuo , & plaudunt ,
 T

Sol

Sol stellis, Soli stellæ,
 Bernardo filij, filijs Bernardus.
Clariorem hac vidit diem Claraualis nullam,
 Solem amplexa stellarum in sinu.
 Sed alloquitur iam stellas Phæbus
 Pari Phæbo lingua, & stellis digna.
 Sed quid ausculet aures,
 Loquuntur dum hæc ora?
Relata fortè magna Romæ Cæsarum amphitheatra?
 Circos? Pyramides? Columnas?
 Villas? Fontes? Thermas?
 Futilia hæc renunciant futes,
 Hæc tacent, qui hæc negligunt.
 Fortè itinerum casus? fluuiorum occurfus?
 Infausta hospitia? hospites infaustos?
 Hæc narrant;
 Lustrant qui orbem, non qui illustant.
 Quid ergò?
 Ea refert, quæ sciri magni refert,
 His tacitis, quæ scita nihil profunt.
 Profert, quibus profuit,
 Extinctum Ecclesiæ bellum, reuictam pacem;
 Debellatoque Schismate,
 Redditam Innocentio Romam,
 Innocentiam Romæ restitutam.
 Eximio Prælatorum documento,
 Ut suis nulla proferant, non profutura suis.
 Sed nec suos moratur ijs multum;
 Sed vix libans, proque proemio ponens,
Ante biennium incæpta Canticorum Commentaria
 Sic pari prosequitur stylo,
 Ac si nec biduo interrupta,
 Iterum ex Censore Dictator,
 Æquè agendo maximus, æquè scribendo.

P Ræterijſſe iter ſuum Bernardum crederes, leſtor, non peregiſſe, nullo apud auſtores viarum ſuarum aut mirabilium ſuorum, quæ ſemper Bernardum comitabantur, relicto veſtigio. Omiſſa ab antiquis hæc omnia; nec tamen ſine frequenti miraculo credenda, ſed obliuioni mandata, vel ideo quia non adeo mira, vel quia recenſeri ipſe idem prohibuerit Bernardus. Mirum tamen hoc vium miror ego, biennalemvtrinque poſt abſentiam, nemini ex ſcriptoribus gratulandum videri non Bernardum filijs, non Bernardo filios; non communem læticiam vtriſque & filijs, & parenti obuiam, quam tamen reor, tam illi, quam illis maximam contigiſſe, illi quidem quia chara præſentia fruebantur, qua biennio caruerant, huic quia præſens erat, quibus & abſens præerat ſpiritu, hoc idem eodem Bernardo teſtante, his verbis. In hac namque tanta miora abſentiz mez, cum deſideratiſſima mihi fratrum præſentia corporali carere compulſus fuiſſem, & per Domini gratiam conceſſum mihi eſſet, vt corpora, liter non poteram, ſpiritualiter ſupplerem, redienſque in ſpiritu, ſingulas circuirem officinas, qualiter ſe fratres haberent, diligenter explorans, etiam ad cellam Nouitiorum acceſſi &c. Scriptores igitur has tacuiſſe gratulationes cenſendum eſt, non quod exhibitæ non fuerint, ſed quia maiores fuere quam ſcribi poſſent, & quas mihi retigiſſe ſolum conſultum fuit, vt potè quæ actæ priuatim. Cæterum, qualiter ſuos Bernardus publicè ſic affatus, quæ ſecreta retexerit, quos præteritos narrauerit labores, quas & victorias, & trophæa, quibus Eccleſiam ditauit, audi leſtor ab eodem Bernardo ſingula, fratribus ſuis ſic referente. Hoc demum, inquit, tertio, fratres, reditum ab Vrbe noſtrum clementior oculus è cælo reſpexit, & vultus, tandem ſerenior de ſuper arriſit nobis. Quieuit leonina rabies, ſinem accepit malitia, Eccleſia pacem recepit. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus, qui eam per hoc fermè offenſum diro ſchiſmate conturbabat. Num verò ego gratis de tantis periculis ero redditus vobis? Veſtris deſiderijs donatus ſum, veſtris me proſectibus paro; quorum viuo meritis, volo viuere ſtudijs, & ſaluti. Quodque dudum cæpta in Cantica me exequi vultis, libenter quidem accipio, & dignum arbitror interruptum potius reſarcire ſermonem, quam noui ordiri quidpiam. Hæc ad ſuos dixit Bernardus priori illo poſt reditum affatu, publica commemorans in publico. Quo autem ſpiritu, qua facundia, quanta verborum ſuauiſſe, quanta affectuum teneritudine, nunc in ſponſi ore loquens, nunc ex ſponſæ labijs, arcuos vtrorumq; amores, oſcula ſacra, plenos myſteriorum amplexus, redolentia myſticos ſenſus mellita verba, lactea guttura, cornatiles manus, floridos leſticulos, ſomnos placidos,

Ex Magno Ord. exordio lib. 2. cap. 12.

Serm. 24 in Cant.

dos, amēnos hortulos, canticorum commentaria prosequens exposuerit, explanauerit, nec lingua dicere, nec scribere vllus sufficeret calamus. Vocant me ad Enthusiasmum hæc omnia, & prouocant.

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM LXXVII.

Silete vos
 Montium Sirenes, & fontium
 Pierides Musæ.
 Vestros Cygni continete cantus;
 Obmutescite Apollines,
 Ruditis enim, garritis, effutitis,
 Vbi mihi Bernardus loquitur.
 Dubitatis?
 Properate, accedite, audite.
 Canticorum hic ille explicat Cantica.
 Salomonem scilicet alter Salomon;
 Nisi quod ille Doctore sub somno nihil non didicit;
 Hic diuina, docente vigilia, didicit omnia.
 Venit namquē ad Salomonem sapientia,
 Ociatur dum Salomon,
 Illabitur Bernardo dum orat.
 Hic igitur is
 Præueniente hac sapientia, & comitante;
 Clare recinit, quæ Salomon obscura concinit;
 Prophetæ euasus Propheta,
 Somniantis interpres somnij.
 Nescitis iam, quis horum alter sit maior altero;
 An Bernardo Salomon eructat cum cantica,
 An Salomone Bernardus cantica cum ruminat.
 O' viros sapientia compares,
 Pariquē dignos laude!
 Superest sibi hic tamen Bernardus se toto,
 Doctori doctor, mystico mysticus, Apis api.

Nihil

Nihil vnquam mellificauit dulcius ,
 Melleus alibi, hic mellifluus .
 Mores nusquam erudit' t' lautius ,
 Isagogicus alibi, hic Isangelus .
 Docuit nullibi doctior ,
 Alibi Bernardus , hic Salomon .
 Magnum Bernardi hoc opus
 Magnus pensauit Thomas ,
 Angelicus angelicum .
 Vah quàm bene !
 Nam imperfectum vt perficeret rogatus ,
 Complebo, ait, Bernardi opus ,
 Bernardi implear si spiritu ,
 Hunc date, dabo illud .
 Hoc Thomæ exemplo ,
 Cedite Bernardo & vos ,
 Apollines, cygni, Musæ ,
 Et valete .

*Amantissimum, & desideratissimum Gerardum sibi
 germanum sine gemitu sepelit .*

E L O G I U M LXXVIII.

Siste, Viator ,
 Iusta iusto hic soluit iustus ,
 Fratri frater, Gerardo Bernardus .
 Apparatus funebris , nudus est paries ,
 Statque pomposo pro thalamo effossus tumulus ;
 Nulla surgit flammifera moles ;
 Basilicam imò implent totam
 Hinc lacrymæ, hinc suspiria
 Flammis contraria .
 Insignia, trophæa, symbola ,

Vna

Vna Gerardi ex fronte pendent omnia ,
 Scilicet vndè singulis emanant merita .
 Leinmata silent, & epigrammata ,
 Clara enim in valle

Imitatores quærit heroica virtus, non laudatores .
 Sibi igitur est tota pompa cadaver solum ;
 Nec mirum ,

Caret mortuus, quæ viuens calcauerat .
 Vnum tamen, Viator, hic miror ,
 Magno scilicet in luctu, & communi,
 Non lugere Bernardum ,

A quo plurimas Gerardus sperarat lacrymas ,
 Plures si exegisset .
 Num hunc inspicias ?

Dulcissimo germano, & amantissimo
 Vltimum hic pietatis officium siccis impendit oculis,
 Qui extraneo sine lacrymis parentauit nunquam .

O' intractam Bernardi constantiam !
 Quæ oculissimi fratris acerbissimo in funere
 Oculos, vt fletet, non habuit,

Exulcerat hunc vulnus hoc, non exacerbat ,
 Mærori marmore durior .

Scinditur medius, de medio dum tollitur Gerardus ,
 At securim æquè sentiens, æquè tolerans,
 Fuit illic plus quàm caro, hic plus quàm lapis,
 Fractus simul, & infractus .

Diuisus iam sui sepelit dimidium ,
 Pedem alterum, manum alteram, oculum alterum ;
 Dicat, & viscera :

Tanta tamen in sui iactura ,
 Integer sic sibi superest ;

Vt minus insepulcis doleat, quàm dolerent sibi sepulta :
 Meruit Bernardo hanc fiduciam Bernardi fides .
 Iam in cælo crediderat, credebat quem terræ,
 Promouente fidem Gerardi merito .
 Cur ergò sui partem fletet, cui cælum iam pars ?

Cur

Cur fieret alteram iam alterius fortuna felicem?

Hac fretus fide,

Fratris funus risu decorat, non actu.

Gerardum, de quo hic mentio, consanguineum Bernardo exitisse fratrem, nemo ambigit unquam, imo id probant antiqua Cisterciensium monimenta, confirmantque eiusdem Bernardi testificancia verba, qui Gerardo panegyricum texens, sic de ipso inter cetera testatur; Meus, inquit, Gerardus erat, meus planè. An non meus, qui frater sanguine fuit, professione filius, sollicitudine pater, consors spiritus, intimus affectu? Is ergo, haud multò post elapso tempore (Exordij verba transcribo) tanquam iam votis, & desiderijs fidelis serui sui Bernardi satisfecisset Dominus, rursus cepit viribus corporis repenti destitui, paulatimque ad exitum appropinquare. . . . Circa verò mediam noctem, quam ultimam cum mortalibus miseris egit, mirum in modum exhilarato vultu, in voce exultationis subito erupit in illud Davidicam, stantibus qui assistebant, laudate Dominum de cælis, laudate eam in excelis. . . . Fratres itaque, qui aderant, tanti novitate mirati attoniti, cucurrere citius dilecto fratri ipsius Sanctissimi Bernardi hominem in morte exultantem, & insulcantem morti nucentes. Qui cum, labilis licet, ac infirmus, accelerans venisset, extrema iam ætatis, quem cantabat, ipso audiente, clara voce complevit, & suspirans in cælum, ait, Pater, in manus tuas commendando spiritum meum, & repetens eundem sermone, ac frequenter ingeminans Pater, Pater, conversus ad Sanctum Abbatem Bernardum, & fratrem suum, exhilarata facie; Quanta, inquit, Dignatio Dei Patrem hominum esse? Quanta hominum gloria Dei filios esse, & hæredes? Nam si filij, & hæredes. Sic sancta illa anima, in iúbilo, & exultatione spiritus talis gaudij, carne soluta, & hymnidictis Angelorum choris admixta, tantò liberiori volata sideras petijt manentes, quantò suum in ea malignorum spirituum cetera invenire nihil poterat. Hæc ex Ordinis Exordio. Sublatus est igitur Gerardus, & terrarum ex occupatione Marchæ similis ad Mariæ vocationem, ad cælum ex cella sibi congaudens rapitur. Adfuit morienti Bernardus, adfuit & sepeliendo, & qui, teste, Glaufrido, extraneum quempiam vix, aut nunquam sine lacrymis sepeliuit, hic priusnam, & quod mirabilius, in fratris funere siccos omnino servauit oculos, lacrymarum fontes. Hæc mihi probant ex eodem Exordio hæc ista verba, quæ sic lego. Funeri eius Sanctus Abbas, & fratres ipsius debitum

Scr. 25.
in Cant.

Lib. 3. c.
3.

Lib. 3. c.
6.

Vbi sup
com-

commendationis, & exequiarum officium dulcissima mentis affectione, deuotè impendit; cum ramen alijs fletibus, ipse non fleret, sed erumpere gentientes lacrymas, magna fidei constantia, castigaret. Ne quàm mortuum plangere, & flere videretur illum, quem de morte sua in æterna vita, & gloria sempiterna natum esse non dubitabat. Ita ibi. Verum qui in funere, & gemitus continuit & lacrymas, vix post funus animum exagitante dolore, nec lacrymas solum, aut gemitibus non pepercit, sed nec verbis quidem, conceptis verbis, & fletus sibi imperans, & suspiria, dolens iam, quia prius non doluisset, & quod antea non ingemuisset, deplorans. Vulneratur intus amissioni fratris memoria, ac foris quærens leniendo vulnere remedia, animum per oculos expectorat, præter lacrymas nullum sibi panchrestum expectans. Vis gementem, plorantem, & lamentantem audire? Vis lamentatum, & deploratum agnoscere? Sermonem Bernardi lege super Cantica vigesimum sextum, vtrumque is exprimit, & Bernardi animum, & Gerardi effigiem. Magno ex eo fonte libauit aliquid, qui sequitur Enthusiasmus, & hunc lege, ni alibi te velis.

*E N T H U S I A S M V S.**E L O G I V M LXXIX.*

Quiesce parumper Viator.

Quiescit hic Gerardus,

Qui vt sibi, & suis Bernardus quiesceret,

Tranquillus semper quieuit nunquam.

Hic, miles olim, deinde Monachus,

Vt omnia militum declinauit vitia,

Sic nullæ Monachorum non obuiauit virtuti,

Armorum fulgur, ararum fulgor.

Hic ter gemino titulo ter magnus,

Sanguine Bernardi frater;

Professione filius,

Solitudine Pater;

Vbiquè sibi vix vnus,

Nunquam Bernardo non tergeminus.

Hic fratri concors æquè, ac consanguineus,

Vultu

Vultu in suo exhibuit vt fratris vultum ,
Sic in moribus retulit mōres .

Quæris in Gerardo Bernardi zelum ?

Maledictam recole vineam ,

Quam voluit sterilem ,

Ne vitiosa vini fertilitate ,

Summa sterileſceret abſtinentiæ virtus .

Vis in fratre fratris frugalitatem ?

Laborans Gerardus plus omnibus ,

Omnibus minus accipit ,

Sæpè enim eguit ,

Qui ne quis egeret, cauit ſemper ,

Sibi improuidus aliorum prouiſor .

Sciscitaris, qualis in filio parentis doctrina ?

O' quoties cum filio diſſerens pater

Ea didicit, quæ nesciebat !

O' quoties dicturus qui aduenerat, doctus abſceſſit !

Hoc tamen mirum,

Sapientior quod omnibus, qui ſibi nihil ſapuit .

Sed qualis Bernardo, qui ſibi nihil

Dicet hoc nemo, Bernardus ni dicat .

Nunc audi, & ſtupe .

In paruis utilis, in magnis ,

In priuatis, utilis in publicis ,

Merito ex eo pendeſſam totus ,

Qui mihi totum erat ;

Manus dextera mea ,

Meorum lumen oculorum ,

Pectus meum, lingua mea .

Huius ergo tanti viri

Tanta virtus ſepulta ne iaceat ,

Huic eiſdem ſepulcro

Hoc ſemma adiicit Fama .

*Ab Abailardo disputare prouocatus Senonensi in Synoda
prouocatorem attonat.*

E L O G I V M LXXX.

Num audis Viator?
 Latrat hîc iterum Bernardus;
 Aut lupos propè odoratur, aut latrones.
 Vera diuino;
 Abailardum allatrat, & Arnaldum,
 Hunc lupum, latronem illum,
 Magistrum, & discipulum,
 Furias geminas Ecclesiæ infernas,
 Sed altera alteram peiorem.
 Latitat Arnaldus ad Bernardi latratus
 Æquè minaces pauens Bernardi clamores,
 Dentium minas æquè metuens.
 Fuit Arnaldo audacior Abailardus,
 Ausu temerario,
 Bernardum irritans, quem alter fugit,
 Ad pugnam prouocat, qui prouocantem fugabit
 Vtrumquè sub oculis hic habes viator,
 Tam vultu dispares, quàm animo.
 Superbit illic qui supercilio
 Abailardus est, Goliath alter,
 Terrena galeatus sapientia.
 Huic illi ex aduerso qui sedet,
 Serena fronte, sed humili,
 Puerulus David alter Bernardus est,
 Ab cælo doctus cælestia sapiens.
 Laureatum sub throno præfidere, quem vides,
 Magnæ Galliæ maximum refert Regem,
 Victuri ad laudem, vincendi ad vindictam,
 Gladium tenentem.
 Complent hinc inde exedras Ecclesiæ proceres,
 Senonensis prouinciæ, & Remensis

Infu-

Infulati Episcopi, mitrati Abbates ,
 Silentquē omnes, audiantur vt soli Athletæ .
 Indictum tandem Bernardo, vt prior dicat .
 Vix dicit, vixquē summa disputationis indicata ,
 Fugit confusus, confundere qui venerat ,
 Saginati ingenij, tumidæque mentis
 Nullo post se relicto signo .
 Timuit, qui tumebat ,
 Caueam sibi callidè cauens ,
 Instruxerat quam temerè Bernardo :
 Abijt sic flagellatus, adierat qui flagellator ,
 Apis territus bombo, seu cæli tonitru .
 Vah Doctor indocte ,
 Doctus vt fias, hoc disce documentum ,
 Nihil sapit, qui sapit nimis .

H Vnc Abailardum, lector, nec virum, nec fœminam, sed super
 fœminas doctum, & infra viros, Britanniz Vrbs Nannetum,
 peperit, docuereque Guillelmus Canpellensis, & Anselmus Laudu-
 nensis, vterque illius aui scholarum princeps. Is horum Magistro-
 rum ante tempus æmulator euasus, homo audax, & sapientiz suæ
 ostentator impatiens doceri, quos docet, discipulos colligit, ex disci-
 pulo Magister. Eloisam quandam discipulam habuit inter discipu-
 los supra muliebrem sexum literatam puellam, cui mentem cum eru-
 dit, fœcundat & ventrem, magisterio mœnam vtrisque solitudinem
 offerente. Hanc itaque corruptam primò, mox grauidam sibi acce-
 pit in coniugem, matrem antequam sponsam, occultam tamen, ni
 Eloisæ propinqui Magistro eiurato, euulgassent, mulieris famæ, & fa-
 mi duplici iam titulo criminosi. Monasticam indè vitam vterque,
 professi, illa quidem Monasterio Paracleti, ab eodem Abailardo ædi-
 ficato, Abbatissa præficitur; ipse verò varijs agitur euentibus Theo-
 logiam, quam vel ignorabat, vel alteram quasi Eloisam, singularis
 famæ pruritu, corrumpebat, nunc alios docens, nunc sibi scribens,
 varia docuit, varia scripsit de fidē contra fidem. Huius dogmatibus
 in Senonensi Concilio damnatis, iubetur ipse, & cogitur libros suos
 propria manu comburere, Athanasij & legere symbolum, & profite-
 ri; tectit equidem, sed quia coactè, relabitur iterum; ad vomitum
 reuersus, à Sanctissimo Bernardo iterum ad orthodoxam fidem re-

Annai. ad
 ann. 1640
 cap. 21

*Super A-
poc. refer-
tur in An-
nal. ann.
1140.
cap. 2. &
seq.*

uocandus. Hæc Petri Abailardi vita antè paternas Bernardi admonitiones. Huic ergo ingenio turbido æquè de fide, & malè sentienti, & pessimè docenti admonitorem Bernardum aduissè Gaufridus Altiſtodorensis testatur, his verbis. Fuit in diebus illis Petrus Abailardus Magister insignis, & celeberrimus in opinione scientiæ, sed de fide perfidè dogmatizans. Cuius cum blasphemijs plena grauissimis volitare vndique scripta cœpissent, prophanas nouitates vocum, & sensuum viri eruditi ad Dei hominem (Bernardum) detulerunt. Qui nimiram solita bonitate, & benignitate desiderans errorem corrigi, hominem non confundi, secreta illum admonitione conuenit. Cum quo etiam tam modeste, tamque rationabiliter egit, ut ille quoque compunctus, ad ipsius arbitrium correcturum se promitteret vniuersa. Hactenus ille. Sed Ephemereum fuisse hoc huius relapsi propositum, eoque solo tempore durasse, quo idem illi adfuit Bernardus præsens, idem Auctor sic docet. Igitur cum recessisset ab eo, Petrus idem consilijs stimulatus iniquis, & ingenij sui viribus, plurimoque exercitio disputandi infelicitè fidens, resiliit à proposito saniori. Expetens denique Senonensem, Metropolitanum, quod in eius Ecclesia celebrandum foret in proximo grande Concilium, Claræuallensem causatur Abbatem suis in occulto detrahare libris. Addit quoque paratum se esse in publico sua defendere scripta, rogans, ut prædictus Abbas dicturus, si quid haberet, ad Concilium vocaretur. Sic ille. Annuisse Pontificem Abailardi petitioni, rei probauit euentus, fateturque idem Bernardus in epistola ad Innocentium his verbis. Stans ergo Goliath vna cum armigero suo inter vtrasque acies, clamat aduersus phalangas Israel, exprobratque agminibus Sanctorum, eo nimirum audacius, quod sensit Dauid non adesse. Denique in fugillationem Doctorum Ecclesiæ, magnis effert laudibus Philosophos, adinventiones illorum, & suas nouitates Catholicorum Patrum doctrinæ præfert, & fidei: & cum omnes fugiant à facie eius, me omnium minimum expetit ad singulare certamen. Denique scripsit mihi, solitante quidem ipso, Archiepiscopus Senonensis diem statuens congressionis, quo ille in præsentia eius, & Coepiscoporum suorum deberet, si posset, statuere praua dogmata sua, contra quæ ego ausus mutire fuissèm. Abnuī, tum quia iudicarem indignum rationem fidei humanis committi ratiunculis agendam, quam tam certa, ac stabili veritate constet esse subnixam. Dicebam sufficere scripta eius ad accusandum eum, nec mea referre, sed Episcoporum, quorum esset ministerij de dogmatibus iudicare. Ille nihilominus, imò amplius leuauit vocem, vocauit multos, congregauit com-

Epist. 189

complices. Quæ de me ad discipulos suos scripserit, dicere non
 curo. Disseminauit vbique, se mihi die statuto apud Senonas re-
 sponsum. Exiit sermo ad omnes, & non potuit me latere. Dis-
 simulaui primum, nec enim satis rumore populari mouebam. Ce-
 deus tamen (licet & vix, ita vt flerem) consilio amicorum, qui
 videntes quomodo se quasi ad spectaculum omnes pararent, sine-
 bant ne de nostra absentia & scandalum populo, & cornua cresce-
 rent aduersario; & quia error magis confirmaretur, cum non ef-
 feret, qui responderet, aut contradiceret, occurri ad locum, & diem
 imparatus quidem, & immunitus, nisi quod illud mente volue-
 bam; Nolite præmeditari qualiter respondeatis, dabitur enim vo-
 bis in illa hora quid loquamini; & illud, Dominus mihi adiutor.
 non timebo, quid faciat mihi homo. Conuenerant autem, præter
 Episcopos, & Abbates, plurimi viri religiosi, & de Ciuitatibus
 Magistri scholarum, & Clerici literati multi, & Rex præsens erat.
 Itaque in præsentia omnium, aduersario stante, ex aduerso produ-
 cta sunt quedam capitula de libris eius excerpta, quæ cum capif-
 sent legi, uolens audire, exiuit. Sic ille ad Innocentium; ad Iuo-
 nem verò Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, iam in errores, et in per-
 sonam acrius ita. Magister Petrus Abailardus sine regula Mona-
 chus, sine solitudine Prælati, nec ordinem tenet, nec tenetur ab
 ordine. Homo sibi dissimilis est, intus Herodes, foris Ioannes,
 totus ambiguus, nihil habens de Monacho præter nomen, & habi-
 tum. Iniquitatem in excelsis loquitur, integritatem fidei, ca-
 stitatemque Ecclesiæ corrumpit. Transgreditur terminos, quos
 posuerunt Patres nostri de Fide, de Sacramentis, de Sancta Trini-
 tate disputans, & scribens, singula pro sua voluntate mutat, auget,
 et minuit. Scripsit et Bernardus ad Guidonem Sanctæ Romanæ
 Ecclesiæ pariter Cardinalem, in hæc verba. Magister Petrus in
 libris suis profanas vocum nouitates inducit, et sensuum, dispu-
 tando de fide contra fidem, verbis legis legem impugnat. Nihil
 videt per speculum, et in enigmate, sed facie ad faciem omnia in-
 tuetur, ambulans in magnis, et in mirabilibus super se. Cum
 de Trinitate loquitur, sapit Arium; cum de Gratia, sapit Pela-
 gium; cum de persona Christi, sapit Nestorium. Sic Bernardus de
 Abailardi persona, et eiusdem doctrina, sic de conuocata ad illius
 instantiam Altisiodorensi Synodo, deque tam ante synodum gestis,
 quam actis in ipsa synodo; de quibus sic breuiter præcitatus Gau-
 fridus. Affuit, inquit, dies, & Ecclesia copiosa conuenit, ubi à
 Dei famulo Petri illius in medio scripta prolata sunt, et eorum
 capitula designata. Demum illi optio data est, aut sua esse negan-
 di

Epist. 193

di, aut errorem humiliter corrigendi, aut respondendi, si posset, obijciendis sibi rationibus, pariter et Sanctorum testimonijs Patrum. At illè nec volens respicere, nec volens resistere sapientiæ, et spiritui, qui loquebatur, ut tempus redimeret, Sedem Apostolicam appellauit. Sed et postea ab egregio illo Catholica Fidei Aduocato monitus, vel iam sciens in personam nihil agendum, responderet tam liberè, quàm seuerè, audiendus tantum, et ferendus in omni patientia, non sententia aliqua ferendus, hoc quoque omnimodis recusauit. Nam et confessus est postea suis, ut aiunt, quod ex hora maxima quidem ex parte memoria eius turbata fuerit, ratio caligauerit, et interior fugerit sensus. Sic ille.

Quod equidem diuina prouidentia factum, ut ipse idem, qui foream confusionis Bernardo parauerat, confusus ipse magis in eandem incideret, ignominiam reportans pro victoria, quam plenis, ut dicitur, buccis dudum sibi præcinuerat. Is itaque appellatione interposita, cum deliria sua Sueffionis primum, mox Senonis iam dannata recogitaret, audissetque nunc demum Romæ vel condemnata, vel condemnanda, Cluniacum diuertit consilium à venerabili Petro consequuturus, aut etiam, si posset, asylum, apud quem, utpotè sanctum, prudentem, doctrinaque exalantem, vtrumque facillimè inuenit: Nam Abbas ille, quo pollebat ad omnes zelo, maximè autem ad domesticos regulæ, quam Abailardus et si contemptam, hucusque profitebatur tamen, tanta illum suscipit humanitate, vtrumque adpromittens, vtrumque impediens, ut iam quasi desperantem, ad spem meliorem reuocauerit. Pœnitentiam suadet in faciem delinquentis vtriusque potentie, voluntatis scilicet, et intellectus delicta, recensens; voluntatem scilicet vitij omnibus corruptam, et intellectum erroribus omnibus deceptum. Respicere animo consulit; conuenire Bernardum hortatur simul ab ipso, et sanandum Deo, et Ecclesiæ reconciliandum. Id agit Abailardus, quod Abbas consulit, id Abailardo Bernardus præstitit, quod Petrus pollicebatur: Nam pœnitentem Abbas Sanctus summa amplexus charitate, paternis admonitionibus præmissis, adhibitisque vtrique morbo remedijs, membrum iam Deo foetens, et iam ab Ecclesia anathematis ferro abscissum, sanum, iustauratumque, plaudente Orbe, restituit. At Abailardi abiurationem opperiebaris, lector, hanc hucusque distulisti, solito Enthusiasmo pro huius rei coronide referendam. Lege, et vale.

E L O G I V M LXXXI .

Sanum Bernardi audite discipulum ,
 Magister quos ego docui morbosus .
 Petrus ego Abailardus
 Ex Aristotelico Catholicus
 Palinodiam hinc cano ,
 Hic dediscens, quæ prius edocui .
 Potentia qua Pater est potens ,
 Filius & potens est, & Spiritus .
 Menti orthodoxæ mentitur ,
 Plenam qui astruit Patris potentiam ,
 Filij qui quamdam ,
 Nullam qui Spiritus ,
 Æqualitate Personarum derogata .
 A' Patre spiratus Spiritus, & à Filio ,
 Ita Spiratorum, & Spiritus ,
 Amor ut sit vtrorum, vtrorum substantia ,
 Persona alia, idem Deus .
 Assentitur Ario, idem qui non sentit .
 Carnem hominis vestiuit Deus .
 Ex Virgine natus homo ,
 Ab iugo diaboli redimeret ut hominem .
 Deus homo vnus est Christus ,
 Alia in Trinitate persona ,
 Vno cum Deo vnus idem .
 Nestorius habear diuersa si loquar .
 Catenatum arbitror mancipium
 Liberum , quo fruimur arbitrium ,
 Liberet id nisi gratia, & adiuuet ,
 Nihil potens destitutum, adiutum potens omnia .
 Desipit, qui hæc non sapit ,
 Pelagius alter
 Humanæ libertatis vindex, diuinæ liberalitatis reus .

Sum-

Summè liber Deus summa operatur libertate ,
 Non modo, non tempori, non loco ,
 Nullatenus subiectus ,
 Differentiæ vtique summè indifferens .
 Mala, quæ sæpe non impedit ,
 Potens est impedire, qui omnipotens ,
 Seu tollat, æque bonus, seu toleret .
 Peccauit mala in stirpe soboles tota ,
 Vno in homine omnes homines ,
 Infecta posteritate tota ,
 Tam culpæ malo, quàm mali pœna .
 Cælorum clauēs, & Inferorum ,
 Concessam scilicet Petro potestatem
 Ligandi solutos, soluendi ligatos ,
 Eandem in Petri successoribus fateor ,
 Quæ cessa Petro .
 Patris opus non est, sed Trinitatis ,
 Operatur extra se quidquid Deus ,
 Patre, Filio, & Spiritu Sancto ,
 Trino Deo, & vno,
 Omnia operante .
 Docuit sic Athanasius, Bernardus sic docet ,
 Ægyptius, alter fidei gladius ,
 Gallica alter fidei galea .
 Credo, quæ hic credidere ,
 Quæ docuere deinceps docturus .
 Horum dictis dissona si quæ dixi ,
 Scriptis horum discors si quæ scripsi ,
 Nec scripta volo, nec dicta .
 Sic iurauit Abailardus, sic abiurauit,
 Hasta Ecclesiæ euasus ex hoste .

Taxillorum ludo Clareualli sua lucratur Clericum .

E L O G I V M LXXXII.

Ludit Bernardus hinc suum extra ludum ,
 Eximius aleas extra suas aleator .
 Vides illic Clericorum turbam ?
 Aleis hanc magis deuotam, quàm aris
 Moratur Bernardus, mores vt moneat .
 Ludum arguit, lufores increpat,
 Tesseris docens non decere tonsuratos .
 Monita illi rident, & monitorem ,
 Ausuquè audaci,
 Bernardum aut talis ludere minantur ,
 Aut indui talaria .
 Mordent, iocantur, rident ,
 Lufores simul, & irrisores ,
 Bernardo nouum iam ipsis ludum meditante .
 Tali tandem exhibentur, arridet Bernardus talis ,
 Vtrinque hac pacta lege ;
 Equum clerico cederet Abbas, clericus si talis vinceret ,
 Cederet Bernardo se Clericus, si vinceretur ;
 Pro Clerico equum, pro equo Clericum .
 O' æquam rerum commutationem !
 Plenis iterum ridetur buccis ,
 Arcano lusui iam toto arridente Cælo .
 Ludit ergo clericus primum, ternisque iactis ex talis ,
 Senario viso tergemino ,
 Equo petulantior victoriam iactans petit Equum .
 Risum ingeminat turba ,
 Equestrem collusorem inclamans pedestrem .
 Cachinnat, mordet, insolescit ,
 Licentiosæ gentis ex more .
 Queris, quis irrisoribus Bernardus steterit ?
 Stetit vt irridentibus statua ,
 Risus excipit subridens ,

Taxillos colligit, eosquē iaciens,
His aleis, inquit, finite meam experiri aleam,
Illudent me hæc officula, ni vos fallant.

Dixit, iecit, vicit.

Nam altero ex talis dimidiatim diuiso,

Toto stupente ludo,

Quinario maius Clerici puncto

Bernardi punctum emerfit.

Pallent ludiones, horrent, tremunt,

Soloquē sibi lucrum gratulante Bernardo,

Tristantur, sed tardē,

Suo lulisse socium, non equi corio.

Fortunatam hanc Clerico, Viator, gratulare iacturam.

Se enim lucratus est, cum se perdidit.

L Vsum Bernardi hunc iucundum simul, & mirabilem Cæsius
Heisterbacensis posterorum memoriæ transcriptis ijs verbis.
Homil. 5 post Pentecost. Cum die quadam per viam equitaret Claravallis Abbas Sanctus
Bernardus, eiq; vagi Clerici, quos Euerandinos vocant, occurre-
rent, ad conuersionem illos monuit; ad quem vnus; Ego ludam,
vobiscum tesseris; si fors pro me responderit, dabitur mihi Equum
vestrum, si pro vobis, sequar vos in Monasterium. Respondente
Sancto, fiat voluntas Domini: mox ille taxillos falsatos extrahens,
decem & octo puncta iactauit. Monachis turbatis, & Dei confi-
lium ignorantibus, vir beatus spem habens in Christo, pro homi-
nis salute tesseras leuauit, & deposuit. Et ecce in duobus appa-
ruerunt oculi duodecim, tertius verò in duas partes diuisus, in
vno latere sex, & in altero quinque puncta declarauit. Quo viso
territus Clericus sequutus est hominem Dei ad Claravallensem, fac-
tusq; est Monachus probatus. Hoc factum vsque hodie valde cele-
bre est in scholis magistrorum Parisiensium. Sic ille octuaginta
ferè post annos ab Bernardo scribens, Bernardum orbi alterum exhi-
bens Paulum, omnia factum omnibus, omnes vt Christo vnus lu-
crificeret. Apiserat, & solo ex candidorum hominum lilio non
solum, aut sola purpuratarum mentium ex rosa celesti mensæ appo-
nenda suauia colligebat mella, sed & ex vitiis abstinuit, sed ex
malorum tam amaritie, quàm malicia mellificauit, in Angelicas pessi-
morum hominum tum exemplo, tum verbis transformabat mentes.
O Apem industrem, & qua Ecclesia nullam argumentosiorē ha-
buit.

buit, nec orbis diligentiozem, cælo vndique legentem mella, vbique orbi vomentem taños, ablinthijs etiã in fauos conuerſis. Vis, lector, huius metamorphoſis argumentum vnum, ſuauius iam declamantem hunc audi Clericum.

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M LXXXIII.

Iacta tandem mea eſt alea ,

Valete amici .

Vobis amplius non ſum, ſed neque mihi .
Perenni enim luctu nouo cælum victurus ludo ,
Victus hunc meum ſequor victorem ,
Bernardum .

Nimis luſi, heu nimis !

Plus mihi luſor colluſor, quàm vobis .

Nouo nunc ſub colluſore

Nouos mihi cælum feſtinat ludos .

O' aleas extra omnem aleam fortunatiſſimas !

Bernardus ludi præſes , olim catellus ,

Damnoſos auertens canes,

Chioque proſcripto , & ſenione,

Sponder Veneres iacenti teſſeram ,

Victoriam ſcilicet lucroſiſſimam .

Ludam arcano iam ludo ,

Iniuñcto mihi opere teſſeras præbente .

Hunc ludum vultis ?

Tellus mihi talis erit ,

Hunc iaceam, proſcindam cum illam ,

Arator ſimul, & aleator .

Dabit talorum oculos quidquid vndique occurret oculo ;

Occurrentiam vario pro numero,

Mystica mihi referens obiecta, & varia,

Seu ad ſuperos ituro, ſeu ad Inferos,

Pons erit imaginariæ teſſerę punctum quodque.

Vnum repræſentabit ſol vnus ,

X 3

Vnius

Vnius Dei, per quem omnia ,
 Imago vna .
 Geminam malorum , & bonorum sortem
 Geminus cęli polus ,
 Alter referens præmiorum palmas ,
 Pęnarum flammæ alter .
 Trinum toties meditabor vnum ,
 Vtar quoties tridente .
 Antiqua talorum quatuor
 Quatuor erunt nouissima ,
 Puncta quinque, sensus quinque ,
 Quos debellabo, ne rebellent .
 Quidnam senarium vltima taxilli facies ?
 Solem in apogęo refert hic numerus
 Hora dici sexta
 Medio è cęlo clarantem omnia .
 At alium mihi senarium monstrabit solem ,
 Christum scilicet in cęlo ciues suos beantem .
 Huic regnanti vt adsim, morienti adero ,
 Patienti collusor, inde conuictor .
 O' Acolytum felicem
 Hoc mystico in ludo
 Vix discipulum, mox magistrum !
 Ne mireris, Viator ,
 Discitur citò, docet vbi Bernardus :

*Clericum regularem inter suos admitti petentem repudiat ,
 à quo & alapa iustus patienter tolerat .*

E L O G I V M LXXXIV.

Quæ hæc, Viator ,
 Fremantium facies , & furentium ?
 Claraualis tumultuat hęc tota .

Quis

Quis has sine felle furiat columbas ?

Huius, quem vides clerici ,

Hoc crimen fuit .

Lege, & mirare .

Exui sacco, cucullo indui

Indefretè Clericus petierat, & importunè ,

Opportunè vtrumque Bernardus negauerat , & discretè ;

Vtrinque verbis pugnatum ,

At post verba ventum ad verbera ,

Nam cernuus qui prius Bernardo osculabatur pedes ,

Inculpatæ repulsæ ne sine culpa cederet ,

Cædit colapho Bernardi faciem .

Tutela moderaminis violata ,

Verba repellens verberibus .

Ah quò te barbara manus ?

Sic faciem cædis , attonuit quæ Regum frontes ?

Sic te non terret, frontones quæ terruit ?

Sic non vereris, veneratur quam orbis ?

Quis tuus hic furor ?

Rectè hunc nouit ,

Inter suos, qui te noluit .

Te noluit , intimè qui te sciuit .

Lupinum odoratus animum ,

Agni cum simulas vultum .

Pulsantem te depulsauit ,

Byssina hac tua sub clamyde

Chalybeam rimatus mentem ,

Puro sub lino

Limum morum impurum .

Percusso vultui accenditur interim ex ictu rubor ,

Rubori succedit tumor ;

At suffert ita Bernardus, qui furit ,

Suffert vt Agnus, feritur dum ferro ,

Sub cenfore mitis ,

Sub cædente murus .

Accidit non sic patienti qui aderant .

Inspicis ,

Inspicis, vt furunt, vt feriunt, vt minantur ?

Percussorem fecissent miserum ,

Iratos mitificaret ni percussus .

Parcite, inquit, iracundo ,

Hic malis illatum hoc malum ,

Æqua vindicabit talione ,

Malis æquè qui bonè consulit, æquè bonis .

Iniuriæ hic cedendum ,

Alibi iniuriatis accidunt vt gloriæ iura .

Quo spiritu imbutus esset Bernardi spiritus , satis iam vides, humanissime lector; replenerat enim suo spiritu qui vnus, & idem spiritus singulis diuidens, & in singulis operans; prout vult, alijs partitur gratiarum diuisiones, alteri sapientiæ sermonem, scientiæ sermonem alteri; huic fidem, gratiam sanctorum huic, vni virtutum operationem, prophetiam vni, spirituum discrecionem alij, linguarum genera alij, aut interpretationem sermonum; Bernardo autem ita æque singula, ita æque omnia, vt in singulis ipse excellere omnes visus sit. Collaudant multi sapientiam eius, & hanc magis collaudabunt in canticis sermones eius. Sanctorum scientiam dedit illi Dominus, hanc ipse retulit Domino, seu Pontifices cum docuit, seu cum plenis doctrinæ Epistolis cuiusq; ordinis erudiuit Magnates. Adeo superauit hominum fidem, vt æque credentibus, ac incredulis pluerit de cælo sanctorum gratias. Miraculis iam operationum gratia. Sic supra omnes eniunt, vt potentior ipse ad impetrandum, esset, quam ad petendum essent homines, vt iam in miraculum desineret, cessasse Bernardum ab miraculis. Restabant spirituum discrecionis argumenta, hæc protulit Clericus iste, cuius sic ille spiritum scrutatus est, vt sub religiosiori habitu latitantem penitus discernens malum inuentus fuërit, lupi scilicet spiritum ouina sub pelle. Gaudi-
fridi Altissiodorensis ab catamo factum excipe. Veniens aliquan-
do Claramuallem Clericus quidam ex his, quos regulares vocant,
importune fasces haurabat, vt in Monachum reciperetur; suadente,
Patre Sancto, vt ad suam reuertoretur Ecclesiam, nec acquiescente
recipere eum; vt quid ergo, ait ille, in libris tuis tantopere perfectio-
nem commendasti, si eam desideranti opus tenuis exhibere? &
maligno spiritu iracundiæ vehementer instigatus, sicut postmo-
dum euidenter apparuit; iam, inquit, si illos tenerem, discernerem
libros. Cui vir Doctus, puto, ait, in nullo illorum legisti, non
posse

Lib. 3. c.

6.

, posse te in tuo Claustro esse perfectum . Morum correctionem, non
 , locorum mutationem , si bene memini , in libris omnibus con-
 , mendavi . Tum verò impetum faciens homo velut insanus in eum ,
 , percussit maxillam eius , idque tam grauius , vt succederet statim
 , rubor ieiui, tumor rubori . Iam qui aderaut in sacrilegum inuola-
 , bant ; sed praeuenit eos seruus Domini clamans , & adiurans per no-
 , men Christi , nullatenus eum tangere , sed educere cautè , & curam
 , eius habere , ne ab aliquo , vel in aliquo noceretur . Quod tam-
 , discretè præcepit , vt miser ille timens , & tremens , sed absque om-
 , ni iniuria eductus sit , & deductus . Sic ille ; hoc vno argumento
 multiformem Bernardi spiritum mansuetudinis præsertim , ac spiri-
 tum discretionis , repræsentans expressè satis .

E N T H V S I A S M U S .

ELOGIUM LXXXV.

Minores attendite Pastores,
 Quibus augendi gregis magnum incumbit onus ,
 Monasticam hic propagaturos Rempublicam ;
 Monet delectum Bernardus , & docet .
 Vestra enim ad tyrocinia ,
 Nec admittendi omnes , qui petunt ,
 Nec omnibus aperiendum , qui pulsant .
 Eligendum , non diuinandum .
 Nam nec diuina petunt omnes ,
 Ascribi diuinis qui rogant .
 Nec virtutum certamina inquirunt omnes ,
 Certare vestrorum sub signis , qui querunt .
 Cribro ergo priùs vtimini , quàm calculo ;
 Ex multis deligite paucos .
 Monet , & sic Deus ,
 Vocat qui multos , paucos vt eligit .
 Quo spiritu ducantur , probate spiritus ,
 Indiscreto ne incrementi zelo ,
 Disciplina minuatur ,

Augetur

Augetur disciplinatorum dum numerus .
 Intrent ad nuptias prudentes ,
 Stultis nuptiæ interdican-
 tur .
 Scrutamini an Petrus veniat ,
 Qui venit ex cymba ;
 Matthæum an referat, reliquit qui telonium ;
 Sperandus an Paulus , accedit qui Saulus .
 Fallunt ora, mentiuntur oculi ,
 Velantque sæpe lupinos animos agnorum vellera .
 Sic sæpe ex aduerso ,
 Diuino Deucalione operante,
 Mollescunt in homines asperi lapides ,
 Redeuntque ad mentem mentecapti .
 Bernardi æmulamini exempla ;
 Lusorem is Clericum vt claustris lucretur ,
 Ludum miraculo illustrat ,
 Assumpto ad aras aleatore :
 Clericum claustralem
 Claustra petentem arcet à Claustro .
 Miræ discretionis spirituum miracula hæc sunt .
 O vtinam vel qui Abbas est , Bernardus esset ,
 Vel implerentur Bernardi spiritu
 Munere Bernardo homonimi !
 Altero concesso , bona Ordini succederent omnia ,
 Mala Ordini acciderent nulla .
 Aggregandorum enim ex delectu
 Aggregatis prospera pendent, si benè fiat ,
 Pendent & mala, si præposterè .

*Latronem facinorissimum mox suspendendum , è
furca liberatum Monachum facit .*

E L O G I V M LXXXVI.

Furca occurrit , Viator ,
Malum omen auertat Numen .
Metuas nihil furcifero, adest Bernardus ;
Salua res erit .
Fausa omnia, fauet vbi Bernardus .
Mirando enim diuinitatis more
Ex cruce latrones compellantis ad regna,
Ad claustra trahit, impellitur qui ad patibulum !
O' vim charitatis audacem !
Quis crederet ? satellites moratur Abbas ;
Summo reo fauet summè iustus ,
Prodigiosoque artificio ,
Pietatem vt metat , seueritatem ferit .
Condemnat, vt saluet ,
Furca dignissimum inclamans, quem eximit furcæ
Verba sequuntur facta ,
Verbis vi addita .
Nam de liſtoris manibus arrepto loro ,
Munus dum carnificis ostentat , seruatoris exercet ,
Laurcandum ducens , duxerat quem suspendendum .
Impio vitam protelans
Diuturnioris mortis prætextu .
Stupent turbæ , & supra turbas Theobaldus ,
Viso violatæ iustitiæ violatore .
Quò te Bernarde ? inquit , quod agis perpende ,
De huius vita periclitantur multorum vitæ ,
Peribuntque multi, hic ni vnus percat .
Malus vixit , viuet pessimus ,
Mala nisi in cruce
Dediscat mala, quæ docuit .

At Theobaldo Bernardus ,
 Absit latronem tot criminibus famosum
 Brevis vna castiget furca
 Per annos hunc ego patibulo suspensum
 Cruce multiplici cruciabo ;
 Aequa vt talione ,
 Viuens patiatur tot mortes ,
 Miseros quot fecit, quot voluit mortuos .
 Quid demum ?
 Exiit se ipsum, latronem vt induat ,
 Cuculloquè imposito pro laqueo ,
 Latissima non minus catastrophe ,
 Felicissima quàm metamorphosis
 Ex latrone Monachum, agnum ex lupo ,
 Vitæ reddidit iam mortuum .

Bernardi rete Petri liateo rectius conferes , quàm reti, vtpotè magnis certe plenum piscibus , vel ex cathedra , vel ex curia , vel ex aula , doctrina , prudentia , & nobilitate illustribus , sed omnigenis quoque refertum monstris , ne vllum hominum genus prætermitteret celesti mensæ apponendum . Cæterum qualiter flagitiosum hunc latronem , iamque furcæ damnatum simul a morte , simulq; a flagitijs vindicauerit ex Anonymo Exordij autore accipe lector . Contigit aliquandò , eundem Dei famulum , Bernardum pro aliquibus negotijs adire Comitē Theobaldum , cumq; appropinquaret populo , vbi ille erat, obuiam habuit turbam hominum copiosam , qui iubente domino Comitē latronem quendam facinorosum , atq; famosum ad supplicium pertrahebant . Quo viso , clementissimus Pater apprehendens manu suorum , quo erat miser adstrictus , ait tormentibus eius , dimitte mihi Sicarium istum , ego enim volo manibus meis suspendere illum . Audiens autem Comes aduentum hominis Dei , festinavit illico occurrere illi , miro namque deuotionis affectu semper eum dilexit , atque honorauit . Cumq; videret sanctum in manu eius , quo latronem post se trahebat , exhorruit vehementer , & dixit . Heu Venerabilis Pater , quid est , quod facere voluisti ? Vt quid enim , furciferum , istam millies condemnatum a porta inferi reuocasti ? Nunquid eum , saluum facere poteris , qui iam totus diaboli factus est ? desperata est vique correctio ,

rectio illius, nequynquam benefacere poteris, nisi moriendo. Melius est per eius mortem multorum vitam saluari, quam per eius vitam multos in mortem incidere. Respondens autem Sanctus Pater dixit; Scio quidem, virorum optime, scio hunc esse latronem sceleratissimum, omniumque tormentorum acerbitate dignissimum. Non me ergo existimes, huiusmodi peccatorem impunitum velle relinquere, quin potius eum torcoribus cogito tradere, & dignam de eo carpere satisfactionem, quæ utique tanto dignior erit, quanto diuturnior. Tu, furcis apensum, per vnum, vel per plures dies, mortuum in patibulo manere permittes, ego cruci affixum per annos plurimos faciam in penis iugiter vivere, & pendere. Quo audito Princeps Christianissimus siluit, nec ausus est ultra contra dicere sermonibus Sancti. Protinus ergo benignissimus Pater exuta tunica sua, induit ex ea captiuum suum, & attonsa coma capitis eius, sociavit illum ouili Dominico, de lupo faciens agnum, & de latrone Conuersum. Qui veniens cum eo ad Claramuallem factus est deinceps obediens usque ad mortem; pulchrè nominis sui etymologiam exprimens in constantia propositi sui, Constantius, alias enim Constantinus vocabatur. Itaque triginta, ni fallor, vel eo amplius annos in ordine superuiuens, migravit ad Dominum, qui cum per merita Beatissimi Patris nostri a duplici morte, corporis videlicet, & animæ misericorditer eripere dignatus est. Sic citato ex loco. Attu Lector, quis hæc in Tragedia hic latro fuerit, qualis manserit, & quæ gesserit iam interrogas; quasi ex somno euigilauerit, stupens ad omnia ad insomnia veluti. Libeat ipsum audire.

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM LXXXVII.

Responde Bernarde.

Somnium nè fuit euasa catastasis,

An. somnium est catastrophe præsens?

At somniabam neutiquam,

Stripatum tortor traheret cum me ad stipitem,

Catena victum, suspendendum laqueo.

Insomnia erunt ergo, quæ nunc visa video,

Liberum me scilicet ex captiuo,

Y 2.

Ex.

Ex condemnato ad mortem seruatum ad vitam ,

Cucullatum ex catenato ,

Constantium ex Constantino .

Vigilo, ah Bernarde, vigilo ,

Ex mortis somno tuo euigilatus munere .

Has tu mihi tam citò mutasti scenas ,

Vt eodem momento ,

Pendere ex ore tuo me videam ,

Quo me turba spectare ex furca pensilem expectabant ,

Catastasi in catastrophem mutata .

At quis, vt misero occurreres ,

His tuis, quos osculor pedes, alas addidit ?

Quis tuas tibi roborauit manus ,

Has mihi solueres vt meas ?

Quis tibi, vt mihi adesses , indidit animum ?

Celi nè pietas, an tua de cælo clementia ?

Æquè vtraquè .

Fecit hoc pietas, pēnitens vt ego fier em ,

Pēnitentiam malo malens, quàm pēnam .

Fecisti & hoc tu clemens ,

Pēnitentem vt nobilitaret pēnitentiæ nobilitas ,

Furca in crucem mutata .

Benè tibi sit Bernarde ,

Qui sic malo occurristi sic benè .

At dubitas, paueam, quas minitaris mortes ?

Non plus quàm mori timeat mors ipsa .

Sed iuges cruciabunt cruces ;

Ne horreant cruces humeri ,

Menti hærebit, euasi quam furca ,

Cruciaris euasus ex furcifero .

Ieiunia, labores, vigiliæ, cilicia ,

Aut inferis erepto deliciæ erunt ,

Aut supplicia merenti oblectamenta fient .

Sustinebo, Bernarde , abstinebo ,

A quibus voles, & quæ voles ;

Mala omnia, præter culpæ malum ,

Mihi

Mihi pessimo ipsa inter bona numeraturus .

Furæ enim damnato
Ærumnosum quidquid accidat
Meritis minus erit .

*Gratis Innocentius indignatus Bernardo ,
quod bona Iuonis Legati distribuisset .*

E L O G I U M L X X X V I I I .

Discite mortales ,
Intutum quàm sit mortalibus fidere .
Irafcitur Bernardo Innocentius ,
Oculo suo Ecclesiæ Caput ,
Fortunæ suæ Pontifex fortunatissimus ,
Maleficio benefactori reddens pro beneficio .
At hoc deerat patientiæ Bernardi irritamentum
Pateretur vt ab eo , quem tutabatur .
Sed hic Orbis mos semper ,
Probris præmiari probos .
Tanti causa mali legata Iuonis bona ,
Absente Bernardo , & inscio ,
Distributa pauperibus , non consignata Principi .
O Sacra auri fames !
Quorum hominum non depecularis famam ?
Parcis nemini , cum nec Bernardo ,
Nec fumo quidem auaritie infecto .
Admordes tamen , cum calumniaris ,
Distracti Iuonis auri
Fallaciter regeſto crimine .
Pauperem depauperasti ,
Aureum cum hominem Innocentij auribus ,
Falso insimulato facinore ,
Ferreum effecisti , & luteum .

Ipsam

Ipsam plusquam mortem,
 Horruit Bernardus hos morsus
 Alieno inflictos vitio, non suo.
 Cederet Americam ipse si haberet,
 Innocentij amicitiam ne perderet,
 Aurum æstimans infra lutum,
 Innocentij amorem super aurum.
 Perdidit tamen hunc ille, frustratur illo cum Pontifex,
 Apud Innocentium de innocenti
 Triumphante calumnia.
 Admonetur iam suas inter oleas continere falcem,
 Nihil ferere has extra, nihil metere.
 Alicubi relinquere aliquid
 Vel extra Gallias
 Terrarum Arbitris
 Arbitrio peragendum.
 Sic Bernardi damnantur opera,
 Cuius ope steterant Innocentio Tiaræ.

NE te longius, lector, mestissima hæc in Bernardi animi proster-
 natione morer, impactam hanc Bernardo calumniam non meo,
 sed Baronij, imo ipsiusmet Bernardi calamo dabo. Annus Redem-
 ptoris, inquit alter, millesimus centesimus quadragesimus tertius,
 sequitur, quo Iuvs Cardinalis Legatus in Gallijs ex hac vita migra-
 vit, cuius occasione Sanctus Bernardus apud Innocentium Papam
 calumniam passus est, quasi in pauperes eius bona dissipasset, potius
 quam legitime erogasset. Quamobrem in ipsum non nihil com-
 motus est, atq; succensus. Hæc de indignatione Pontificis, quod ubi
 idem Sanctus Bernardus accepisset, epistolam apologeticam ad ipsum
 scripsit, qua suam causam defendens, & se potenter excusans, osten-
 dit se nihil in eo peccasse, ut eius indignationem commeruerit, sed
 auditu ipsam.

*Domino, & Patri Reverendissimo Innocentio,
 Bernardus nihil id, quod est.*

Putabam me aliquando aliquid, vel modicum esse, sed nunc, ut
 sentio, prorsus ad nihilum reductus sum, dum nesciui. Nec enim
 me.

me dixerim omnino nihilum tunc fuisse, cum oculi Domini mei
super puerum suum essent, & aures eius ad preces meas; cum omne
quod scriberem, obuijs manibus accepisset, & vultu hilari perlegis-
set, benignissimè, atque plenissimè ad omnia postulata respondens.
Modo autem me meritò non modicum dico, sed nihilum, quoniam
ab heri, & nudius tertius auertit faciem suam à me. Cur hoc? Quid
peccavi? multum fateor, si pecunia Cardinalis Iuonis bonæ memo-
riæ meo arbitrio distributa fuit, & non ad nutum ipsius. Quod
utique ad aures Domini mei fuisse perlatum, mihi relatum est.
Sed confido, quia nunc huius rei veritatem cognoscetis, & veritas
liberabit me. Non sum tam hebes, ut ignorem Ecclesiæ esse, quid
quid ille rerum suarum non dederit. Sed iam audite simpliciter
veritatem. Si inuentum fuerit in ore meo mendacium, ipsum os
meum condemnabit me. Quando homo exiit hominem, absens
eram, imò & valde remotus; audiui autem ab ijs, qui assuerunt,
quod ipse fecerit suum testamentum; & quod fecit, fecit & scribi;
& de rebus suis quæ voluit, quibus voluit ipse diuise. Quod resi-
duum fuit, duobus Abbatibus assistentibus tunc sibi, & mihi pari-
ter, qui absens eram, diuidendum commisit, eo quod nobis nota
essent loca pauperiora sanctorum. Potrò Abbates illi domum ve-
nientes, & non inuenientes me, (detinebar enim tunc temporis ex
vestro mandato pacis querendæ negotijs) nihilominus pecuniam,
sicut eis visum est, diuiserunt, me non solum non conueniente, sed
nesciente quid fecerint. Cedar iam si placeat, manifestæ indignationi
veritati, nec mihi deinceps frons rugetur, aut supercilium depona-
tur; sed solita redeat serenitas blando, & benigno vultui, ac suo
denuò sole læta facies induatur. Nam quod item comperi, dispi-
cuisse me in multis scriptitationibus meis, hoc me iam metuere non
oportebit, quoniam facile emendabo. Scio, scio, præsumpsi, plus
quam oportuerit, parum attendens, quis cui scriptitarem, & sume-
rem. Sed ad illud quidem audendum vestra me attingat benignitas;
non negabitis: urgebat deinde charitas amicorum. Etenim per
pauca pro me scripsi, si bene memini; sed ne quid nimis. Dabo,
si potero, zelo meo de reliquo temperamentum, scientiam, &
ponam digitum meum super os meum. Tolerabilis enim offen-
dam aliquos amicorum, quam multis precibus defatigem Chri-
stum Domini. Et nunc quoque non sum scribere ausus vobis de
immo Ecclesiæ periculis, & grani schismate, quod timemus,
ac plurimis, quæ sustinemus incommodis, &c. Refert hanc Epi-
stolam Baronijs, addita admonitione Baronijs digna. Accidit pla-
nè, inquit, secundum illud sapientis, Calumnia conturbat sa-
pientem.

• pientem; Vt Sanctus Bernardus ob calumniatores apud Innocen-
 • tium Papam ælimatione minueretur, adeoque vt tot, tantisque
 • exhibitis per eundem Sanctum officijs, & beneficijs obliuioni tra-
 • ditis, iam nulla eorum habita ratione, exciderit ipse è gratia
 • eius. An autem acceptis ijs ab eo literis Innocentius æquior er-
 • ga eum animo fuerit, haud nobis compertum habetur. At si in
 • terra ista aruerunt sacra Bernardi, flante vento vrente, certè alibi
 • quidem collegit ad vitam æternam, quæ non humano, sed diui-
 • no intuitu ab eo sunt iacta semina in terram viuentium. Sic di-
 • scant homines non sperare in Principibus, nequè in filijs homi-
 • num, in quibus non est salus. Hæc purpuratus Ecclesiæ Chrono-
 graphus. Calamo autem meo suggeret nè aliquid hæc Bernardi ca-
 lamitas Enthusiasmo excipiendum & Summæ patientiæ maxime
 video suppeditari argumentum, quod æquè patientissimi egeret ca-
 lami, ac disertissimi; illud personarum dignitas accommodabit,
 hunc negabit calumniæ atrocitas; fugiunt enim lumina, tametsi
 adfuerint, pessima hominum opera; Tu qualemcumque accipe.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIVM LXXXIX.

Huc Vos

Delicati animuli, & molles animæ,
 Qui tam ex facili irascimini, quàm parcitis difficulter.
 Opprimitur Bernardus, non irascitur.

Animo imò pacato,

Calumniatores dissimulans, calumniæ ignoscens,
 Simplici calamo calumniam declinat,

Forti animo

Vtrisque parcens, vtrisque percitus.

Hos noscitis hostes fortuna magnos,

Scitis & illam ex magnis magnam.

Temnunt enim Bernardum,

Quibus plus ille timuit, quàm sibi.

Calumniantur, quibus ille columnen fuit,

Vexant, quos ille tueretur.

At omnes tam fortiter sustinet, patienter quàm omnis,

Aut

Aut ab ore , aut ex corde
 Nullo murmure excusso;
 O' patientem fortitudinem !
 Calamitosos ut iuuet , acuit millies calamum ;
 Defendat ut se , aculeum nec exerit .
 Infestat stylo alijs infestos ,
 Coronatos intrepidè , insultatos liberè .
 Sux infensis innocentia
 Nec litercula nocet , nec verberat verbo ;
 Maeste hac tua patientia Bernarde ,
 Quae proximum non passa iniuriatum ,
 Sibi iniurias patitur impunè .
 Stoicorum tamen ne dicas hanc indolentiam ;
 Indoles qui Bernardo .
 Sensit ille calumniam intimè ,
 Gladio iniuriae pectus transuerberante .
 Pertulit foris strenuè ,
 Animante pectus patientiae premio .
 Non exacerbescit equidem , exacerbatur tamen ;
 Eò magis , quò iustè minus ,
 Simul obiecto perpunctus crimine ,
 Fetus simul multitudinis oleo .
 Eneruet ut crimen , & diluat ,
 Clara excusatione adhibita ,
 Nec angit criminosos , nec tangit ,
 Gratis gratum seruans animum , & ingratiss .
 Ah fumite , aduersa qui patimini ,
 Patientis huius ab exemplo mirae documentum patientiae !
 Agit fortiter Bernardus omnia ,
 Omnibus cum arridet Bernardi Fortuna ;
 Inuidet cum fortuna , agit fortius ,
 Fortuna maior semper , & se ipso ,

*Contra Saracenos loca Sancta inuadentes in Concilio
Carnotensi Dux sacra militia deligitur.*

ELOGIVM XC.

Innocentio allaborauit Bernardus ,
Vixit dum Innocentius .
Eo annos tredecim in Pontificatu emenso ,
Ex Petri sede ad cæli sublato solium ,
Putas Bernardo ablatas laborum occasiones ?
Defuere vix sub Cælestino ,
Cui , Pontificatus pro breuitate ,
Extolli ad thronum , & efferri ad tumulum
Vix idem fuit .
Sub Lucio vix idem ,
Lucere desito .
Quieuit is , iisdem sedentibus .
Ijs quiescentibus , sudauit ,
Ad turbas iterum ex solitudine .
Suffectus siquidem Lucio Eugenius ,
Extinctæ Lampadi noua pharos ,
Bellicosos Gallos in Asiæ inflammat belluas .
Hoc ex motu ,
Corrupta iterum Bernardo quies .
Carnoti parando bello Concilium indicitur ,
Concilio adest Bernardus ,
Bernardo belli committitur summa ,
Electo militum in Ducem militiæ ignaro .
Euge Eremicola inermis ,
Miles jam ex Monacho , ex Abbate Imperator ,
Pro mitra, capiti galeam impone ,
Ferreis indue pro laneis ,
Ensem pro pedo fume , & peltam ,
Tuteris vt Caluarium , claua vtor .
At, tu Viator, audita post omnium vota ,

Bernardi opperiris votum?
 Vides, vt hæret ad Ducis titulum?
 Imperatoris ad munus vt stupet?
 Miratur & ille vnus, mirantur quod omnes.
 Ab aris scilicet auocari ad castra,
 Ex Castris milites qui prouocat ad aras:
 Flagitarique armatorum in Ducem,
 Exarmat qui armatos.
 Conuocatorum is tamen audito decreto,
 Nec dissentitur nihil de Deo diffidens,
 Nihil sibi fidens nec assentitur;
 Arma, inquit, consulit Eugenius,
 Consulam Eugenium, & ego.
 Hanc armabo dexteram, ille armari si imperet,
 Paratus ire, eundum si dicat,
 Manere paratior, manendum si decernat.
 Parate & vos interea pugnaces animæ
 Ad pugnam animos, ad arma milites, ad iter armatos.
 Agmina præbit, elegerit quem Deus,
 Et belli auctor, & pacis stator.

Mercurium sub Innocentio miratus est Orbis, Bernardum;
 Urbium pacificatorem, Regum reconciliatorem, nuncium
 vbiq; pacis, & Numen; mutatur nunc rerum scena sub Eugenio
 olim Bernardi filio, nunc Patre, ex Abbate Monasterij Sancti Ana-
 stasij Trium fontium, Ordinis Cisterciensis, in Ecclesiæ caput as-
 sumpto. Nam iam miles est, qui Monachus, imò Dux ex Abba-
 te, militibus iam præficitur armatas acies ducturus, qui inermis
 omninò, præter nequitias veteranos Orbis hostes, nullos vidit,
 ant expugnauit hostes. Qualiter autem hoc totum gestum fuit: ex
 eodem Bernardo, & alijs, sic Baronius in suis annalibus narrat.
 Intererea autem in Gallijs feruet opus parandæ expeditionis in
 Terram Sanctam, cuius causa promouendæ statuitur certa dies,
 certusque locus Concilij celebrandi. Dies indicitur tertia Domi-
 nica post Pascha, & locus deputatur Carnotum Ciuitas. De ijs
 enim ita Sanctus Bernardus in Epistola ad Petrum Abbatem Clu-
 niacensem: Episcopi Franciæ vna cum Domino Rege, & Prin-
 cipibus tertia Dominica post Pascha apud Carnotum venturi sunt,

*Ad annū
1146.*

*Ex Bl.
bl. Clu-
niac. lib.
6. epist.
19.*

& de verbo hoc tractaturi, ubi utinam mereamur habere præsen-
 tiam vestram. Quia enim magnis omnino magnorum virorum
 consilijs hoc verbum constat egere, gratum profectò obsequium,
 præstabitis Deo, si negotium eius à vobis non duxeritis alie-
 num &c. Multis quidem eum inuitat; sed indictum iam ab ipso
 omnium Priorum Cluniacensium Capitulum, ne ire posset, eum
 detinuit, ut eius litteræ ad sanctum Bernardum reddita docent,
 in quibus hæc inter alia. Quem enim Christianum in Christo suo
 spem aliquam habentem fama tam lamentabilis non moueret, qua,
 ut ex litteris etiam Domini Abbatis sancti Dionysij comperi, iam
 penè vbique diuulgatum est, Fratres Templi, Regem Hierosoly-
 mitanum, ipsam insuper Dominicani, ac Saluatriceæ Crucem
 in Vrbe Antiochena cum alijs multis obsessos; ac nisi manus Do-
 mini in brachio extenso citò succurrat, omnes in breui captiuan-
 dos? Quem non moueat, ne forte Terra illa sancta à iugo impio-
 rum, tantis Patrum laboribus, tanto Christicolarum sanguine,
 ante nou multum temporis eruta, rursus impijs, & blasphemis
 subdatur &c. Conuenerunt igitur, (sequitur Baronius,) vndique
 ex Gallijs Carnorum Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates, astitit
 & Rex vnà cum Principibus Regni, Quid actum ibi? Illud in pri-
 mis planè mirandum, quod obstupesceret omnes audientes; dum
 videlicet ibi totius belli Dux ipse Sanctus Bernardus omnium con-
 sensu deligitur, qui Principem militiæ agat, cui milites omnes, &
 Principes ipsi subijcerentur. Hoc decretum in Concilio consensu
 omnium. Hæc ille, qui deinde ne fabulam narrasse videretur,
 Bernardi litteras ad Eugenium Papam de his agentis, & quid
 actum in Carnotensi Concilio enarrantis ex integro refert, qua-
 rum ista legentibus, quæ ad rem pertinent referri satis erit. De
 cætero (inquit Bernardus) verbum illud, quod iam, ni fallor,
 audistis; quomodo, videlicet, in Carnotensi Conuentu (quo-
 nam iudicio satis miror) me quasi in Ducem, & Principem mili-
 tiæ elegerunt; certum sit vobis, nec consilij mei, nec voluntatis
 meæ fuisse, vel esse, sed nec possibilitatis meæ (quantum metior
 vires meas) peruenire vsque illuc, Quis sum ego, ut disponam
 Castrorum acies? Ut egrediar ante facies armorum? Aut quid
 tam remotum à professione mea, etiam si vires suppetere, etiam
 si peritia non decisset; sed neque hoc meum est vestram docere sa-
 pientiam; nostis hæc omnia. Tantum obsecro per illam charita-
 tem, qua mihi specialiter debitor estis, ne me humanis voluntari-
 bus exponatis, sed sicut singulariter vobis incumbit, diuinum con-
 silium perquiratis, & operam detis, ut sicut fuerit voluntas in Cœ-
 lo,

Epist.

236.

lo, sic fiat. Ita Bernardus ad Eugenium in spiritu humilitatis, nec penitus militiæ Principatum recusans, nec omnino admittens, sed solum rogans diuina inquirere consilia humanis omnibus anteferenda. Quæ autem Bernardo rescripserit Eugenius, qualiter scilicet satis sibi visum, si Bernardus militiæ ducatu experto militi relicto, tuba ipse Sacerdotali bellum ciceret, arma consuleret, armatos cruce signaret, signatos ad pugnam animaret, dabo alibi; hic argumenta relaturus, quibus Carnotense Concilium permotum fuit, ut Bernardum, stupentibus omnibus, ad armorum præfecturam promoueret. Audi lector, & mirare.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIUM XCI.

Bonum Omen.

Minerua Gallica, Gallici Martes;

Clerus sapientissimus, bellicosissimi Principes;

Multiplici ex vnus Bernardi virtute,

Fausta Christiano Orbi ominantes, & prospera;

Ex prudentia,

Qua, recta per media rectum ad finem

Omnia dirigit, quæcumque regit.

Ex pietate,

Qua, diuinis diuina attribuens, humanis humana,

Diuos veneratur, veretur homines.

Ex charitate,

Qua cunctis opifer, & singulis,

Se totum impendit omnibus.

Ex strenuitate,

Qua, vadequaque in mediatorem accitus

Publicam tranquillitatem suæ præferens,

Impotentes vt eleuet, potentes elidit.

Ex felicitate,

Qua, quidquid incipit, absoluit,

Quidquid absoluit, felicitat,

Felix ore, felix opere, felix calamo.

Ex

Ex prouidentia,
 Qua, futura præuidens, prouidens futuris,
 Consilio ubique præsentissimo,
 Vel opprimit obstantia, vel reprimat.
 Ex vigilantia,
 Qua, sectarios insequens, & sectas diffecans,
 Perenni, & styli, & linguæ bello,
 Tam citò vincit, quàm citò videt.
 Ex fortitudine,
 Qua neminem timens timendus ab omnibus,
 Staret vt religio, stetit ipse in vitæ discrimine,
 Culmen Ecclesiæ, & columnen.
 Ex sanctitate,
 Qua, inter bonos optimus, inter optimos maximus
 Ita viuit, vt soli conuiuat merito,
 Spectaculum cæli, terræ miraculum.
 Hoc sancto ab Pneumate inspirato diplomate,
 Bernardi pedum sceptris coronant;
 Impositaque mitrato capiti galea,
 Totius Gallicanæ expeditionis,
 In Syrios, in Arabes, in Græcos, in Thraces,
 Ducem creant, Imperatorem decernunt,
 Expediunt triumphatorem, & expectant.

*Crucem per totam Galliam prædicans, magnam colligit, &
 signat militum cuiusque Ordinis Exercitum.*

E L O G I U M . X C I I .

Vides, quæ illic Viator
 Vexilla innumera, cruces in Vexillis sine numero?
 Floridior Gallia Transalpina pars est,
 Bernardo promotore,

Trans-

Transmarinis inhians triumphis.
 Sacram hanc militiam,
 Hortante Eugenio, & iubente,
 Vnus conscripsit Bernardus.
 Armavit ferro tot acies aurea Bernardi facundia;
 Tot bellatores coegit vnus apis bombus;
 Tot militum iunxit manus melleam os vnum.
 Voce enim ille vsus pro classico,
 Verborum ardore pro tympano,
 Sic pronam ad arma Galliam accendit ad bellum,
 Vt vix de bello admonitam mouerit ad arma.
 Hæc vacauit Ciuitates Bernardi vox,
 Ciuibus in campestria sub armis accitis.
 Desertarunt penè Galliam diserta hæc verba,
 Rege ex throno, ex aris Pontificibus,
 Principibus ex aula tractis.
 Audiant vt Bernandum, & sequantur,
 Iura silent, tacent scholæ, otiantur artes,
 Artifice, Scholari, Iudice,
 Munere, quod quisque proficitur, deserto,
 Bella tractante, & arma.
 Signat iam, quos agit sub signa,
 Gallos, Burgundos, Belgas, Normannos,
 Animatque, quos cruce signat,
 Truces in Arabes, barbaros in Thraces,
 Crucifixo æqnè infensos, ac Cruci.
 Vides defensuris Crucem, vt cruces distribuit?
 Vt confecto crucibus panno,
 Quos vestit pannos lacerat, conficiat vt cruces?
 Inspicis, signatis vt arridet?
 Signandos vt allicit?
 Signant Bernardi zelum hæc signa;
 Cruces proludunt Crucis hostibus hæc cruces,
 Ferro cadene, illudunt qui ligno,
 Protendunt Agypto fletus,
 In vexillis quæ fluctuant,

Per-

Perdent Arabiam, pectoribus quæ pendent;
 Minantur Asiam, gestantur quæ manibus.

Bernardus itaque, Eugenij Papæ de prædicanda Cruce accepto mandato, solitudinem egrediens iniunctum sibi opus sic aggreditur, ut nihil in mente defendendam præter Ierosolimam, nihil in oculis præter protegenda Solis iustitiæ tumulum, cunas, Crucem, Caluarium, aliaque sanctificata à Salvatore loca habere videretur. Galliam peragrat, vicina Castella, dissitas vrbes. & neque Industriæ parcens, neque labori, sermonibus nunc igneis, nunc efficaces per epistolas Crucem prædicat, signat Cruce milites, accendit militibus animum, adornat bellum, bellatores ut sollicitaret nihil intentatum relinquens. Addebant voci eius virtutis vocem ad præparandos seruos, ad concutienda cordium deserta, ad animandos animorum cedros, ad reuelanda victoriarum condensa, miracula frequentia, quibus adeo concitabantur fideles, ut penè vacuas vrbes, deserta oppida Bernardum sequuturi, relinquerent. Audi lector huius rei Othonis Frisingensis haud dubium testimonium. Bernardus Abbas venerabilis, inquit, concessa sibi Apostolicæ Sedis auctoritate non abusus, gladio verbi Dei fortiter accingitur, ex citatis ad transmarinam expeditionem multorum animis. Dein, Curia Generalis apud Barcelliacum Galliæ oppidum, vbi Beatæ Mariæ Magdalenz ossa recondita sunt, indicitur, convocatis ex diuersis Galliæ Prouincijs Optimatibus, virisque illustribus. Ibi Ludouicus Francorum Rex Crucem à prætexato Abbate; in multa mentis alacritate suscipiens militiam transmarinam professus est, cum Theodorico Flandrensi, & Henrico Theobaldi Blesensis filio Comitibus, & alijs de Regno suo Baronibus virisque nobilibus. Audi & post Othonem Bernardi assecram Godefridum, & mox Bernardum ipsum. Ille miraculorum Bernardi fidem faciens, ita testatur. Evidenter enim verbum hoc prædicauit, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Sed quantis, & quam multiplicibus signis? quanta vel numerare, nec dum narrare difficile foret. Nam & eodem tempore scribi cæperant, sed ipsa demum numerositas scribeudorum scriptorem, & materia auctorem superauit: nimirum cum aliquando vna die, viginti, seu etiam plures ab incommodis varijs sanarentur, nec facile ad huiusmodi dies vlla vacaret. Hæc de miraculis; signatorum autem multitudinem idem ipse Bernardus ad Eugenium, scribens insinuat his verbis. De cætero, mandastis, & obediui,

& fœ-

In *Fri-*
derico
lib. 1. c.
36.

Lib. 3. c.
4.

, & fecundavit obedientiam præcipientis auctoritas . Siquidem , *Epist.*
 , annunciaui, & loquutus sum, & multiplicati sunt super numerum . 145.
 , Vacuantur Urbes, & Castellæ, & penè iam non inuenitur, quem
 , apprehendant septem mulieres virum vnum; adeò viduæ vbique
 , viuis remanent viris . Bernardo sibi testimonium de signatorum
 numero innumero perhibenti, Manrique addere mihi visum ita scri-
 , bentem . Produnt; is inquit Belforesium citans Gallicarum re-
 , rum scriptorem, tot millia hominum post Regem, atque Principes
 , à Bernardo insignita vexillo Crucis, vt deficiente materia præ
 , multitudine, propriam vestem inscindere, atque ex ea cruces for-
 , mare compulsus sit, quibus reliquam turbam insigniret . Vt iam
 , tunc illic videretur iacere sacrarum militiarum gloriosa semina,
 , Caiatrauæ, Alcantaræ, & aliarum, quæ ab eius morte Cister-
 , cium illustrarunt . Sic ille . Multa iam, lector, ad huius rei vlti-
 , mam manum, meo ex calamo audio opperiri multos; Placeret alijs,
 , si Bernardi miracula hic meus referret calamus, quibus regrendis
 , scriptorum plurium plurimi non suffecere calami; Principum signa-
 , torum alij voluissent tum nomina, tum titulos tam auitæ nobilitati
 , debitos, quàm hac in militari expeditione, aut meritis obtentos,
 , aut privilegio adeptos; Gratum alijs, nauigantes si classium syl-
 , uas, turritas si Marium naues, festiua si remigum celestinata portu
 , ex ipso stylo meo designarem . At horum nullum Enthusiasmo
 , suggerente, Bernardi onciorem signatæ Classi adhuc stationem oc-
 , cupanti habitam, non equidem, quo melius ipse est vsus ore, sed
 , qua ego calami laboro asperitate referendam duxi .

ENTHUSIASMVS.

ELOGIVM XCIII.

Vento tandem date vela,
 Gallix Martes, Martis milites, militiæ flores .
 Velificamini Crucis velites,
 Cruces vestras expectat Caluarij Crux vna .
 Turritas istas puppes, velificantes has arcès, armatas has syluas
 Calcata diuinitatis pedibus auert tellus;
 Auert & Hominis Dei
 Stabulum, Cunæ, Tumulus .
 Conatur illo in tumulo stabulari Ægyptus,

Inhiat cunas illas inhians Arabs,
 Minantur illud stabulum Thraces.
 Oriens fluctuat totus,
 Naufraget vt Crux iterum,
 Vnde ortus occidat Sol vt denuð,
 Ebibat vt Iordanos,
 Sanguine Dei auctos, & Virginis lacte.
 Deleta Edessa, capta Antiochia,
 Redactam ad restim rem Christianam
 Iam ferè videt Hierosolyma, iam penè luget.
 Adoritur iam cominùs Gethsemanis hortos
 Eques hostis,
 Ross pasturus equum,
 Cruentatus purpurauit quas Amor.
 Propè est;prophanent vt cænaculum belluæ,
 Quo vltimam suis Agnus paraturus cænam,
 Se totum liquauit in potum,
 Cessit se totum in cibum.
 Moras iam lugent has vestras Sionis muri,
 Ariquantium Barbarorum non euasuri cædem,
 Vestras nisi has per classes.
 Rumpite moras igitur,
 Ite, pugnate, vincite.
 Ensisbus cos lapis fiat, qui vitæ tumuli ostium fuit.
 Pectora animet lancea, exanimi Dei aperuit quæ pectus.
 Firmant pedes ad pugnam
 Triumphantis pedum impressa Oliueto vestigia.
 Manus Crux armet, exanimauit quæ vitam.
 Ite, viuents ad rumbam non ituri,
 Nisi aut diffracta hostilia per arma,
 Aut per prostrata hostium cadauera.
 Pugnate, mortis victor aderit pugna,
 Exangues facturus, Christianorum sanguinem qui sitiunt.
 Vincite, Crucis triumphos ominantur
 Signata crucibus acatia.
 Gallis superest hæc gloria,

Canc-

Canere scilicet Christo triumphos,
 Gallus vbi Pëtro poenitentiam cecinit.
 Ite, pugnare, vincite.

*Prædicaturus Crucem, Germaniam proficiscitur, vbi Radulphum
 ab Iudeorum nece reuocat, & Monachum
 Cisterciensem facit.*

E L O G I U M XCIV.

Hanc, quam miraris Tabulam,
 Viator,
 Germania est maxima Europæ regio,
 Sylua Hercinia nobilis,
 Regalibus nobilitata fluminibus,
 Rheno bicorni, septemgeminò Danubio.
 Romani Imperij sedes, Romanæ fortitudinis hæres.
 Gestant amplum pectus huius gentes,
 Magno in pectore magnos animos,
 Fortissimos, ingenuissimos, bellicosissimos.
 Hanc adit Bernardus,
 Vt bello addicta bellicosus addita Gallis,
 Geminò signatorum exercitu,
 Barbarorum classibus, clades ingeminet.
 Gentibus igitur prædicaturus Crucem,
 Fortius vt gentes ad Crucis præparet bellum,
 Hebræis Crucis hostibus pacem comparat,
 Tam pace Gallicus Hercules, quàm bello.
 Loricatum illic Eremipetam vides?
 Radulphum is refert Hebræorum Pharaonem,
 Sine pectore virum, & sine fronte.
 Deserta colit hic cæli desertor,
 Discat vt à feris, quæ doceat homines.
 Sæuire docet, quos decet mitescere,

Impiè Evangelio pacis impiato.
 Hoc enim plebem ad necem animante,
 Euphrates Hebræis iam Rhénus est,
 Pelagusque rubrum Balticum mare.
 Quærantur, trahuntur, occiduntur,
 Mitissimoque Christianitatis sub iugo,
 Dura Babylonis suspirant vincula.
 Mala namque malis conferentes, antiquis præsentia,
 Maluissent Nabuchodonosoris subijci cornibus,
 Quàm obijci Radulphi pedibus.
 Horum is parcit nemini,
 Non ætati, non sexui, non conditioni.
 Absorbent flumina, quos ignis non cruciat;
 Præcipiti pereunt casu, quos gladius non perimit,
 Perisissentque omnes, vnus ni accurrisset Bernardus,
 Impetum compressurus, & eadem.
 At accurrisse, succurrisse, compressisse,
 Idem fuit.
 Iuerat Bernardi linguæ Moysis virga.
 Radolphus enim hac casus
 Arma cedit, & reddita Hebræis pace,
 Monente Bernardo, mouente Deo,
 Claramuallem ingreditur
 Ex pseudodoclore discipulus.

ANno millesimo centesimo quadragesimo sexto Christi currente,
 in Angliâ perpetratum ab Iudæis facinus est, atrox adeò, vt
 totam Christianitatis plebem ad vindictam concitaret, zelo iam in
 odium conuerso, Gestum Robertus Montis describit, hisce verbis.

*In apped.
 ad figiber
 tum.*

Apud Norwicum enim Angliæ Ciuitatem crucifixerunt puerum,
 quemdam Christianum Vuillermum, quin etiam foras Ciuitatem
 ab eis sepultum, diuina lux (vt ferunt) super eum micans, declara-
 uit, sicque à fidelibus inuentus, honorabiliter est in Ecclesia posi-
 tus. Capta hoc ex atroci crimine occasione, Eremita quidam Ra-
 dulphus nomine, captandæ plebis audis prædicandi sibi munus
 vsurpans, dum Crucem contra Saracenos orientales plebanis consu-
 lit, eosdem contra domesticos Iudæos armat ferro, animat ad necem.

Re-

Refert Otho hanc rem totam in Friderico sic , Inter hæc , ait , Ra- Lib. 1.
 dulpbus Monachus , vir quidem habitum habens , religionisque , c. 37.
 feueritatem solerter imitans , sed literarum noticia sobriè imbu-
 tus , eas partes Galliarum , quæ Rhenum attingunt , ingreditur , mul-
 taque populorum millia , ex Agripina , Mogontia , Vuormatia , Spi-
 ra , Argentina , aliisque vicinis Ciuitatibus , Oppidis , seu vicis ad
 accipiendam Crucem accendit . Hoc tamen doctrinæ suæ non vi-
 gilanter interferens , quod Iudæi in Ciuitatibus , Oppidisque pas-
 sim manentes tamquam religionis Christianæ hostes , trucidaren-
 tur . Quod doctrinæ semen in multis Galliarum , Germaniarumque Ciui-
 tatibus , vel Oppidis tam firmiter radicem figens , germinauit , ut
 plurimis ex Iudæis hac tumultuosa seditione necatis , multi sub
 Principis Romanorum alas , tuitionis causa , confugerent - Hæc
 ille .

Gloriabatur insuper insolens ille se ad Crucis prædicandæ munus
 à Bernardo assumptum , ut si quæ in ipsum notæ temeritatis oriren-
 tur quæreretur , has ipse in Bernardum retorqueret , eas alij in Bernar-
 dum refunderent . Accidit autem , ut opinabatur , nam dolentes Epî-
 scopi effusum sanguinem , ius gentium violatum , desertas Vrbes , se-
 que omnes ab vno Monacho , iniuncti sibi à Bernardo muneris præ-
 textu , contemptos esse , Radulphumque ipsis non solum inconsultis ,
 sed etiam renitentibus , prædicatione sua totam ferè Germaniam
 perturbare , vnius Moguntini Præfulis calamo literas ad Bernardum
 destinant , quærentes , quod hominem cruce dignum , ad prædican-
 dum crucem sibi substituisset .

Horruit Bernardus ad literarum lectionem , sed magis ad Radul-
 phi , & audaciam , & temeritatem , & mendacium , purgandæque
 calumniæ cupidus , & iustitiæ zeli , inter alia Moguntino hæc rescri-
 psit . Homo ille , de quo agitur in literis vestris , neque ab homine , Epist.
 neque per hominem , sed neque à Deo missus venit . Quod si Mo- 323.
 nachum , aut Eremitam iactat , & ex eo sibi adsumit libertatem ,
 vel officium prædicationis , potest scire , & debet , quod Monachus
 non habet docentis , sed plangentis officium , quippe cui oppidum
 , carcer esse debet , & solitudo paradysus . Hic verò à contrariis , &
 solitudinem pro carcere , & oppidum habet pro paradiso . O ho-
 minem sine pectore ! ô hominem sine fronte ! Cuius stulticia ele-
 nara est super candelabrum , ut appareat omnibus , qui sunt in do-
 mo . Tria sanè sunt in eo reprehensione dignissima ; vsurpatio præ-
 dicationis , contemptus Episcoporum , homicidij approbati liber-
 tas , Nouum genus potentis . Nunquid tu maior es Patre nostro
 Abraham , qui eodem prohibente , gladium deposuit , quo inben-
 te ,

re, leuauerat? Nunquid tu maior es Principe Apostolorum, qui quæsiuit à Domino, Domine si percutimus in gladio? sed instructus es omni sapientia Ægyptiorum, sed sapientia huius mundi, quæ stultitia est apud Deum. Aliter solius quæstionem Petri, quàm ille, qui dicit, mitte gladium tuum in locum suum; omnis enim, qui acceperit gladium, gladio peribit. Nonne copiosius triumphat Ecclesia de Iudæis per singulos dies, vel conuincens, vel conuertens eos, quam si semel consumeret eos in ore gladij? & accusare pergens Rhadulphum, & defendere Indzoz, seque ipsum purgare.

In Fridrico lib. 1. c. 39. Geninis ergo actus stimulis mellissus Doctor, prædicanda scilicet Cruce, & cohibendo ab armis Radulpho, & à prædicatione, Germaniam adit, teste Othone, utrumque Sancti motuum sic exprimente. Igitur innumerabilibus in Occidentali Gallia ad transmarinam expeditionem excitatis, Bernardus prædicationis nomine, mouendum orientale Francorum Regnum aggredi disponit, tam ad hoc, ut animum Principis Romanorum sacræ exhortationis verbo ad accipiendam crucem emolliret, quam ut Radulpho, occasione Iudæorum crebras in Ciuitatibus seditiones, & populani contra dominos suos monenti, silentium imponeret.

Ibidem. Quam autem & faciliter, & feliciter se ab hoc ultimo expedierit Bernardus, idem ipse testatur Otho, his verbis. Moguntiam veniens, ait, Radulphum in maximo fauore populi maiorum inuenit; quo accersito, præmonitoque, ne contra Monachorum regulam per orbem vagando, propria auctoritate verbum prædicationis assumeret, tandem ad hoc eum, ut sibi promissa obedientia, in cœnobium suum transiret, induxit. Sic Bernardus, inquit Maurice, quem non Ecclesiæ Præsules, non Principes, robore suæ potentie compescuerant, persuasione compescuit, & citius dictum, venit, vidit, vicit, peccata submouens, seruans peccatorem. At audi nunc, lector, potiora persuadentis Bernardi argumenta.

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM XCV.

Quid agis miles cucullate?

Cædibus tandem cede.

Te magis acerræ decent, quàm acinaces,

Rependere potius veniam, quàm vindictam repetere.

Tua

Tua intereſt, tuique muneris ;
 Orare pro mortuis, mortem opperiri,
 Non occidere viuos , perditè etſi viuant,
 Dare lacrymas, non exigere ſanguinem.
 Alcoranum ſapis enim, non Euangelium,
 Aliter ſi ſapis .
 At occiſores vitæ, inquis, Hebræos occido .
 Nùm dictum & tibi, ne occidas eos ?
 Expectantur ad vitam, non expetuntur ad mortem ,
 Ex quibus ortus vitæ auctor .
 Abrahæ genus ſunt, quo genitus eſt Deus ;
 Stipitem ergonè hunc ſummum euellès ſtirpitùs ?
 At, mali ſunt . Imò , ne malos malè perdas ,
 Lingua hos percutè, non gladio ,
 Aculeato calamo, non cuſpidato ferro ,
 Conuincantur, non deleantur .
 Sine Rege captiuitatem ſuſtineant ſub Regibus,
 Sub Pontificibus ſine Sacerdotio ,
 Sub lege ſine lege ,
 Æqua vt multati talione ;
 Thronum non habeant, crucifixere qui Regem,
 Sine templo ſint, qui occidere Pontificem ,
 Errent ſine lege,
 Legislatorem qui peremère contra legem .
 Miſeri viuant, viuant tamen ,
 Viuis vt ijs in apicibus,
 Fidei viuant, & oculis,
 Natus Deus, circumciſa diuinitas, mortua vita .
 Tutos eſſe oportet , etſi miſeros ;
 Miſerum fecère qui Deum ,
 Aduerſus veritatem fuere qui teſtes ;
 Ne criminofis vbique deletis ,
 Oculata patientis Dei deleantur teſtimonia .
 Luſtu perenni tanti facinoris luant pœnas ,
 Sub catena, non ſub laqueo, ſub iugo, non ſub cruce ,
 Sub Cyro, non ſub Pharaone,

Di-

Disperſi omnes, perditus nullus .
 Chriſtianus es, & perdes Hebræos ,
 Orauit pro quibus Chriſtus ?
 Occides filius, pro quibus orat Eccleſia mater ?
 Cogita hæc, Radulphe ,
 Et gladium tuum mittas in locum ſuum .

*Conſtantiam veniens, & Baſileam, miracula vno die ſupra tri-
 ginta, Henricum Conſtantiensem Contraſtum, Ale-
 xandrum Colonia Doctorem Mona-
 chos facit .*

E L O G I U M XCVI.

Oppidis Rauracorum, & Urbibus
 Bombilat iam Apis Burgunda,
 Mellifluus Bernardus .
 Bombyces ſuo ordini deligit,
 Delegat defendendæ Cruci leones .
 Duplici, quos alloquitur, ligat catena ,
 Mellito hos ore, mirando hos opere ,
 Ad Orbis miraculum
 Hinc Chryſologus, hinc Thaumaturgus .
 Eo enim prædicante ,
 Ad luſtus oculos, manus ad arma, ad bellum pedes ,
 Pauperum, diuitum, malorum, optimorum,
 Non intellecta Bernardi vox animat,
 Solo tonitru auditores attonans .
 Exorato eo, & exorante ,
 Potitur quiſque, quæque petit ,
 Cæcus viſu, mutus lingua, ſurdus auditu ,
 Pedibus claudus, mancus manibus .
 Vidit vno die non ſemel Germania
 Hoc ſub Thaumaturgo ,

Red.

Reddita cæcis bis quinis lumina .
Gressus claudis ter senis restitutos ,
Manus totidem mancis reparatas ,
Non vni auditu capto concessas aures .

Eo monente ,

Constantiensis Henricus

Æquè membris Contractus , æquè moribus ,
Diuitijs simul potens, simul vitijs ,

Momento vno,

Castorum abdicatione expiatis criminibus ,
Trahentem sequitur Apem .

Pauper ex opimo ,

Optimus ex pessimo .

Eo piscem benedicente ,

Ordine rerum mutato ,

Hominem piscatur captus hamo piscis ,

Coloniensem scilicet Alexandrum .

Ad aluearia sua hunc inuitauerat

Mellifica hæc Apis, an mirifica ?

Verborum bombo, somniorum vaticinio ,

Irrito sed euentu .

At misso ad surdum pisce muto,

Mutam iam sic audie Percam surdus Api ,

Vt vtrò Claræuallensibus adscribi quærat ,

Quæri qui se toties querebatur ;

Ape æquè captus, æquè pisce .

N Arrant hæc omnia Philippus primo Leodicensis Archidiaconus sui dicti testis oculatus , Bernardi miraculorum Scriptor, & Bernardo deinde adscriptus Monachus ; audi ipsum de miraculis . Basileæ patratis, sic loquentem . Cæci vndecim illuminati sunt , claudis decem & octo gressus redditus est , mancis vndecim manus restituta , surdus vnus audiuit . Si plus in summa veniunt , quàm triginta sex, inde est, quod prius personas numerauerim , modò signa . Nam erga puellam vnã multa sunt facta, quæ cæca, clauda vtroque pede , & muta erat , & alteram manum aridam habebat . Sic ille de visis in Basilea, qui deinde de auditis in Constantia,

*De miraculis
Bern.
cap. 5.*

B b

fic

Vbi supra. , sic conqueritur . Nulla sic ignorauimus , sicut ea , quæ Constantiæ facta sunt , quia nemo nostrum se turbis admiscere , aut audebat , aut poterat ; & nos hic nihil , nisi quod vidimus , loqui proposuimus .

Homil. 16. de Infan. Christi. Audiendus post Philippum Cæsarius de Bernardi prædicatione sic loquutus . Tempore Conradi Imperatoris , cum Sanctus Bernardus in Alemania lingua Gallica prædicaret , ita populum accendit , vt vberimè fletet , & vim tunc eius verbi non intelligeret ; postea , cum interpret peritissimus Sancti sermonem exponeret , populus non est motus . Cæsario Gaufridus consonat , his verbis . Germanicis etiam populis loquens , miro audiebatur affectu , & ex sermone eius , quem intelligere , vrpote alterius linguæ , homines non valebant , magis quàm experitissimi cuiuslibet post eum loquentis , interpretis intellecta loquutione , ædificari illorum deuotio videbatur , & verborum eius magis sentire virtutem , cuius rei notam , tuncio pectorum erat , & effusio lacrymarum . Philippum , lector , iterum in medium produco , ex quo Cæsarius mutuatus est , quæ postea his verbis expressit . Cum Sanctus Bernardus prædicaret Crucem in Diœcesi Constantiensi , contigit eundem Henricum (de Contracto loquitur , viro in seculo potenti , & diuite magno , liberè pro seculi more Babylonis vias ambulante) interesse sermoni , qui cum esset homo diues , & potens , multa habens castra , & cum diuitijs infinita crimina , sermone viri Dei compunctus , ait ad ipsum ; Domine si me non terreret illa consuetudo , quam intellexi esse in Ordine vestro , scilicet , quod venientes ad vos indifferenter ad diuersas emittitis regiones , ego me vobis redderem in continentem ; cui Vir Sanctus respondit ; Ego sub conditione te non recipiam , sed hoc tibi promitto , quod si in Claraualle Monachus fueris , ibi morieris . Audito hoc verbo , mox se reddidit , factusque est interpret Abbas , eo quod in vtraque lingua , Gallica videlicet , & Theutonica multum foret expeditus . Magni Exordij auctorem ultimo loco testem iam pono , Alexandri Doctoris famosissimi , Coloniz Agrippinz Magistri , & Canonici conuersionem ostendentem . Apud Coloniam Agrippinam , inquit , quæ est insignis Metropolis Germaniz secundæ , fuit Magister quidam , Alexander nomine , & Canonicus , Doctorque famosissimus in eadem Vrbe . (& paulò inferius) Cum enim Beatissimus Pater Bernardus , ipsum (erat is nāque Bernardi itineris comes) de conuersione monuisset , ille seculari scientia , & opulentia tumens , respondit , se ad præsens nihil minus cogitare , vel velle , quàm habitum sumere monachalem . Eadem igitur nocte , cum membra sopori dedisset , apparuit ei in visione idem homo Dei , erigens cum de grabato , in quo grauiter

, ter languens iacere videbatur, ac restituens sanitati . Deinde tulit
 , habitum suum, quo erat ipse indutus, & ex eo contextit Alexandrū.
 , Qui cum eundem habitum semel, & secundò reiectum ab humeris
 , indignanti animo repulisset, tertia tandem vice collo eius iniecit,
 , & corpori valenter astrictum, compulsus est retinere . Deinde
 , Pater Sanctus baculum, quem in manu tenebat, ipsius manus tra-
 , dens, futuræ prælationis gratiam demonstravit, & ita abire præce-
 , pit . Enigilans autem Alexander, nihil adhuc pro huiusmodi reue-
 , latione mollescere poterat, sed in eadem animi duritia persistebat.
 . Eodem verò die, cum ipse beatissimus Abbas ad mensam recum-
 , beret, oblatu est ei piscis, qui Perca nominatur, ut eo se refice-
 , ret; Quo viso, Vir Dei, erectis in cælum oculis, super eundem
 , piscem diutius oravit, & benedicens illum, præfato Alexandro pro
 , pitantia transmissit, non tam cupiens corpus eius, quod periturum,
 , & mortale est, pisce illo cibare, quam animam, quæ immortalis est,
 , & in perpetuum victura, sua oratione convertere . Quem cum ille
 , gustare inciperet, ad primum illicò morsum meruit in semetipso
 , feliciter experiri, quantæ virtutis esset oratio famuli Dei . Nam
 , repente mutatus in virum alterum, compunctus est valdè, et ex-
 , pit super eundem piscem lacrymas fundere . Mirabatur verò se
 , ipsum, nesciens quid haberet, vel cur fletet, tandem recordatus
 , visionis, quam nocte præterita viderat, intellexit à Domino, gra-
 , tuita eius miseratione se esse præuentum . Undè supernæ vocationi
 , ex intimo corde gratias agens Beato Dei famulo, continuò se red-
 , didit . Hæc ille, quo zelo, quo affectu Alexandrum in Cistercij et
 Parentem, et Magistrum Bernardus pararet insinuans satis, is enim
 Gilberto magno Theologo ex Cistercij clauo ad superos translato,
 rotius Ordinis ad apicem assumptus fuit . Liceat et nunc pro Enthu-
 siasmo sic Bernardum interrogare .

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M XCVII.

Tecum iterum mihi res est Bernarde ,
 Tuam quod ad Claramuallem
 Allicis reluctantes, & compellis;
 Tua quod ab Claraualle
 Reijcis te querentes, & repellis.
 Cur ita Bernarde ?

Optauit Claramuallem Guillelmus
 Nunquid optatam obtinuit ?
 Derogas imò, quæ rogat,
 Tamque calamo parem, quàm moribus charum
 Vacare illic consulis,
 Fuit quò primò vocatus.
 Idipsum magnus exorabit Eschyllus,
 Regio Danorum ex sanguine,
 Claramuallem venturus futurus Claræuallensis.
 Emenso at itinere immenso,
 Sua ab spe frustratus redibit ad suos,
 Nec voti reus, nec voti compos.
 Aliter agis alibi ex aduerso.
 Implendæ Claræualli
 Alas addis, quibus timor pedes adimit,
 Velle adiciens, quos voluntas retardat.
 Contracto Henrico, & cunctanti,
 Timeat vt nihil, nihil non polliceris;
 Statione iurata metuenti itinera.
 Hoc parum, reluctantes, ni eluctareris,
 Ad Ordinem cogens, fugiunt qui Ordinem.
 Gerardum traxisti per vulnera,
 Per pluuias Hugonem,
 Per minas Tescelinum, Mascelinum, per monita,
 Cælos huic reserans, allicerent vt præmia,
 Inferos illi, timeret vt pænas.
 Quid nunc non moliris,
 Emollias vt Alexandrum ?
 Petis hunc melleus, lacteus adoriris,
 Diuitijs vt affluenti, & delitijs
 Crucem blanditiæ suadeant.
 Ab somno vt excites, infundis somnium,
 In somnio vaticinaris honores summos.
 Addis vaticinio xenia,
 Xenijs miracula, miraculis victorias,
 Pisciculoque irretis vno,

Toties qui tua frustraerat retia .

Cur ita Bernarde ?

Diuino plenus spiritu, inquit, hominum spiritus diuino ;

Alios mihi adiungo, alijs alios ,

Vni Deo lucrificiam vt omnes .

*Spiram accedens Conradum, contra Barbaros accendit,
sermone potens , & opere .*

E L O G I V M XCVIII.

Spirę adest Bernardus ,

Germanis pacem , barbaris bellum

Spera, Viator ,

Alget enim illic ille vtrisque , & sudat .

Sacra suafurus arma, armorum pacator ;

Coronatum mox Conradum conuenit ,

Clam primò, palàm deindè .

Conclamatum iam ferè Orientem declamat ,

Sepultę Diuinitatis ,

Aut delenda mox , aut impianda

Monumenta exhibet , & monumenta .

Cunam, clauos , Crucem ,

Signa triumphatę mortis insignia .

Tubam caneret, militiam legeret, crucē sumeret,

Armaret tandem inarmatos ,

Hierosolymas iret ,

Abeat ab Hierosolymis ne fides .

Mouent at Conradum nihil hęc monita .

Impellat vt tamen , compellat iterum ,

Irafcntis ad instar , ore paululum exacerbat .

Rugit Leo , susurrauerat qui Apis ;

Fulminansque , minansque .

Cauc , inquit, Conrade ,

Iudex.

Iudex aderit, cui te negas vindicem,
 Te utique iudicaturus offensorem,
 Defensorem ni te excipiat.
 Tuum petit enssem, sceptrum qui dedit,
 Milites tuos, Imperatorem qui fecit,
 Vexilla tua, contulit qui thronum.
 Hæc minora negabis, cui omnia debes?
 Hoc Apis perpunctus aculeo,
 Euigilat Germanus Hercules.
 Moram increpitam mæret,
 Ciuilique composito bello.
 Se primò, Principes deindè, Germaniam demum,
 Signante Bernardo,
 Sacræ militiæ consecrat.
 Mutantur illicò scenæ,
 Stupente Orbe,
 Ortam ex bello pacem, natum ex pace bellum.
 Miracula insuper stupori ne desint,
 Iubente sic Bernardo,
 Audiunt belli classica furdi, mirantur vexilla cæci,
 Claudis ad utrumquè exilientibus.
 Hinc cruce signantur sine numero milites,
 Eduntur supra-numerum miranda;
 Millenas illi ad centurias,
 Plura hæc ad centenaria.
 Omnia tamen superat vnum.
 Baiulus scilicet ex Imperatore Conradus,

Bello ciuili, & Principum rixis tota flagrante Germania, quis
 crederet ausum Bernardum extra Germaniam exitum suadere,
 Conrado, ut Occidentis imperio instantis mali relicto periculis,
 Orientem iret, nascentia ibidem propulsurus mala; fecit tamen, au-
 daciam fide, & zelo agentibus, zelum Bernardi subita domestico-
 rum Principum pace præstante celo, Bernardi fidem innunera mi-
 raculorum multitudine Deo ipso illustrante, cui Bernardus, & pa-
 cem, & bellum ardentissimo cordis affectu commendabat. Igitur,
 inquit Philippus, Tertia feria Vigilia fuit Dominicæ Natiuitatis,

;& navi venimus spiram. Ibi eum diem festum celebravit Rex Conradus, ibi coronatus est, ibi adfuit Episcoporum, Principumq; conuentus. Illuc sanctus aduenit, inter Principes quosdam pacem cupiens reformare, quorum inimicitijs exercitus Christi detinebatur. Publicè iam secundo Regem, sicut prius, peregrinationis admonens ex nomine. (Cum nihil profecisset) die tertia, cum Beati Ioannis festiuitas ageretur, secretò aggressus eum solita mansuetudine, suggerens prouidendum omnino, ne sic prætèr ret eum pœnitentia leuis, breuis, honorabilis, salutaris, quam ad saluandos peccatores diuina pietas excogitauerat. A quo hoc tandem responsum obtinuit, quod deliberaret secum, & consuleret suos, sequenti die de hoc responsurus. Exindè inter missarum solennia Beati Patris animum cœpit spiritus stimulare diuinus, vt prætèr morem, nullo rogante, diceret, non oportere sine sermone prætèriri diem. Quid multa? loquutus est, & in fine sermonis, Regem, non vt Regem, sed vt hominem, tota libertate conuenit. Proponēbat enim futurum iudicium, hominem ante tribunal Christi adstantem; O homo, quid debui tibi facere, & non feci? Ex hoc autem numerans Regni culmen, diuitias, consilia, virilem, animum, & corporis robur, his, & huiusmodi verbis commouit hominem, vt in medio sermone, non sine lacrymis exclamaret, Agnosco prorsus diuina munera gratiæ, nec deinceps, ipso præstante, ingratus inueniatur; paratus sum seruire ei, quandoquidem ex parte eius moneor. Dixit, & ecce populus raptens verbum de ore loquentis exclamat in laudem Dei, & resonabat terra in voces eorum. Continuo signatus est Rex, & vexillum ab altari per manum Patris nostri, quod ipse in exercitu Domini manu propria, deportaret, accepit. Signatus cum eo nepos eius Dux Fredericus iunior, signati illi Principes, quorum non est numerus. Hæc Philippus dictorum Bernardi, & gestorum auritus testis, & oculatus. Commouere Bernardi hæc verba Germaniam sic totam, vt suffocato vbique illico intestino bello, contra barbaros bellum omnes expeterent. Ad arma currunt omnes, sumpta ab Bernardo cruce. Subitè pacis meminit Otho Frisingensis his verbis. Repente tunc totus, ferè Occidens siluit, vt non solum bella monere, scilicet inter se, sed, & arma quæpiam publicè portare nefas haberetur. Meminit, & signatæ multitudinis idem qui supra Philippus addens multitudinē, tantam in Bernardum, & signatorum, & signandorum, fuisse deuotionem, vt incredibili fidei ardore succens scissuras, & sinibrias de vestimentis famuli Dei, quæ propter hoc ipsum, noua frequenter accipere cogeatur, vndique certatini discerperent, seq;

In Fridericico lib. 1 c. 4.

infe-

Libr. 1. infelices arbitrantur, quicumq; de vestimentis eius cruces habere,
6. §2. non mereretur. At miracula recenseri opperiris iam lector, at narret
 hæc idem miraculorum collector Philippus. Ipsa autem die, inquit,
 , iuxta Capellam, ubi Sanctus Pater Missam celebravit, puer claudus,
 , me presente, gressum recepit, sequenti die Sabbato nimirum, quo
 , festum Sanctorum Innocentium celebrabatur, exeunti de hospitio
 , Patri Sancto occurrebam adducens mecum militem, qui signari
 , volebat, & ecce in media turba puerum cæcum intuens, quid vult,
 , inquit, Puer iste? cuius verba cum minus intellexissem, quod Ro-
 , mana lingua loqueretur, adduc, inquit, puerum ad me; factum est,
 , ut imperavit, & confestim signatus puer visum recepit. Sic sequi-
 tur auctor per singulos dies singula Bernardi notare miracula, quæ
 adeo frequentia creuerant, ut intra mensem ad ter millia recensita
 ex eodem Philippo testetur mihi Manrique sæpe citatus, laudatus
 satis, tanquam Ordinis Chronographus. Verum, ne me læsæ maie-
 stalis crimineris vitio, quod baiulum dixerim Imperatorem, crimi-
 nis purgabo suspicionem Antonini testimonio ita loquentis; Apud
 , Urbem Spirensē, is ait, tantus erat ad Bernardum concursus, ut
 , Conradus Rex Imperator deposita clamide eum in proprias vlnas
 , suscipiens de Basilica asportavit. Addo, Antonino Ioannem Nau-
 , clerum sic scribentem. Concordant autem, antiqui scriptores.
 , Quod Bernardus Spiram venerit, ubi tunc erat tantus populi con-
 , cursus ad eum venerandum, ut Imperator, ne populus eum con-
Libr. 4. culcaret, manibus suis illum exportare sit dignatus. At liceat
vitæ s. 1. nunc mihi tantam, & Imperatoris dignationem, & melliflui Patris
§. 4. dignitatem solito me excipere Enthusiasmo.

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M X C I X.

Præmeris hoc sub quo, pondus

Tibi gratulor, Conrade.

Imperatorios humeros

Honorat hoc onus, non onerat.

Bernardus est,

Quo, virtutis pondus si demas, nihil leuius;

Nihil honorificentius, merita si peneses,

Pendas si mores, suavius nihil.

Germanicum hucusque sustinuisi Orbem,

Her-

Hercules Germaniæ nouus
Geris cum Orbe nunc Orbis Athlantem,
Alterum regens ſceptro,
Humcris erigens alterum,
Sub Athlante maior, quam ſub Orbe.
Tuæ tibi inuiderent Aquilæ,
Hac ſub ſarcina ſi te viderent.
Præter enim Aquilas,
Geſtas quem Iouem
Aues ferunt nullæ.
At hac pompa decebat vehi,
Imperialibus ſcilicet vlnis,
Militaturo ſub Cruce Imperatori
Imperauerit qui bella, & impetrauerat.
Igitur humeris ex tuis dum pender,
Ceu ſuo in curru triumphat Bernardus,
Vectori ſuo
Triumphorum auceps, & Victoriarum.
Manibus hunc geſtas,
Turbarum ipſum conculcent ne pedes,
Tumultu eximis, exaniment ne turbæ,
Imparia pari referet, ſed æqua.
Tuebitur & ipſe tutorem ſuum,
Interquæ cædes, interquæ clades,
Orando, lugendo, implorando,
Calcanda barbarorum colla tuis ſubiiciet pedibus,
Adſum nunc tibi, Bernarde,
Plauſtrum, quo vteris, plaudens.
Hominum nullus te lautius vectus eſt,
Baiulus nec ipſe Conradus.
His enim pendes humeris,
Sola quibus triumphat Maieſtas,
Maieſtati Imperatoriæ
Onus factus, & honos.

Henricum hæreticum fugat, Eudonem præstigiatores persequitur, Gilbertum Porretanum ab fide errantem Fidei Catholica restituit.

E L O G I V M C.

Gilberti, Henrici, Eudonis,
 Tergeminas trium monstorum effigies
 Fictas, Viator, hic habes.
 Ijs idem animus, non idem habitus.
 Prior ex Infulatis emergit, ex Cucullatis medius,
 Ex populo Ultimus.
 Pictavia genuit Primum, Ultimum Britannia,
 Laufana Medium,
 Erebus omnes,
 Ut scias nasci crimina civium vitio,
 Non patriæ morbo.
 Decepit omnes vnus omnium laudis ambitus,
 Quæsitâ à Primo magni nominis magna fama,
 Indita medio magnæ famæ magna fames,
 Magni Iudicis concupitus ab Ultimo magnus honos.
 At laude indignos æquè, ac dignos ludo,
 Cominùs ore, eminùs calamo,
 Omnes vnus adoricens Bernardus
 Reprimit Primum, Medium deprimit,
 Proterit Postremum.
 Orbem impiabant omnes,
 Primus antiquorum errorum Hesperus,
 Phosphorus recentium tenebrionum Medius,
 Ultimus inter Magos facilè primus,
 Omnia mendacijs implebant omnes.
 Primus vnus diuinitatis diuisor Arium sequens,
 Hominis Dei irrisor Medius Luthero præludens,
 Confundens sacra prophanis Postremus,
 Nouus orbi Zoroaster.
 Diffilauit Ultimum Bernardus solo flatu,

Su-

Sustulit de medio miraculorum frequentia Medium ;

Disputando, scribendo, declamando ,

Conuicit Primum, & vicit .

Vis scire horum trium quis fuerit varius finis ?

Perijt Vltimus inter compedes ,

Catenatus moritur Medius ,

Plexi infamia, flamma digni .

Actum cum Gilberto mitius .

Bernardo ei præcinente ,

Cecinit palinodiam :

Bernardo eidem fauente,

Ecclesiæ suæ redditur Palinurus .

Dilecta occurrerent huc multa , nisi breuitatem sectantes scribe-
re multa fugeret meus hic calamus . Tangam omnia tamen ,
quæ tacita fortè legentibus hoc Elogium , vel omnino intellectum
impedirent , vel sanè omnia intelligentibus fidem infirmarent . De
Gilberto igitur pauca hæc sume . Fuit in diebus illis , inquit Otho
Frisingenſis, in Aquitania Gallie Ciuitate Pictanij Episcopus Gil-
bertus nomine ; hic ex eadem Ciuitate oriundus ab adolescentia
vsque ad vltimam senectutem in diuersis Gallie locis Philosophiæ
studium colens , re , & nomine Magistri officium administrabat ,
nouiterq; ante hos dies ad culmen Pontificale in præfata Ciuitate
sublimatus fuerat , consuetus ex ingenij subtilis magnitudine , ac
rationum acumine , multa præter communem hominum morem
dicere . Is igitur cum quadam vice conuentum de sua Diœcesi Cle-
ricorum magnum celebrans , sermoni , quem forte gratia exhor-
tandi habebat , quædam de fide Sanctæ Trinitatis interfereret , à
duobus Archidiaconis suis Arnolſo , & Calone , tanquam contra
Catholicæ ueritatis Ecclesiæ doctrinam instituens ad Summi Pon-
tificis Romanæ Sedis examen , interposita appellatione , vocatur .
Multos is de Trinitate , & varios docebat errores , quos idem Otho
refert his verbis .

Quod videlicet assereret Diuinam Essentiam non esse Deum .

Quod proprietates Personarum non essent ipsæ Personæ .

Quod Theologicè Personæ in nulla prædicarentur propositione .

Quod Diuina natura non esset incarnata .

Quod meritum humanum attenuando , nullum mereri diceret ,

præter Christum .

Quod Ecclesiæ Sacramenta euacuando, diceret nullum baptizari, nisi saluandum.

Ann. ad an. 1147 Dogmatizantem ex Othone audisti, lector, anathematizantem, dogmata Bernardum excipe ex Baronio, qui talem hunc ipsum ab antiquis accepit. Vbi Sanctus Bernardus ea per Archidiaconos, audiuit de Gilberto, vna cum eis grauiter egit, vt promulgata, quæ dicerentur ab eodem Gilberto, hæreses damnarentur; nec destitit quousquead, quod fidei zelo Catholicæ esset aggressurus, omnino perniceret. Hoc propentiori cura apud Eugenium Papam, agens, autidem Gilbertus coram ipso Pontifice in diuersis Conuentibus, primum Antisiodori, deinde Parisiis, postremo in pleniori Concilio Rhemis sessitare cogeretur, responsurus ad eas, quibus impeteretur, obiectiones. Sic Baronius, cui addendus est Claraualensis Godefridus, qui vbique dum hæc agitabantur præfens fuit, de biduana Bernardi cum Gilberto disputatione sic loquens. Igitur, ait, in Concilio, quod in Vrbe Rhemorum Papa Venerabilis Eugenius celebrauit, egit aduersus hunc Gilbertum, Ecclesiæ Sanctæ suo tempore singularis Athleta Bernardus, primo quidem totum, quod ille verborum caualationibus occultare nitabatur, alliciens, deinde verò tam ratiocinijs, quam Sanctorum testimonijs, biduana disputatione redarguens. Hæc ille. Quo porro zeli ardore, quali rationum pondere, qua spiritus libertate, quanta Sacrorum librorum, ac Orthodoxorum Patrum, & auctoritate, & testimonio, Episcopum errantem fuerit aggressus, perstrinxerit, conuicerit, eundem vsque ad palinodiam compellens, scire, lector, si cupis, Gaufridi Epistolam Cardinali Albanensi Episcopo datam, quam suis annalibus Baronius retulit, attentè percurrere.

Tonn. 12 ad ann. 1148. Lib. 3. c. 5. vit. S. Bernar. Hic mihi, & tibi de Gilberto satis, pauca etiam de Henrico dicturo. Is olim, inquit præcatus Godefridus Claraualensis, Monachus, tunc apostata vilis, pessimæ vitæ, perniciosæ doctrinæ, verbis persuasibilibus, gentis illius (Solofanæ scilicet Ecclesiæ) reocuperauerat leuitatem, multa ex Petro de Bruiis Hæresiarca eius prædecessore docens, & pauca eisdem superaddens proprio ex sensu. Huius hominis errores ex Petro Venerabili Cluniacensi Abbate recensuit Baronius, hoc ordine.

- Quod infantibus baptismus sit negandus.
- Quod templa, & Ecclesiæ superflue fabricentur.
- Quod crux Dominica honoranda, & adoranda non sit.
- Quod Corpus Domini in Sacramento Altaris non existat.
- Quod vanum sit pro defunctis orare.
- Quod Canticis, & Hymnis Ecclesiasticis Deus irrideatur?

Huic

Huic vel conficiendo, vel edomando monstro succensus Eugeni-
us Papalegationem decernens, Albericum Cardinalem Ostiensem virum
ex Sacro Collegio præstantissimum Legatum delegit, qui magnum
Clarquallis Abbatem Bernardum, sine quo nihil in Orbe magnum
peragebatur, sibi socium adiungens, Tolosam proficiscitur. Hac ne-
cessitate, inquit, Gaufridus, iter arripuit Beatus Pater, ab Ecclesia
regiminis illius Tolosane sæpius iam ante rogatus, & tum demum
à Reuerendissimo Alberico Ostiensi Episcopo, & Legato Sedis Apo-
stolicæ persuasus, & reductus. Sic ille Bernardus ergo ex laboribus
ad labores iterum, sibi quæ nunquam quiescens, ut Ecclesia quiesce-
ret, bellum totis viribus adoriturus ad Alfonso Sancti Egidij Co-
mitem literas sui certaminis prænuntias dedit. Statum in his Tolo-
sane lamentatur Ecclesiæ miserandum, Jeremiæ lacrymis, ac lamenta-
tionibus dignum; sed audi ipsum. Quanta, inquit, audiuius, &
cognouimus mala; quæ in Ecclesijs Dei fecit, & facit quotidie
Henricus hæreticus? Versatur in terra vestra sub vestimentis
ouium lupus rapax, sed ad Domini designationem, à fructibus
eius cognoscimus illum. Basilicæ sine plebibus; plebes sine sacer-
dotibus, sacerdotes sine debita reuerentia sunt; & sine Christo dein-
de Christiani: Ecclesiæ Synagogæ reputantur, Sanctuarium Dei san-
ctum esse negatur, sacramenta non sacra censentur, dies festi festi-
us frustrantur solemnij; moriuntur homines in peccatis suis, ra-
piuntur animæ passim ad tribunal tertiticum; heu! neque peniten-
tia reconciliati, nec sacra Communionem muniti. Paruulis Christia-
norum Christi intercluditur vita, dum baptisni negatur gratia;
nec saluti propinquare sinuntur, Salvatore licet pie clamante pro
eis, sinite, inquit, paruulos venire ad me. Hucusque Bernardus in-
felicitis Henrici fallacissimam detegens doctrinam, & detestans. Po-
puli que Tolosani stulti, & insipientis cæcitatem deplorans. Videat
hanc totam Bernardi epistolam meus lector, & vidisse deinde non
pigebit, quippe quam inter fortissima Ecclesiæ arma, tam in illius
tui hostes, quam in Nouatores post Henricum insurgendos, Baronius
veluti gladium potentissimum adhuc pendere existimauit. Quæ qui-
dem epistola, ait, Dei beneficio adhuc extat tanquam gladius in
sanctuario asseruatus, quo Goliath præcisum est caput, quæ & si-
mul ad conficiendos reliquos Dei hostes sit potens. Hæc de Ber-
nardi epistola Baronius; de Bernardi nunc aduentu in Urbem Tolosæ,
hæc à Goffrido recte fideli excipe. Veniens autem cum incredibili
deuotione susceptus est à populo terræ, ac si de cælo Angelus ad-
uenisset. Nec moram facere potuit apud eos, quod irruentium
turbas reprimere nemo posset; tanta erat frequentia diebus, ac no-
ctibus

Epist.
240.

Baron.
ad ann.
1147.

Lib. 3.
c. 5.

; ſibus aduentantium , benedictionem expectantium , flagitantium
 , opem . Prædicauit tamen in Ciuitate Tolofana per aliquot dies , &
 , in cæteris locis , quæ miſer ille frequentaffet amplius , & grauius
 , infeciffet , multos in fide ſimplices inſtruens , nutantes roborans ,
 , errantes reuocans , ſubuerſos reparans , ſubuerſores , & obſtinatos
 , auctoritate ſua premens , & opprimens , vt non dico reſiſtere , ſed
 , ne aſſiſtere quidem , & apparere præſumerent . Cæterum , & ſi tunc
 , fugit hæreticus ille , & latuit , ita tamen impeditæ ſunt viæ eius , &
 , ſemité circumſcriptæ , vt vix alicubi poſtea tutus , tandem captus ,
 , & catenatus Epifcopo traderetur . Ita de Bernardi prædicatione
 , contra Henricum , & fautores Goffridus , addens poſt hæc inſignia ab
 Bernardo miracula eodem tempore patrata , ex quibus vnum hic re-
 feram , miraculorum omnium mihi viſum miraculum . Eſt locus , ait
 , Goffridus , in regione eadem , Sarletum nomen eſt illi , vbi ſermo-
 , ne completo , plurimos ad benedicendum paucos , ſicut vbique fiebat ,
 , Dei famulo offerebant . Quos ille eleuata manu , & ſigno crucis
 , edito , in Dei nomine benedicens . IN HOC , inquit , SCIETIS ,
 , VERA ESSE , QVÆ A NOBIS , FALSA , QVÆ AB HÆRE-
 , TICO SVADENTVR , SI INFIRMI VESTRI , GVSTATIS
 , PANIBVS ISTIS , ADEPTI FVERINT HOSPITATEM . Ti-
 , mens autem Venerabilis Epifcopus Carnotenſium ingentis opinio-
 , nis vir , non minus ſapientia polleus , quam ſanctitate , (magnus il-
 , le Gaufridus , ſiquidem præſens erat , & proximus viro Dei) ſi bo-
 , na , inquit , fide ſumpſerint , ſanabuntur . Cui Pater Sanctus de Do-
 , mini virtute nihil hæſitans . Non hoc ego dixerim , ait , ſed verè , qui
 , guſtauerint ſanabuntur : vt proinde veros nos , & veraces Dei nun-
 , cios eſſe cognoſcant . Tam ingens multitudo languentium , guſtato
 , eodem pane , conualuit , vt per totam Prouinciã verbum hoc
 , diuulgaretur ; & vir ſanctus per vicina loca regrediens , ob concur-
 , ſus intolerabiles declinauerit , & timuerit illò ire . Quid de hac
 nunc Bernardi fide autumes , lector ? Quid de ea ſenſerit Baronius ex-
 , cipe . Audiſti lector , inquit is , Viri ſanctiſſimi fidem firmam de
 , Orthodoxa fide , quam tuebatur , & ſecuritatem certam , certitudi-
 , nemque ſecuram de veritate Catholicæ fidei , quam prædicabat : vt
 , libera promiſſione , nulla licet fide petentis opitulante , ſpondeat
 , in confirmationem Catholicæ veritatis à Deo exhibenda fore mi-
 , racula ? Vidiffi , quod obediente Deo voci hominis in Catholici
 , dogmatis comprobationem , Deus fidei ſancti viri probè responde-
 , rit , vt quæcumque voluerit , ipſe fecerit ? In qua quidem viri ſan-
 , ctiſſimi digniſſima actione perſpicuè , non Henriciana tantum hæ-
 , reſis , tunc damnationem acceperit , ſed recentiores omnes Noua-
 tores

*Vbi ſu-
pra .*

*Annal.
ad ann.
1047.*

rores Sacramentarij eadem cum Henrico penitus sentientes, se no-
uerint diuino calculo in ostensione signorum, suæ pariter damna-
tionis sententiam accepisse, vt iure se intelligant, Deo probante,
in Henrico esse damnatos, nos autem cum Ecclesia Catholica cer-
tam, & perpetuam victoriam consecutos. Hæc de Bernardi prædi-
catione, gestis, & miraculis in Henricum, deque eiusdem Henrici
hæresi dicta sint satis.

Subijciam his pauca de Eudone ab Eugenio Papa in Concilio
Rhemenfi, Bernardo ipso causam cum ceteris, & Episcopis, & Coab-
batibus agente, condemnato, de quo sic Vellelmus Neubrigenfis.
Circa idem tempus Eugenius Papa Romanus ad Sedis Apostolicæ
regimen ex vitæ regularis districtione assumptus, Ecclesiasticæ stu-
dio disciplinæ in Gallias veniens Generale Concilium instituit
Rhemi. In quo cum federet cum omni frequentia Episcoporum
atque nobilium, oblatuſ est ei quidam vir pestifer, qui spiritu ple-
nus diabolico, præstigiali astutia tam multos seduxerat, vt fretus
sequentium numero, per diuersa loca formidabilis aberraret, Ec-
clesijs maximè, & Monasterijs infestus. (Post pauca) Eudo is di-
cebatur, natione Brito agnomen habens de Stella, homo illitera-
tus, & idiota, ludificatione dæmonum ita dementatus, vt cum
sermone Gallico, Eon diceretur, ad suam personam pertinere cre-
deret, quod in Ecclesiasticis exorcismis dicitur, scilicet, per eum qui
uenturus est iudicare viuos, & mortuos, & seculum per ignem. Ita
planè fatuus, vt Eon, & eum, nesciret distinguere, sed supramodùm stu-
penda cecitate, crederet se esse dominatorè, & iudicè viuorùm, & mor-
tuorùm. Eratque per diabolicas præstigias tam potens ad capiendas
simplicium animas, vt tanquam ex muscis aranearum opere irreti-
tis, seductam sibi multitudinem aggregaret, quæ tota illum tam-
quam Dominum Dominorum indiuiduè sequeretur. Et inter-
dum quidem mira velocitate per diuersas Prouincias ferebatur,
interdum verò morabatur cum suis omnibus in locis desertis, &
in vijs, moxque instigante diabolo erumpebat improuisus Eccle-
siarum maximè, ac Monasteriorum infestator. Accedebant ad
eum plerumque noti eius, erat enim non infimi generis, siuè vt
eum familiari ausu corripere, siue vt, quomodo se circa eum
res haberet, cautius explorarent. Videbatur autem esse circa eum
ingens gloria, apparatus, fastusque regius, & qui cum eo erant,
solicitudinis, laborisque expertes, pretiosè indui, splendide epu-
lari, & in summa lætitia agere videbantur, in tantum, vt plerique
qui ad corripiendum eum venerant, conspecta eius non vera, sed
phantastica gloria, corrumperentur. Fiebant enim, sed phanta-
sticè

Lib. I. c.
19.

Ricē per dæmones, à quibus scilicet misera illa multitudo non
 , veris cibis, & solidis, sed aereis potius in locis desertis alebatur.
 , Nam sicut postmodum per quosdam audiimus, (qui in eius fue-
 , rant comitatu, eoque sublato, tamquam agentes pœnitentiam,
 , per orbem vagabantur) in promptu eius erant, quotiescumque
 , volebat, panes, carnes, pisces, & quique cibi lautiores. Multa
 , hic subiungit Naubrigenſis de leuiſſima ciborum illorum repletio-
 , ne modico ruſu exinanita illico, quam ſubitanea ſequebatur eſu-
 , ries, aliſque ſimilibus ad huius rei hiftoriam ſpectantibus. Tan-
 , dem verò, inquit, fraudatus ope Dæmonum, cum non amplius
 , per illum debacchari ſinerentur, leui negotio à Rhemenſi Archie-
 , piſcopo comprehenſus eſt, & populus quidem itolidus, qui eum
 , ſequebatur, dilapſus eſt. Cum ergo ſtaret in conſpectu Concilij,
 , interrogatus à Summo Pontifice, Quiſnam eſſet, Reſpondit, ego
 , ſum ille, qui venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, & ſeculum
 , per ignem. Habebat autem in manu ſua baculum inuſitatæ for-
 , mæ, in ſuperiori, ſcilicet, parte bifurcum. Interrogatus, quid
 , ſibi vellet baculus ille, res, inquit, grandis myſterij eſt. Quan-
 , diu enim ſicut nunc videtis, duobus Cælum capitibus ſuſpicit,
 , duas orbis partes Deus poſſidet, tertiam mihi partem cedens.
 , Porrò ſi eadem duo ſuperiora capita baculi ſubmittam vſque ad
 , terram, & inferiorem eius partem, quæ ſimplex eſt, erigam, vt
 , Cælum ſuſpiciat, duabus mundi partibus mihi retentis, tertiam
 , tantummodò partem Deo relinquam. Ad hæc riſit vniuerſa Sy-
 , nodus, deriſitque hominem tam profundè datum in reprobum
 , ſenſum. Iuſſus autem ex Decreto Concilij, ne peſtis iterum ſer-
 , peret, diligenter cuſtodiri, tempore exiguo ſuperuixit. Hæc
 , omnia Vuillelmus. Addit ijs Robertus in Appendice ad Sigeber-
 , tum, fatuum hunc virum appellauiffe de ſuis, alios Angelos, quos-
 , dam Apoſtolos, Angelorum, & Apoſtolorum proprijs nominibus
 , ſtultæ multitudini indiris. At quid inquires, phantaſticum hunc
 , aduerſam iudicem, molitus eſt Bernardus? Nunquid in fatuum
 , ſurrexit, qui ſic mundi proſtrauit ſapientes? Imò talia mihi infe-
 , rentem redarguens, nunquid inquam, in viro omnium Sanctorum
 , ſpiritu pleniffimo deſuit ſapientia, qua ipſe dementes, & ſtultos,
 , ſed malicioſos, ac dæmoniorum aſtutia humanas ſupra vires mira
 , operantes, vel non reprimeret, vel non deprimeret? Nihil horum
 , ſanè, quod ad hanc attinet rem, apud auſtores illius cui Bernardo
 , attributum lego, ſed aliquid tamen attribuendum nemo inficiet,
 , cui in entheatos, & malignos in ſpiritus, quibus illa tota mali-
 , gnantium turba regebatur, alebatur, docebatur, ſerebatur Bernar-

di magna virtus, & summum imperium nota fuerint. P^{er} id igitur credendum captum & Eudonem, eiusque detentores & Apostolos, & Angelos, huius viri Dei ieiuniorum, vigiliarum, & orationum, quæ Bernardo in Ecclesiæ hostes erant in promptu semper, aut armis, aut retibus. His igitur in Rhemenſi Concilio Eugenio præſidente, & Bernardo cum cæteris consulente, damnatis, & anathematizatis, alijs hæreticis, vel compressis, vel reconciliatis, nouus catellus noster odoratur lupos, nouam scilicet hæreticorum sectam, agrestium, rusticorumque hominum, eò difficultus dissuadendam, quò sine Duce, sectarij essent, & sine præceptore, Apostolici dicti, sed ab Apostolica religione apostatantes. Armavit & in istos & linguam suam Bernardus, & calamus suum; verumque tibi ex eodem Bernardo exhibeo. Rusticani, inquit, homines sunt, & idiotæ, & prorsus contemptibiles, sed non est, dico vobis, cum eis negligenter agendum, multum enim proficiunt ad impietatem; Cæterum vel apud eundem videat lector, vel hic in Enthusiasmo legat.

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M. C I.

Hic Viator,
 O' nouum Monstrum?
 Expullulant nullo ex ouo pulli,
 Sine genitore serpunt viperarum genimina,
 Vegetant sine capite membra.
 Hanc vides Rusticorum turbam?
 Hæresum soboles est nullo ab Hæresiarca,
 Sectariorum magistrum neminem sectantium,
 Sine pastore Grex, sine capite populus,
 Ecclesia sine Deo.
 Hoc monstrum euomuit Gallia,
 Hæresum æquè sæcuada, ac Heroum,
 Hydros pariens, & Hercules,
 Venena parans, & antidota.
 Glorietur Apostolico titulo turba ingloria;
 Optimo vsurpato ex nomine,

Omen orbi portentura pessimum .
 Rudit , suos cum erudit ,
 Rastris assueta magis , quàm rostris .
 A nemine edocta docet tamen ;
 Maloque impellente genio ,
 Hæresum vicias , vitiorum semina ,
 Vibibus ferit ruralibus addicta .
 Ora sibi exterminat fame
 Ieiunio pallens ;
 Contaminat at famam vitiorum tæbe ,
 Gulæ victoriam iactans ,
 Nullo vitio non victa .
 Pudica fugit coniugia ,
 Quid hoc nisi fugatæ pudicitæ publicum monumentum ?
 Eò luxuriosa magis , quò vxoriosa minus .
 Sacrilegum illi iurare , er sacra ,
 At secreto sacrilegiorum tegendo ,
 Deierat non modo , sed peierat ,
 Magis secretis fauens , quam sacris .
 Carnibus abstinet animarum laniena ,
 Occisis indulgens animalibus ,
 Quæ non tangit ,
 Mortuorum Manibus immitis ,
 Quos non iuuat .
 Odit & paruulos , quos alit ,
 Baptisma negans , præbet quibus vbera ,
 Solos adultos hoc remedio dignata ,
 Indigna ipsa adolescere .
 Ah vouco vestris vos Manibus ,
 Rediuiui Manis cineres ,
 Manichæorum germina , non Apostolorum !
 Quo nominamini , mentimini nomen ,
 Munera eorum ambientes ,
 Quorum deuitatis mores .
 Vobis in sanctuario nihil sanctius .
 Floridius nihil in foro ,

Nihil

Nihil in agro agrestius minus .
 At picta tota hæc pietas est, & ficta .
 Nam agnino sub exuvio Lupum agentes
 Vlulatis, cum balatis .

*Ad Eugenium Pontificem Summum libros quinque
 de Consideratione scribit .*

E L O G I U M C I I .

O Salve Viator ,
 Hic Sede , & Sile .
 Erudit hic Pontificem Abbas :
 Filius Patrem ,
 Romanam Mineruam Apis Gallica ,
 Scribit ad Eugenium Bernardus .
 Scribit sedenti ad Ecclesiæ clauum
 Otians nunquam Ecclesiæ calamus ,
 Sapientiam docens Sapientiæ Cathedram ,
 Orbis magistrum instruens Magistri alumnus ,
 Cœlorum erudiens Apollinem
 Orbis oraculum .
 Auulsit, quo vitur, calamum Angelorum ab alis ,
 Qui scribit ,
 Edocuit sapientia , qui docet ,
 Erudiuit ex Cælo Columba , qui erudit,
 Instruxere Beatæ mentes, qui instruit ;
 Tanto enim nisi à Doctore,
 Doceri Pontificem non decebat .
 Euoluisti, Viator, si volumina ,
 Curiz nè vitia describunt scripta ,
 An proscribunt ?
 Curiales instruit ne calamus , an curat ?
 Flagellant ne infulas documenta , an fulciunt ?

Monimenta insulatos ne territant, an monent ?

Operatur omnia vnum hoc opus .

Attrahunt ad recta attri caracteres ,

A recto deuiantes retrahunt .

Instillat animis virtutem stylus ,

Stimulat ad fugam scelera .

Deprimit elatos sententiarum pondus ;

Subleuat ad cælum reptantes doctrinarum celsitas .

Insunt pagellis plagæ ,

Plagosis at sanant vulnera

Condita seu melle verbera ,

Condita seu verbis mellita mulcedo .

At paradisea apis est, legendas quæ paginas parat ,

Quid mirum , Apum si adinstat ,

Exerat hinc spicula , scateat hinc melle ?

Absinthio abundat, & opobalsamo

Partha hæc Apis ,

Perungit altero Eugenio similes , quos erudit ,

Eugenio absimiles perfricat altero ,

Quos pungit .

Hæc dira sentiant , prouocant qui Diuos ,

Lamententurque fellea , qui bilem irritant .

Mellisui Doctoris Bernardi volumina, qui legit, lectas è cælo myrthas, & doctrinarum segetes, & sententiarum manipulos non demirans, aut non intelligit, quæ legit, aut sanè non ruminat. Doctores ego ecclesiæ veneror omnes, eorum enim singulis insunt digna admirationibus singularia quædam, pretiosiores scilicet aut ambrosiarum dapes, vt in Ambrosio, verè sui nominis viro, aut solidiora Theologiæ alimentæ, vt in Augustino Theologorum Principe; aut aurea verborum flumina, vt in Chrysostomo aurum nunquam non nisi loquuto; aut perennes moralium fontes, vt in Gregorio Pontificum Maximo, Scriptorum Sanctissimo; aut neruosa eloquentiæ pretium, vt in Hieronymo sapientissimorum sui æui consultore. Verum hæc omnia ita in plurimos dispersa rutilant sic vno in Bernardo, vt illorum omnium speculum mihi videatur hic vnus. Pretiosissima huius eloquentia est, tam moralitatibus abundans, quam

quàm aureo stylo fecunda; tam solidos animæ afferens cibos, quàm mellitis edulij reficiens animos. Super mel, & fenum suauitate delectat; doctos super omnes ingenio eruditissimè edocet; incitat præceptorum aculeis ad sanctitudinem, reuocat ab vitiorum semitis indita sibi nervosa fecunditate. Vis scire peragat mirificè quàm omnia? Eminentissimo Cardinalis Bonæ Bernardum ipsum alloquentis, excipe exclamo. Verba tua, is inquit, non sunt verba hominis, sed sicut Dei, ut reuera sunt, libenter audiebam; à vera siquidem sapientia, quæ Deus est, illa profluxit, quæ in libris tuis mirabiliter elucet. Siuè enim Monachos erudis, siuè vitia redarguis, siuè Hæreticos conteris, & schismaticos expugnas, siuè abdita mysteria pandis, siuè gratiam Dei extollis, siuè Pontifices instruis, siuè Dei dilectionem doces, siuè Sanctorum merita celebras, siue negotia, pertractas; nihil certè legi potest aut disertius, aut excellentius, aut efficacius ad persuadendum. Vrit, afficit, penetrat mellifluis sermone tuus, & nardus sua dedit odorem suauitatis, odorem vitæ in vitam. Sic de eminentiori Bernardi Patris sapientia, Eminentissimus Filius, singula Bernardi opera paucis recensens verbis, breuiquè complectens elogio. Libros porro de Consideratione, quos hic meminimus, ne quis existimet Bernardum scripsisse vltroque aut admonendi, aut docendi libertate, Maximum maximè Pontificem Eugenium scilicet, tum morum sanctitate, tum doctrinæ laude inter Pontifices præcipuum, extraque Purpuratorum Scaturum purpurato Senatui quæsitum Principem, visum mihi Lectorem admonere, illos equidem exarsisse Bernardum, nonnisi tamen ab eodem Eugenio exoratus prius. Rogauerat is Bernardum, ut sibi supra Bernardum iam posito, subiicique Bernardi aut linguæ, aut oculis non amplius valenti mitteret Bernardus scripta suæ præsentis vicaria, quorum, salua Pontificiæ chlamydis maiestate, aut instrueretur doctrinis, aut regeretur præceptis. Hoc testatur idem Bernardus præposita ipsdem libellis epistola, quam lætèam, quam melleam, cælestique nectar sancto Pontifici propinantem hic tibi transcribo. Subit animuni, inquit, distare aliquid, quod te, Papa Beatissime Eugeni, vel ædificet, vel delectet, vel consoletur. Sed nescio, quomodo vult, & non vult exire læta quidem; sed lenta oratio; dum certatim illi contraria imperare contendunt Maiestas, atque amor; nempe vrget iste, inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, quæ hoc ipsum non præcipis, sed petis, cum præcipere magis te deceat. Maiestate igitur tam dignanter cedente, quid ni cedat super? Quid enim si cathedram ascendisti? Nec si ambules super pennas ventorum, subduceris affectui. Amor. Dominum nescit,

De discret. spirit. in Epistol. nuncup.

De consideratione Prol.

agno-

*Lib. 2 de
confid. r.
9. spar-
sim.*

, agnoscit filium & in infulis, per se satis subiectus est; obsequitur
 , Ipontē, gratis obtemperat, liberē reueretur. Non sic aliqui, non
 , lic, sed aut timore ad ista compelluntur, aut cupiditate. Hi sunt,
 , qui in facie benedicunt, mala autem in cordibus eorum. Blandiun-
 , tur coram, in necessitate deficiunt. At charitas nunquam excidit.
 , Ego, ut verum fatear, matris sum liberatus officio, sed non depre-
 , datus affectu. Olim mihi inuisceratus es, non tam faciliē erueris.
 , Ascende in cēlos, descende in abyssos, non recedes à me, sequar
 , te, quocumque ieris. Amaui pauperem, amabo pauperum, & di-
 , uirum Patrem. Non enim, si bene te noui, quia Pater pauperum,
 , factus, ideo non pauper spiritu es. In te hanc mutationem factam
 , esse confido, non de te, nec priori statui tuo successisse promotio-
 , nem, sed accessisse. Monebo te proinde, non ut Magister, sed ut
 , Mater, planē ut amans. Amens magis videar, sed ei, qui non amat,
 , ei, qui vim non sentit amoris. Hæc dulcia ille mellissimus. Cæterum
 aureos hos libellos quamuis ad solius Eugenij peritionem scripserit
 Bernardus, pro solo ramen Eugenio conscriptos fuisse consequens
 non est: Vni scripsit Pontificum, ut omnes admoneret Pontifices,
 quibus, ut eiusdem Bernardi verbis utar, clauē traditæ, quibus oues
 conceditæ sunt, qui non modo ouium pastores, sed & Pastorum,
 Pastores, quorum potestas nullis arctata limitibus extenditur, & in
 ipsos, qui potestatem super alios acceperunt potentes, non plebibus
 solum, sed & Episcopis ipsis, & cælum claudere, & inferos aperire,
 eosdemque & ab Episcopatu deponere, & tradere Satanæ. Has om-
 nes instruit, erudit admonet, summa hõrum librorum libertate om-
 nes docens quid sibi debeant, quid proximo, quid Deo; quales cu-
 riz esse debeat, quales cathedræ, quales throno; quos cupiat cælum,
 terrarum Reges cum iudicant, quos Ecclesia, cum Ecclesiarum one-
 ra partiuntur, & honores, quos Regna, delegant cum Legatos, quos
 arz, cum pro se ipsis, proque commissis gregibus summum apud
 Pastorem legationis munere funguntur. Sed satis de Bernardi libris,
 calamus nunc Bernardi excipe, Lector.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIUM CHII.

Fertur ad astra, Viator, calamus,
 Hasta Bernardi qui fuit.
 Defensæ Ecclesiæ exertus ensis,

Pro-

Prosternatarum hæresum claua ,
Bonorum clypeus , malorum malleus .

Conscendit vndè descendit ,
Peracto officij sui munere ,
Angelorum alas petens iterum ,
Vndè euulsus .

Arauit pagellas hic satis electorum agellos fecundans ,
Fecundando Cælo Celum nunc adit .

Scripsit hic multa ,
Sæpe auri multum fundens pro sepia ,
Sed mella semper ,

Scribendo nunquam vsus atramento ,
Atrocia nisi proscripturus vitia .

Sculpfit aliquando scalpello fungens ,
Rupes expoliturus in statuas ,
Lapides in homines .

Pinxit interdum ,
Virtutis minio colorans virtutem ,
Vitiæ umbris adumbrans vitia .

Laudauit nonnunquam
Laude dignos , & ipse laudari dignus ,
Encomiastes sanctorum euades , & encomium .

Misso ad Mariam Gabrieli
Auditor adfuit ,
Gabrielis interpres , & Mariæ .
Præsens est ,

Paruula cum nascitur immenfitas ,
Homo Deus ex Virguncula ,
Contemplator virginæ partus , & explanator .

Eidem astat , circumcidendus dum sistitur ,
Ipse lacte manans , is dum sanguinem fundit .

Ad Regem comitatur Reges ,
Regalia dona exhibens auro suo .

Cernantem Deum hominem ,
Patientem , morientem , resurgentem ,
Hinc ebrius excipit , hinc spirans , hinc triumphans ,
Vbi-

Vbiquè operi incumbens ,
 Pictor magis , quàm scriptor .
 Sponfos iam sequitur symmysta sponforum , & explicator ,
 Vtrorum ex melle , amborum ex lacte
 Æquè lacteus , æquè melleus .
 Hic vngit , hic mulcet , hic ferit ,
 Æquè aures , æquè mentes , æquè corda .
 It sæpè ad infulas , it sæpè ad sceptras ,
 Seuerus monitor , orator placidus ,
 Vtroquè munere vtrisque carus .
 Summè Theologus , Theologos vt erudiat ,
 Haustos sapientiæ ex fonte calices ,
 Gratia propinat , & arbitrio ;
 Præcepto eructat , & dispensationi ,
 Clarè , acutè , doctè ,
 Cuiquè dispensans quod suum ,
 Orthodoxorum ad antidotum , Nouatorum ad venenum .
 I' nunc felix , quò pergis , calame .
 Terris enim tot literarum monumentis relictis ,
 Cælo stabis scripturus cælestia ,
 Bernardi ex calamo ,
 Pennigerarum mentium scriptoriam versus pennam .

*Magna suæ sanctitatis fama Eschyllum Magnum Lundensis
 Ecclesia Prasulem ex Dania in Claram vallem
 ad se videndum attrahit .*

E L O G I U M C I V .

Magnus adest Eschyllus
 Primus Daniae Primas , & vltimus ,
 Magnus titulo , merito maximus ;
 Hunc venerabundus excipe , Viator .
 Claram venit ad Vallem

Cali-

Caliginoso ex Climate ,
Gallorum ad Apem Gothorum ab Vrſa ,
Ad Abbatem Archiepiſcopus ,
Elchyllus ad Bernardum .

Huic videndi Bernardi irritauit famam
Bernardi fama ,

Morum ſanctitas , oris ſuauitas ,
Sapientię ſublinitas ,

Sine termino virtus , miracula ſine numero ,
Supra miraculum omnia .

Aspicit iani oculis , præſenſerat quæ auribus ,
At viſui maiora , quam auditui ,
Præſentia famam vincente .

Vides vt humilis hoſpitis ab ore magnus iſte pendet hoſpeſ

Nec Saba ſic Salomonis ab vultu ,

Reginarum ſcientiſſima Regum ſapientiſſimi .

Inſpicias , vt admiratur ad omnia ?

Paupertatis ad opes , ſobrietatis ad dapes ?

Ad eloquentiſſima mutorum ſilentia ?

Ad aras ? ad domum ? ad arua ?

Angelos miratur vbiquè , non homines .

Mæret , ſtupet , plorat ,

Tanti viri

Hinc plorans aſperioris vitæ victum acerbiffimum :

Melliſui oris ſtupens indè mellita verba .

At ſibi ſuper omnia hoc vnum mæret ,

Negari ſibi diutiùs ,

Cibari Bernardi ex menſa ,

Potari Bernardi ex ore .

Fruitur tamen vtriſque interim ,

Ex menſa ieiunus æquè , ac ebrius ex potu :

Conſcitur fame altera , dum reſcitur ,

Olere , vicia , folio ,

Vix nutritus , nunquam ſatur .

Largiùs bibit ex altero , ac liberaliùs ,

Potator ſemper , & nunquam potus .

E c

Imple-

Implent Eschylli aures Bernardi ora,
At aurium sitim oris verba non explent.
Nec mirum.

Fundit Bernardus, quæ bibit.
Nectar fuxit Magnæ Matris ab ubere,
Lacteos hos regerit latices, dum loquitur.
Satis ergo ex ijs bibisse, quis dicat?
Magnus nec ipse Eschyllus.

*In Vita
S. Bern.
sub ann.
1170.*

MAGNUM huius Eschylli nomen hic fortè, lector, primum audies, aut alicubi iam tortasse intellecto, facile est, ut Eschylli virtus, merita, natale solum, propago, ipsaque etiam, cui præfuit Metropolis te lateant, hæc enim omnia legentibus ubique obuia non occurrunt. Noui quosdam imò, & inter ceteros Minardum, qui Lundensem Ecclesiam Danicæ Archiepiscopatum cum Londino Anglorum Regni capite confundens, in Vita S. Bernardi, quam typis publicauit, hunc Eschyllum Angliæ Primatem, tam supino errore testatur, non autem Danicæ, & si Danicæ Apostolicum Legatum referat. Quo eodem in loco nouam incidens in Charybdim, hanc magnæ Britannicæ Metropolim, Astrologorum vlnis crassiori Mineruæ dimetiens, Angliæ Regnis circuitu suo ampliorem demonstrat. Syntes ergo vel ut deuites, lector, vel ne ad Eschylli nomen restites, magnò hoc de viro pauca Magno ex Cistercij Exordio tibi dabo. Eschyllum igitur illuc alterius Eschylli ex præclarissimo (Exordij, verbis vtor) Danorum sanguine oriundi, & inter terræ illius proceres post Regem sublimioris, viri bellicosi, & carnali potentia, tumidi nepotem inuenio. Hic annos circiter duodecim natus studiorum causa Saxoniam missus, dum Hildesie nobilius illius æui Clericorum Academiz literis vacaret, in grauissimam incidit valetudinem, quæ iam ferè agonizans, & sensuum destitutus ad Inferos ducitur ardentes damnatorum Manium inspecurns rogos, at sic insipientem incendij erumpens vapor mox attrahit, comburit, cruciat, Post moram angustum per tramitem reptans, celeriterque à deuprantis ignis facie, & exiens, & fugiens, regiam videns Domum illam ingreditur; trementique adhuc, & palpitanti, Cælorum Regina vultu, & habitu coruscans in throno gloriæ gloriosissima apparens, flagranti opem indeuotum exprobrat affectum, petenti veniam, quos miratus fuerat, iterum minatur ignes, ipsumque dedignans egredi iubet. Astant, dum hæc sunt; viri misc-

lib. 8. c. 6.

, misericordes, Hildesimensis Episcopus, alijque eiusdem Ecclesiæ
 , administratores duo, quos Eschyllus intuens, patronos aduocat,
 , millium millia pollicetur, eorum si ope tantæ Reginæ dignaretur
 , tutela. Rogant hi pro adolescentulo omnium Matrem, suique
 , Genitoris Genitricem, quæ hac vice sibi dissimilis, iratæ similis,
 , vt pietatem dissimulet, Quid est, inquit, quod pro vano, peruerso,
 , lubrico hoc deprecamini ephebo, qui nec me semel aut honorauit,
 , aut orauit? Ingeminant illi preces, supplex ad solum prosternitur
 , Eschyllus, orat, plorat, obtestatur, nouæ vitæ pollicetur propo-
 , situm, spondetque, si ab periculo redimatur, salutis suæ pretium ad
 , eiusdem Virginis arbitrium soluendum. Arrisit tandem, & sup-
 , plicanti, & supplici Maria, serenansquæ vultus, quibus bean-
 , tur cæli, Volo, adolescentulo inquit, vt de quinque (sic in Exor-
 , dio legitur) generibus annonæ quinque mihi modios, hoc est, de
 , singulis singulos, non negligas reddere. Hoc ille se facturum, da-
 , tis etiam fideiusoribus, qui assisteabant, promittit. Reddit sibi
 , Eschyllus iam gaudens, excitatur, aperit oculos, surgit, sedensquæ
 , in lectulo suo, Benedictus Deus, inquit, quod liberatus sum, &
 , amplius non ardebo. Quærant, qui aderant, quid sibi verba ve-
 , lint, eadem at ille replicans verba, Gratias tibi, ait, clementissi-
 , ma Domina, quia liberasti me de incendio, & amplius non arde-
 , bo, conuersusquæ ad præsentem, quid sibi accidisset, indicat. Adest
 , Vates interpres somnij, puero magnum nomen, maximaquæ Ecce-
 , siæ dignitates prædicit, quas, inquit Eschyllo, cum adeptus fue-
 , ris, scito tibi in honorem Dei, Virginisque Matris, diuersorum
 , Ordinum Canobia quinque tuis ædificanda sumptibus iniunctum
 , fuisse. Creuit adolescens, iamquæ ætate magnus, & sapientia ma-
 , ior ad regimen Laudensis Ecclesiæ. Danicæ Metropolis asium præ-
 , plura fundauit Monasteria, quàm quæ vouerat. Habes, lector, quæ
 , in Cistercij Exordio habetur, diminuant Magni Eschylli historiam,
 , excipe ex Godefrido nunc eiusdem ad Bernardum peregrinationem.

Ibid. lib.
3. c. 25.

lib. 4. c. 4

• itinere ipso argenti marcas amplius, quàm sexcentas. Venit ergo
 • ad Claramuallem tam humilis, & sublimis, quem a sinibus terræ
 • non curiositas audiendæ sapientiæ, sed fidei zelus, & plenitudo
 • deuotionis attraxerat. Vbi quantum fleuerit, qualem se se non
 • modo erga eum, quem tam vnicè suspiciebat, sed etiam erga mi-
 • nimos quoslibet fratrum exhibuerit, non est facile dictu. Hæc Go-
 • defridus Bernardi Noratus, ea tacens, quæ dictu difficilia fereba-
 • tur, Eschylli scilicet in Bernardum affectuum teneritudines, ver-
 • borum affectus, animi deuotionem, omniaque deuotissimæ dilec-
 • tionis signa: tacens stupentem Eschylli mentem ad spectabiles
 • Bernardi aspectus, serenam ad frontem, eleuatos ad oculos, mel-
 • lea ad ora, ad visum bestiarum similem, ad vitam Angelorum pa-
 • rem; ad ardua, quibus ille negotia premebatur, ad labores, quibus
 • opprimebatur ferè; ad mentis excessus, ad solitudinis recessus, ad
 • virtutum progressus, ad Bernardi omnia. Hæc omnia tacuit, vix Es-
 • chylli aduectum exhibens, & mox reditum, non sine tamen peractum
 • miraculo, quod hic ostendo. Demum, inquit ille, rediturus ad pro-
 • pria, vt benedictum a Dei famulo panem referre posset, & diutius
 • conseruare, humano sensu præcipit, vt in clibano recoquatur sicut
 • solent, qui maria transeunt, panem ferre biscoctum. Audiens au-
 • tem Sanctus, non est passus, errare hominem tam deuotum, sed ami-
 • cablitter arguens in hac parte, fidem eius modicam inueniri, Ita-
 • nè, inquit, non poterit panem ipsum benedictio magis, quàm reco-
 • ctio conseruare? Et non acquieuit benedicere illum, sed commu-
 • nem sibi panem præcipiens exhiberi, benedixit, & dixit; Ecce
 • hunc, tolle tuum, nihil deinceps de corruptione sollicitus. Tulit, &
 • ad suos rediens vsque hodie gloriatur fidei suæ defectum euiden-
 • tissima rei veritate conuinci. Ita Godefridus tam de incorrupto
 • hoc pane multis post annos seruato, quàm de Bernardi dente, &
 • capillis, & pilis Eschylo traditis, iamque miracula in Dania ope-
 • rantibus subdens multa. Vide ipsum, si libet, intereaq; tacens Echo
 audi.

ENTHUSIASMVS.

ELOGIUM CV.

Ades nedum Echo?

Tinnulam hic te iam semel alloquutus;

Garrulam huc te iterum compello.

Pello.

Me

- Me pellis , an imo pellicis ,
 Prouocatrix iam , quæ vix vocata ?
 At fatis nugarum .
- Nosti Magnum hinc mox abeuntem Eschylum ? Illum .
 Illum nosti ? gloriare virum nouisse
 Ignes eructantem glaciali sub cælo ,
 Magnoque cui merita , magnum peperere nomen . Omen .
 O' benè . Magnum siquidem nominis omen magna virtus ,
 Felicia ominari sola potens ,
 Nomina magnificare sola valens .
 At quis abiit , huc venerat qui magnus ? Agius .
 Qualem scilicet Bernardus exceperat .
 Qua rigent lupi , reuersurus sub Vrfa ,
 Agnus ab Ape recedit . Cedit .
 Cessit iam quinimò , ab lacrymis nondum cessans ,
 Cordi cæsa Bernardi imagine .
- Fare sed Echo . Secum Bernardi aliquid ne is retulit ? Tulit .
 Sic est . Secum Bernardi multa Eschyllus defert ,
 Panem morborum omnium panchrestum ,
 Malæ molarem malorum medelam ,
 Capitis sanandis mentecaptis capillos . Pilos .
 Vera mones ; & pilos menti ,
 Expellendo Dæmoni
 Palos euasuros ex pilis .
- His ergò Eschyllus donis diues in Daniam redit . Edit .
 Magnus videlicet miracula magna ,
 Absentis Bernardi virtutem præsentem
 Orbe toto mirante . Ante .
 Græcissas argutè ;
 Nec antea , scilicet illo sub cælo ,
 Nec postea nusquam terrarum audita . Ita .
 Ità est . O' Bernardi prodigium ?
 Is , vbi non est , æquè prodest , ac vbi est ,
 Vbique præsto vix imploratus . Oratus .
 At Magnus apud Magnum
 Eschyllus orat in Claraualle emori ,
Hoc

Hoc ne affequetur aliquando ? Quando?
 Dubium parco futurorum nesciæ.
 Morietur in Claraualle Eschyllus,
 Primæ ex Episcopo, priuatus Monachus,
 Humili Monachatu adepto,
 Ex magno Maximus. Imus.
 Rectè : imus spiritu, meritis summus.
 Sed audis ne ? aduocat me iterum Bernardus, Echo,
 Vale, abeamus. Eamus.

*Diuo Martino similis diuus Pater Tres resuscitat
 mortuos.*

ELOGIUM CVL.

Adolescentem, virum, mulierem,
 Terno in seretro,
 Efferrî, quos hic, Viator, vides,
 Ex letho Bernardus excitauit ad læta,
 Ad vitæ fœdera ex funere.
 Hæc sola miraculis Bernardi miracula decrant,
 Cederet Bernardo vt mors, cædit quæ omnes -
 Tantum virum decebant hæc mira;
 Vt vitæ restitueret mortuos,
 Mortiferos toties qui fugauerat morbos -
 Sed audi nullo morbo mortuos
 Nullo suscitatos labore -
 Euentu ter vario,
 Terna hæc perierant mortis trophæa.
 Potu adolescens, fame mulier, vir iaculo.
 Medio in flumine primus aquis absorptus,
 Inedia mediâ necata via in media,
 Fulminea vltimus iæctus sagitta.
 Æqua vir talione,

Oc-
 ti-

Occisus, scilicet, paratus occidere,
 Ab Angelo peremptus, ne periret Bernardus,
 Cuius iam ille in artus collimauerat arcum.
 Malo suo mulier mala;
 Lactantem hæc se simulauerat, lactaret vt pios,
 Lacteo puellulo dissimulans, & sibi
 Gemini pabuli necessitatem geminam.
 At mendacio inuidia mendicorum detecto,
 Cessante stipe, cessit è vita.
 Inopino adolescens infortunio,
 Nauigij scilicet impetu,
 Simul cum ponte in fluuio naufragus.
 Puerum suscitât Bernardus
 Ad senium vsque seruandum.
 Feminam reuocat ad famem
 Alimento piorum alendam:
 Virum restituit viribus,
 Cruciandis Crucis hostibus signandum cruce.
 Astitit suscitanti virum,
 Henricus Contractus inter Constantienses Vir magnus.
 Suscitata mendicæ adfuere mendicorum turbæ.
 Suscitando puero
 Iter agentis Bernardi intersunt Comites;
 Præsente ad singula fama, & stupente.
 Mirare & tu, Viator,
 Visoque hoc terno iterato miraculo,
 Fidem Martini magnam magno gratulare Bernardo.
 Charitas vtrisque par fuit, vtrisque fides.
 Functos totidem vterque suscitât.

Arguarne ab aliquo, quod meum Bernardum, quem Doctor An- *D. Th.*
 gelicus Angelis comparans, neque vni, aut alteri similem exhi- *in Ser. de*
 bet, sed cunctis simul, Martino ego assimilem inferioris ordinis, An- *D. Bern.*
 gelo natura inferiori? Huiusmodi censorem si scirem, ad eundem, *In Ser. de*
 prouocarem Bernardum Martini Encomiastem, & Martinum super *Santo*
 Angelos extollentem, ipse ego patrociniū mihi conciliaturus ipso *Martino.*
 ceto ab iudice. Præbuere similitudini ansas similia suscitatorum mi-
 racula

racula, similem, eandemque in vtrisque & Martino, & Bernardo suscitantis Dei potestatem arguentia; cæterum, ut utrosque fateor in Cælo Beatos, suæque ambos felicissima sorte contentos, alterum alteri conferre, nec mens fuit, nec hic locus est. Congaudeant in Cælis simul, fruanturque diuersis pro meritis beatissimæ visionis præmio. Hic in terris Ecclesiæ Dei tam omnium virtutum exemplis, quàm illustrium miraculorum signis ad Orbis emulationem, & stuporem, vterque magnus præluxit, & utinam ad meum mihi profectum.

. Bernardi nunc tribus reddor miraculis; & primum resuscitati viri.

. Narrante Cæsario, miles hic erat, & Contracti Henrici, quem superius meminimus, additus seruus, & plus in malo obsequens, quàm iam bona meditantem prosequens; sed audi Cæsarium ipsum. Videns hoc, Henricum scilicet à Bernardo conuersum, quidam Ballistrarius seruus eius, homo crudelis telum ballistæ imposuit, ut Sanctum Abbatem feriret, statimque ab Angelo Domini percussus, retrorsum cecidit, & expirauit. De cuius tam repentina morte Henricus territus, & maximè de perditione animæ contristatus, sciens Abbatis sanctitatem, & in signis potentiam, supplicans, quatenus miserum de faucibus inferni suscitando liberaret. Compassus Vir Beatus tam vnius dolori, quàm alterius perditioni, flexis genibus Deum cum lacrymis exorauit, & mortuum celerius suscitauit. Qui suscitatus, ad suscitantis pedes corruit, & ut se in Conuersum susciperet cum multis sospitis petiuit, cui Vir Sanctus respondit; scio, quod naturaliter procerius sis, ac distortus; nec expedit, ut sis inter religiosos, sed volo, ut Crucem (Crucem enim in Barbaros depræliebat tunc temporis Bernardus) suscipias, mare transeas, & cum Saracenis conligendo, citius finiaris. Et fecit sic, Crucem suscepit, mare transiit, cum inimicis Crucis dimicauit, & in conflictu necatus, ad Deum migravit. Sic Cæsarius de viro, cæcidit quem Angelus, quemque vitæ Bernardus restituit.

Lib. I.
c. 16.

Ann. Cist. ad . Suscitata mulierem ex Anonymo Gallo, his verbis Manrique .
 ann. 1126 . profert. Quia & mulierem a morbo, aut fame mortuam Mona-
 1.4. n. 6. . sterio vicinam vitæ restituit, viuientis pariter alimenta præbiturus
 . corpori, & animæ. Enixam se, atque filium recens natum ad vbera lactantem misera fluxerat; quo duplicata pabuli indigentia,
 . maiorem pietatem excitaret. Sed prodita inuidia aliorum
 . pauperum, quos per mendacium stipe defraudabat, pro duplici
 . portione, quam moliebatur, vel simplicem amittere coacta est,
 . impredientibus, quasi in vindictam fraudis, accessum feminae,
 . quoadusque hætenus duplicata stips, nulla prorsus suscepta,
 com-

• compensaretur . Ergò seu fame , seu morbo deficiens mulier , &
 • simul efuriendi , & viuendi terminum naçta , filijs pauperibus lu-
 • ãum dereliquit . Seu quod natura potentior , quò expeditior , pau-
 • peribus affectus humanos , adcoque & pietatem altius imprimit;
 • seu quod cadauer terræ mandaturis , vilius fortassè sustentanda
 • coustitisset , quàm inhumanda ; Bernardus Pater , & mortuam
 • miseratus , & uiuis condolens , corpus inanime ad se iussit adfer-
 • ri . Tum oculis , manibusque , sed longè magis mente respiciens
 • Cælum , dum orationi instat (mirum dictu) anima redux corpus
 • diù rigens , calori simul , vitæque restituit , ingenti sanè stupore
 • omnium , qui aderant , nec minori filiorum , imò & scæuina ip-
 • sius gratulatione . Atque hæc ex Anonymo Gallo citato sapius ,
 • quem perantiquum , atque integræ fidei iam probauimus . Sic Man-
 • rique , cui ego maguo utpotè viro , cunctaque quàm diligentissimè
 • exanimanti , nihil hætitans astipulor .

Occurrit jam Adolefcens tertio , & ultimo loco ab Sanctissimo
 Patre suscitatus , inopinum cuius casum sic idem Annalium Scriptor
 • ex diuersis describit . In hoc itinere dubium , an in diuerso ; cer-
 • tè per hoc tempus , cum Sanctus Pater fluuium nauigio transiens ,
 • pontem , cui Adolefcens insidebat , veloci cursu qualitarum , com-
 • mouisset ; vnde ille repentino casu præceps , submersusque , ani-
 • mam inter aquas exhalasset , non sine magna circumstantium mi-
 • seratione ; corpus exanime sibi iussit , ac fufis precibus , reuo-
 • cato spiritu , hominem luci , vitæque restituit , pauentibus turbis ,
 • & Deum collaudantibus , qui solus potest mortuos viuificare .
 Hæc idem Auctoꝝ Gallus , ex quo sylua , & nos hætenus dicta , quem
 Ioannem Eremitam multi putant ; alij alium , sed coꝝum , & fidei
 integræ , de cælis dictis non liceat dubitare .

*Ann. ad
an. 1159
c. 5. n. 3.*

Sic Bernardus Martino comparatus , quod in pluribus alijs supe-
 rius vidimus , in hoc etiam ei similis euasit , trium mortuorum su-
 scitator magnificus , blasphemæ hominis , quem Deus morte mul-
 ctauerat , mulieris extinctæ ad Clarauallem , & huius in fluuiio sub-
 mersi adolefcantis , quos de faucibus mortis liberauit . Hæc ille ,
 quæ ideo integræ exhibenda curauim ; Martini nomine expresso , ut
 certò nosceres vnde titulum huius Elogij clepserim , Manrique ho-
 norans , & mihi complacens . Complacens , inquam , nam Martini ,
 & Bernardi illustrissima duorum hæc nomina , aurea duo Ecclesiæ
 candelabra ante Deum lucentia , duas Domini agri oliuas , duos
 iugulandis hæresibus gladios , duo Orbis luminaria magna , cò
 lubentius hic simul coniuncta meo qualicumque calamo venerò ,
 quò ingloriùs , quò turpiùs , turpibus proferuntur ab turbis , quæ
 miros hos & sanctitate , & doctrina decedentes viros , gloriosissimis

horum nominibus pessundaris , ascellos suos Bernardos , hircos suos
 Martinos nuncupant , hircis ipsæ scædiores , ipsis stolidiores asinis .
 At horum tandem sine me, lector, ut cordis duritiam , & mentis in-
 credulitatem concepto exprobrem Enthusiasmo .

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM CVII.

Huc vos malæ hæresum turbæ ,
 Pessimi malæ fidei homunciones .
 Fidei hic Orthodoxæ ,
 Fidem Bernardus ut firmet ,
 Prodigia non tam agit, quàm prodigit ,
 Sua oris oracula miraculis illustrans .
 Accedite, tentate, petitæ ,
 Vade Deo,
 Promissa credentibus signa
 Vnus spondet omnia ,
 Credatis ut vna simul cum eo,
 Vnum baptisma, fidem vnam .
 Illuminatas vultis sine lumine pupillas ?
 Solo fidei adhibito collyrio ,
 Aperuit tot oculos, clauferat quot cæcitas ;
 Audire vultis auræ sonum
 Surdas vel cæli tonitribus aures ?
 Auritos quos fecit,interrogate surdos :
 Sola orationis terebra ,
 Horum tot sanar, quot alloquitur .
 Mutos exigitis loquentes ?
 Soluit ille mutis tot linguas,
 Defecta quot ligauerat natura .
 Mutorum labia
 Facunda Bernardi lingua
 Facundante .
 Plura si quæritis, aut maiora ,

Cur-

Currere scilicet apud Bernardum claudos ,
 Mancos Bernardi amplecti colla ,
 Curatos infirmos nullo pharmaco curandos ,
 Ægros, claudos, mancos
 Tot curavit, quot vidit.
 Denos vna die,

Hebdomada vna centenos, millenos vno mense .
 At Epidaurum Bernardo obijcitis, & Æsculapium ,
 Artis iactantes hæc prodigia, non fidei ,
 Mira equidem, sed non miracula.
 O'turbæ incautæ cautam fidem ?
 Nunquid mortuum expectatis viuum,
 Solum indubiæ fidei indubium testem ?
 Quos suscitavit Bernardus sciscitamine .

Tres adsunt pro vno ,
 Tria probatæ fidei testimonia ,
 Terni sanctitatis Bernardi approbatores :
 Infida at vestrum fides
 Nec viuis fidit, nec credit mortuis ,

*Pro Defunctis apud Aquas Saluias Sacrum faciens, scalam
 videt, miraturque scalam Pios Manes ad
 Cælum ascendere .*

E L O G I U M CVIII.

Huius ad scalæ gradus
 Siste gradum, Viator .
 Cæli scala hæc est
 Superis contermina, & inferis .
 Ducit ad Cælum, vis si duci ad Cælum ,
 Inferos attingit, si petis inferna ,
 Diffitos immensitate terminos

Vtroque amplectens extremo .
 Litando hanc erexit Bernardus, & orando ,
 Pios Manes, pia vt manu
 Rifus ad aulam duceret, fletus ex cauea ,
 Tormentorum ex furno, voluptatum ad finem ,
 Ex lacu ad lucem, ad præmium ex pœna .
 Scandunt & iam per scalam nobiles vmbrae ,
 Instanteque aris Bernardo ,
 Fruuntur aura, quæ cremabantur igne .
 Vides ? stat Bernardus immotus, mobili pergunt illæ pede ,
 Sibi ex Bernardi quiete adeptæ motum .
 Inspicis, vt scalæ iam gradus occupant ,
 Illæ superos, hæ medios, hos imos aliæ ?
 Alteras sequuntur alteræ ,
 Orantis ad votum, orati ad nutum ,
 Prece ordinem præscribente .
 Festinant iter hæ plures ad astra ;
 At plurimas detinent adhuc flammæ pedicæ ,
 Satis igne piaculari expiatis nondum .
 Sua ijs Manibus condolet Bernardus mala ,
 Ignium pœnas, & niuium ,
 Famis tormenta, & sitis ,
 Cædentium supplicia, & obsannantium .
 Cruciatur horum crucibus ,
 Aurium stridore, pædore narium ,
 Oris felle, oculorum fumo ,
 Tactû offenso Draconum contractu .
 Miserat miseros ,
 Carcerem eorum mærens, & compedes ,
 Quibus inter verbera sunt verba ,
 Miseremini mei saltem vos amici mei .
 Mærentis num audis suspiria ? num vides miserentis lacrymas ?
 Hæ cadunt, extinguant vt ignes ,
 Spirant illa, respirent vt illi .
 Ipsos sibi liquat oculos, liquefeat illis vt glacies ,
 Efflaret animam, diffilaret vt flamas .

At

At sumit tandem Bernardus animum, Viator.

Moraberis rantillum si adhuc,

Miraberis pergere ad Cælum purgantium coloniam.

Emollicum enim Bernardi lacrymis Numen,

Bernardum ut læter,

Submersos letho Manes

Triumphantium educit ad mansiones,

Carcere penitus euacuato.

Hanc Bernardi Scalæ Cæli visionem, sicut etiam Elogia, quæ hoc sequuntur, usque ad ultimam Bernardi infirmitatem, extrâ ordinem, nullo temporis ordine seruato, dedita opera hic ponere visum fuit, ut speciales Beatissimi Patris fauores unâ simul collectos hic per ordinem lectores haberent. Locus igitur visionis Sanctorum Martyrum Zenonis & Sociorum propè Monasterium S. Anastasij ad Aquas Saluias, seu ad Tres Fontes, ita nuncupatum ex totidem ibidem ebullientibus distinctis in locis, quæ præcisum Apostoli Pauli caput tribus sacravit saltribus, Capella est, hodie Scala Cæli nuncupata. Monasterij huius, & Ecclesiæ antiquitatem ex Onuphrio Panuio, Manrique sic refert. Ecclesiâ, & Monasterium ad Aquas Saluias primus construxit Honorius Papa circa annum salutis DCXXV. in massa, quæ iuris Monasterij S. Pauli erat. In qua Basilica recondidit caput S. Anastasij Monachi à Persis martyrio coronati, cum Heraclius Imperator id, cum corpore, quod in Basilica S. Pauli conditum fuit, Romam transmisit. Celebris autem, erat locus iste ob decem millium Martyrum ibidem occisorum, & dormientium memoriam. Hoc Monasterium cum Ecclesia Leo III. à fundamendis extruxit, Monachos in eo locauit. Carolus verò Magnus Imperator illud amplissimo patrimonio donauit; siquidem ei duodecim Oppida in maritima Etruria, agri nunc Senensis donauit, scilicet, Orbitellum, Caparbium, Ansidoniam, Gilium, Montem argentarium, Altrecostem, Aquapitem, Montem acutum, Serpenam, Marilianum, Sciapilasium, & ad Monachorum sustentationem, quæ Oppida etiam nunc iuris eiusdem Monasterij existunt, Senensibus tamen beneficiario iure à superioribus Pontificibus concessa. Hoc Monasterium Monachis ferè destitutum Innocentius II. Papa circiter annum Christi MCXL. Sancto Bernardo Magno Abbati Clareuallensi donauit. Sic Panguinus ab Manrique relatus. Primus huius Monasterij Abbas Cisterciensis Petrus Bernardus fuit Clareuallis Monachus, & Bernardi filius,

*Annal. ad
an. 1140
cap. 8.
num. 5.*

ex Pisana Ecclesiâ olim Vice Domino, à Bernardo prædicto Monasterio præfectus Abbas, Calefactorij Clarzualensis ex Præfecto, quod tabella hodiè vsque in ipso Calefactorij limine appensa, rei humilis noile seruans monumentum, sic introeuntes admonet. Hoc in Claustrij Calefactorio Monachus se calefaciat sine voce, sed cum silentio, & decore omnia faciat. Talis fuit Pater Eugenius Calefactor Clarzualensium, quem præclaræ virtutis genius Romæ vexit ad Pontificium. Humilis Petri Bernardi nobilissimos, lector, mirare saltus, ad Aquas scilicet Saluias ex ignium parandorum ministerio, ex ligneo deindè Monasterij pæuo genumata ad Triregna, Pontificis ex Abbate. Redeo nunc ad Bernardum. Is enim præfata Sancti Zenonis Capella pro defunctis aliquandò Sacrum faciens, serueuerque orans, Scalam lucidam, & per eam Angelos ascendentes, purgatas piaculari igne animas, ad beatas refrigerij sedes referentes videre visus fuit, cuius rei multa, neque leuia extant testimonia. Primum omnium traditio, & ex ea noua eiusdem Capellæ nuncupatio, olim Sancti Zenonis dictæ, nunc Scalæ Cæli, non aliunde certè, quàm à Scala, litanti Bernardo diuinitus ostensa. Ex tabulario Cœnobij Montis salutis Ordini Cisterciensi ab Ildephonso Hispaniarum Regum Septimo angustissimè constructi profero alterum, Authenticum, scilicet, cuius hic est tenor. Nouerint &c. quod à Natiuitate Domini MDXLIV. indictione secunda, die verò sexta mensis Augusti, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Pauli, Diuina prouidentia Papæ Tertij anno decimo, in Capella S. Mariæ de Scala Cæli nuncupata, Monasterij S. Anastasij ad Tres Fontes, propè, & extrà muros Vrbs Romæ, quæ, vt inibi legitur, est secunda Capella, quæ in toto mundo ad honorem Beatæ Mariæ Virginis fundata fuit, in qua Dinus Pater Bernardus, dum Missam celebraret, meruit videre Scalam erectam, ad Cælum vsque tendentem, atque Angelos &c. quæ ad hanc visionem consequuntur, iam alibi telata, & mox iterum referenda.

*De sept.
Ecclef.*

Superioribus Onufrinum Panuinum addo, qui Trium Fontium aram, & aras describens, sic loquitur. Eidem Ecclesiæ, nempe S. Anastasij, imminet paruus collis cum exiguo fonte, qui locus Gupta iugiter manans vocabatur, in quo pro Christi fide septimo Idus Iulij cæsi sunt S. Zeno Martyr, & cum eo decem millia ducenti tres Christiani, quorum ossa in proximo cœmeterio sub sacello rotundo, & deuotissimo, quo S. Mariæ Scalæ Cæli modò dicitur, requiescunt. Cuius Dedicatio celebratur vj. Kal. Februar. ubi est Altare cum operculo marmoreo quatuor pretiosis columis

su-

• sustentato , sub quo iacent corpora Sanctorum Martyrum . In ora-
 • torij absida miffiva extant ligna Beatæ Mariæ Virginis , & S. Ze-
 • nonis . In hac ædícula sæpè S. Bernardus , dum in Vrbe morabatur ,
 • Sacra pro Defunctis celebrabat . Quibus dùm aliquandò operare-
 • tur , in mentis ecclatium raptus , Scalam vidiffè fertur , quæ è Purga-
 • torij igneis pœnis animæ eius fuffragijs liberatæ in Cælum ab
 • Angelis deducebantur . Hinc sacræ illi ædiculæ Scalæ Cæli nomen
 • inditum . Sic Onufrius de hac à Bernardo erecta ad Cælum pijs
 • Manibus Scala, eidemque, fingulari pro illius in Defunctos pietate,
 • fingulariter ostensa .

Cæterum inter alias Cisterciensis Ordinis hæc summa laus est ,
 tot erigi in ipfò purgantibus Manibus fuffragiorum Scalas , quot
 Monachorum fundantur Cœnobîa, virtutum fchoîæ . Est enîm nobis
 Defunctorum & ingis memoria , & ineffabilis pro defunctis pia , &
 falubris cogitatio , quippè quibus , hæc à Stephano , hæc à Bernardo
 magnis magni Ordinis Luminaribus hæreditas deriuata est , fingulis
 fcilicet diebus , folemni officio non impeditis , tam miffæ defunctorum,
 quàm officij recitatio . Continuatur porrò huiufce deuotionis
 vsum perpetuum doctem , antiquæ verò auger fidem Guillelmus
 Malmesburicensis obferuantiarum Ordinis Scriptor oculatus , fic ,
 • de quo agimus , fcribens . Ab Idibus Septembris , vfque ad Pafcha ,
 • nullius feftiuitatis intuitu , præter dies Dominicos , nifi femel in
 • die ieiunium foluunt ; nunquam Claustrum , nifi caufa operandi ,
 • egrediuntur , nec ibi , neque vlfquam , nifi Abbati , aut Priori , in-
 • uicem colloquentes . Horas canonicas indefeffè continuant , nulla
 • appendicia extrinfecus adijcientes in Choro , præter vigiliis pro
 defunctis . Sic Guillelmus , cuius testimonio clarè apparet natum ,
 nobis cum Ordine huius Defunctorum Officij penfum . Bernardum ,
 ergo fpectantem , an erigentem , Scalam vidimus , pro Manibus nunc
 orantem audiamus .

2. Ann.
16.

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M C I X .

Adfum en tibi propè , longius abs te absens ,

Miferorum carcer immifericors ;

Mequè fpectatorem habes ,

Vbique qui fpectabilis fpectaris à nullo ,

Nifi quibus aut aufugit huius vitæ afpectus ,

Aut

Aut nouus splendet de cælo splendor.
 Te cerno spatiosum vmbrarum specus
 Piorum Manium ergastulum piaculate,
 Interque exilium restituantibus, & patriam
 Vlla sine hospitalitate occurrens hospitium.

Sine clathris carcer,
 Custodia sine custode,
 Sine catenis catenatorum cauea,
 Gelatorum fouea sine gelu,
 Sine flammis fornax flammiuoma,
 Feruidius qua nihil, nihil frigidius.
 At intus dolorum omnium ex dolio
 Monent me ingredi manes.

En me vobis venundata tortoribus mancipia,
 Solo tormentorum redimenda pretio.

Quid huc à me vultis,
 Meæ sine animis animæ?

Gelidæ flammulæ, niues torridæ,
 Flosculi inter grandines, inter limos gemmulæ,
 Impiatorum sub manibus pij Manes?

Grauat heu me vestra malorum granditas,
 Nullo respiratu asperati spiritus.

In hoc trahimini ex hoc,

Nullo admisso quietis momento,

Tortore nunquam exanimato,

Exinanitis nunquam tormentis,

Iris ex glacie ad ignes, ex ignibus ad gladium,

Gladiorum ex vulnere, flagrorum ad vulnera,

Torquet vos sitis, post sitim fames,

Fumus post famem.

Luctus excæcat, strangulant singula,

Fætulentorum Dæmonum inter ludibria,

Pudore confectos, & pædore;

Solatorem me queritis?

Vos audio.

At vos ni soletur, qui solus est, quis satis solabitur?

O' misericors ! miserando exercitui ,
 Miseric Manibus misericordi faue manu .
 Agni sunt, suffocat quos stagnum ,
 Soletur Agnos, hæc Agni mensa .
 Horum reficiat famem, quem tibi sacro, hic panis ,
 Sitim restinguat, quem tibi propino, hic calix .
 Tui sunt, exterus quos cremat ignis ,
 Ignes extinguat cruor hic tuus .
 Arietet sæuientem hircum in oues hæc ara ;
 Hostem reprimat hæc hostia ;
 Tenebras dislet lampadarum hic splendor ;
 Temperent glaciem hæ luminum flammæ ,
 Tuisque Manibus ah parcat tandem tua manus !
 Sic pro reis orans Bernardus,
 Sic manus extendens pro Manibus ,
 Auditur simul, & exauditur .

*Ad varios Episcopatus electus eligentibus nunquam
 non contradixit .*

E L O G I U M C X.

Mirare, Viator .
 Relatas huc penicillo, quas vides, infulas ,
 Sibi Bernardus oblatas despexit ,
 Ornari dedignatus, quæ magis onerant, quàm honorent ,
 Multæ iacent, multo Bernardi pro merito ,
 Plurimas sibi etiam hoc vno promerens ,
 Sperneret quod omnes .
 Argento illa diues Catalaunensem indicat ,
 Aurea Lingonensem altera ,
 Phrigiana illa Rhemensem ,
 Ter geminas vni Bernardo præsentatas ,
 Ter magno animo

Ab vno repudiatas Bernardo .
 Hanc lapillis pretiosam
 Texit Ianua, & obtulit ;
 Opere illam nobiliorem, & opibus ,
 Erudiuit Mediolanum, & exhibuit ,
 Mediatori hoc suo,
 Suo illa Benefactori ,
 Fallente vno vtrorum vota Bernardo .
 Passus non est, Urbium fieri Pastor
 Sylvarum cultor syluestris ,
 Urbanos desperans probè pascere Elephantes ,
 Ciuilesque ritè minare lupos ,
 Minabat qui benè oues ,
 Pascebat qui benè agnos .
 Fuit Infulis Bernardus quantum potuit ,
 Infultos fouit quotus fuit ;
 At, aut allici ad infulas, aut rapi ,
 Nec potuit, nec voluit .
 Alitum solito cantibus, & Carlitum
 Vacuas concedere aures ,
 Cur aures cæderent aulæ strepitus ?
 Euntem pede per arua, pergentem mente per astra ,
 Ad funus traheret, duceret qui ad forum .
 Ceu fulgur pauent Tiaræ fulgores
 Sucti nemorum umbris ;
 Attonatque ceu tonitru ,
 Et Curiaë murmur, & Curialium clamor
 Sileri cupidos, & silere .
 O' Ciues, Ciues !
 Syluulæ Bernardum delectant, non Infulæ ,
 Antraque magis, quàm throni .
 Specum is quærit, quo lateat ,
 Impleat etsi Orbem se toto .
 Speculas fugit, ne pateat ,
 Orbi etsi non patuerit vnquam .
 Fugit caput sibi premi Tiara ,

Erigar

Erigat ad sidera vt semper caput .

Sinite hunc ergò, & valete,

Deerunt Bernardo nihil ambienti Infulæ ;

Non deerunt, Infulas qui ambiant .

Reluctari tam sæpè infulis, qui tam sæpe infulas defensans, ter-
ruit sceptrâ, ne infultos continnerent, miraris, lector, at mi-
raret ego, abiicisset ni Episcopatus insignia, qui ab Brunone Colo-
nienfi Archiepiscopo consultus, an tutè liceret sibi electioni de se
factæ assentiri, consilia altissimi expauescens consuluit ipsum, vt
alium consuleret, Norbertum, scilicet, insignis virtutis, & ingentis
gloriæ virum. Audi ipsum. Quæris a me consilium, Vir illustris
• Bruno, an volentibus te promouere ad Episcopatum acquiescere *Bernard.*
• debeas. Quis hoc mortaliū definire præsumat? Deus forsitan *epist. 8.*
• vocat, quis audeat dissuadere? Fortè non vocat, quis adpropin-
• quare consulat? Vtrum verò vocatio Dei sit, an non, quis scire
• possit, excepto spiritu, qui scrutatur etiâ alia Dei, vel si cui for-
• tè reuelauerit ipse? Habetis Dominum Norbertum, quem
• melius præsentem præsens de talibus interrogare potestis. Nam
• tantò vir ille in diuinis aperiendis mysterijs nobis promptior,
quantò & Deo propior esse cognoscitur. Hoc Bernardi consi-
lium; qui nihilominus eidem Brunoni Episcopo iam consecrato, vt
codeni momento, & metum ingereret, & spem faceret, sic iterum *Epist. 9.*
• rescribit. Si cunctos, qui vocantur ad ministerium, constat eligi
• ad regnum, profecto securus est Colonienfis Archiepiscopus. Quod
• si etiâ, & Saulem in regno, & Iudam in Sacerdotio legitur ele-
• gisse non alius, quam ipse Deus, & non potest solui scriptura, quæ
• hoc asserit, timeat necesse est Colonienfis Archiepiscopus. Sic
• Bernardus quid de Prælatorum periculis sibi sentiret, alijs, & vi-
• ris summis participans. Hæc repudiatarum infularum Bernardi
potior ratio. Cæterum Cistercij Ordinis incrementis, sæcundan-
dæque noua prole Ecclesiæ, eaque gloriosissima destinatum, suæ
Claræualli immobiliter adherentem ita desponsauerat summus Ec-
clesiæ sponsus, vt ab illius amplexibus nulla aut dignitas amoneret,
aut abstraheret potestas. Eligitur primò ad Episcopatum, teste Bo- *lib. 2. c. 4*
nauallis Abbate, ab Caralaunenfibz, a Lingonensibz deindè, id-
quæ iterum a Rhemensibz factum; Manrique ostendit his verbis, Hoc
• eodem anno, currebat tunc millesimus centesimus trigessimus octa- *Ann. sub*
• uis, cum vacaret Metropolis Rhemensis, & longis etiâ dissidijs *an. 1138*
• afflictairetur, quod Bernardus ad Ludouicum scribens conquestus *c. 9. an. 8.*

, est; eundem Sanctum electum auctores tradunt, sed certum animi, nunquam se diuellendum a suis filiis, nec præstantem assensum electioni, tandem dimissum. Sic ille. Petierant, & eundem in Pastorem tam Ianuæ, quam Mediolani Ciues, duplici omnes titulo, & meriti scilicet, & gratitudinis, & peticum quidem tradit Arnaldus

lib. 2. c. 4 Carnotensis his verbis. Intra Italiam Mediolanum, & Ciuitas Ianen-
sis Metropolis Ligurum hunc optauere Pastorem. At Medio-
lani votum magis exprimit magni Exordij Anonymus auctor hæc
addens. Domino Ramaldo indicante, cognouimus, quod famu-

lib. 2. c. 26. lus Dei Bernardus cum esset aliquando Mediolani, quæ est Vrbs
præclarissima totius Insuæ caput, pro reconciliando schismate,
Petri Leonis, cum tanta exultatione vniuersorum illius Vrbs sus-
ceptus est, vt tota Ciuitas ferè per vnam leucam ruerit in occur-
sum eius, multi per quatuor, aut quinque milliaria processerunt.
Ita denique sibi in ipso complacuerunt, vt, cum antea illum non
vidissent, ingressum in Urbem, mox in Archiepiscopum vnanimi
consensu raperent potius, quam eligerent. Quod, cum ille recu-
sasset, parati erant omnino vim facere, nisi in fugam latenter eua-
sisset. Hactenus ex Exordio: Talis erat Bernardus, lector quisquis
tu filius sis, deijci cupidus magis, quam eleuari, infra se omnia
ponens, se infra omnia, seq; totum intra nihilum claudens. At se-
quebatur humilem vbique honores, solem scilicet suum ingenitæ soli
vmbre; Sed audi, quid de Bernardo Bonzuallis Bernardus scripserit.

lib. 2. c. 4 Omnibus his, inquit, vocationibus, postpositis, non sollicitauit
animam eius honor oblati, nec motus est pes eius, vt inclinaret
se ad gloriam, nec magis eum delectabat Tiara, & anulus, quam
rastrum, & sarculus. Petentibus se nec annuens aliquando, nec in-
solenter, aut improbè reuens, dicebat se non suum, sed aliorum
seruitio deputatum. Addo Bernardo Guillelmum, de Bernardo sic

lib. 1. c. 14. scribentem. Summos quippè honores Ecclesiasticos, quasi dignum
cum iugiter persequentes, non iactanter respuendo, sed religiosè,
ac rationabiliter declinando, quid in omni operatione sua semper
quererit, quid ambierit, manifeste declarat. Cumque dignus es-
set, vt cogeretur, nescio, quo iudicio Dei, & singularis reuerentia
sanctitatis, iam olim apud omnes obtinuit, ne aliquando ad ali-
quid contra voluntatem suam cogatur. Sed cum hoc modo mundi
huius fugit honores, omnium honorum non effugit auctoritatem.
... Cuius enim voluntati sic detulit, cuius consilio, sic se humilia-
uit potestas omnis tam secularis, quam Ecclesiasticæ dignitatis?
Reges superbi; Principes, & tyranni, milites, & raptores sic eum
timeant, & reuerentur, vt videatur in eis impletum, quod in Euan-
gelio

gelio legitur Dominum dixisse discipulis suis : Ecce , inquit , dedi vobis potestatem calcandi super serpentes , & scorpiones , & super omnem virtutem inimici , & nihil vobis nocebit . Hæc de humilis Bernardi summa in summos seculares auctoritate , Guiliclmus . De eiusdem maxima in maxima Ecclesiæ luminaria potestate audi Bonuallis Abbatem . Iam diuulgatum erat , inquit , vbique Abbatem , sic statutum in Ecclesia a Deo , sicut in Hebræorum populo . Moyses fuit , qui cum non esset Pontifex , Aaron tamen vnxit , & sacrauit Pontificem , & dispositionibus eius tota leuitica omni tempore successio paruit . Bernardum Boneuallensem audisti , nunc non te pigeat audire me Bernardum Clarauallensem sic alloquentem .

Vbi supra .

E N T H U S I A S M V S .

E L O G I V M C X I .

Duo, Bernarde, in te vno
Non admirantur nulli.

Hoc primum,

Constantiam magnam, magnus ne fieres,

Semel Abbas semper Abbas,

Splendidoque in meritorum meridie,

Nulla auctus magnificentioris tituli splendore .

Huic alterum addo ;

Quod summi Sacerdotis amor summus

Te non traxit, quò ire nolebas ;

Quod reuerens te Coronatorum Princeps

Te vittis non coronauit inuitum .

Stupent hoc plures ,

At hoc Ego commune pluribus

Nec stupeo, nec miror .

Hoc vnum in te vno miraculo maius est ,

Onus scilicet sine honore ,

Pontificia sollicitudo sine Pontificatu ,

Sine Pastoris titulo pastoralis cura ,

Quibus, extra Episcopatum omnem,

Quaquà incedis Episcopus ,

Munc

Munere fungeris laborioso ,
 Gloriosum cuius defugis nomen ,
 Factis oblectatus , non fascijs .
 Clericis sic clares , vt Monachis ; sic Urbibus , & syluis ;
 Clara vtrisque Pharos ,
 Fax vtrisque clarissima ,
 Munere Pontifex , non titulo .
 Infulis impensius iura defensans ,
 Tux quàm Claræualli rura ,
 Alienis plus consulens , quàm tuis .
 Galeis emineant vt mitræ , vt sceptris bacula ,
 Sacerdotio subdas vt Regnum ,
 Clauas submittas vt clauibus ,
 Milites , Reges , Hercules ,
 Quotquot superbiunt , tot humilias ;
 Opposita frontonibus sine fascia fronte ,
 Non sine zelo pectore .
 Episcoporum sunt hæc munia , Bernarde ,
 Non fugientium Episcopatum munera .
 Ecclesiæ ergò solus es ,
 Infulatorum cui placeat onus ,
 Infularum displiceat cui honos ,
 Vindex bonorum Ecclesiæ , non auceps .
 Vah Romano Aaroni nouus Moyfes , sed Gallus !
 Pontificem vnxit non Pontifex
 Antiquus alter ille ararum Zelator ,
 Ara Pontificatu aucta , data Pontificibus lege .
 Vinctus tu nunquam Pontifex ,
 Pontificibus sustineas vt Pontificalia ,
 Aaronis exerces linguam , & Moyfis manum ,
 Par vtrisque , aut maior .

*Spirenſium in Templo trino titulo Mariam ſalutans
à Maria ſalutatur .*

E L O G I U M C X I I .

Trilogium pro elogio,
Hic habes, Viator,
Elogijs tot dignum, alloquitur quot literis,
Laudandum tot calamis, uſurpatur quot linguis .
Apis eſt hoc opus,
Melliti Panegyriſtæ, & melliflui
Apis Gallicæ Nazarenam laudantis Columbam,
Laſteam Virginem, & lactantem;
Audi trilogium, Viator, & procumbe .
O' Clemens, ò Pia, ò Dulcis .
Sic Spiritus, inſpiratore Deo,
Saluatoris Parentem Pater ſalutauit Bernardus,
Tergemino ſic verbo, & diſſyllabo,
Magnæ Matris magnarum virtutum
Syllabum concinnauit Pater magnus .
Laconicè hic loquitur, atticè loquutus alibi
Gallus Encomiaſtes,
Non plus quàm trino titulo,
Omnia Mariæ complectens encomia .
Auguſtius nihil de Auguſta
Aut dixit nullibi, aut ſcripſit,
Terno in nomine, ceu trino in nucleo,
Marianarum landum includens maria .
Meſſor hic ſit ex ſatore,
Mariæ virtutes
Fertiliffimis in pagellis magnificentiffimè ſatas,
Tergemino in Epitheto
Hic metens, hic ligans, hic referens .
Mariæ ſcriptor fuit,
Suorum nunc compiler ſcriptorum

Calami

Calami labores
 Epilogo donat, & compendio,
 Piam, Clementem, Dulcem edicens Mariam.
 Quæris, quæ steterit Bernardo,
 Salutata sic à Bernardo sacra Mariæ statua?
 Aurita prorsus, & vocalis.
 Audiente enim populo, & stupente,
 Salutans Bernardum, quam Bernardus salutauerat,
 Salve, inquit, Bernarde.
 Obriguit hic ille, & obmutuit,
 Vetante Verba Mariæ voce,
 Exiccante venas Spirensium applausu.
 Taceo & ego,
 Bernardum mox alloquuturus.

Spirarum Urbem Bernardus adierat, crucis militiæ corrasurus milites laboranti orienti centuriandos, & delegandos, quibus Crucis hostes sancta loca inuadentes, aut delerentur, aut proscriberentur. Prædicaturus Crucem Templum petierat Virgini Matri dicatum, multa ipsum populorum turba tam præeunte, quam subsequente; in idque vix ingressus, adhuc Ipso ex Templi limine, cum Templi aram intueretur, superq; aram Deiparæ statuam, demisso ex templo poplite, & vocem eleuans, Typum Marianum vno verbo salutans, O Clementis, inquit, & tacet. Surgit illicò, indeq; progrediens, vt templi consistit in medio, prosteruitur iterum Patronam templi iterum salutaturus altiori equidem voce, breuiori sed verbo, sic clamans; O Pia. Erigitur denuò, & tertio, sed iam proprius Iconem procumbit, vbi iam totus exardens, inclamat sic altius; O Dulcis Maria. Audiere salutantem Bernardum, aderant qui omnes tam formam salutationis hætenus inauditam, quam humiles salutantis prosternationes nusquam visas obstupescences; Audiere, & sic resalutantem. Imaginem, quæ Mariam referens, sed spirantem, vocari Clementem, Piam, & Dulcem se sentiens, & inuocari, tantæ salutationis obsequio commota sic salutantem Bernardum resalutat: SALVE BERNARDE. Hoc factum tot circumstantiis memorabilem narrat paucis verbis Ioannes Nauclerus sic scribens. Extant circuli in pavimento Ecclesiæ Maioris (de Vrbe Spirensi loquitur) tres, vbi prostratus in terram Vir Dei, ter fertur salutasse Virginem Mariam, ad quem eadem; Salve. inquit, Bernarde. Hæc ille, quibus Manrique

rique, quæ sequuntur adiungens, sic de circulis illis testatur. Circulis verba ea sculpta sunt, quæ à fidelibus solent decantari sub Antiphonæ finem, quam à principio appellamus, *Salve Regina*. Hanc autem desinentem in Verbis illis, & Iesum benedictum fructum ventris tui post hoc exilium ostende, Bernardus Pater recitasse fidenter, fertur, & recitare, trinam illam inuocationem, scilicet *O Clemens, o Pia, o dulcis Maria*, addidisse fidentius, ad quam Imago Virginis commota, atque obsequium acceptus, audita est simili modo sanctum resalutasse, *Salve Bernarde*: Ex tunc Ecclesia tres illas voces addidit. Antiphonæ prædictæ prorsus mellitas, & tradidit recitandas cunctis fidelibus, quæ nomen Virginis dulcius inuocarent, fortius allicerent, & velut reconuenirent ex attributis. Sic Manrique. Resalutauit, & alibi Bernardum mellitum mellitum suum, Orphæum suum dulcissimum, Symmysiam fidelem suam dulcissima, Piissima, & Clementissima Virgo, iisdemque verbis quibus ab eodem salutabatur, cuius rei Arnoldum produco testem. In eodem, inquit is; Affligemii Cœnobio quondam visebatur Sacra Beata Virginis statua, quæ Beatum Bernardum alloquuta est sub Godescalco Abbate, cuius rei versus ex Annalibus dicti Monasterij excerptis fidem adstruunt.

Bernardus Mariæ ait, mea aue tu Virgo beata;

Et tibi, aue Bernarde, ego imago redico volenter.

Cui adstipulatur Chronicon Gemblacense, ita dicens: Ante Belgii desolationem, atque in ipso Belgio fidei Catholicæ labefactionem, in Monasterio Affligemienti Dei genitricis erat imago, cui Vale dicens Bernardus, Vale, inquit, Alma Maria; At Bernardo, Bernarde Vale, ait Sancta Maria. Hæc in Arnaldo statua huius, & formam, & materiam, eiusdemque ab impto hæretico, & deiectionem Sacrilegæ, & nefariæ contrafractiōem referente. Cæterum inter Spiram, & Affligemiam longè olim Deiparæ hac de Icone certatum est, longiusque certabitur: utraque antiquis monumentis nixa, firmam, utramque traditionem præstiterens. At mihi, ne alteri iniuriosus sim, utrisque fauere suadent magna ubique in Virginem Bernardi denotio, magni in Bernardum ubiq; Mariæ fauores, quibus si addas salutantis utrobique Bernardi, resalutantisque ubique Mariæ, diuersas salutationis formas, repetitum miraculum facile credes; Utraque gaudeat igitur exhibito sibi fauore, me interim ad Enthusiasmum, sollicitant Mariæ ad Bernardum verba, *Salve Bernarde*, quibus magnæ illius Antiphonæ usurpans initium insinuare mihi visa est, sibi acceptatissimum fore, si hæc eadem sub eodem principio in melliflui salutatoris sui laudem, vel hic legenda continuaretur, & hæc forte sub forma.

an. 1146
cap. 10.
num. 6.

Apud
Manriq.
an. 1147
cap. 3.
num. 8.

In Au-
gario
Sanctor.
Belg.
August.
20.

ENTHVSIASMVS.

ELOGIVM CXIII.

Salve Bernarde , Salve ,
 Tuorum miserator filiorum ,
 Cistercij vita , Clarquallis dulcedo ,
 Et spes Ordinis .

Salve .

Abs te exules clamamus ad te ,
 Eux filij Mariæ ad Filium .

Lacte Mariæ filius ,

Qua nos Mariæ lactas , Pater es .

Suspice nos ergò gaudiorum ex patria ,

Qui flentes , qui gementes ,

Vallata miserijs lacrymarum ex valle ,

Ad te suspiramus , aspire vt nobis .

Eia vocate Ordinis Aduocate ,

Patrone , imo Pater ,

Tuos oculos Deo æque plenos ,

Æque misericordia turgidos ,

Miseros ad tuos conuerte filios .

Et Iesum benedictum ,

Virginis florem , Virginitatis fructum ,

Ex Patre genitum , conceptum ex spiritu , ex Virgine natum ,

Vt post exilium glorificatorem ostendas ,

Ad eundem pro nobis glorificatas ostende manus .

O Clemens !

Iratæ criminibus nostris Clementiæ ,

A nobis vt iras auertas ,

Iraſcentem ad filium clementem conuerte Matrem .

O Pie !

Impiato genitos luto ,

Luto nutritos reuersuros in lutum ,

Quæ expiabit Pietas ,

Piam

Piam ni tu matrem impijs impetres filijs ?
 O Dulcis Bernarde, ò Melliflue,
 Quàm melleus, cum loqueris
 Dum legeris, quàm mellitus !
 At sæpe surdi non audimus te sæpe,
 Fallente, vel aures Sirenum cantu,
 Vel seculi sibilis attentiores, quàm tibi.
 Legimus, & sæpe tua,
 At sæpe ab mente decidunt lecta citius,
 Lectus quàm fugiat ab oculis codex,
 Fascinante mentem nugarum cura.
 Vt auscultemus ergo, vt erudiamur,
 Exerto pro melle spiculo,
 Mentis feri, à nugis vt feriant,
 Occide Sirenas, ne occidant.
 Sic melleus eris, & cum felleus.
 Salue, Bernarde, salue.

Deipara Virginis vberibus admouetur.

E L O G I V M CXIV.

Maius miraculo est,
 Quod hic miraris, Viator.
 Redit ad infantiam Bernardus,
 Infans ad mammas iam senex.
 Vides? lac fugit annosus, pascens vbera,
 Infantem pauere, quæ Deum;
 Puellæque pendet ex papillis,
 Peperit, quæ Virgo.
 O' alit dignitas, ò alentis dignatio!
 Lactat Bernardum, ablaetavit quæ Iesum,
 Ex Dei altrice Bernardi nutrix.
 Lac fugit Bernardus, quo lactatus Deus,

Humili ex alumno ,
 Christi Frater , Mariæ filius .
 Inspicis ? alterius in vultu hæret alter ,
 Alter arridens alteri ,
 Illa huic, reuerentem , & verentem vt alliciat ;
 Hic illi, verendam , & reuerendam vt allecet .
 Eia Bernarde ,
 Accede propiùs , præbe guttura , exple sitim ,
 Premit illa iam rosea manu mammæ lilium ,
 Lauteque vt potes , liquat pectus .
 Moraris adhuc ?
 Lactis iam cadunt guttæ ,
 Propinat has illa , vt appropies ,
 Pleno inde potandus vbere .
 Ah bibe Narde , Bernarde bibe ;
 Tibi bibe , bibe & nobis ,
 Calamo eructaturus , quæ sorbes ore .
 At iam potus amore , ebrius hoc iam ambrosio
 Liquitur Bernardus , languet , liquatur ,
 Patiens Diuina , diuinis dum pascitur .
 Vider hæc infans Deus , & ridet .
 Nunquid hunc non vides, Viator ?
 Miratæ . Pendens is parentis ex sinu ,
 Hinc visu , hinc risu
 Suo applaudit compositor , iamque potum refouet .
 Exinde , animans exanimem ,
 Vah felix potator , inquit !
 Dulciores adhuc te manent calices .
 Lactei mater remuneratrix calami ,
 Lacte mammauit te suo ,
 Lacteus vt iam esset , qui melleus .
 Myrrhei calami munerator & ego ,
 Meo te munerabor sanguine ,
 Pascaris vt à vulnere, iam lactatus ab vbere .

EXhibitur Parenti Bernardo hunc Parentis Dei fauorem, vt sibi certò certius probatum, diei Maij decimo tertio Menologij sui Chrysoſtomi Henriquez adſcribit, his verbis. Eodem die Sanctiſſimus Abbas Bernardus à Regina Cælorum, ſingulari amoris prærogatiua, lactatur. Hunc tamen, vel quia ab antiquis, & Bernardo ſynchronis intermiſſum, vel nondum ſibi Scriptorum auctoritate ſuaſum, non tamquam dubium, vt ex doctis benigniores ſolent, ſed fictum reuera, & ſola pictorum licentia editum, Ioannes Bertel Munſterienſis Abbas reiſcere inter fabulas conatur. Audi ipſum, & mirare, virum alioquin doctum tam craſſe errantem, tamque ſupino deceptum fundamento. De Bernardi imagine, inquit, quæ pingitur genibus flexis ante Deificam Virginem Mariam, beatæ que Mater mammillam accipit, ſtringit, ac lac ſuum Virgineum, in oculos genua ſteſcentis emittit, nemo putet hiftoriam, ſed rem pîe fictam eſſe; (niſi in ſpiritu fortè hæc contigerant) nam nemo dubitat, per multa ſæcula anteceſſiſſe Mariam Bernardum. Quid dicis leſtor? non tibi plus ſiceræ ſapit hoc argumentum, quàm aut lactis, aut veritatis ſynceræ? Dormiens hæc ſcripſit, & dormit adhuc; cenſeo propterea parcendum verbis, ne rubori euigilet, aut ſibilis. Vt autem miraculo indubia ſit fides, addanturque pictorum pennicillis, quibus, & mentiri, & fingere æqua ſemper poteſtas fuit, approbantium calamorum auctoritates, hanc non pictam fabulam, aut fictam, ſed certam hiftoriam, vtpotè conſantiſſimæ traditionis fundamento innixam, ſic reſert Philotheus ducentorum, & ampliùs annorum auctor.

*Sub die
Maij 1.*

*In Reg.
S. Bened.
Dialog.
8.*

- , Quid referam quoties Summæ Regina Theatri
 , Neſtareos illi viſa mouere ſonos?
- , Sæpè ſuum Virgo famulum venerata ſolebat
 , Viſere, & ambroſias sæpè referre dapes.

*In Vita
S.*

Huic accedit Franciſcus Bivarius his verbis. Suxiſſe autem Bernardum mammillam Virginis, nemo neſcit, quod vtique vniuerſi orbis picturæ ſacræ loquuntur, & grauiffimo teſtimonio apud Caſtellionem hætenus ſeruato, & à Reuerendiſſimo Domino Edmundo de Cruce Ciſterciienſi Generali iuſtificato, comprobatur, & alibi. Aliundè verò liquet Sanctum Bernardum deuotiſſimum, eiſdem Cantici, ſcè Antiphonæ (nempe Salve Regina) extitiſſe, ſe, quippe cum & illa vltima verba, ò Clemens, ò Pia, ò Dulcis Maria, ipſe addiderit, eo tempore, quo Legati Apoſtolicum munere functus, Spiram inuiſit; vbi cum illius decantationi adeſſet, Spiritu Dei aſſatus ter genua flexit ante Deiparæ Imaginem, à qua meruit reſalutari. illis verbis, Salve Bernarde, cuius rei, hodieque

*Lib. 1.
Bernar.
Vindicta
11 §. 5.*

*Ibid. lib.
vlt. § 10*

dièque testimonium extat in Cathedrali Ecclesia, teste Guillelmo Eifengrenio in Spiræ Chronicis, tabulis æreis incisum, quamquam & ipse velit, tunc quoque egregio illo dilectionis pignore lactis, virginei donatum fuisse Bernardum, id quod Canisio, Costero, & alijs placuisse video. Sic Biurarius hoc miraculum multifariè à fabula vindicans. Addo his Bernardum de Brito sic asserentem; Dum sermones super, missus est, Sanctus Abbas scriberet, & totus laudibus diuinæ Virginis intentus, quadam nocte templum intraret, in Ecstasi raptus, eandem Dei Genitricem puerulum Iesum, dulciter amplectentem, & copioso Angelorum numero, circumstipatam, magnoque, ac diuino splendore coruscantem contemplatus est, in cuius amorem dum pius Pater dulciter ferretur, virginis lactis nectar pascere meruit, & ab eo tempore dulcius, suavius, eloquentius, ac solidius eiusdem Sanctæ Matris laudes prosecutus est. Haftenus Brito. Præter Philotheum plures habuit lacteos is Bernardi potus Musarum compositores, qui tam lactantis pietatem, quam lactati deuotionem retulere plebæ. Horum vnum non sileam Iosephum Silos, virum & stylo, & Religione insignem sic concinentem.

Mel fuit Hyblæum Diuus; si diceret ore,

Nestor Christiadam roseida mella dabat.

Attamen haud tanto contentus nectare, magnæ

Matris virginæ è pectore lacte mader.

Blanditur siquidem Virgo, instillatque liquatum

Pectus, & ambrosio guttura fonte rigat.

Hoc qui lacte alitur, puerum ne crede; mereri

Qui potuit magna hæc vbera, adultus erat.

Sic Silos; At quæ mihi nunc Enthusiasmus nullo Musarum refectus poculo, ferèque ieiunus suggeret, qua soles, excipe humanitate.

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M CXV.

Parenti vestro

Gratulamini, Filij.

Bernardus Pater

Fit hic, Alethæ ex filio, Mariæ priuignus,

Saginatufque eodem ex vbere,

Potatus quo Deus,

La-

Lacteo iure , & legali ,
 Matrem nouit , quæ Deum genuit .
 Gratulamini vobis :
 Mella dedit absynthio pastus ,
 Absynthia melli commiscens aliquando ,
 Spiritu quandoque acrior ,
 Rigidior quandoque zelo ;
 Mariana nunc altus mammilla ,
 Nectareum nisi eructabit nihil ,
 Sine acu iam Apis .
 Vestræ gratulamini Claræualli ,
 Successibus olim obscuram ,
 Accessibus inuiam ,
 Secessibus horridam ,
 Soloque nomine claram ,
 Laudabant homines , vitabant omnes :
 Clara nunc , & lacteo hoc fonte ,
 Allectat omnes , allicit homines .
 Ecclesiæ gratulamini .
 Ambrosij hanc rigabant Ambrosij ,
 Liquato auro aurei Ioannes ,
 Lacte irrigaret vt hanc Bernardus ,
 Geminos lactis papillarum riuos
 In ipsum deriuat
 Virgo Diua ,
 Melleo fonti , & aureo
 Lacteo addito latice .
 Martæ gratulamini demum .
 Suo hoc illa nectare
 Bernardum suum in suum erudiens Nestorem ,
 Lacteis mammae pro guttis ,
 Lactea laudum flumina
 Melleo haurit Nestoris ex ore ;
 Mellitoque eiusdem ex calamo ,
 Fuderat quod ipsa , sac iterum combibit .
 Gratulor singulis & ego .

Parenti mammas Deiparæ,
 Filijs Patrem Diuo lacte mammatum,
 Lactem Clarualli fontem, melleum Ecclesiæ flumen,
 Alterumque altrici Virgini alumnum.

*Ante Crucifixi imaginem dum orat, Christus solutis de Cruce
 brachijs ipsum amplectitur.*

ELOGIVM CXVI.

Siste gressus, Viator.
 Hic Bernardum
 Lactatum à Virgine Matre, & adoptatum
 Sibi in fratrem amplectitur Virginis Filius;
 Mirare vtrumque, & stupe.
 Orat sub Cruce alter,
 De Cruce orantem alter excipit,
 Affectu mutuo, & planè fraterno,
 Delicium sibi ad inuicem, & patibulum.
 Fellea iam bibit Bernardus post lactea,
 Matris ex vbere,
 Filij accitus ad vulnera;
 Genitricis nectareo ex fonte,
 Amaritudinum geniti ad scatebras.
 Vides accenso quo flagrat vultu?
 Nulla sic lampas antè Crucem ardet nullibi.
 Inspicis extendit vt brachia?
 Propitiabilem sic ante aram
 Alas expandebant gemina Cherubin.
 Miraris vt orat hianti ore?
 Sauciantis se Pellicani vulneratum ad pectus
 Hiant sic pulli.
 Felliſſuus ſit hic ex mellifſuo,
 Vulnerum, quotquot videt, amaro ab vlcere,

Ipſo

Ipso vel solo obtutu ,
 Exprimens fella , & fugens .
 Stat motu immobilis , at volucris mente ,
 Affixi ligno amoris ,
 Nunc pedum clauos , nunc manuum ,
 Nunc spinas capitis , nunc rosas ,
 Nunc culpat , nunc palpat ,
 Suaui hinc potus mero ,
 Luctuoso hinc potatus mærore .
 Siccam huius tamen amaritudinum sitim
 Solus extincti Amoris fons vnus extinguit ;
 Vndè scilicet sanguis manat , & vnda .
 Crapulatur illuc dolorum heluo ,
 Illucque vsque potat ,
 Deficiat quousque
 Aut siti potus , aut sibi sitis ,
 Vtrisque aut ipse .
 Macte potu hoc tuo Bernarde ;
 Quid mirum ,
 Ebrium si iam te Amor amplexatur inebrians ?
 Similibus gaudent similes .
 Calice illo ærumnarum epoto ,
 Brachijs de Cruce cruciatuum mensa solutis ,
 Ad plane potum festinat plenè potus ,
 Nouum te tibi gratulaturus compotatorem .
 Collo tuo dat Brachia sua ,
 Pedibus cruci affixis adhuc .
 Scis cur ita Bernarde ?
 Tuo vtique pro voto .
 Gestiens de Cruce amplectitur ,
 Qualem tu ipsum mærens gestas in sinu .
 Myrrhæ tibi fasciculus non esset ,
 Crux deesset si fasciculo .

Bernardo suo amator crucifixus Amor, suam post Matrem, suo^s quoque cumulauit fauores, amplectens ipsum de Cruce Filius, quem illa pleno lactauerat ubere, tam Filio gratum, quam Matri dilectum, vtrisque carissimum. Orabat ardentius solito aliquando. Bernardus, seque totum ante crucifixi Numinis imaginem ex oculis profundens, sic patientis Dei cruciatus compatiebatur, ut iam sibi vulnerarent animam exanimæ humanitatis vulnerata membra, Amaro illuc animo suauissimis verbis, dulcissimis suauis singula Crucifixi vulnera, pedum clauos, clauatas manus, effossum lancea pectus, & suauiter saluans, & dulciter suauiens, fletus concinit dignos deinde suo calamo, et qui inter cætera eiusdem Sanctissimi Patris opera legerentur sub hoc initio:

Salue mundi salutare,

Salue, salue, Iesu chare;

Cruci tuæ me aptare

Vellem verè: tu scis quare.

Da mihi tui copiam.

Pijsimo huic igitur exercitio ardentissimè attento, interque oculorum lacrymas, suspiriorum gemitus, et luctuosos oris cantus, animum exhalanti, et animam, in præsens de Cælo miraculum, et in miraculo Christus, Bernardi consolator elementissimus; qui et solis pedibus de Cruce pendens, et solutis ex Cruce brachijs, in Bernardum ruens, Bernardum amplectitur, eodem momento, et simul Crucem amplectens, et simul Bernardum. Hoc totum magni Exordij

*Lib. 2.
c. 7.*

Auctor memoriæ prodit, his verbis. Dominus Medardus (is Bernardi discipulus erat, vir prudentis iudicij, et integerrimæ vitæ) quondam Abbas de Moris, quod est Monasterium vicinum Claræualli, mirabilem quandam rem, quasi de alio, retulit familiaribus suis; quam tamen sibi contigisse putamus, ita dicens. Notus est mihi quidam, qui Beatum Bernardum Abbatem aliquando reperit in Ecclesia solum orantem. Qui cum prostratus esset ante Altare, apparebat ei quædam Crux cum Crucifixo super pauimentum posita coram illo. Quam idem vir Beatissimus deuotissimè adorabat, ac deosculabatur. Porro ipsa Maiestas separatis brachijs à cornibus Crucis, videbatur eundem Dei famulum amplecti, atque adstringere sibi. Quod dum Monachus ille aliquandiu cerneret, præ nimia admiratione stupidus habebatur; & quasi extrâ se erat. Tandem verò metuens, ne Patrem Sanctum offenderet, si eum veluti secretorum suorum exploratorem, ita sibi de proximo imminere conspiceret, silenter abscessit. Intelligens nimirum, ac sciens de homine illo Sancto, quod verè suprà hominem esset tota ipsius oratio, atque conuersatio. Hactenus Exordij ma-

gnâ

gni Auctor, cui consonat perantiquæ tabulæ eiusdem Claræuallis in Refectorij claustro imposita inscriptio subsequens, quam mihi Maurique refert. Alibi legitur (sic legitur & ipsa) quod, cum Beatus Bernardus quandam deuotissimam orationem composuisset, quæ incipit, *Salue mundi salutare*. & eam coram imagine Crucifixi recitaret, tunc imago Crucifixi solutis de Cruce brachijs, amplexabatur eum, & pie credendum est, hoc sibi pluries contigisse.

*Ann. ad
an. 1153.
c. 12. n. 3.*

Hunc fauorem accidisse Bernardo die vigesimatertia Martij, in suo Menologio Henriquez testatur, his verbis. Decimo Kalend. Aprilis. Imago Christi in Cruce pendens Beatissimum Patrem Bernardum amplexatur. Refertque deindè confirmandæ rei varia Auctorum testimonia, & Philotei præcipuè Claræuallensis Auctoris pij, anti- qui, & docti, sic in vita eiusdem Sanctissimi Patris canentis.

*Sub die
23. Mar-
ty.*

Ante salutarem curuato poplite Christi

Effigiem lacrymas, vota, precesque dabat.

Confixasque Cruci spectabat vulnere plantas,

Ossaque distinctis dinumeranda notis.

Iamque gemens tremula fundebat voce querelas,

Verbaque montanas apta mouere feras.

O decus, o nostri lenimen Christi doloris!

O mihi tam duro parta labore salus!

Felix si tantas in me conuertere penas,

Et liceat misero sic mihi posse mori.

Ipse immaturos ausim decerpere fructus,

Christe tamen dentes obstupere tui.

Sidera, terra, fretum, Domini miserescite v estri,

Flete meos casus, sidera, terra, fretum.

Talia dum memorat, Domini pendens imago

Soluit in amplexus brachia mota suos.

Talis in excelso regnabat Principe virtus,

Talis in ardenti pectore seruior erat.

Sic nouus interno gaudebat nectare miles,

Intimaque internus strinxerat ossa rubor,

Vt mortale nihil saperet; terrenaque semper

Dediscens, Christi raptus amore foret.

Sic canebar Philoteus dulcissimus Claræuallis Olor, & Beatissimi Patris vitæ non minus Pictor, quàm Scriptor. Non est igitur, lector, cur mireris, dum vbique Bernardum aut ante Crucem miraris, aut sub Cruce, aut loquentem de Cruce, aut scribentem. Aderat & Christi passio, & Christus passus Bernardo semper, in ore, in corde, in stylo; seu ipse quiesceret, seu laboraret, seu staret, seu iret; tam do-

mi, quàm foris; tam inter aras, quàm inter aratra; orasset vel inter
garrientes sylvarum aues, vel inter aularum strepitus, aut pro Eccle-
sia negotiaretur, aut pro Ecclesiasticis. Crede Bernardo, lector, si
Sup. Cant. non mihi, hæc eadem de se ipso testificanti. Et ego, fratres inquit,
Ser. 43. ab incunte mea conuersione pro aceruo meritorum, quæ mihi
. abesse sciebam, hunc mihi fasciculum colligere, & inter vbera
. mea collocare curauì, collectum ex omnibus anxietatibus, &
. amaritudinibus Domini mei. Primum videlicet infantiliū illa-
. rum necessitatum; deindè laborum, quos pertulit in prædicando,
. fatigationum in discurrendo, vigiliarum in orando, tentationum
. in ieiunando, lacrymarum in compatiendo, insidiarum in collo-
. quendo, postremo periculorum in falsis fratribus, conuiciorum,
. sputorum, colaphorum, subannationum, exprobrationum, cla-
. uorum, horumque similium, quæ in salutem nostri generis sylua
. euangelica copiosissimè noscitur pertulisse. Vbi sanè inter tot
. odoriferæ myrrhæ huius ramusculos minimè prætermittendam
. putauì etiam illam myrrham, qua in Cruce potatus est, sed neque
. illam, qua vnctus est in sepultura. Quarum in prima applicuit si-
. bi meorum amarit dinem peccatorum, in secunda futuram cor-
. ruptionem mei corporis dedicauit. Memoriam abundantiz sua-
. uitatis horum cruciabo quoad vixero; in æt. rnum non obliuiscar
. miserationes istas, quia in ipsis viuificatus sum. . . . Hic mihi fa-
. sculus fasciculus seruatus est. Nemo eum tollat à me, inter vbera
. mea commorabitur. Hæc meditari dixi sapientiam, in his iusti-
. tiæ mihi perfectionem constitui, in his plenitudinem scientiæ, in
. his diuitias salutis, in his copia meritorum. Ex his mihi inter-
. dum potus salutaris amaritudinis. Ex his rursum suavis vnctio
. consolationis. Hæc me erigunt in aduersis, in prosperis reprimunt,
. & inter læta, tristiaque vitæ præsentis via regia incedenti,
. tutum præbent utrobique ductum, hinc indè mala imminentia
. propulsando. . . . Præterea hæc mihi in ore frequenter, sicut vos
. scitis; hæc in corde semper sicut Deus scit; hæc stylo meo admo-
. dum familiaria, sicut apparet; hæc mea sublimior iterum philo-
. sophia, scire Iesum, & hunc crucifixum. Non requiro, sicut spon-
. sa, ubi cubet in meridie, quem intueor Saluatorem in Cruce il-
. lud sublimius, istud suauius, vel paratius; panis illud, hoc lac.
. Hoc viscera reficit paruulorum, hoc replet vbera matrum, & ideò
. inter vbera mea commorabitur. Hunc & vos, dilectissimi, tam di-
. lectum fasciculum colligite vobis, hunc medullis inserite cordis,
. hoc munite aditum pectoris, vt & vobis inter vbera commoretur.
Sic vis & Magister, & Solator consulebas, dulcissime Pater, meli-
flue

Aue Doctor, ecstasice Contemplator, consulens sic & mihi tuo aliquando futuro, cui tamen sic sapienter, & sic vtiliter admonito, et si consilia placeant, arrideantque monita, tollunt tamen aut patientis Christi frequentis memoriam, aut passi Christi frequentis memorie vtilitatem affectuum meorum exturbans turba, inueterata seditio, sænaque bella. Tu scis, quod hæc non humilitatis ad pompam, sed confusionis in pœnam, & pœnitudinis in meritum, magis ex corde loquor, quàm ex ore. Sed & misericordiam suam publicè confidentem adiuua, clementissime Pater; exere in miserum tuæ miserationis vim totam; Dormitabo enim tuos inter cæteros vigiles filios, nisi me potenter euigiles; & ingressus aliquando aut Gethsemanis hortos, Pilati aut atria, hic potius cum Petro frigescam, illic facilius cum somnolentis stertam, stem quàm utrobique tui similis, vel Christo attentus oranti, vel mendacium Christi accusatorum auditor. Tuo igitur igne me resoue; accendat me incendium tuum, vrant gelu meum flammæ tuæ; vel saltem mei cordis marmor sic emolliant tuorum oculorum cadentes lacrymæ, et calentes, vt seu amore liquatus, seu dolore contritus, nusquam plenus dolorum Deo non condoleam, nunquam vulneratum amore non amem, nec minus dolentem sequens ad Golgotha vbi patitur, quàm amantem ad Thabor, fruendum vbi se præbet. Parce, lector, detrauit me ardens Bernardus, et incallescit, sed adeo vt deuorarent flammæ nunc ego hoc calani veros euaporario conceptos efflarem ignes. Redeo nunc ad te, sed entheatus ex more.

E N T H U S I A S M V S.

E L O G I V M CXVII.

Vah Bernarde!

Inter lilia iam gestiens, & inter rosas,

Floridæ æternitatis flores,

Quorū myrrhæ gestas fasciculum,

Morituræ ætatis symbolum,

Sepultæ diuinitatis trophæum?

Quorū lacrymas, rident vbi omnia?

Quid dolorum memoria,

Quò mæror ingreditur nullus?

Fasciculum cede his, quos onerant malorum fascēs,
 Flagitia quibus, & vitia
 Clades minantur, & cædes.

Glorioso Rege fruire in gloriæ regno;
 Irrisum ærumnarum in throno Regem,
 Vulneratum, maledictum, reprobatum,
 Quos hoc in passionum exilio reliquisti,
 Filijs relinque.

Gratulare Regnanti, gaudenti congaude.
 Spinarum mærentem inter sepes,
 Virgarum inter plagas,
 Crucis in sinu, mortis in gremio,
 Ex clavis pendentem, & ex contis,
 Scelere meo adiectum sceleratis,
 Mea inter vbera

Feram ego, cuius crimine ipse periit.
 His fascibus, te Consule, subieci colla,
 Fastu vanitatum calcato.

Patiatur, te fauente, à me ferri,
 Feriri pro me passus.

Crucem ferat, fecit qui cruces,
 Sine myrrhæ fasciculo videndus nunquam
 Nunquam sine criminum fascibus non visus.
 Cede, Bernarde, cede.

Filij humeros grauent, tua non hubera
 Torquentia Deum instrumenta.

Meumque mihi transuerberent pectus,
 Verberauere quæ & tibi tuum.

Patientis suppellex hæc est, non triumphantis,
 Viatoris, non Compræhensoris,

Cui via ad cælum adhuc in via,
 Non cui in vitæ metas mortis transire metus.
 Meo igitur suspende collo,

Quæ pendunt ex tuo,

Crucem, Columnam;

Fulcrum hanc nutanti sub pondere futuram,

Fere-

Feretrum illam ex pondere euasuram .
 Lanceam deindè, cultrum, lancem ,
 Funes, spongiam, clauos ,
 Proque fasciculi coronide,
 Spineam Coronam
 Addas si filio, Pater aderis .
 Illis onustum, hac redimitum ,
 Vel te annuente ,
 Me solabitur, qui me redemit .

*Grauius agrotus, Illini Treuirensium Archiepiscopi
 hortatu, Metenses cum vicinis Principibus
 reconciliaturus, Metas
 proficiscitur .*

E L O G I V M CXVIII.

Festina, Viator .
 Inermis equitat Bernardus ad armatos ,
 Messurus pacem Metensibus ,
 Triumphatis iam bello, nouiterque triumphandis ,
 Componat ni pacem, compescat ijs ni bella .
 Treuironum sequitur Metropolitam ,
 Pacis Oratorem pacis Angelus .
 Pario lapidi vultum ne mireris parem,
 Gradarium in equum exiuit ex grabato ,
 Morti similior, quàm sibi .
 It gaudens tamen, nec vitæ pertæsus, nec mortis ,
 Vtraque sibi spreta ,
 Mortuam cæteris pacem reuocaturus ad vitam .
 Mosellæ iam adest ,
 Mercurius hic nouus, & mulciber ,
 Fluenti anni, ac fluctuantibus animis

Æquè

Æquè miraculum .

Arma vtrimque ebulliunt ,
 Victores hinc,vt iterum vincant ;
 Illinc victi,victoriam vt redimant .
 Bello nihil deest,præter bellicum ,
 Nihil cladibus,præter classica ,
 Gladijs vtrinque districtis .

At simul tubas cohibuit, & simul tympana
 Bombila hæc Apis vna .

Modò enim mella fluens,exercens spicula modo ,
 Suasore demum miraculo ,
 Odiosum fecit bellum pacis osoribus .

Miracula quaris ?

Has,quas vides, sciscitare mulierculas .
 Hanc ab annis octo toto corpore trementem,
 Nullo penitus sanandam pharmaco ,
 Orando sanauit .

Miraculum ingeminat hoc miraculo ;
 Fugato enim huius tremore ,
 Timorem excutiens,obstinatis ad arma ,
 Terrorem intulit .

Aduerso altera languebat morbo ,
 Immobilis paralyticorum ad morem .
 Huic pallenti ad mortem

Suum vix Bernardus admouet pallium ,
 Quod sane mox adueniens motus,
 Immobiles ad pacem ciues
 Cicures egit Bernardi ad nutum .

Somnium nunc tuum tibi gratulor Bernarde .
 Dormiens pacis canticum concineras ,
 Vtrimque canere pacem nunc audis vigilans ,
 Bona Metis,vtrisque metens ,
 Seueras,quæ somnians .

Refert hanc historiam Godefridus Viri Dei socius, & harum rerum testis oculus. Cum adhuc, inquit, Pater Sanctus in suo Clarxualleſi Cœnobio, licet lectulo decumbens, curſum vitæ viriliter conſummareret, grauis admodum plaga Merenſi populo ſuperuenit. Egreſſi in multitudine graui aduerſus vicinos Principes, à quibus præter morem laceſſitam ſe eſſe tanta Ciuitas indignabatur, traditi ſunt multi in manus pauciſſimorum. Concluſi denique inter Frigimontis (ſic enim eum appellant) & Moſellæ amnis anguſtias, ac inuſo ſe ſe in petu collidentes, vna hora, ſicut dicebatur, pluſquam duo millia corruerunt, quidam gladijs trucidati, plures amne ſubmerſi. Vehementi igitur indignatione concepta, nobilis illa Ciuitas, totis ad vltionem viribus parabatur, cum è regione aduerſarios quoque, & fortiores præda copioſa, & audaciores feciſſet euentus. Imminebat totius Prouinciæ certa vaſtatio, cum Venerabilis eorum Metropolitanus Illinus Archiepiſcopus Treuirenſis, dolens anxie de præteritis, ſed adhuc grauioſa formidans, vnicum in tanta neceſſitate refugium petijt, & expectijt Virum Dei. Veniens ergo Claramuallem, ipſius, atque omnium fratrum veſtigijs tota humilitate, proſtratus rogabat, & obſecrabat, vt ſe tantis dignaretur opponere malis, quibus alter nemo poſſe modum ponere videretur. Dominus autem, ſicut ſemper fidelis ſerui ſui direxerat vias, & in præcipuis quibuſque cauſis aptiſſimo uſus fuerat inſtrumento, ex paucis ante diebus ægritudine corporis eius aliquatenus releuauerat. Quod quidem ſæpius erga eum prouidentia diuina diſpoſuit, in cuius manu erat ei placita anima illius; vt quoties eum grandis aliqua neceſſitas euocaret, vincente omnia animo, vires corporis non deeſſent; mirantibus, qui videbant eum, & robuſtos homines in tolerantia ſuperare. Expletis namque negotijs, velut in ſe rediens, multiplicibus infirmitatibus laborabat, vt vix viueret feriatuſque, qui occupatus deficere neſciebat. Cui in opere nouiſſimo tam manifeſtè, tanque magnificè diuina aſſuit virtus, vt ex laboribus vires capere videretur. Accidit autem, cum in prædicti Moſellæ fluminis citra reſidentibus hinc inde partibus, mediator fidelis rogaret, quæ ad pacem erant, vt pars altera, ex tanta ſiquidem hoſtium ſtrage ferocior, quod exigebatur, obſtinata animoſitate, renueret. Subitò denique, tamquam agitati furijs, diſceſſerunt, Virum Dei inſalutatum, ſolam verò cæteris omnibus relinquentes, deſperationem pacis. Nec ſanè ex contemptu aliquo, ſed ex metu reuerentiæ eius, iniere fugam; quidam verebantur, ne præſentium mentes, quantumlibet improbas, facile ſeſciteret, minus

considerantes, quid ille per spiritum nusquam absentem, posset etiam in absentes. Iam Conuentus in magno turbine soluebatur; sola utrimque meditabantur arma, sola inibant consilia malignandi, cum Vir Sanctus eos, qui secum venerant, consolatus fratres: Ne turbemini, inquit, licet enim per multas difficultates, omnino tamen pax desiderata proueniet. Quibus etiam, vnde id nosset, innotuit dicens; Videbar mihi per nocturnum soporem Misam celebrare solennem; Cumque expleta paulo minus oratione prima, recorderer Angelicum ex more Canticum (idest, Gloria in excelsis) praeferre debuisse, erubui, & quod oblitus omiseram Canticum inchoans, vobiscumque pariter ad finem usque compleui. Iam medium noctis transierat, cum Vir Sanctus de praedictorum penititudine Principum legatione suscepta, iucundelatis conuersus ad suos; Agnoscite, ait, promissae nobis canendae gloriae, & Cantici pacis praeparationem. Interim ergo, partibus conuocatis, per dies aliquot de pace tractatum est, & obmaximas difficultates occurrentes utrimque saepius desperatum, nisi quod omnesiam consolabatur, quae omnibus innotuerat, Abbatibus Sancti tam certa de formanda pace, promissio. Nec parum ipsa dilatio profuit, his praesertim, qui varijs incommodis laborantes remedia consequebantur in carne, seu etiam, qui fidentes edificabantur in fide. Tantus enim concursus erat, ut multitudinem pariter, & importunitate sua, ipsum quoque negotium componendae pacis, penè desperabiliter impedirent, donec quasita tandem in medio flumine insula, partis utriusque Primarij in nauiculis accesserunt. Vbi compositis omnibus secundum quod fidelis arbiter definiuit, datis sibi inuicem dextris, reconciliati sunt osculo pacis. Huc usque Godefridus pacis desideratos ostentans fructus, & praecedentia, pacemque praeparantia miracula inferius narranda relinquens. Sic enim sequitur. Sed inter omnes sanè, quas per manus serui sui ibidem praestitit Dominus sanitates, celeberrima fuit cuiusdam curatio mulieris. Haec ab annis octo pessima aegritudine laborabat, vehementi tremore, & validis moribus vniuersa pariter membra concutiens. Cum autem videretur, grauioribus ortis difficultatibus, propemodum excidisse spes pacis, Dominio disponente, venit mulier ita tremens, nec minus horribilis, quam miserabilis, & omnes pariter ad spectaculum conuenerunt. Orante denique famulo Dei sub oculis omnium paulatim concussione sedata, perfectam adeptam est protinus sospitatem. Quae res in tantam admirationem etiam durissimos quosque permouit, ut percutientes pectora sua per horam ferè dimidiam, cum lacrymis

Ibidem.

accla-

acclamarent . . . Cumque accedentes ad se Principe s, ut cape-
 rat, pacem rogaret, suspirantes dicebant; Oportet nos libenter
 audire eum, quem, ut ipsi cernimus, Deus diligit, & audito eo
 multa facere, pro quo tanta facit in oculis nostris . . . Simili
 quoque miraculo, & in simili opportunitate, ipsa etiam die Me-
 tensium animos Dominus inclinavit ad pacem. Ingressus enim
 Sanctus Metensium Ciuitatem, Episcopum simul, & populum ad
 ea, quæ pacis erant vehementer urgebat. Grauius autem urge-
 bat illos vulnus acceptum, quibus enim validè satis reponere co-
 gitauerant, secus quàm vellent, remittere cogebantur. In ipsa
 hora oblata est ei mulier paralytica de Ciuitate eadem, cui ma-
 nus imponens, & orans, dignatus est palliolum quoque proprium,
 quo utebatur ipse, super extendere ei, tenendumque Episcopo tra-
 dere propè astanti, & sub eodem velamine debilia tangere mem-
 bra. Expleta autem oratione, & benedictione data, crexit il-
 lam; omnibus mirantibus, per medium illorum incolumis ibat,
 quam attulerant in grabato. Sic Godefridus, & sic Bernardus per
 miracula vtrisque discordantibus communia, & peculiaria singulis,
 utrosque bello deuotos ad pacem sollicitabat, inuicta charitate tra-
 hens inuictos, & suasionibus reluctantes premens miraculorum pon-
 dere. Laborum Bernardi hic finis fuit, non tamen miraculorum,
 sic verumque eodem Godefrido testificante. Cæterum, inquit, *Ibidem;*
 nimis difficile, aut omnimodis impossibile foret itineris illius ma-
 gnalia vniuersa complecti. Sed neque propositi nostri est, eius-
 modi modo prosequi signa, & narrandis virtutum operibus ope-
 ram dare. Hic enim viarum tuarum, Pater dulcissime; finis bea-
 tus, & hic labor vltimus fuit. In hoc opere non minus vtili, quàm
 difficili, nec minus desperatæ, quàm necessariæ pacis labores tuos
 gloriosè compleuit, qui magnificè semper te in laboribus tuis,
 te in suo nomine, & nomen suum in te glorificatus Rex gloriæ
 Dominus Deus tuus. Ita Godefridus, quem alij Goffridum ap-
 pellant, hunc simul vltimum Bernardi describens laborem, & si-
 mul laudans, simul Bernardi comes, & simul Encomiastes. Re-
 uertitur nunc, Lector, suam ad Claramvallem Beatissimus Abbas
 ultra suo ab desideratissimo hoc nido, nisi per mortem, non auellen-
 dus, reuertentemque lætantes comitantur Metenses, quos ego tan-
 dem, vel ne Bernardo cœlestia meditantī amplius perstreparent, vel vt
 sibi longius parcaut, hoc Enthusiasmo sic moror.

ELOGIVM CXIX.

Tibi gratulor, Metis
 Ciuitas Mediomaticorum, & Caput,
 Hoc scilicet vnum,
 Quod Metis, cum sis,
 Euaseris Bernardi laboribus metæ,
 Nullibi is triumphabit terrarum amplius,
 Te triumphata,
 Huncque extremum post laborem,
 Æterna potiturus quiete,
 Terra exulabit donandus Cælo.
 Multa fecit, sustulit multa,
 Vnam te assequuturus omnium metam;
 Hocque iam vltimo defessus labore,
 Cælum festinat, laborauit cui semper,
 Vltimæ sibi laborum metæ.
 Seu Bella namque suaderet, seu pacem,
 Exoraret seu lacrymans,
 Exararet, seu scribens,
 Vel ageret, vel quiesceret,
 Hæc illi vna mens,
 Orbi placare Cælum, Cælo addere Vrbes;
 Hunc mouit hac ab meta nihil,
 Non quæsitæ deserta, desertæ non Vrbes,
 Vtrisque æquè attentum, ac sibi.
 Vrbes fugit Solitarius, turbas vt fugiat,
 At Urbibus tranquillet vt turbas,
 Deferit sæpe deserta.
 Vnam Cæli rerum omnium ad metam
 Urbicos sollicitaturus, & solitarios.
 Ab hac meta aberrabatis Metenses,
 Abfuisse Metis si Bernardus.
 Adfuit, profuit,

Sux neglector salutis , vestræ curator .
 Metuit nihil , nec mortis metum ,
 Ultra metam qui amat ,
 Non vivere pluris æstimans ,
 Quàm non iuare .
 Accidit sic Bernardo , Metenses ;
 Vobis enim meteret vt pacem ,
 Lethifer sibi , & vobis opifer ,
 Se vita periclitari maluit ,
 Quàm vos bello .
 Ægroto huic ergò ,
 Quantum debeatis , Metenses , perpendite ;
 Votique compotes appendite vota .

Vt sanctè vixit , piè moritur .

E L O G I V M CXX.

Ægrotat tandem ad mortem ,
 Vixit moriens qui semper ,
 Primus noster Clarguallensis Abbas ,
 Morbo subactus , abegerat qui morbos ,
 Morienti vt adsis ,
 Rumpe moras , Viator ;
 Iam totam habet in ore animam ,
 Exanimisque filios , vt animet ,
 Æternos filijs affectus pollicetur paternos ;
 Inuitam iam mortem inuitans ,
 Vitæ tædium protestatur morti ,
 Mori cupidior , quàm vivere .
 Inuitus enim iam viuuit ,
 Inuitum cum nullus labor inuitet ,
 Vitæ pretium nihilo comparans ,
 Exhibet quæ nihil amplius , quod ipse vincat .

Inferias

Inferias iam canunt Superi,
 Nasci sibi puerum gratulantes,
 Rapi quem sibi Patrem lamentantur filij.

Agenti animam Filio
 Adest iam Cistercij Pater,
 Benedixurus, benedicendus,
 Impetret ut à Filio paternum sibi osculum,
 Parentis funera fletu ut filius decoret.

Produnt se iam mortis prodromi,
 Versique in squallorem vultuum pallores,
 Solem exprimunt dum cadit:

Sufurra vix iam voce, sed suavior;

Olor euadens ex Ape.

Audis ne?

Amaras filiorum dulcoret ut lacrymas;

Ambrosia loquitur, mellea qui dabat,

Suauissimo cructans ex ore,

Delibabat quas iam Paradisi delitias.

Perorat iam assiduus Orator,

Suaque dicta epilogs, factaque sua,

Gemina via, & regia.

Suis sequendum se præbet.

Sed heu! iam dixit Bernardus,

Imò iam vixit,

Elinguis iam, & exanimis.

Mortuum iam vides cinerem?

Clarxuallis clarum sidus,

Plentibus qui adstant, gementibus qui adsunt,

Solo plaudente Cælo,

Æternum ut viuat, iam Cælos conscendit;

Decimotertio Calendas Septembris,

Anno ab Virginis partu

Millesimo Centesimo quinquagesimo tertio,

Tres supra sexaginta natus annos,

Donatus aris deindè

Ab Alexandro Tertio.

Miraculo

Miraculo , verbo , calamo ,
Virum tribus titulis ter maximum ,
Trino , & Vno fruentem iam Deo ,
Ter piè , ter sanctè
Et tu venerare , Viator .

CLaræ hic valli , lector , clara extinguitur Phætos ; transcendit
Cælos , vixit qui terris cælitum vita , terrenum qui nihil sapiens
Angelos fecit tot terræ filios ; occidit Ecclesiæ sol ; rumpitur
Ecclesiasticæ naui clauus , frangitur claua , surripitur calamus ; Gal-
liz moritur Apis , custos Vrbi molossus , pacifer orbi columbus ;
Expirat Bernardus oraculorum spirator , conciliorum oraculum ,
Regum reconciliator , Regnorum consultor , Metropolitaram con-
siliium , Empyricus infirmorum Archiater , oppressorum leuamen ,
miraculorum miraculum . Quis lacrymas in tantarum rerum amif-
sione , tantoque luctuoso in funere , continebit fletus ? Nunquid si-
lij ? Vides sed hos penè extra se actos , & morienti Bernardo mor-
ti propinquiore ; vnum ex illis audi . Sed & nostros ei inter hæc
animos aliquatenus æstimare , hæc sibi exhibere licebit , vultus
exangues , singultus graues , crebra suspiria , anxias cogitationes .
Nimirum , cum Thesaurus tantus , & tam amabilis adhuc nobis
esset in manibus , & tamen nec spes esset diutius retinendi , nec
facultas pariter conmeandi . Nec lugendum nobis vllatenus su-
per illum , qui in gaudium Dei sui feliciter inuitatus intrabat , sed
super nos vtique , quibus erat iam vita tædio , & adhuc mors timo-
ri . Sic de se , sic de fratribus suis moribundum Patrem gementi-
bus scripserat Godefridus , cum eundem Sanctissimum parentem
in mortis articulo iam stantem , & suos consolantem exhibuisset
his verbis . Videns autem Pater Sanctus compassionis , & mise-
ricordiæ visceribus affluens carissimos sibi fratres , & filios mise-
rabiliter admodum tabescentes , & arescentes præ timore , & ex-
pectatione superuenientis desolationis grauissimæ , & lamentabi-
lis orbitatis , dulcissimis eos consolationibus resouebat . Et mo-
nens eos in tuto diuinæ clementiæ sinu spei , fideique suæ ancho-
ram per incommensurabilem charitatem firmitus radicare , se quoque
promittebat , nec post mortem aliquando defuturum . Propen-
sius autem , quam nesci queat exprimere sermo , rogans , obse-
cranisque per multas lacrymas timorem Dei , & sacræ puritatis ,
ac totius perfectionis amorem nostris imprimere animis conaba-
tur . Sed & monebat , & cum lacrymis obsecrabat , vt si quid for-

Code-
frid. lib.
3. c. 2.

Ibidem :

Lib. 7.
c. 10.

te virtutis, aut exemplo nobis aliquando commendasset, aut verbo, id emularemur, id firmiter teneremus, & proficeremus in eo, alijs quidem verbis, sed eodem spiritu illud Apostolicum loquens. Rogamus vos, & obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum accepistis à nobis, quomodo vos oporteat ambulare, sic & ambuletis, ut abundetis magis. Sic Godefridus de Patre Sancto scribens, & sic Bernardus, quos deserebat filios, alloquens, & inter mortis amatores mellifluus; Vt olor dulcissimus (in additis ad Exordium magnum sic legitur) qui canoro, & suavi modulo ad limina mortis ductus cantare solet, sic & Beatus Pater Bernardus iam in extremo vitæ præsentis, ac perituræ constitutus, dulciora multò, magisque melliflua verba sonabat; adeò ut præ gaudio mixto tristi, omnes, qui ibi aderant ingenti luctu, ac gemitibus inenarrabilibus in lacrymas dissoluerentur. Hæc ibi. Innotuit, & absentibus proximus iam Bernardi obitus vicino præsertim Abbati cuidam, quod Godefridus refert his verbis. Abbas quidam satis ei habitatione vicinus, nec minus affectione deuotus, paucis diebus ante felicissimum Patris excessum videbat eum pretiosissimis ornatum Sacerdotalibus indumentis, & excellenti perfusum gloria, cum ingenti solemnitate deduci. Ad cuius introitum Ecclesia magna magnis exultans vocibus exclamabat: Puer natus est nobis. Verè etenim puer ipse erat, mitis, & humilis corde, & sicut paruulus accipiens regnum Dei, in cuius merito gratulabundo natali, Angelica multitudo, & omnis pariter Sanctorum Ecclesia, dum nobis videretur mori, sibi illum nasci, dum hic consumaretur, ibi incipere, non tam sonoris vocibus, quam votis paribus concinens exultabat. Hæc ille, qui deinde celestem aliam huius obitus admonitionem renuncians, sic sequitur. Sanè in Monasterio prædicti illius Abbatis, qui sic eius natale præviderat, ea nocte, quam nobis cum Pater Sanctus manè profecturus ultimam fecit, venerabili eius Præposito apparens, vale fecit illi, & ait: Noueris, quia iam migro. nec ulterius hic morabor; quod ut ille indicauit Abbati, accelerans Abbas, & Claramuallem veniens, ipso die Abbatem Sanctum, sicut dixerat, reperit iam migrasse. Et paulo antè. Nouissimè cum exterioris habitaculi vndique iam soluta, compago, desideranti animæ liberum præstaret egressum, magnus ille dies illuxit, quo perpetuus illi ortus est. dies, ad cuius exitum vicini Episcopi cum Abbatum, & fratrum copiosa multitudine fuerant congregati... Hora autem diei penè certia singularis lucerna suæ generationis, à corpore mortis, in terram viu-

uen-

, uentium feliciter, Christo Duce, migrauit. Hæcenus Godefridus, cui magni Exordij auctor addendus est sic dicens. In ipso vero momento, quo ultimum exhalauit spiritum, visa est in eodem cubiculo, quo Sanctus Vir iacebat, Pijssima Dei Genitrix, specialis Beati Bernardi patrona, largissima suorum omnium remuneratrix, innumeram Angelorum, ac cælestium spirituum multitudinem, prout Regnam Cæli, & Dominam Angelorum decedebat, secum in comitatu habens; quæ cernentibus omnibus, qui ad funus venerant, Sanctissimam Viri Dei Animam, quasi ab ore eius rapiens, usque ad penetralia Cæli, cum eodem comitatu, lætantibus Angelis, hymnosque cælestes per æra cantantibus, perduxit, quo pia sui memorum immemor nequaquam existeret. Hæc ille de Bernardi obitu. At iam Cælum terrarum triumphator ingreditur Bernardus, ibique lætus excipitur, quem sibi longius absentem mærore tabescens inconsolabiliter lacrymatur Claraualis. Huius lacrymas hic meus, lector, combiberat calamus, ut tantum tibi, quam illi confusas inter atramenta refunderet; verum, lacrymas verante inexplicabili Bernardi gaudio, alibi calamus Enthusiasmus vocat, cælestium Ciuium applausibus prouocatus.

*In addi-
tis ad E-
xord.lib.
7. c. 10.*

E N T H U S I A S M U S .

E L O G I U M CXXI.

Io triumphæ Cælites.

Cælum properat Orbis contemptor.

Bernardus hic est,

Latrator qui Matris ex utero

Auditus allatrare lupos, nondum visus,

Nactus fuit pastoris munus, nondum natus.

Vacillauit pedibus puer,

Solida at semper mente,

Sola ætates distinxit virtute.

Adulteras strauit Veneres vix adultus,

Cupidinis faces gelido præfocans flumine,

Incæstarum mulierum inter incendia,

Niue frigidior, & gelu.

Triump haret ut Mundum immundam post carnem

L I

Suis

Suis Fortunæ vale dicens fortunis ,
 Opulentæ domus reliâtis opibus ,
 Ad inopes fugit inops ,
 Cistercij ad fletus Orbis ex risu .
 Io Victor, dicite, Superi .
 Hic ille, qui sui, & Orbis victor ,
 Paruo Cistercij fonte
 Magnum aucto in fluuium ,
 Repurgando Orbi, Augiæ stabulo ,
 Nouum addidit orbi Alphæum .
 Qui Vrbes desertans , & deserta fecundans ,
 Tot dedit Cælo suburbia ,
 Quot auxit terras Cænobijs ,
 Cæli Athlas, terræ Hercules ,
 Vtrisque maior .
 Io triumphe geminate, Cælites .
 Hic illa Claraualis clara pharos ,
 Clarus militantis Ecclesiæ oculus ,
 Obseruator hæresum , & castigatior ,
 Examiner schismatum , & exterminator ,
 Lingua , & calamo ,
 Falx vtrisque , & nex .
 Claruit fama , vtque Sol claret ,
 Sanctitate morum , miraculorum granditate ,
 Vbique fama grandior .
 Io Victor iterate, Superi,
 Hic Apis illa Gallica ,
 Quæ Bibliorum nutrita succo, non fabularum flore ,
 Mel suxit ad morum medelam ,
 Idque calamo eructans , & ore ,
 Mellisui sibi Doctoris lucrata est nomen .
 Vestros hic nunc volitat ad hortos ,
 Ambrosio Cæli pascendus ,
 Nectare pavit qui suos .
 Io Victor geminate, Superi ,
 Io triumphe iterate, Cælites .

*Biduo Bernardi cadauer in Ecclesia expositum
bis bina patrat miracula .*

E L O G I V M C X X I I .

Squallida hic omnia , Viator ,
Omnia pallidæ mortis simillima .
Orbata enim sua luce Claraualis
Solam sui nominis retinet umbram ,
Obscurior eò nunc , quò antea clarior .
Vbiquè mæror , vbiquè luctus , vbiquè metus ,

Ultimo Bernardi hoc die ,
Extremam quisque suam metuens mortem .

Toto sic biduo steterè Filij ,
Quo in feretro stetit Pater ,
Expirantes inter Agnos
Pastor extinctus .

Qui seruata pristina vultuum serenitate ,
Ipsa mortis celatus caligine ,
Solis adhuc referebat imaginem ,
Nubili sed cæli .

Allicit & nunc oculos , quos liquat ,
Quos trucidat , trahit & nunc animos ,
Animat & nunc affectus , quos sepelit ,
Omnium & nunc solator ,
Vel sui sola cadaueris umbra .

Rectè umbra :

Sed quæ umbram Petri adumbrans ,
Miro miraculorum splendore ,
Clarat adhuc Claramuallem .

Surdus hic audit , cæcus hic videt ; mutus hic loquitur .

Exanguis hîc , imo & exanimis
Imperat epileptico sanitatem , & obtinet ,

Petit manum manco , & impetrat ,
 Sanat debilem , & roborat ,
 Non minus hîc in feretro Thaumaturgus ,
 Viuus vbiquè quàm antea .
 Patulum illuc inspicis pollubrum ?
 Impressa in eo humani tergi vestigia
 Terga Bernardi exprimunt .
 Vis scire, quis sculpsit ?
 Abluit dum pollinctor Bernardi cadauer ,
 Emollitum cadaueris tactu marmor ,
 Redditurum semper , quod semel receperat ,
 Cadaueris illico retulit imaginem ,
 Marmorarius iam sibi, & marmor .
 Mirare nunc nouum miraculi genus .
 Mortuus solo tactu lapides emollit duros ,
 Mollis qui puellæ ad tactum
 Viuens lapidescit .
 At Miracula à Bernardo ne queras amplius ,
 Gozeuino nam sic iubente ,
 Bernardi miraculis
 Meta fuit hoc marmor .

Gloriosissima Bernardi anima , quo diximus Virginis Deiparæ ,
 & Angelorum comitatu inter canentium , & laudantium Cho-
 ros cælis festiuiter excepta, Parenti æquè optimo, æque Sancto paren-
 tantes filii, millia inter singula, & calentes inter lacrymas iusto sol-
 uunt iusta . Ablutum est primò cadauer , quod non sine miraculo
 gestum fuisse antiquæ traditioni inuixus testificatur Manrique , his
Ann. ad , verbis . Bernardi corpus filiorum Iugentium manibus non tam la-
an. 1153 , uandum , quàm aquas consecraturum , deductum , & crateri lapi-
c. 3. m. 6. , deo impositum, traditione, quàm scripto compertius est . Porro una
 , parte lapidi adhæsit , impressisse vestigia , quæ nunc vsque deleri
 , non potuerint , licet multis rasuris inde sublatis , visitur hodie, teste
 , Villalplando , qui adhuc uiuit , & hæc omnia lustrauit autè annos
 , quadraginta ex Firienfis Præsulis Ignatii Fermini Hiberi legatione .
 , Visitur, inquam , in Claraualle lapis , & in lapide vmbra , seu spe-
 , cies corporis , corrosa passim , & effossa superficie , sed conseruatis
 , lineamentis corporis , figura impressa penetrante profundum lapi-
 dis .

dis. Haud aliter Christus olim ductus ad victimam Sacratissimi
 . sui oris effigiem impressit lino, quem hodieque Hispania nostra
 . conferuat, ingentem thesaurum Ecclesiæ Giennenſis: Sed Christus
 . viuens, Bernardus post mortem; Christus solius faciei iconem red-
 . didit, Bernardus totum corpus delineauit; Christus in lino, Ber-
 . nardus in lapide, & ille quidem superficie tenus tantum, hic lapi-
 . dem aut intinuis penetrauit, aut nouo toties miraculo colorat,
 . quoties effoditur. Vt verè credens in Christum comprobetur, qui
 . opera, quæ ipse fecit, facit, quin & maiora. Sic Hispanus ille.
 Ablutum sic cadauer Sanctissimi viri Malachiz induitur tunica, quam
 Sanctus Abbas, furto haud quaquam Sacrilego, sed sacro, dicto
 Dunensi Episcopo, ea in solemnioribus festiuitatibus vsurus, vt re sa-
 cra, cleperat. Biduo Sacerdotali pompa sic indutus iacuit in fere-
 tro tertio die post mortem sepeliendus, ni nimius populorum con-
 cursus, & supra consuetum turmatim crescens anticipandum funus
 consulisset. Sed, qui præsens ad omnia, proferamus testem. Corpus
 , etiam ritè paratum, inquit Godefridus, & ornatum Sacerdotali-
 bus indumentis Oratorio Beatæ Dei Genitrici inferitur. Plurima
 , quoque nobilium, & ignobilium de vicinis quibusque locis geme-
 , bunda protinus turba conuenit, & vallem totam ploratus, & vlu-
 , latus multus implebat. Amariùs tamen præ foribus Monasterij la-
 . mentabatur sexus miserabilior mulierum, quod, accedentibus ad
 , beata vestigia viris, Monastici Ordinis disciplina inexorabiliter eis
 . etiam tunc negaret ingressum. Biduo mansit in medio gregis Pa-
 . stor extinctus, dum pristina illa dulcissimi vultus gratia nihil mi-
 , norata, sed aucta magis, omnium in se figeret oculos, animos
 traheret, sepeliret affectus. Crescebat autem supramodum ruens
 . vndique populi multitudo, & intolerabilis iam fiebat imperus
 . concurrentium, ac desiderabiles tenentium pedes, osculantium
 . manus, applicantium panes, baltheos, nummos, & alia quæque
 . seruanda sibi pro benedictione, & varijs necessitatibus profutura.
 . Maximè autem parari in diem tertium solemnem per loca proxima
 , præstolabantur reponendi Sacri corporis eius horam, copiosius vn-
 . dique conuenturi. Nam, & secunda die tantus circa meridiem
 . populus fuerat congregatus, & tanto pietatis zelo stipati vndique
 . Sacrum Corpus obsederant, vt nulla penè Episcopis reuerentia,
 . nulla fratribus haberetur. Vndè veriti, ne quid simile, aut forte
 . grauius accideret die tertia, præoccupantes horam, & manè, di-
 . uina ex more sacrificia consummantes, sicut & biduum iam in ce-
 . lebratione Missarum, & iugi fecerant psalmodia, purissimum illud
 . balsamum suo vasculo commiscere, in lapide reponentes lapidem
 pretio-

. pretiosum, optimam Margaritam. Hactenus Godefridus. Alijs
tribus hoc in biduo Deo serui sui Sanctitatem ostendente, & ap-
probante corpus hoc Sacrum, relicta terris regnantis iam cælo vagi-
na, illuxit miraculis, ab Godefrido equidem omissis, sed quæ Magni
. Exordij auctor memoriæ sic prodit. Cum enim, ait, Sanctum
. Corpus Sacerdotalibus indumentis decenter ornatum, reuelata fa-
cie, manibus quoque discoopertis, in medio positum esset; qui-
dam frater diurno, & graui morbo Epilepsiæ detentus, reueren-
ter, & humiliter accedens Sanctum Patrem, tamquam adhuc vi-
uentem lacrymosis precibus, vt sui miseretur, orare cæpit. Nec
. poterat pius Pater adhuc in medio positus, tam grauem filij cala-
mitatem dissimulare, sed tamquam diceret, Fili ego dormio, &
. cor meum vigilat, continuo, quod petebat, per gratiam Dei con-
cessit. Nani ex illa hora frater ille perfectè conualuit, & Abbatem
. Sanctum viuere post mortem, felici experientia didicit. Pridie etiam
. quam recondere ille pretiosus thesaurus, Puer quidam de primo
. viculo aduenit, præ siccitate neruorum, aridum habens brachium,
. & manum contractam. Cuius ætati, & debilitati, qui aderant
. compassi, tantò hunc fiducialius ad Sacri Corporis tactum inuita-
. uere post horam orationis nonam, quantò ad minus innocens ætas
. per se præsumere audebat. Vbi vero brachium aridum brachio
. Sancto, & manus contracta manui benedictæ applicata est, repen-
. te vigore naturæ redeante, brachium conualuit, & manus liberè
. se extendens, & reflectens digitos, sub oculis totius multitudinis,
. quæ sacrum funus quaquauerlum circumdederat, perfectæ sanitati
. restituta est. In cuius curatione tantus illic factus est clamor om-
nium, qui aderant, vociferantium in laudem Dei, vt vix potuerit
. eum fratrum disciplina reprimere. Superueniente nocte, allatus est
. alius toto corpore debilis, procubuit loculo, & coram psallenti-
bus erectus est, & deductus ad Altare. Ternis his prodigijs quar-
tum adde, lector, eò splendidius cæteris, quo totas miraculorum
Bernardi vires exhaustit. Creuisse ad Sacrum Corpus concursus po-
pulorum immoderatos, & irruentium turbarum multitudinem so-
lemne funus impudentia, præuentamque propterea cauendo tumul-
tui, qui iam maior timebatur, horam funeris, & diem, superius
iam dictum est. At cum neque sic obuiatum satis, quin siue tumul-
tu corpus sacrum tumularetur, coniectantque ex præsentī frequen-
tia, perturbandam in posterum Claræuallensibus, quæ fruebantur, &
quietem, & diuinarum rerum contemplationem, si crebrescerent mi-
racula, censuit Gozeuinus Cistercij Abbas præcipiendum Bernardo
iam tota libertate fruenti, vt a miraculis cessaret omnino. Factum
refert

refert Exordij Magni Auctor his verbis . Enim verò , inquit , Dominus Gozeuinus Cisterciensis Abbas , qui cum alijs pluribus Abbatibus sui Ordinis ad exequias Viri Dei venerant , considerans tantam importunitatem tumultuantis populi , & ex præsentibus futura conijciens , vehementer timere cepit , ne si crebrescentibus signis , tam intolerabilis illic populorum turba concurreret , earum improbitate disciplina periret Ordinis , & Sanctæ Religionis feruor in eodem loco repesceret ; ne signa ulterius faceret inhibuit . Sed cum dicat Apostolus de Domino Iesu , quia factus est obediens usque ad mortem , & ipsius exemplo Legislator noster Sanctissimus Benedictus obedientiam nobis usque ad mortem in Regula proponat . Sancta , & verè humilis anima Patris nostri , mortali homini , etiam post mortem carnis , obediens fuit . Nam signa , quæ tunc iaciare cæperant , ita cessauere , ut ex illa die , & deinceps nunquam publica miracula facere visus sit . Sic ille Bernardi obedientiam admirans , et maius miraculo non aduertens miraculum , ipsam scilicet miraculi cessationem , quo in viro iam in mirabilibus Cæli constituto nihil miraculosius , et quæ me iam ad Enthusiasmum sic me prouocat .

E N T H U S A S M V S .

E L O G I V M CXXII.

Quid hoc , Bernarde ?
 Adhuc sub iugo , cui iugata libertas ?
 Adhuc ne voti reus ,
 Omnium compos votorum ?
 Parere iussis iubemur omnes ,
 Sed citra Calpem , non ultra Abylam ,
 Bellatores adhuc , non iam victores ,
 Exulantes , non regnantes ,
 Ad mortem , non post mortem .
 Caue , Bernarde ,
 Iustus ne nimis , iniurius euadens ,
 Adiudicatæ tibi libertatis corrupto iure ,
 Iterum iugum subeas semel excussum .
 Quid tecum iam Compræhensore
 Gozeuinus Viator ?

Quid

Quid cum Abbate iam sub throno,
 Adhuc sub virgis Abbas ?
 Suis nunc tibi filius grauat iussis ,
 Supplex qui tibi olim , cum tibi Pater ?
 Quid hoc est ?
 Appellatorem te audiat , grauamen qui intulit ,
 Vt falcem extra oleas suas qui misit ,
 Irreuocabilis summæ Curix decreto ,
 Vsurpatæ potestati
 Derogaturus, veniat rogaturus veniam .
 At consulem me non audis , audiisti qui censorem ,
 Probesquè vt te obsequentem ,
 Mancipium te præbes ,
 Factus obediens, & obedientix vinculo exolutus ,
 Maçte hac tua obedientia Bernarde !
 Qua, à miraculis dum cessas ,
 Innumeris ante mortem patris miraculis ;
 Nouo post mortem miraculo, & perenni,
 Concilias fidem, & auge .
 Huc vos refractariæ mentes ,
 Iussa quibus Summorum sunt summæ iniuriæ ,
 Atque omnia ad votum, cum nihil aliorum ex voto .
 Huc vos
 Et fræno rebelles, & stimulis ,
 Contra calcaria vix numquam non recalcitrantes ,
 Audite, & discite ,
 Quis iubeat , Bernardus non quærit ,
 Iussusque, nullius iuri subditus ,
 Nec iubentem quæritur, nec iussa .
 Præcipienda à Prælatiis, & iubenda ,
 Docuit calamo dum vixit ;
 Iussis obedire , & præceptis ;
 Et nunc ex tumulo ,
 Vos erudit exemplo .

Tumuli Epitaphium.

E L O G I U M CXXIV.

Parnus hic lapis, Viator, & Parius
Bernardum condit.

Apem illam Galliae magnam.

Huius aut fauos, hic, aut mella ne quæras;

Hæc stillant, quos scripsit, codices,

Refundunt illos, quas impleuit, pagellæ.

Legas vtraque si oculis,

Ore vtraque leges.

Vtrumquæ experire,

Fervorem spiritus inspirabunt faui,

Mella mores instillabunt melleos.

Canis visa aliquando hæc Apis,

Sed minus latrans Alethis in utero,

Quàm vlulantium luporum in campo,

Hæresum furij, schismatum feris

Irrugijt magis, quàm allatrauerit,

Leoni similis, ex cane.

Vifus ex leone Bernardus iterum,

Alcide ex Gallico, Orbis Mercurius,

Olim Monstrorum in bello belli victor,

Hominum nunc inter bella,

Pacis auctor.

Italiam do testem, & Germaniam.

Discordes huic concordavit fratres,

Conradum submittebat Lothario;

Ne per cædes alter alteri succedens,

Imperij ad necem,

Ad Imperium ambo accederent.

Sorores composuit post fratres,

Ianuam, & Pisas,

Arma vtrisque compescens,

M m

Iras

Iras vtrisque comprimens.
 Mauors visus, & ex Mercurio,
 Opere potens, & sermone,
 Armata seu cum colligit Europam
 Oppressurus Asiæ oppressores;
 Armatos seu incitet ad pugnam,
 Expugnaturus Asiam.
 Visus Apollo semper, Mars qui semel,
 Vno orationis panchresto,
 Omnium curator morborum,
 Sanari quotquot exigunt,
 Sanat omnes.
 Probatam in ore circumfert piscinam,
 Præ manibus Iordanem,
 Ægro non profutura nulli,
 Nulli non ægritudini;
 Ad votum illam ægrotorum, & ad nutum,
 Nunquam non motam,
 Empyricum hunc semper, & empiricum.
 Æui sui visus Salomo,
 Oraculorum scriptor, Templorum fundator,
 Scitissimus omnium, & sanctissimus,
 Sanctitate, & sapientia,
 Sui propagator Ordinis.
 Vnus semper visus,
 Ita vni adhæsit Deo, vt cum Deo esset vnus;
 Visus ita semper alius,
 Vt singulis esset omnia.
 Sed heu, Viatori
 Occuluit se se tandem, & occubuit,
 Prodiuit qui sic toties Proteus,
 Scenæque rerum mutata,
 Letho suscipitur, qui omnes lætabat,
 Alter & hoc sub lapide euadens, & alius.
 Quiescit enim hic demum,
 Qui quietaret vt Orbem.

Nec

Nec ullibi quieuit, nec vnaquam.

Tres supra sexagesimum vixit annos,
Deiuit anno millesimo centesimo quinquagesimo tertio,
Millesimo anno sexcentesimo octogesimo secundo,
Orbis iterum auditurus suspiria, hic reuixit.

Tumulto sua in Claraualle Bernardo, tumulo ego Epitaphium addidi, tale non equidem, quale ille sibi meretur, quale tamen ab ijs effingi accidit, & affigi, qui mereant. Cæcutiere ingenia, omnia luminosum Bernardi ad tumulum, vel quod illa tanto luminis imparia, vel quod istud solo Bernardi calamo exornandum; quid mirum, exca noctua cæcutiam si & ego? Apposuit suum Baronius, Baronio dignum, his verbis; Vere Apostolicus vir, imò verus Apostolus missus à Deo, potens opere, & sermone, illustrans vbique, & in moribus suum Apostolatam sequentibus signis, ut planè nihil mentis habuerit à magnis Apostolis. Hic viuens iam centum, sexaginta Monasteria vbique terrarum crexit. Sed ista minora, censenda, respectu illorum, quæ extra Claustra in diuersis Orbis Ecclesijs, potissimum vero pro Romana est operatus Ecclesia. Qui, & apud Imperatores, Reges, aliosque Principes pro omnium, subleuatione, atque ipsorummet salute tot, tantaque peregerit: Et qui dicendus sit totius Ecclesiæ Catholicæ ornamentum simul, & fulcimentum; Gallicanæ verò in primis Ecclesiæ prædicandus, sit, summum decus, summa gloria, summa felicitas. Cuius memoria felicissima in benedictione, & sanctificatione, ad morum in-formationem, & disciplinam, & in condemnationem hæreticorum, in sancta Ecclesia ingiter perseueret. Hæc ille abundè equidem, sed neuiquam satis, splendidiora attingens sola, nec omnia: qui deinde de Epitaphijs eiusdem sepulchro affixis verba faciens, Adamum Monasterij Sancti Victoris Parisiensis Canonicum, Regularem ex eo laudat, quod is suo Epitaphio Bernardum laudauerit, hac arte insinuans, minus à se laudari Bernardum, nisi laudaretur & Bernardi laudator. At Victorini Adami Epitaphium iam excipe.

Claræ sunt valles, sed claris vallibus Abbas

Clarior, his clarum nomen in Orbe dedit.

Clarus auis, clarus meritis, & clarus honore,

Clarus & eloquio, religione magis.

Mors est clara, cinis clarus, clarumque sepulchrum;

Clarior exultat Spiritus ante Deum.

M m 2

Sic

Ad ann.
1153.

Lib. 3.
cap. 1.

Lit. Apo-
stol. ad
Gallia
Prelat.

Sic ille ad summam tam Claræuallis, quam clarissimi Doctoris claritudinem laudans, & admiuens. Huic Godefridus eiusdem sanctissimi Abbatis Notarius addendus venit, qui tantam claritatem paruo perstringens elogio; Fuit, inquit, serenus vultu, modestus habitus, tu, circumspèctus verbis, in opere timoratus, in sacra meditatione, ne assiduus, in oratione deuotus, de omni re magis fidens orationi, ni, quam industriæ propriæ, vel labori; magnanimus in fide, longanimis in spe, profusus in charitate, summus in humilitate, præcipuus pietate; in consilijs prouidus, in negotijs efficax, nunquam minus, quam in otio otiosus; iucundus ad opprobria, ad obsequia verecundus, suauis moribus, meritis sanctus, miraculis gloriosus, affluens denique sapientia, & virtute, & gratia apud Deum, & homines. Laudauit, & plumbo suo aureum Bernardi animum, & gemmeos mores, Alexander huius nominis Papa Tertius, verbis ijs aureis inscriptis. Nuper autem ex instantia, & deuotione Claræuallis fratrum, & aliorum sublimiorum personarum, eisdem apud nos precibus innouatis, reduximus ad memoriam nostram eiusdem Beati viri sanctam, ac venerabilem vitam; qua, liter ipse singularis gratiæ prærogatiua suffultus, non solum in se ipso sanctitate, ac religione prætulserit, sed etiam in vniuersa Ecclesia Dei, fidei, & doctrinæ lumine radiauit. Fructum verò quem in Domo Domini, & verbo operatus est, & exemplo, nullus ferè terminus sanctæ Christianitatis ignorat, cum vsque ad exteras quoque, & barbaras nationes sancta religionis instituta transmiserit, atque Monasteriorum fundationem extenderit, & infinitam multitudinem peccatorum per viam secularis latitudinem incedentem, ad spiritualis vitæ rectitudinem reuocauit. Specialiter verò Sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cui auctore Deo præsidemus, ita quondam sub grauis persecutionis turbine laborantem, tam vitæ merito, quam datæ sibi cælitus sapientiæ studio sustentauit, vt dignè quidem, & nobis, & omnibus eiusdem Ecclesiæ filijs in memoria habendus sit, & deuotione perpetua venerandus. In afflictione verò corporis sui vsque adeò sibi mundum, seque mundo reddidit crucifixum, vt confidamus Martyrum quoque cum merita obtinere Sanctorum, quem confessionis ordine, & parsimonia vitæ, tam longum constet duxisse martyrium. Horum, Lector, summorum virorum hæc Bernardi elogia huc referenda duxi, reliquis, quæ inter eiusdem Bernardi opera tam inæquali stylo, quam duro, & frigido concinnata circumferuntur, omisis, perpendas vt ex eisdem, quis Deo Bernardus fuerit, cuius gloriæ totus fuit; Quis Ecclesiæ Dei, defensusauit quam toties; Quis terræ, placauit cui

cui Cælum ; Quis Cælo, sanctificauit cui terras ; Quis Orbi, exturbauit ex quo monstra ; Quis Regibus, serenauit quibus regna ; Quis populis, quorum expurgauit mores, felicitauit Vrbes, curauit infirmos, stabiliuitque pacem ; Quis suis, pauit quos Apis, docuit mellisfluus, æque verbis roborans, æque exemplo ; Quis demum sibi virtus, qui sibi ieiunus, vigil, infirmusque vixit, vt iugiter moreretur . Tantum ergo virum lapis hic premit angustus ; quiescenti meo iam illiberariore calamo, dedissem, huic lapidi margaritas libentissimè, si ingenioli mei riuulis æquè, ac magnorum ingeniorum in Gangetibus margaritæ natalient, splendoras scilicet gemmas nigro, & obscuro pro atramento ; sed huius calami, aut eruendis, aut cruciandis gemmis nouit vim nullam, qui calamum exigit . Huic obtuli, & quæ ille mihi, & qualia meæ pro mentis capacitate suggessit, plus mihi profutura ad virtutis incrementum, quàm illi ad laudem . At tanto Parente iam mihi tumulato ex me præter lacrymas nihil expectes, aut expectas, Lector ; consternatam enim tanta iactura mentem fugit Enthusiasmus, hauriendisque totius Orbis lucibus occupatum, calamum, præter fletus, dedecent omnia . Lugebis, & tu sequentes ad lapides, lapideum ni te velis ; in quibus, præter fletus, nihil leges .

*Parentat Bernardo Cistercium,
Bernardi Parens .*

ELOGIUM CXXV.

Bernardo ,
Filio desideratissimo,
Emancipauit quem vix genitum ;
Qui vix emancipatus,
Magna in Claraualle ,
Theatro prodigiorum maximo,
Virtutum omnium exemplum se præbens,
Omnium oculos ad se traxit .
Heroicæ illic nupsit virtuti,
Similis simili, par pari ,
Aucta vitiorum ex manubijs sibi dote .

Retulit

Retulit coniugio ex cœlesti
 Æqualem sibi prolem, & Cœlo dignam,
 Stellis numero parem,
 Soli splendore similem,
 Stellis ipse, & Sole maior.
 Vita Cœlitum illic sibi vixit,
 Hominum spectaculum, & Angelorum,
 Homine maior inter homines,
 Sola humanitate minor Angelis.
 Deuixit & illic tandem,
 Calamo, quo vsus, melleo,
 Virtutum, quo diues, cumulo,
 Quibus Orbi miraculis claruit,
 Nullibi non victurus.
 Tanto Cistercium viro
 Sibi Parenti ex Filio
 Has lacrymas litat, post oscula.

S Vmma pro gloria Cistercio fuit, Bernardum vnum sibi genuisse filium, qui vix emenso tyrocinij studio, Patris nomen sibi emeritus, immensa filiorum sobole fecundus pristinam Cistercij sterilitatem prodigiosa felicitate superstatatione. Languebat ante susceptum Bernardum parua illa domus, hoc solo titulo mœrens, (omnibus ad sancti propositi felicitatem alioquin diues) quod filiorum carebat, hoc idem sic Ordinis Exordio paruo insinuante. Id vnum tamen, inquit, Viro Dei Venerabili Alberico, & suis, aliquantulum mœstitæ subdidit, quod rarò quis illis diebus, ad eos imitandos veniret, viri enim sancti thesaurum virtutum, cœlitus inuentum successoribus ad multorum salutem profuturum committere petiebant. Sed ferè omnes videntes, & audientes vitæ eorum asperitatem insolitam, & quasi inauditam, plus corde, & corpore elongare, quàm approximare se eis festinabant. Sic ibi. Hos mœrores distulit Bernardus suo, & multorum quos secum ex nequam seculo attraxit, aduentu. Anno ab solemnī votorum professione sequenti, sic Deo mouente, sic Stephano primo Cistercij Abbate præcipiente, Abbas Cistercio egreditur, locum sibi nouum inter Lingonenses, conterminos quæsiturus, Claramuallem, scilicet, vt dictum, supe-

, superius est . Illic porrò quæ dederit Ordini incrementa tam Abbatiarum , quàm filiorum numero innumero, ex ijs, quæ scripsit Godfridus satis constat . Consummatis, is ait, diebus vitæ suæ, & annis circiter sexaginta tribus expletis, Dilectus Domini Bernardus Claræuallensis Cœnobij primus Abbas, eorumque amplius, quam centum sexaginta Monasteriorum Pater, 2111. Calen. Septemb. inter filiorum manus obdormiuit in Domino . Tum paulò inferior . Aut quis numeret eos, qui sub eius cura in centum sexaginta Monasterijs, per Dei benignitatem, ad pœnitentiam sunt adducti . Nam ex ijs solis, qui speciales eius filij videbantur, præter eos, qui iam cursum vitæ feliciter consummauerant, præter eos, qui per alia loca fuerant propagati, ex die, qua felicissimus Pater ex Claraualle montem ascendere meruit clariorem, reliquit habitantes in ea septingentas ferè animas Domino seruientes . Hactenus ille, cuius verbis motus Manrique ; Vix huius æui, inquit, septem Monasteria quantumuis pingua numerum Monachorum, adimplebunt, quem sola tunc habebat Clarauallis, etsi antiquissima illa domus, quæ fide magis, quàm usu nobis nota, vix quod huic compares inuenies in toto Orbe . Porrò ex his quot sancti, quot claro sanguine, quot doctrina, & potentia præcelluerint, ex dictis hactenus, & ex dicendis clarè apparebit .

Clarauallis luctus .

E L O G I U M CXXVI.

Amantissimo Patri,
 Qui filios, quos Cœlo genuerat,
 Cælestes vt redderet,
 Doctrina, & exemplo,
 Dediscere terrena edocuit.
 Qui eorundem, vt neminem non amaret,
 Suo omnes gestauit in pectore,
 Nullo, illis, momento,
 Non fouens Pater, non lactans mater,
 Non Doctor mellifluus.
 Absynthiæ huic qui valli

Lumen

Lumen ut esset, & dulcor,
 Factorum splendore, verborum melle,
 Colluxit Pharos, mellificauit Apis.
 Redamantissima Clarauallis,
 Paternæ præsentia, materni amplexus,
 Melliti oris
 Tergemin iactura ter infelix,
 Post lethum æterno lætanti,
 Luctus amoris pares
 Rependit.

Epist.
 143.

Patetno cineri, & adhuc frigido in marmore igneos Patris fouenti affectus litant post Cistercij fratres Clareuallenses filij, tam victimis hæcatomben excitantes, quàm lacrymis, non ijs quidem, quæ hic appenso sub titulo frigescent, sed calidissimis, quales debebant oculos, quibus eodem momento, quo clarior sole parens occiderat, omnes omnibus perierant pupillæ. Amori par erat dolor, pares erant dolori lacrymæ, cumque filiorum amor paterno ex affectu, & sui mensuram acciperet, & pondus, lacrymarum, lector, & doloris immensitatem si quæris, sumptis ex verbis Bernardi trutina, Bernardi ex calamo decempera, paternos Bernardi affectus, & illas, metire, & pondera. Audi, quæ loquitur, cum suos alloquitur; Ex vobis perpendite, inquit, quid patiar ego. Si vobis molesta est absentia mea, nemo dubitat, mihi esse molestiorem. Non enim paris iacturæ, nec eiusdem grauaminis est, me vno carere vobis, neque vestra vniuersitate destitui. Tot me necesse est affici curis, quot vos estis, & ad singulos quosque vestrum dolere absentiam, timere pericula. Duplex contritio, ista non me deferet, quousque meis visceribus ego reddar, Quod quidem, & vos sentire pro me non ambigo, sed ego vnus sum. Vobis ergò vna, mihi multiplex iucumbit tristandi ratio, utpotè pro omnibus vobis. Nec solum cruciat, quod absque vobis, vel ad tempus viuere cogor, sine quibus & regnare, miseram mihi reputo seruitutem. Sic alloquebatur absentes Bernardus, lege nunc, quæ absentibus scribebat. Tristis, ait, est anima mea, usque dum redeam, & non vult consolari, usque ad vos. Quæ enim est mihi consolatio in tempore malo, & in loco peregrinationis meæ. Nonne vos in Domino? Minimè quidem deserit me, quocumque iero, dulcis memoria vestri, sed quantò memoria dulcior, tantò absentia molestior. Heu mihi, quia

quia incolatus meus non solum prolongatus est, sed etiam cum-
 -tus. Et reuera iuxta Prophetam super dolorem vulnery meorum
 -addiderunt, qui me a vobis aliquando vel corpore separant. Est
 -commune exilium, ipsumque mestum satis, quod quamdiu sumus
 -in hoc corpore, peregrinamur a Domino. Huic accessit & specia-
 -le, quod penè impatientem me reddit, vt cogar viuere sine vobis.
 (Et post pauca) Cæterum aduersus hæc omnia vnum mihi remedium
 -qualecunque erat, & verè datum desuper, pro cultu videlicet glo-
 -riæ, qui absconditus est vsque adhuc, videre interim templum Dei
 -Sanctum, quod estis vos. Ex hoc templo facilis mihi videbatur
 -transitus ad illud gloriosum, ad quod Propheta suspirat dicens,
 -Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt in habitem in Domo
 -Domini omnibus diebus vitæ meæ, vt videam voluntatem Domini,
 -& visitem templum eius. Quid dicam? Quoties id solatium in-
 -terpolatum est mihi? Ecce hoc tertio, nisi tallor, auulsa sunt a me
 -viscera mea. Paruuli ablactati sunt ante tempus, ipsos, quos per
 -Euangelium genui, non licet educare. Propria denique deserere,
 -& aliena curare cogor, & dubito penè quid magis ægrè feram, an
 -subtrahi illis, aut intricari istis. Ex ijs habes lector, vnde Bernar-
 -di amorem in filios metiri valeas, & expendere, plusquam Patris
 -maiozem, plusquam Matris tenerrimum, plusquam Magistri zelan-
 -tem.

Gallia fletus.

ELOGIUM CXXVII.

Gentili suo sanctissimo,
 Aurea inter Lilia
 Moribus niueo,
 Patrias inter niues
 Animi dotibus plusquam aureo,
 Auro eloquentiæ Herculi alteri,
 Mentis ab niue Angelo;
 Quod inclytam armis Nationem
 Stabulo vbi nata Diuinitas defendendo,
 Barbaras armavit in gentes;
 Nobilem quod genio gentem,
 Innocentiæ firmaverit, & Innocentio;

N n

Victores

Victores gentilium quod impetus ,
 Improbas concitauerit in hæreses ;
 Transalpina Gallia,
 Suo extincto ab Ape Leone
 Dulces susceptos fauo
 Amaros liquat in luctus .

DOluisse Galliam in huius Sanctissimi Viri obitu dubitabit nemo, qui vel obiter Bernardi gesta, Galliae vel pro fide tuenda, seruanda vel pace, reformandis vel moribus, eliminandis vel vitijs, augenda vel religione, perpenderit. Peccantes increpuit, Regibus nec parcens, audi, lector, quid Ludouico dictauerit. Ceterum vos quoniam consilio eis nostris pro vobis orationibus, quas, si recolitis, olim tam humiliter requisistis, modò tam acriter repugnatis? Qua enim iam fiducia manus pro vobis leuare praesumimus, ad sponsum Ecclesiae, quam ita, & sine causa, vt putamus, ausu in, consulto contristatis? Grauem siquidem aduersum vos apud eundem sponsum, & Dominum suum querimoniam deponit, dum, quem acceperat defensorem, sustinet oppugnatorem. Attenditis iam cui ex hoc intentum vos redditis? Non vtiq; Episcopo Parisiensi, sed Domino Paradisi, & quidem terribili, et ei, qui aufert spiritum Principum. Et alibi: Valdè autem contristat me vnum, quod in literis vestrae Celsitudinis continetur, quod, videlicet, debeat obuiare re ista paci factæ inter vos, et Comitem Theobaldum. An nescitis vos grauiter offendisse in eo, quod Comes Theobaldus violentia guerra vestra contra Deum, et iustitiam iurare, compulsus est, non solum quia quæreret, sed etiam quia efficeret, vt prædictus Comes Radulphus, et terra eius tam indebite, imò tam illicite absolueretur? Quid? iterum vultis peccatum peccato addere, et iram Dei super vos, quod absit, accumulare? Nolite, quæso, nolite Domine mi Rex, Regi vestro, imò omnium Conditori tam euidenter in suo regno, et in sua possessione audere resistere, et manum extendere tam frequenti, et temerario ausu aduersum terribilem eum, qui aufert spiritum Principum, terribilem apud Reges terræ. Acriter loquor, quia acriora vobis formido, Hac libertate potatissimum, sic Regem, vt in viam reduceret, Bernardus admonuit, at non minori zelo Ecclesiasticos Galliae Prælatos, qui laxatis modestiæ habenis, seculum, ac ferè profana conuersatione Apostolicum commaculabant nomen, aut instruxit, aut re-
 duxit. Lege Baronium talia dicentem. Profecerunt siquidem Episcopi

.copi Prouinciæ Senonenſis Cifterciienſium Monachorum exemplo ,
 .præcipue verò , quem diximus , Pariſienſis Epifcopus , atq; Pari-
 .ſienſis Abbas Sancti Dioniiſij ſuperius , qui Monafterium illud Mo-
 .naſtica penitus diſciplina ſolutum , fabula regularis obſeruantie
 .arctè conſtrinxerat , quo nomine ipſe Sanctus Bernardus conga-
 .dens congratulatoriam ad eum dedit Epistolam . Quod verò etiam
 . & ipſe Metropolitaniſ Senouenſis Archiepiſcopus , Henricus æque
 . admonitus litteris Sancti Bernardi , & quidem prolixioribus , ad
 . meliorem frugem conuerſus , ea , quæ eſſent boni Paſtoris munera ,
 . diligenter explebat . Hæc ille ; Adde his Galliam Summo Ponti-
 .fici Innocentio , Bernardo arbitro , ſubmiſſam , Galliam , Bernardo Do-
 .ctore , hæreticis & hæreſum fautoribus expurgatam , Galliam , horta-
 .tore Bernardo , tot Monachorum Cænobijs Sanctificatam , quot erat
 . armamentariis munita , Galliam demum , Bernardo electo Duce ,
 . ut ipſa Crucem defenderet , totam ſub crucis ſigna conſcriptam .

Germania lacryma .

E L O G I V M CXXVIII.

Bernardo

Caduceatori ſuo fortunatiſſimo ,

Parando bello , & pacando

Æquè ſemper parato ,

Aureo qui ore , & melleo ,

Bellis ſibi extinctis ,

Barbaros Paleſtinæ vt reſtingueret ignes ,

Totam inflammavit Hercyniam ,

Bellaque ſerens , & pacem ,

Vtrumque vt metat ,

Paria numero

Rheni vndis , Danubij fluctibus

Prodigia patrat ,

Alemannis miraculum euadens amoris .

Germania magna ,

Huic demum hac in vrna ſtagnanti ,

Salutarem eius ſapientiam

Quo . gultu bibit ,

Pari mæore fundit lacrymas .

Diuerso sub tempore, gemina fungēs legatione, ingressus Germania Bernardus, amplissimum illud Europæ Regnum Principatibus nobile, Prouinciis diues, armis potens, & Imperii titulo illustre, sua præsentia illustrius, reddidit. Ab Innocentio missus primum inter Lotharium, & Conradum conciliandæ paci, quod testatur Godefridus his verbis. Ingressus Germaniæ Regnum festinabat ad partes Moguntinorum pacem reformaturus inter Regem Lotharium, & prædecessoris eius, Imperatoris Henrici Nepotes, Conradum scilicet, qui Lothario postea successit in Regnum, & Fridericum patrem huius Friderici, qui post Conradum electus obtinet hodie principatum. Sic ille. Huius autem legationis qualis fuerit fructus, Polonica historia me docet his verbis. In Germania, & Italia Conradus Sueuiscum Fratre Friderico contra Lotharium Regem arma sumpserat, donec viâ ab eo, Bernardi Claraualensis Abbatis doctrina, pietate, & sanctimonia vitæ clari opera, ipsi reconciliati sunt. Hæc ibi. Vidit iterum Sanctissimum Abbatem, Germania sub Eugenio Orbis Patre, & eiusdem Bernardi filio, illius aduentu, duplici titulo gauisa, cessata scilicet, tam Iudeorum cæde, quam Magnatum bello, incitatoque in Saracenos Asiam vastantes Imperatoris animo, fuit vt superius notatum. Ferè totam hac vice peregrinatus Germaniam, æquè vbique euangelizans, vbiquè benefaciens, & sanans, tot cæcis hominibus, tot claudis, tot debilibus, tot surdis, multisque visum, auditum, loquendum, gressus, viresque restituit, vt scribendis scriptores ipsi deficerent. Miranda ab eo, his diebus gesta legere si voles, post opera Bernardi Antuerpiæ anno MDCXVI. & deinceps excussa te implebunt, satiabuntque, quantumvis auidum.

*Ex col-
lect. Ioan
Pist. Hi-
dani. ann.
1126.*

*Elog. 94.
98.*

Portugallia Suspiria.

ELOGIUM CXXIX.

Bernardo,
Herodi Galliæ gloriøssimo.
Quod Portugalliæ
Præfens non minus prece,
Quam absens præsentia,
Vrbe Scalabitana
Saracenis crepta; adepta Christianis,
Regio Principi impetrato titulo,

AuRo

Aucto Equestribus Ordinibus Regno ,
 Præclariter profuerit .
 Alphonso quod carus ,
 Transmissa ad ipsum suorum Colonia ,
 Alcobatiz pro columna, suis pro columine
 Niuardo germano coloniz imposito ,
 Carissimum sibi fecerit Alphonsum .
 Tributaria Portugallia
 Extincto Benefactori ,
 Aurea post vestigalia ,
 Mærens suspensorum soluit ligia .

Bernardum ubique mirabilem Orbis vidit, hunc Portugallia non vidit. experta tamen mirabiliorem, licet enim in aliis Europæ Prouinciis Deus in Sancto hoc suo mirabilis visus sit, in Hispania. tamen longè in eodem mirabilior apparuit, hoc saltem vno miraculo, quod Chrysostomus Henriquez in Ordinis Menologio sic narrat. Obsederant Hispani Scalabitanam munitissimam Mahumetano- rum Urbem. Cumque eam intercipiendi nulla spes affulgeret (nam nostri pauci erant, licet strenui) Alphonso Princeps, audita Bernardi fama, tunc in Gallia degentis, eiusdem sancti Patris opem, licet tot milliaribus distantis, implorauit, seque Monasterium sui instituti constructurum promisit. Sequenti nocte post votum emissum, mellissimus Doctor Alphonso Principi apparuit, eique animam dedit, victoriam promisit, & ad executionem sancti propositi excitauit. Tunc Princeps ducentos quinquaginta milites deligit, & Urbem vna eademque hora obsidet, expugnat, & occupat, pluribus hostibus cæsis, nullis verò ex suis desideratis. Non tamen, inquit Manrique, sine interuentu Bernardi Patris, sine quo nihil magnum, atque ibi etiam ingentia perpetrabat, vbi non erat, præsens spiritu, vbi corpore non poterat. Visitur hodieque arcus lapideus, monumentum antiquum sponsonis, subscriptione recenti cuius hæc verba. Hic Scalabim expugnaturus Alphonso Primus Portugalliz Rex, votum Christo vouit, daturum se Ordini Cisterciensi cuncta, quæ oculis cernere posset, decurrentibus aquis in mare, si meritis Diui Patris Bernardi fretus, Urbem capisset. Ita ille, hunc titulum mutilans, cuius reliqua Henriquez prosequens sic integrum refert. Quod dum Pater sanctus sui suorumque orationibus obtinet, Rex promissa adimplet. Surgit Alcobatiz Regale Cœnobium, cuius Princi-

*Sub die
20. Aug.*

*Ann. ad
an. 1147
c. 9. n. 1*

Vbi sup.

- In Chrö. Cisterc. lib. 3. cap. 18.* Principatus hinc initium, in oris maritimis terminum habet. Gesta sunt hæc omnia Anno Domini M. C. XLVII. XIII. Idus Maii. Addit his Brito, qua nocte Urbs expugnata, Sanctum Patrem orationi intentum in Claraualle inter orantes Monachos medium, novum, Moysem, & sollicitum, & suspiria prius trahentem, mox latandum triumphantis in modum, demum incæpto Hymno, Te Deum, in gratiarum actionem prorupisse, eoque absoluto, sermonem ad fratres habuisse, sumptoque sibi hoc themate, Benedictus Dominus, Deus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum, insinuasse victoriam. Alphonso hoc primum Bernardus fecit, voti deinde compota, & soluenti, suorum coloniam fundandæ Alcobatiz Abbatiarum omnium in toto Orbe illustrissimæ, ultra triginta Oppidis, ut Manrique refert, pleno iure subiectis, portibus ad oras maris quatuor, prouentibusque annuis ad Monachos noningentos alendos sufficientibus expediuit, misso etiam post eam Niuardo fratre. Solicitauit post hæc eidem Regini titulum, ipso Castellæ Rege contradicente, cui rei fidem faciunt, tam Alphonso ad Bernardum, quam huius ad illum literæ, quas Brito in sua Chronologia retulit. Rex Bernardum in sua commendari se apud Pontificem Innocentium, precatur his verbis, Peto ut faciatis ista omnia; quod veniant ad finem bonum, & ipse (scilicet Summus Pontifex) nobis confirmet Regium nomen, & suscipiat me in militem Diui Petri. Bernardus in altera, obtentia omnia ad Regis votum commemorat, his item verbis, quod hoc fecerimus, & exitus pro nobis, & vos per exitum conprobabitis. Animi promptitudinem ex iniuncta sollicitudine colligitis. . . . Frater Rolandus filius noster Apostolicæ largitionis literas defert; ipsum, & fratres nostros vobiscum degentes, & me ipsum commendatos habere. His utrorumque literis petitam Regionem Portugalliam, petente Alphonso, procurante Bernardo, facis liquidò constare. Aucta hinc Alphonso in Bernardum, & in Claraualles deuotio, & adeò creuit, ut pius Princeps, seu beneficio gratus, seu Benefactori iam deuotior Clarauali vestigal, ut Manrique verbis utar, constituerit, quasi suscepta in feudum Lusitania, per se, & per suos soluendum per annos singulos. Vassallicij monumentum refert idem auctor, integrè, nos mutilum damus, quæ ad institutum non pertinent, breuitatis causa, tacitis. Et quia, inquit Alphonso, iam me, & omnia Beato Petro, & eius successoribus vengigalem constitui, cupiens & nunc Beatam Dei Genitricem apud Deum aduocaram habere, de consensu Vassallorum meorum, qui, absque externo adiutorio me in Regium solium constituerunt, Regnum, Gentem meam, & successores meos sub Beatæ Mariæ de
- Cla-

Claraualle tutelam , protectionem , defensionem , & patrocinium constituo , & constituta fore decerno , ordinando , & mandando omnibus , & singulis successoribus meis in hereditatem huius intransibis , ut singulis annis eidem Sanctæ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Claraualle , quæ est Cisterciensis Ordinis , posita in Regno Franciæ in Diocesi Lingonensi , tribuant , in modum Feudi , & Vassallitij quinquaginta marabitaros auri probati , boni , & digni , quod recipiantur . . . Abbas verò Dominus Bernardus , & eius successores in perpetuum huiusmodi feudum , annuatim habebunt in die Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis . Habes Lector magni Alphonfi magnæ pietatis monumentum magnum , tam Lusitanæ singulare , quàm Claraualli ; aliquid enim tale non inuenies , consulas etsi Annales omnes , sed vnus viuic inter historias Bernardus .

Italiæ gemitus .

ELOGIUM CXXX.

Bernardo ,
Liberatori suo strenuissimo ,
Italia .
Quem sibi subleuandæ ascitum ,
Schismate Romæ confosso ,
Roma suo capiti restituta ;
Mediolano Ecclesiæ reddito ,
Placato Mediolanensibus Lothario ;
Pisana Vrbe
Laudata , pari titulo , & defensa ;
Ianua Ligurum Metropoli
Commendata , pari affectu , & seruata ,
Firmata vtriusque pace ,
Ter Arbitrum admissum ,
Ter liberatorem dimisit .
Mellificauit & Cassino Apis hæc Gallica ,
Benedicto Bernardus ,
Cassinum Vaticano restituens ,
Reddita Cassinensibus quiete .
Campanis adfuit hic Campio ,

Insu-

Infubribus, Liguribus
Pacem vbique serens, bella vbique secans,
Nullibi non Thaumaturgus.

Huic ergò,
Post tot victorias triumphis functo,
Italia,
Triumphali pro laude,
Gemitus litat.

Splendidiora hoc suo in titulo, quæ à Sanctissimo Vito Bernardo, benefacta accepit geniebunda Italia recenser, nam cuncta retexere nec tempuserat, nec locus, imò nec recipiendis marmora fatis essent, adessent etiam millena. Exiguo tamen ex numero, habes, Lector Leonis vngues, quibus cætera metiaris magni viri maiora facta, & numerosiora. Quis ille Bernardus Romæ, aut pro Roma fuerit, primo loco rememorat, & quidem paucis, sed quæ magno suo elogio Innocentius Pontifex Maximus eundem Bernardum alloquens expresserat ijs verbis; Quam firma, perseverantique constantia causam Beati Petri, & Sanctæ Matris suæ Romanæ Ecclesiæ, incandescente Petri Leonis schismate, feruor tuæ religionis, & discretionis susceperit defendendam, & te murum inexpugnabilem pro Domo Dei opponens animos Regum, ac Principum, & aliorum tam Ecclesiasticarum, quam secularium personarum ad Catholicæ Ecclesiæ unitatem, & Beati Petri, & nostram Obedientiam, frequentibus argumentis, & ratione munitis, inducere laboraueris, magna, quæ Ecclesiæ Dei, & nobis prouénit, utilitas manifestat. Hæc Summus Pontifex Innocentius, expertus ipse, quid Romæ Bernardus, quid Romano Pontifici, quid Ecclesiæ, quid Petro, quid Sedi Petri, quid demum Pontificatui ipsi contulerit. Mediolanum superius Innocentio, & Lothario intensum retulimus, utrique cum Bernardi opera reconciliatum reddidimus, hic leuiter tangimus offensionis causam ex Othone Frisingensi Episcopo, qui eam me sic docet. Defuncto absque hærede Henrico Quinto, Principes Moguntie, conueniunt, ibique habito de successore consilio, quatuor Regni, Optimates, Lotharius Dux Saxonum, Fridericus Dux Sueuorum, Leopoldus Marchio Orientalis, & Carolus Comes Flandriæ, ad Regnum designantur. Tandem Lotharius natione Saxo, Patre Gelebardo, voto omnium, renitens valde, ac reluctans ad Regnum tractus, sub præsentia Sedis Apostolicæ Legati, nonagessimus tertius ab Augusto regnavit. Hic per omnia progeniem Impera-

Elog. 38.

Lib. 7.
c. 17.

peratoris Henrici humiliavit, ut planè Dei iudicio iusto, sicut in Regum libro habes, ex peccatis, ac prævaricatione patrum, sen- nien ipsorum affligi videretur. Vnde grauis dissensio Regni in- multos annos protracta, plurimos in anima, & corpore periculi- tari fecit. Prædicti enim, Fridericus, & Conradus iuvenes Soro- rij Henrici Imperatoris, dum se viderent opprimi, in quantum, poterant, reniti conabantur. Ob quam causam à Summo Ponti- fice Honorio, qui Callisto successerat, excommunicantur. Porro Conradus à fratre, & à quibusdam alijs Rex creatus, Pyreneum, per iugum septimi montis, quæ Rhenns, & Oenus fluuij orien- tur, transcendit; ubi à Mediolanensibus, qui tunc Cumanum bel- lum per decem annos, pro afflictione vtriusque Ciuitatis misferri- mè protractum; capta & deleta Vrbe prosperè consummarant, honorificè suscipitur, ac ab eorum Archiepiscopo Anselmo Mo- docij, sede Italici Regni, in Regem vngitur. Hæc ille, alteri fra- ter, alteri consanguineus, ab ijsque tota Mediolanensibus orta tem- pestas, cui sedandæ Bernardum, eadem ab Vrbe sæpe inuitatum, de- legauit Innocentius tandem, qui præsentia sua iam famam augente, quo valebat, ore mellifluo, qua illustrabatur, miraculorum virtute, & Ciuitatem, Conrado, & Anacleto abiuratis, Lothario reconcilia- uit Ciues, & Innocentio. At Pisas, audi nunc, quibus Sanctissimus Abbas dignatus sit laudibus, data ad eosdem Epistola, in qua sic alloquitur. Iam pro meritis tecum agitatur Deus, populus, quem elegit in hæreditatem sibi, omnino populum acceptabilem, secta- torem bonorum operum. Assumitur Pisa in locum Romæ, & de cunctis Vrbitus terræ ad Apostolicæ Sedis culmen eligitur. Nec fortuito, seu humano contigit istud consilio, sed cælesti proui- dentia, & Dei benigno fauore fit, qui diligentes se diligit, qui dixit Christo suo Innocentio; Pisam inhabita, & ego benedicus, benedicam ei. Hic habitabo, quoniam elegi eam. Me auctore, Ty- ranni Siculi malitiæ Pisana constantia non cedit, nec minis concu- titur, nec donis corumpitur, nec circumuenitur dolis. O' Pisani, Pisani, magnificauit Dominus facere vobiscum, facti sumus letan- tes. Quæ Ciuitas non inuidet? Hanc, quam laudauit, defensans, deinde cum grauius ab Lotharij ministris pateretur, sic ideum ille Imperatori scripsit. Miror cuius instinctu, vel consilio vigilantie vestræ subripi potuerit, ut homines digni certè duplici honore, & gratia, contraria à vobis audirent, Pisanos dico, qui primi, & soli interim adhuc erexere vexillum aduersus inualescentes Imperij. Quam iustus in eos Regia incanduisset indignatio, qui populum, strenuum, & deuotum quacumque occasione offendere ausi sunt, eo præcipuè tempore, quo accincti in multis millibus suis exierant, oppugnare Tyrannum, ylcisci iniuriam Domini sui, & Imperialem

Epist.
130.

Epist.
140.

Petrus
Diat. c.
120.
Cap. 123

, defensare coronam. Huius Epistolæ reliqua vide, Lector, si liber,
 Pisanae gentis egregium miraberis elogium, eximiumque patrocini-
 um. Cassinates inter Bernardi triumphos esse locandos annuit in-
 signis Cassinensium scriptor, cum Bernardum in causa Rainaldi Ab-
 batis inter ceteros deputatos ab Innocentio iudices coniudicem no-
 , minat his verbis; Manè factò Haimericus Diaconus Cardinalis
 , Romanæ Ecclesiæ Cancellarius, & Gerardus Cardinalis Sanctæ
 , Crucis, & Abbas Claræuallensis ab eodem Papa transmissi sunt,
 , qui Rainaldum ipsum examinarent. Et alibi idem auctor; sequen-
 , ti die rursus ascendentes ad Monasterium in Capitulo refedere, ubi
 , post factum à Venerabili Claræuallensi Abbate sermonem, Cardi-
 , nales, auctoritate Apostolica Rainaldo Abbatæ officium interdi-
 , xerunt. Sic ille, & sic nos satis pro illustrandis Italiæ gemitibus;
 ceteris eiusdem tituli, utpotè Campaniæ exercitiis victis, & vi-
 ctoribus, Liguriæ, quam sibi in suam adoptauit, Insubriæque, cui
 æquè patrocinator adfuit, & Thaumaturgus, clarè satis eluce-
 scentibus.

Auſtoris ad Bernardum peroratio.

ELOGIUM CXXXI.

Iterum me tibi sisto,
 Melliflue Bernarde,
 Iniuncti laboris contacta meta.
 Plena ad te redeo manu,
 Opus tua concinnatum ope,
 Suo redditurus auctori.
 Triennalis labor est,
 Elogiis ter decies, & centenis
 Tuos tercentum millia continens labores.
 Hinc vndè emanauit ad te refuit,
 At vtinam non fluminis ad instar,
 Suscepto lacteo pro lactice,
 Limum fonti reddentis, & lutum.
 Edixisti mihi, quæ de te dixi;
 Verbaque tua excipiens calamo meo,
 Sed meo refundenda stylo, non tuo,
 Triumphos, Victorias, Trophæa,
 Coronatas Virtutes, vitia debellata,
 Quæ tibi eructauit, non qualia.

Præfocatas retuli Veneres
 Gelido in flumine ,
 Suis scilicet sub cunis ;
 Præfractos indè Cupidines
 Flammitero in toro ,
 Suo in nido .

Monstravi, edomasti quæ, monstra,
 Schismatum leones, hæresum hydros,
 Anacletos, Victores, Guillelmos, Abailardos, Henricos,
 Viperarum genimina, Ecclesiæ Viperas .

Protuli, quæ pertulisti
 Insano ab medico infirmus ,
 Astuto ab Dæmone sanus ,
 Tuo ex corpore luctas, tuos in mente luctus ,
 Itinera, ministeria, discrimina .

Addidi spiritus dona ,
 Animam Deo proximam, mentem Deo plenam ,
 Spiritum soli Deo spirantem .

Exhibui te Apem ,
 Seu tu diceres, seu tu scriberes ,
 Mella ex ore fundentem, ex calamo fauos .
 At minus me dixisse nouerint, qui te legerint ,
 Opus nacti simul Aquilæ, simul Apis ,
 Hinc quo vteris verborum mellificio ,
 Qua extolleris indè sententiarum sublimitate ,
 Ingenioforum Apis, Ingeniorum Aquila .

Quibus Thaumaturgus vixisti ,
 Pauca recensui miracula, & si plura ,
 Stellis enim paria numero ,
 Miraculum esset, numerarentur si cuncta ,
 Moysen Pharaonibus te reddidi .
 Discrepantes Principes increpantem ,
 Virgam Moyfis, & manum .
 Aaronem te prodidi inter aras ,
 Frontem Pontificum, & linguam .

Samueli te contuli ,
 Templorum custodem non minus, quàm Numinis templum .

Salomonem te feci ,
 Componas seu lites, soluas seu dubia,
 Conciliorum arbiter, Ecclesiæ conciliator,
 Cælestium interpres consiliorum.
 Indicaui te Martem, indiceres cum bella,
 Nisi in Thraces trucem nusquam,
 Belli Ducem, Statorem pacis.
 Magnæ te Matris ad magnas applicaui mammas,
 Vel hausto vt ex vbere,
 Scirent te Virginis filium,
 Patrem qui te gloriantur.
 Lactatum ex Matris pectore,
 Potatum te dedi ex filij latere,
 Liquida vtrinque saginatum diuinitate,
 Deiparæ hinc lacte,
 Hinc Dei sanguine.
 Hæc claraui de tuis clariora,
 Claræuallis Pharos clarissima,
 At pictoris adinstar,
 Meridianæ, quæ clarent, lucis
 Vmbras referens, non splendores.
 Doctorem te expressi indoctus,
 Apem, culex, solem, noctua;
 Aquilam Papilio, pumilio gigantem.
 Dixi nihil de te dignum,
 Hac tamen dignus laude,
 Quod nihil ausus, nisi iussus.
 Silere nunc demum me iubes,
 Meo ex silentio euasurus maior,
 Calamo quàm ex meo.
 Obtemperaui, hunc cum mihi temperasti,
 Promptus amanuens, sed impar;
 Tacere nunc iussus, conticeo,
 Virtutum tuarum
 Admirator semper, qui semel scriptor,
 O' vtinam
 Imitator aliquando, & æmulator!

*Elogiorum, Prosa-um, & Enthufiasmorum ;
rerumque in ipsis contentarum
Index.*

Elog. 1. Bernardum Mellifluum Doctorem sibi auctor
accertit in nufam . pag. 1. Bernardi praeogatiuz,
accepti ab eo de caelo fauores ; victori e ; auctoritas,
miracula , oris oracula , & dulcedo summation def-
cripta .

In Profa. Bernardi in poefim ftudium , & exercita-
tio , pag. 3.

Elog. 2. Bernardus latrator ftrenuus sub falutifero monftratur Matri
catulo , pag. 5. Ex catelli latratu futurus pafior praeognitus ; va-
rijs ex coloribus , albo , & rufo , Charitas oftenta , & caftitas .

In Profa. Aletha Bernardi Matris foninium adftruitur ex Guillelmo ,
explicatur ex Godofrido . pag. 6.

Elog. 3. *Enthufiasmus* . Alloquutio ad fomnum , variz eiuſdem figuræ
explicantur . pag. 7.

Elog. 4. Bernardi geneſis , & genus ; eius natalitia dies , & hora , qua-
renda ab eiuſdem Genio , & geſtis . pag. 8.

In Profa. Bernardi parentum genus nobile ; Quis Genius , & qualis ;
natalis annus conieſturatus , pag. 9.

Elog. 5. *Enthufiasmus* . Auctoris nato Bernardo genethliologia . Ber-
nardus tertius ordine inter fratres , pag. 11.

Elog. 6. Aletha acceptum à Deo Bernardum offert Deo . Varij Ale-
tha defcripti affectus ; Annæ Samuelis matri confertur ; puelluli
Bernardi conijcitur deuotio . pag. 12.

In Profa. Bernardus templo præſentatur ; ſpecialius , præ cæteris fra-
tribus , lactatur ab ipſa genitrice , nec alterius mulieris ſuxit lac
vnquam . pag. 13.

Elog. 7. *Enthufiasmus* . Præſentato filio cæli bona precatur Mater
Deum orans , pag. 14.

I N D E X.

- Elog. 8.* Veneficam puer abhorret mulierem . pag. 15. Capitis afflic-
tatur dolore; Salutis beneficium veneficio vetula ab muliere obla-
tum recusat; maledictam fugat; sanitati illicò restituitur.
- In Prosa.* Superius dicta expreſſius referuntur Auctorum testimonijs
comprobata. pag. 16.
- Elog. 9. Enthusiasmus.* Obiecta Inferorum Principibus infantuli Ber-
nardi virtus; ad promissa maior cum creuerit, pag. 17.
- Elog. 10.* Puero Bernardo puer Iesus apparet, pag. 18. Bernardi in-
myſterium Natiuitatis Domini deuotio; Somnians miratur na-
ſcentem, & amplectitur.
- In Prosa.* Hoc Bernardi votum aſtruitur, narratur inſomnium, &
illius cauſa, pag. 19.
- Elog. 11. Enthusiasmus.* Dormientem auctor alloquitur, cuiusque ſom-
nij varias rimatur circumſtantias, & aperit, pag. 20.
- Elog. 12.* Leuem Bernardus, vt oculorum caſtiger culpam, gelidam
mergitur in vnda, pag. 21. Ex viſa puella conceptos ignes, in
gelidum præcipitat fontem.
- In Prosa.* Adducuntur probandæ rei testimonia, pag. 22.
- Elog. 13. Enthusiasmus.* Bernardus curiosos mulierum ſpectatores con-
uocat, alloquitur, admonet; hauſtos ignes excuſat, accuſat; &
cautos ſuo exemplo dimittit. pag. 23.
- Elog. 14.* Admiſſa in lectulo impudica puella pudicus quieſcit, pag.
24. Nouus Bernardi de Cupidine triumphus; nudæ, namque
puellæ altera lecti parte relicta, ſtant ſimul toro in offenſo.
- In Prosa.* Refertur hiſtoria, additur admonitio. pag. 26.
- Elog. 15. Enthusiasmus.* Repræhenditur puella, admonetur Bernardus
periculi; Victoria deſcribitur. pag. 26.
- Elog. 16.* Latrones ſæpius inclamans larrunculam fugat impudicam.
pag. 28. Bernardus hoſpitatur apud matronam; quæ capta Ber-
nardi pulchritudine dormientem aggreditur; Hanc Bernardus
clamando fugat; reuertitur iterum, & iterum mulier, ſed fugata
ſemper.
- In Prosa.* Cupidini eſſi viſto nunquam ſidendum; Mulieris auſum
deſcribitur, ſimul fuga, ſimul Bernardi Victoria. pag. 29.
- Elog. 17. Enthusiasmus.* Accuſat crimen ſuum mulier impudica;
Poſt ſiſſi a Dæmone deindè liberat Bernardus, pag. 30.
- Elog. 18.* Ciſterciènſe inſtitutum amplecti deliberat. pag. 32. Relic-
turus terram ælium conſulit; ſibi contraria conſulentes non au-
dit; adire Ciſtercium determinat; Ciſtercij ſpes magna.
- In Prosa.* Vocationis ſeries, obeuntia impedimenta; animus inre-
pidus. pag. 33.
- Elog. 19. Enthusiasmus.* Quæ obiecta Bernardo, vt domi maneat; Quæ
obiec-

I N D E X .

obiecta Bernatdo, vt domi maneat; Quæ obijcientibus ipse responderit; socios, vt se sequantur, hortatur. pag. 34.

Elog. 20. Bernardus socios triginta Cistercio præparat . pag. 36. Bernardus Orphæo similis; quo ordine fratres ad solitudinem vocauerit; Piscatori comparatur; Magna eius in suadendo virtus;

In Prosa. Conuersionis fratrum, & Sociorum Bernardi. exhibetur historia . pag. 37.

Elog. 21. *Enthusiasmus.* Famam auctor Cistercium destinat Bernardi aduentum nunciaturam; Ex Bernardi accessu, quæ Cistercio spes præuisa, pag. 38.

Elog. 22. Bernardus cum Socijs Cistercium adit. pag. 40. Hilaris Bernardi, & Sociorum ad Cistercium accessio; Cistercij paupertas; eiusdem Sanctitas; Mutua Stephani, & Bernardi gratulatio.

In Prosa. Indicatur tempus, quo Bernardus Cistercium, relicto mundo ingressus est, itemque eiusdem Cistercij progressus . pag. 41.

Elog. 23. *Enthusiasmus.* Bernardus assumpta portus, domus, & cæli metaphora præcatur inter Cistercienses describi, Stephani gaudium, & spes magna . pag. 42.

Elog. 24. Qualis Bernardi in tyrocinio profectus pag. 43. Bernardus in perfectionis studio supra magistros edoctus; Moribus similis Angelo; oculos frenat; linguam coercet; sibi sæpè hoc dictum insusurrat, Bernarde ad quid venisti .

In Prosa. Virtutum Bernardi proferuntur testimonia . pag. 45.

Elog. 25. *Enthusiasmus.* . Nouus Bernardi Zodiacus à virtute ad virtutem progressio . pag. 45.

Elog. 26. Postulat sibi à Deo messoris munus . pag. 47. Cistercium ruralis labor continuus. Bernardi varia manuum exercitia, metere nescius alibi laborat; petit sibi tandem donari è cælo falcis vsum, & obtinet.

In Prosa. Bernardus in opere indefessus; eius humilitas; suorum æmulator; non minus orans inter areas, quàm cum adorat ad aras . pag. 49.

Elog. 27. *Enthusiasmus.* Interrupta nunquam Bernardi Oratio; varietas eiusdem contemplationes pro vario labore . pag. 50.

Elog. 28. In Abbatem electus egreditur de Cistercio . pag. 51. Bernardi ab Cistercio discessus, iunior omnium super omnes constituitur; Præit omnes cum cruce; Claramuailem fundat; ædificia omnia ex solo ligno .

In Prosa. Bernardi ætas, & agendorum imperitia; magna eius virtus; Cistercij ritus in emittendis Colonijs . pag. 52.

Elog. 29.

I N D E X.

Elog. 29. Enthusiasmus . Varia ex Bernardi exemplo Antistitibus documenta ; Claraualis dicta olim Absynthiorum vallis ; sub Bernardo mellifera . pag. 53.

Elog. 30. Summa Bernardi , & suorum in cibo paupertas . pag. 55. Claraualis tertia Cistercij filia ; Creuit diues ex paupere ; nunc ferè inops ex diuite ; Bernardi cibus ex arborum folijs , ex vicia panis . & ex hordeo ; ex solo fonte potus .

In Prosa . Dicta ex testibus probantur . pag. 56.

Elog. 31. Enthusiasmus . Heluonibus ingressus in Clarauallem interdictur . pag. 7.

Elog. 32. Grauiatos fame Claraualleses , & Clarauallem deserere cogitantes Bernardus ab cogitatis reuocat . pag. 58. Summa Claraualis egestas , Proxima Clarauallesium desperatio , & mutandi loci animus ; Constans Bernardi fides , & oratio ; Reddita Clarauallesibus spes ; Mutata in melius voluntas ; aucta piz mulieris liberalitate annona .

In Prosa . Dicta testibus confirmantur .

Elog. 33. Enthusiasmus . Bernardi in suos exprobratio , eiusdem magnanimitas , & zelus . pag. 60.

Elog. 34. Consolatur Bernardum propagandæ Clarauali eidem offensa visio . pag. 62. Augendo Monachorum numero Bernardus orat .

In Prosa . Bernardi animarum Zelus , & habita visio narratur .

Elog. 35. Enthusiasmus . Diuinat Echo Bernardi visionem . pag. 67.

Elog. 36. Bernardus grauius ægrotans commendatur rustico . pag. 65. Exceptus in tugurium ; qualiter curatus ; asperitatem temperat ; mediocritas discreta laudatur .

In Prosa . Catalaunensis Episcopi in Bernardum deuotio . Medici rusticitas , & imperitia , Bernardi patientia , & Guillelmi ira . pag. 67.

Elog. 37. Enthusiasmus . Generalis Bernardi Exomologesis suarum omnium indiscretarum asperitatum ; Propositum emendationis votum . pag. 63.

Elog. 38. Scribit sine imbre in medio inbris epistolam . pag. 69. Bernardi amor in Robertum ; Roberti ab Claraualle fuga ; Huic ab Monacho Cluniacensi seducto scribit Bernardus staus pluuiæ sub cælo , sine pluuiæ . pag.

In Prosa . Roberti Bernardi consanguinei , sub Bernardo professi fuga descripta , & Bernardi stylo ; examinata deinde , & damnata ; eiusdem reuocatio ; pag. 70.

Elog. 39. Enthusiasmus . Epistolæ Bernardi summa . pag. 71.

Elog. 40. Tescelinum Patrem , Bernardus adoptat in filium . pag. 74.
Tescelinus

I N D E X.

Tescelinus Claramuallem adit relicto seculo; Tota Bernardi domus in Claramalle; Gratulantium sibi ad inuicem larymæ.

In Prosa. Panca apud Auctores de Tescelini Monachatu; huic conuersioni assignatur tempus; Incertus conuersionis modus. [pag.75.](#)

Elog.41. Enthusiasmus. Tescelini habitum petentis, ad Bernardam oratio; Bernardi assensus. [pag.75.](#)

Elog.42. Plestit muscas anathematis flagro. [pag.77.](#) Fufniacum, Clarzualis filia; Huius Templum Bernardus dedicat. Dæmonis afflatu ab muscis Templum occupatur; Excommunicantur à Bernardo; Pereunt omnes, & solemnitas agitur.

In Prosa. Fufniaci fundatio, Templi consecratio; Vocatus ad celebritatem Bernardus; Eiusdem Sancti in muscas miraculum. [pag.78.](#)

Elog.41. Enthusiasmus. Muscarum descriptus numerus, & species varia; Bernardi in Dæmonem vittus, & vis in muscas. [pag.78.](#)

Elog.44. Humbelina Bernardum fratrem visitans, in aliam à Bernardo [mutatur.pag.80.](#) [Humbelinæ](#) à Bernardo despectæ, & increpatæ conuersio, & lacrymæ.

In Prosa. Bernardum Humbelina inuifit magno cum fastu; Reijciatur à Bernardo æquali contemptu; Eiusdem lacrymæ, & preces; Recipitur tandem, & exprobratur; Reuertitur pœnitens Monialis ex nupta. [pag.81.](#)

Elog.45. Enthusiasmus. Humbelinæ conuersio; Vanitates execratur; Fit tandem Monialis. [pag.82.](#)

Elog.46. Milites Ceruifæ potu Monachos facit. [pag.81.](#) Deponant ut arma hortatur milites; Militum obstinatio, Bernardus minas de Cælo infert; Blanditur deinde; Ceruifam offert; Bibunt milites, & fiunt Monachi.

In Prosa. Ex Hispania indicantur milites, & ex Gallia; Ad Claramuallem diuertunt, hos Bernardus alloquitur, & contemnitur; Benedicit potum, & porrigit; Potant milites, & conuertuntur. [pag.94.](#)

Elog.47. Enthusiasmus. Milites iam Monachos, ad nouam militiam Bernardus hortatur. [pag.85.](#)

Elog.48. Equitans Bernardus, cui infidet non videt [Equum.pag.87.](#) Carthusiam Bernardus inuifit; Phalerato utitur Equo; Inuifio Equo equitat triduo; Guigonis Carthusiæ Prioris sanctitas; Eiusdem in Bernardum ex Equi ornatu perturbatum iudicium, & murmuratio; Laudat quem insimulauerat.

In Prosa. Excusatus ab crimine Bernardus, ab murmure Guigo; [Illaudatus](#) curiosæ equitationis vsus; Bernardus magno receptus

I N D E X.

- honore, dimittitur maximo. [pag.83.](#)
- [Elog.49. Enthusiasmus.](#) Alloquitur Bernardum Guigo, & vale dicens, interni murmuris veniam petit. [pag.89.](#)
- [Elog.50.](#) Arbiter in Stamparum Concilio contra Anacletum Innocentio fauer. [pag.91.](#) Magna Bernardi in hoc Concilio auctoritas; Arbiter quæstionis efficitur, & Iudex; In fauorem Innocentij pronunciat; Anacletum condemnat.
- In Prosa.* Petrus Leo, olim Legati apud Galliam functus munere; ad sui præsentiam Bernardum inuitat; Excusat se Bernardus. Petri Leonis in Pontificatum intrusio; Fuga Innocentij in Galliam; Stampis conuocatum Concilium; Bernardus vocatus, & omnium ore Arbiter electus. [pag.92.](#)
- [Elog.51. Enthusiasmus.](#) Innocentij mores, merita, & electio; Hanc Bernardus defendit, ratamque declarat; Anacleti electio irrita; Prolata in ipsum Bernardi sententia. [pag.94.](#)
- [Elog.52.](#) Contra Anacletum Innocentio Henricum Angliæ Regem iungit. [pag.95.](#) Bernardi in suadendo efficacia; Henricum sibi contradicentem siccit; Ab Anacleto disiungit; Innocentio conciliat.
- In Prosa.* Henricus, licet ab Angliæ Episcopis dissuasus, Bernardo tandem cedit. [pag.97.](#)
- [Elog.53. Enthusiasmus.](#) Alloquitur Bernardus Henricum; Anacleti mores; Eiusdem irrita electio; Innocentij virtus; Eiusdem creatio legitima. [pag.98.](#)
- [Elog.54.](#) Pisani Ianuenses pacificat. [pag.99.](#) Bernardus in Italiam proficiscitur; Ab Ianuensibus recipitur; Hos hortatur ad pacem; Deuota in Bernardum Ianuensium promptitudo; Promissa Ianuensibus à Bernardo tutela.
- In Prosa.* Elogio expressa auctoritatibus firmantur; Epistola Bernardi ad Ianuenses. [pag.101.](#)
- [Elog.55. Enthusiasmus.](#) Decreta Bernardo ab Ianuensibus inscriptio. [pag.102.](#)
- [Elog.56.](#) Innocentio Papæ, & Lothario Imperatori Mediolanenses restituit, & reconciliat. [pag.103.](#) Mediolanenses Bernardo occurrunt; Anacleti fautores contra Innocentium, Contra Lotharium pro Conrado, Vtrisque ab Bernardo reconciliati; Id quam facilliter.
- In Prosa.* Quanto populorum concursu exceptus Bernardus; Quali deuotione; Potens opere, & sermone. Epistola eiusdem ad Imperatricem. [pag.105.](#)
- [Elog.57. Enthusiasmus.](#) Bernardus Thaumaturgus; Fugat Demones;

nes; Infirmos curat; Albanensem Episcopum sanat. pag.108.

Elog. 58. Guillelmum Aquitanie Ducem ad frugem ducit.pag.109. Petrum Leonem Antipontificem is sequitur; Mole corporea gigas; Virijs omnibus deditus; Ab Bernardo admonitus, non semel vitam emendat, non semel iterum maculat; Prostratur tandem, & erigitur non amplius casurus.

In Prosa. Guillelmi genus, & sanguinis nobilitas; Eius proceritas, & vitia, diuitiæ, & luxus; Obiter quædam de Gerardo Egoilmenfi Episcopo; Increpatur Guillelmus à Bernardo, & conuincitur; Redit ad vomitum; Minatur Sanctum Abbatem; Bernardi in eum patiens amor, & continuatus labor, & demum victoria. pag.111.

Elog. 59. Enthusiasmus. Guillelmus sibi ipsi Epitaphium ponit, in quo vita eius epilogata. pag.112.

Elog. 60. Curru vectus contractæ à Demone currus Rotæ Dæmonem inspicit.pag.113. Descriptus currus, cui pro Rota rotatur Dæmon; Iter Bernardi rota diffracta non retardatus.

In Prosa. Bernardi hoc miraculum, aut incognitum, aut neglectum; Pisuris probatur, & traditione; Mânrique calamo describitur; pag.114.

Elog. 61. Enthusiasmus. Reuertitur completo opere confusus Dæmon; Quæ à se, & quæ sibi gesta complicitibus exaggerat; Nè moleste Bernardum, admonet. pag.115.

Elog. 62. Ab Innocentio ad Romanos delegatur. pag.117. Bernardus Romani venit; Romanos alloquitur; Schismaticos increpat; Anacletum conuenit, ad pœnitentiam hortatur, sed frustra.

In Prosa. Bernardi legatio relata; Eiusdem ab Claraualle discessus; Eius ad fratres verba; Aduentus in Urbem; Labor in Schismaticos; Studium in opprimendo schismate. pag.118.

Elog. 63. Enthusiasmus. Bernardus Romanos ad unitatem Ecclesiæ hortatur; Vicia Anacleti exprobrat; Foedus damnat; Urbem in Anacletum animat, sed adhuc frustra. pag.119.

Elog. 64. Componendæ paci inter Rogerium, & Rainulphum in Apuliam mittitur. pag.121. Rogerio Bernardus pacem suadet; paci contradicentem minatur bellum, aduersariorum victoriani ominatur; Rugerij fuga; Rainulphi triumphus. Pro vtrisque Bernardus orat.

In Prosa. Bernardi legatio frustrata; Constituuntur ambarum partium exercitus; Fugit Rogerius, triumphat Rainulphus, vt prædixerat Bernardus. pag.122.

Elog 65. Enthusiasmus. Gesta ab Rogerio, & à Rainulpho Innocentio

rio Summo Pontifici Fama Bernardo mandante celerior refert.
[pag.123.](#)

Elog. 66. Petrum Pisanum Anacleti fautorem publica disputatione Innocentio lucratur. [pag. 125.](#) [Bernardi](#) disputatione cum Petro Cardinali Pisano; Ecclesia Noe arce comparata; Anacleti alia Nautis, & quæ; Conuictus Petrus Pisanus.

In Prosa. Vastum Rogerij consilium ex Baronio; Relata ab Falco Bernardi disputatione; Hæc eadem ab Bernardo Bonzuallis Abbate; Bernardi victoria. [pag.117.](#)

Elog. Enthusiasmus. Alloquitur Rogerium Bernardus; Eundem obstinationis insinuat; Simulata Rogerij voluntas; Eiusdem in Apuliam, & Campaniam inhians animus; Mala Satraparum, plerumque consilia. [pag.129.](#)

Elog. 68. Anacletus Bernardo surdus impoenitens moritur. [pag.130.](#) Epitaphium sibi Anacletus concinit, & parit; Picta eiusdem adolescentia, & ficta; Describit mores, & doctrinam; Schisma mouet, contra Innocentium vocatus Anacletus; Quis in Pontificatu; Rogerium in Regem vngit, Bernardi spector; Vita priuari maluit, quam vitæ.

In Prosa. Descripti mores Anacleti ab Abbatibus duobus eiusdem nominis Bonzuallis, & Claraualis. Laudatus Bernardus Claraualensis ab Innocentio. [pag.132.](#)

Elog. 67. Enthusiasmus Innocentij in Bernardum gratus animus; Eiusdem in eundem plena laudum inscriptio. [pag.133.](#)

Elog. 70. Victorem Pseudopontificem post Anacletum Innocentio submittit. [pag.134.](#) Nouum in Ecclesia schisma; Opera Rogerij electus Victor; Victoris flexibilis animus; Snadente Bernardo, depositis Pontificalibus, Innocentio reconciliatur.

In Prosa. Missa ab Schismaticis Cardinalibus ad Rogerium legatio; Rogerij responsus; Eligitur ab eisdem Gregorius, Victoris sub nomine; Noui schismatis impulsus, & finis. [pag.135.](#)

Elog. 71. Enthusiasmus. Detecta Schismaticorum mens; Frustratum Politicorum consilium. [pag.136.](#)

Elog. 72. Diui Cæsarij dentem ab Innocentio, non sine miraculo, dono accipit. [pag.138.](#) Cæsarius sub Diocletiano passus; Oblatum huius Sancti Caput Bernardo, ut ex eo extraheret, quod vellet; Petitus dens vnus euelli nullo instrumento patitur; Extrahitur à Bernardo solo digitorum tactu; Oratio Bernardi omnipotens.

In Prosa. Sanctorum Reliquiæ Bernardo concessæ; Dentis Sancti Cæsarij probata historia. [pag.139.](#)

Elog. 73. Enthusiasmus. Ambitiosorum descriptum murmur; Labores Ber-

I N D E X.

Bernardi relati; Qualis Bernardi ambitus; Inuocentij, & Bernardi mutua ad inuicem beneuolentia eadem voluntas . pag.140.

Elog. 74. Reuertenti ad Claramuallem, qualis steterit . pag.142. Varij in Bernardum Romanorum affectus; Varia Bernardi in Romanos deuotio .

In Prosa. Bernardi ab Vrbe Roma discessus. Septenaio Romæ pro sedando schismate moratus Bernardus . pag.143.

Elog. 75. *Enthusiasmus.* Erecta Bernardo statua; Addita inscriptio; Descriptæ virtutes; Recusati ab Bernardo Episcopatus. pag.144.

Elog. 76. Reuersus ad Claramuallem, suos exhilarat . pag.145. Mutua Bernardi, & suorum gratulatio; Incuriosa Bernardi curiositas; Continuata Canticorum explanatio.

In Prosa. Bernardi in filios amor; Hos sæpè visitauit absens; Schisma Petri Leonis extinctum; Resumptum Canticorum Commentarium . pag.147.

Elog. 77. *Enthusiasmus.* Bernardus Salomoni Salomon; Hac in Salomonis interpretatione se ipso maior; Aquinatis Doctoris in Bernardum summus honor . pag.148.

Elog. Amantissimum, & desideratissimum Gerardum sibi germanum sine gemitu sepelit . pag.149. Gerardi funus, virtus, & encomia; Bernardi constantia, & fides;

In Prosa. Gerardi mores, & morientis iubilum; Adest morienti Bernardus, & sine lacrymis, qui nec extraneum sine gemitu sepehuit neminem; Plorattamen post funus . pag.151.

Elog. 79. *Enthusiasmus.* Gerardi Epitaphium . pag.152.

Elog. 80. Ab Abailardo disputare prouocatus Senonensis in Synodo, prouocatore attonat . pag.154. Abailardus, & Arnaldus discipuli; Synodi Senonensis conuocatio; Vocatus Bernardus, & prouocatus; Abailardi confusio, & fuga.

In Prosa. Abailardi patria, & Magistri; Impurus in Eloissam amor; Hanc sibi in coniugem accipit; Euiratus deinde fit Monachus. Docet Theologiam, de Fide disputans contra Fidem; Corruptus a Bernardo, sua scripta corrigit; sed relapsus deinde, Bernardum in Concilio Senonensi ad disputandum prouocat; Abailardi errores recensentur ex epistola Bernardi; Exitus Concilij, et disputationis; Confusus Abailardus pretextu appellationis fugit; et demum Bernardi opera Ecclesiæ reconciliatus, psalmodian cantat . pag.155.

Elog. 81. *Enthusiasmus.* Abailardi abiuratio, et ad fidem conuersio; Eiusdem errorum summa . pag.159.

Elog. 82. Taxillorum ludo Claramualli suæ lucratur Clericum. pag.161.

Occursus aleatorum impronissus; Alearum lusus Clericis increpatus; Rident lutores Bernardum, et irrident; Ludere inuitant; Ludit aleis Bernardus, et vincit; Lucratur Clericum.

In Prosa. Huius ludi à Cæsario Heisterbaccensi refertur historia. pag. 162.

Elog. 83. Enthusiasmus. Victus collutor Clericus, socios alloquitur; Nouum eisdem ludum sibi lucrosissimum aperit. pag. 163.

Elog. 84. Clericum regularem inter suos admitti petentem repudiat, à quo et alapa idus patienter tolerat. pag. 164. *Petitus* Clerici ad Clarzuallesenses transitus; Ab Bernardo negatus; Percussus Bernardus colapho; Obiurgatus ab Auctore Clericus; Bernardi mansuetudo.

In Prosa. Varijs donis Bernardus cumulatus; Spirituum discretione præstans; Clerico transitum negat; Cæditur alapa; Suos ne iniuriam vindicent, cohibet. pag. 166.

Elog. 85. Enthusiasmus. Monet Auctor Prælatos, quales esse debent, quibus examinandi postulantes Religionis habitum demandata est cura; Zelus necessarius, et spirituum discretio. pag. 167.

Elog. 86. Latronem facinorosissimum mox suspendendum, è furca liberatum, Monachum facit. pag. 169. Bernardi in crimina rigor, in criminosos pietas; Summa eiusdem apud omnes auctoritas; Latronem liberat, Theobaldo reluctante; Eundem ex furca, Claramuallem mittit, iam Monachum ex latrone.

In Prosa. Latronis ad patibulum progressio; Obuius latroni Bernardus; Satellites moratur, de eorum manibus sicarium absoluit; Agitata coram Theobaldo causa, Bernardi victoria. pag. 170.

Elog. 87. Enthusiasmus. Gratus in Bernardum latronis animus; Eiusdem morum conuersio, et Monachismus; Promissa ab eodem in Monachatu constantia. pag. 171.

Elog. 88. Gratis Innocentius indignatus Bernardo, quod bona Iuonis Legati distribuisset. pag. 173. Innocens Bernardus, apud Innocentium calumnia oppressus; Iuonis bona, inscio Bernardo, distributa; Auarities repressa; Bernardus ab Innocentio rigidius admonitus.

In Prosa. Iuonis Cardinalis mors; Legata illius bona pauperibus; Bernardo absente distributa; Accusatus nihilo minus huius rei causa Bernardus. Bernardi apologetica defensio; Hanc Baronius refert, Bernardi exemplo, Lectores admonens. pag. 174.

Elog. 89. Enthusiasmus. Magna in calumnia, magnus Bernardi animus. pag. 176.

Elog. 90. Contra Saracenos, loca Sancta inuadentes, in Concilio Car-

Carnotensi Dux Sacre Militie deligitur . pag. [178](#). Concilium Carnotense sub Eugenio ; Electus Bernardus Militie in Ducem ; Quis hoc in motu Bernardus .

In Prosa . Indictum Carnotense Concilium pro paranda in Terram Sanctam expeditione ; Adest Concilio Gallia tota ; Rex ipse , et Regni Principes , Bernardus accitus et ipse ; Is post varia , decreto bello , Dux præficitur . Eugenium hac de re consulit ; Epistola Bernardi ad Eugenium . pag. [179](#).

[Elog. 91. Enthusiasmus](#) . Bernardus ex publico Concilij Decreto laudatus . pag. [181](#).

[Elog. 92.](#) Crucem per totam Galliam prædicans magnum colligit , & signat militum cuiusque ordinis Exercitum . pag. [182](#). [Prædicatio](#) Crucis Bernardo commissa ; Excitata tota ad Sacrum bellum , Gallia ; Deficiente Crucibus comparato panno , proprios vestimentorum Bernardus , consuat ut Cruces , pannos distulit .

In Prosa . Rex Cruce signatus , & cum eo regni proceres , ac Principes . Edita hac occasione ab Bernardo miracula ; Bernardi ad Eugenium relata Epistola , pag. [184](#).

[Elog. 93. Enthusiasmus](#) . Concio Bernardi ad Cruce signatos . pag. [185](#).

[Elog. 94.](#) Prædicaturus Crucem Germaniam proficiscitur , ubi Radulphum ab Iudeorum nece reuocat , & Monachum Cisterciensem facit . pag. [187](#). Descripta Germania ; Radulphus quis , Persequuto Radulphi in Hebræos ; Magna Hebræorum excidium ; Radulphus ab Bernardo reprehensus , Reddita pax Hebræis ; Radulphus Clarzuallenfis Monachus .

In Prosa . Puer in Anglia a Iudeis Crucifixus ; Prædicatum hac occasione in Iudeos ab Radulpho bellum ; Creditur huius belli auctor Bernardus ; Is caluniam purgat ; Radulphum proprijs caracteribus describit . Hunc iam præsens arguit , conuincit , & in Monachum conuertit . pag. [188](#).

[Elog. 95. Enthusiasmus](#) . Radulphus ab Bernardo rigide reprehensus ; Defensi fortiter , & doctè Hebræi . pag. [190](#).

[Elog. 96.](#) Constantiam veniens , & Basileam miracula vno die triginta patrat , Henricum Contractum Constantiensem , Alexandrum Colonensem Doctorem Monachos induit . pag. [191](#). [Patra-](#)ta ab Bernardo miracula ; Henricus Contractus , audito Bernardo , Monachus ; miraculosa Alexandri conuersio .

In Prosa . Descripta Bernardi miracula : Is germana lingua Germanicis prædicat , mouetque omnes , nec intellectus . Mira Henrici Contracti conuersio ; Admiranda in Alexandrum Bernardi victoria . pag. [193](#).

[El. 8. 97.](#)

Elog. 97. *Enthusiasmus*. Bernardus eximia spirituum discretione præditus. Alios ad se allicit, abs se alios repellit. pag. 195.

Elogia 98. Spiram accedens Conradum contra Barbaros accendit, sermone potens, & opere, pag. 197. Admonitus in Saracenos Conradus non motus: miseraunda Hierosolymæ exposita conditio; Nouus Bernardi in Conradum conatus; Bernardi in eundem minacia verba; Victus tandem Imperator; Miracula Bernardi relata.

In Prosa. Suasa inter Germanicos pax à Bernardo; Prædicata Crux frustra primum, cum fructu deinde; Signatus exercitus, recensita Bernardi miracula; Conradi in Bernardum mira charitas, & dignatio. pag. 198.

Elog. 99. *Enthusiasmus*. Conradus proprijs humeris Bernardum suscipit, & extra turbam exportat. pag. 200.

Elog. 100. Henricum hæreticum fugat, Eudonem præstigiatores, persequitur, Gilbertum Porretanum ab fide errantem, fidei restituit. pag. 202. Trium horum virorum patria, studium, & mores; Eorundem blasphemiarum, & hæresis; contra hos omnes Bernardus vnus, & victor; Varius hæreticorum finis.

In Prosa. Relati Gilberti errores, eiusdemque palinodia; & penitentia; Henricus expressus ex Monacho Apostata; Petri de Brui discipulus, & sectator; Huius hæresum summa; Hæ Bernardi iudicio examinatz, & condemnatz; Condemnatus, & Henricus qui tandem impenitens moritur. Bernardi fides miraculosa, & præstigiola multa; Bernardi in Apostolicos Apostatas acuitur calamus. pag. 203.

Elog. 101. *Enthusiasmus*. Exhibita Apostolicorum hæresis, & exhibitata. pag. 209.

Elog. 102. Ad Eugenium Pontificem Summum libros quinque de Consideratione scribit. pag. 211. Bernardi Sapientia de Cælo; Auulsi calamus ab Angelorum alis; Corrupti Romanæ Curie mores; Bernardi stylus melleus, vt delectet, amarus, vt iuuet.

In Prosa. Bernardus Sanctæ Ecclesiæ Doctores comparatur; De consideratione, iubente Eugenio, scribit; horum librorum summa. pag. 212.

Elog. 103. *Enthusiasmus*. Laudatus Bernardi calamus. pag. 214.

Elog. 104. Magna suæ Sanctitatis fama Eschylum magnum Lundensis Ecclesiæ Præsulem ex Dania in Claramuallem ad se videndum, attrahit. pag. 216. Eschylli in Bernardum deuotio; Eiusdem in Claramuallem aduentus; Viso is Bernardo, & audito stupet ad omnia:

I N D E X.

omnia; Conuiuere Bernardo petit, nec exauditur; Clarauallis summa in rebus omnibus paupertas.

In Prosa. Eschylli genus, patria, et Virtus; Minardus vitæ Bernardi modernus auctor emendatus; Eschylli infirmitas grauis, et somnium; Hoc ex somnio mores mutati; Fundat Cisterciensibus multa cænobia; Ad Claramuallem venit; Qualis ibidem moratus sit. Reuertitur ad propria, benedictum à Bernardo panem secum deferens, et eiusdem Sancti barbæ pilos, et dentem. pag. 218.

Eleg. 105. Enthusiasmus. Exhibetur Echo varias tum Eschylli, tum Bernardi referens virtutes. pag. 220.

Eleg. 106. Diuo Martino similis Diuus Pater tres resuscitat mortuos. pag. 222. Vir, mulier, adolescens. euentu vario defuncti. Mulier fame, Adolescens flumine, fulmine vir. Hos Bernardus eadem orationis potentia resuscitat.

In Prosa. Bernardus Martino similis; Vir ab Angelo occisus, et cur. Mulier suo crimine defuncta, Extinctus in flumine adolescens. pag. 223.

Eleg. 107. Enthusiasmus. Obiecta hæreticis, vt rescipiscant Bernardi miracula. pag. 226.

Eleg. 108. Pro Defunctis apud Aquas Saluias sacrum faciens Scalam videt, miraturque per scalam pios Manes ad Cælum ascendere. pag. 227. Scala Cæli descripta. Varia animarum processio. Diuersa remanentium tormenta. Omnibus Bernardus condolet. Pro singulis orat, educit de carcere omnes.

In Prosa. Multa de scala Cæli, & vnde sic dicta; Monasterij Sancti Anastasij antiquitas; Zenonis Martyris, & Sociorum cæmeterium; Locum Leo Tertius fundauit, Carolus Magnus dotauit, Primus illius Cisterciensis Abbas Petrus Bernardus Clarauallis Monachus, Eugenius indè dictus; Scalæ Cæli traditio, & authenticum; Magna Cisterciensium in Defunctos pietas. pagina 229.

Eleg. 109. Enthusiasmus. Pios Bernardus alloquitur Manes; Eiusdem ad Deum pro eisdem oratio. pag. 231.

Eleg. 110. Ad varios Episcopatus electus, eligentibus nunquam non contradixit. pag. 233. Repudiat ab Bernardo iusulæ; Defensit semper; ambitæ nunquam.

In Prosa. Consultus Bernardus de acceptando Pontificatu ab Colonienſi Archiepiscopo, quid responderit; Periculosus Episcoporum status; Renunciati ab Bernardo Episcopatus; Bernardi iuuentia humilitas, & summi honores. pag. 235.

Eleg. 111.

Elog. 111. *Enthusiasmus*. Bernardus sine Episcopali Ecclesia, non sine Ecclesiarum, aut Episcoporum sollicitudine, & cura. pagina 237.

Elog. 112. Spirensium in Templo trino titulo Mariam salutans, à Maria salutatur. pag. 239. Bernardus Virginis Panegyrista, Mariæ Encomiastes, & scriptor.

In Prosa. Relata nouæ salutarionis forma, & historia; Addita hæc salutatio Antiphonæ *Salve Regina*; Alloquuta hic Bernardum, Maria Spirensi in templo, & alibi. pag. 240.

Elog. 113. *Enthusiasmus*. Salutatur Bernardum auctor, & iisdem nominibus, quibus ille Mariam salutauerat, & verbis ex *Salve Regina* desumptis. pag. 242.

Elog. 114. Deiparæ Virginis vberibus admouetur. pag. 243. Lactatus ab Virgine Bernardus; Mariæ filius, & Christi specialissimo privilegio frater; Bibit ex Virginis vbere, quæ mellico, & lacteo eructauit, tam ore, quam calamo.

In Prosa. Rider auctor Munsteriensem Abbatem huius Bernardi fauoris irrisorem; Probatas fauor ex multorum scriptis. pag. 245.

Elog. 115. *Enthusiasmus*. Decreta de hoc fauore Claræuallensi Abbati, Claræuallensibus Monachis, Ecclesiæ, & Mariæ Virgini gratulatio. pag. 246.

Elog. 116. Ante Crucifixi imaginem dum orat, Christus solutis brachijs de Cruce ipsum amplectitur. pag. 248. Descripti in passum Deum Bernardi affectus; Bernardus lampas ante Crucem ardens; Cherub ante aram; Meditatur Christi vulnera; Pectus sugit vulneratum; Hunc Christus amplectitur, & cur de Cruce.

In Prosa. Descripta huius fauoris forma; relatus fauor ab Bernardi discipulo; Aliæ eiusdem fauoris memoriz; Qualis in pastorem Dominicam Bernardi deuotio ex eodem Bernardo; Oratio auctoris ad Bernardum. pag. 250.

Elog. 117. *Enthusiasmus*. Pix auctoris ad Bernardum preces. pagina 251.

Elog. 118. Grauitur ægrotus, Illini Treuirensium Antistitis hortatu, Metenses vicinis Principibus reconciliaturus, Meras proficitur. pag. 255. Bernardus pacis Angelus; Mercurius mulciber, Orbis pacator; Pacem ut felicitet, miracula patrat; Miracula referuntur.

In Prosa. Ultima Bernardi infirmitas; Bellum inter Metenses, & Principes confines; Componendæ paci vocatus Bernardus; Retardata pax per dies; Sollicitata miraculis; Godefridi ad Bernardum oratio. pag. 257.

Elog.

- Elog. 119. Enthusiasmus.* Gratulatur pacem Metensibus summa Bernardi laude. pag. 360.
- Elog. 120.* Ut sanctè vixit piè moritur. pag. 261. Bernardus ad mortem infirmus; Congaudent agenti animam Angeli; Adest morienti Cistercij Pater; Cohortans Bernardus ad virtutem suos moritur demum.
- In Prosa.* Bernardi varia diversis pro virtutibus Epicheta; Monachorum in Patris obitu lacrymæ; Ultima Bernardi verba; Reuelata multis felix Bernardi migratio; Adfuit migranti Virgo pia Mater. pag. 263.
- Elog. 121. Enthusiasmus.* Defuncto Bernardo canit auctor Epinicium; Referuntur Bernardi nobiliora facta. pag. 265.
- Elog. 122.* Biduo Bernardi cadaver in Ecclesia expositum bis binaptrat miracula. pag. 266. Quæ Claravallis facies suo extincto Sole; Extinctæ faciei serenitas; Miracula Bernardi post mortem; Iustum Bernardo à miraculis cessare, cessant miracula.
- In Prosa.* Varia recensita Bernardi miracula post eiusdem obitum patrata; Bernardi obedientia magna, & post mortem. pag. 268.
- Elog. 123. Enthusiasmus.* Laudata ex censura Bernardi obedientia; Corrupti inobedientes, & refractarii. pag. 271.
- Elog. 124.* Tumuli Epitaphium. pag. 273. Regestæ iterum Bernardi virtutes, & miracula.
- In Prosa.* Varia Auctorum in Bernardum Epitaphia, & Elogia. pag. 275.
- Elog. 125.* Parentat Bernardo Cistercium Bernardi parens. pag. 277. Relata in Cistercio Bernardi benefacta, in Cistercienses beneficia.
- In Prosa.* Exhilaratus Albericus Bernardi aduentu, auctus Ordo Bernardi accessu. pag. 278.
- Elog. 126.* Claravallis luctus. pag. 279. Flagrans in filios Bernardi amor.
- In Prosa.* Probata Bernardi hæc dilectio ex Bernardi verbis. pag. 280.
- Elog. 127.* Galliz fletus. pag. 281. Laudata ab Gallis Bernardi facundia, zelus expressus.
- In Prosa.* Admonitus ab Bernardo Ludouicus grauitè; Emendati Gallicarum Insularum mores. Submissa Innocentio Gallia. pag. 282.
- Elog. 128.* Germaniz lacrymæ. pag. 283. Bernardus in Germania pacis auctor, & belli, ad inuicem Germaniz Principes reconciliat, & in barbaros armat; Miracula patrata.
- In Prosa.* Missus Bernardus ab Innocentio in Germaniam; Bellum inter Conradum, & Fridericum à Bernardo extinctum, Crux in Sara-

INDEX.

Saracenos prædicata tam verbis , quam miraculis . pag. 184.

Elog. 129. Portugallæ suspiria . pag. 184. Vrbs Scalabitana Bernardi precibus Saracenis erepta ; Equestres Ordines instituit ; Bernardus multis titulis Alphonso charus ; Portugalia Claræualli tributaria.

In Prosa. Scalabia ab Mahumetanis possessam Alphonfus paucis militibus obsidet , & Bernardo inuocato gloriosissime capit ; Alphonso de fundanda Alcobaria votum ; Bernardi oratio efficax ; Alcobatiz dignitas , & redditus ; Titulus Regius Alphonso orante , Bernardo concessus ; Aucta in Bernardum Alphonso deuotio ; Submissa Claræualli in feudum Portugallia ; Vassalitiij huius monumentum . pag. 285.

Elog. 130. Italix gemitus . pag. 187. Exanclati , pro Italia , & per Italiam Bernardi labores .

In Prosa. Laudatus ab Innocentio Bernardus ; Restitutum per Bernardum Mediolanum ; Pisani , & Ianuenses pacati ; Reconciliati Cassinenses . pag. 388.

Elog. 131. Auctoris ad Bernardum peroratio . pag. 292. Recensit iterum Bernardi opera magna , virtutes , labores , triumphus , & miracula .

F I N I S.

Laus Deo , magnoque parenti Bernardo .

Pag.	Lin.	Errata	Corrige
41	8	compurum	compertum
	10	itiginta	itiginta
71	15	verbis	verbis
22	4	Duleias	Dulcia
101	13	simijs	similijs
107	16	expectatio	expectatio
	17	Comer	Comer
	16	exultatione	exultatione
	17	Theobaldus	Theobaldus
111	14	ego	ago
141	15	dum	dum
151	17	nullæ	nulli
161	15	lucundum	lucundum
167	17	monasticum	monasticam
174	10	expeditionem	expeditionem
194	19	Gallcana	Gallcana
100	16	maiestatis	maiestatis
104	11	persuadibilibus	persuadibilibus
119	17	Laudensis	Lundensis
111	16	estio	lectio
116	16	finxerat	finxerat
131	19	ergo	ergo
	10	orantem	orantem
174	10	Salome	Salomon

